

50.341

DIEZEL

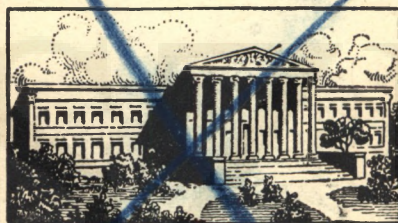
AZ APRÓVAD
VADÁSZATA

Országos Széchényi Könyvtár

N. M.

286

MAGYAR NEMZETI MUZEUM
ORSZAGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRA

OLVASÓTERMI KÉZIKÖNYVTÁR

01537

KIKÖLCSÖNÖZNI NEM SZABAD

DIEZEL

71 főr

AZ APRÓVAD VADÁSZATA

FORDÍTOTTA ÉS A HAZAI VISZONYOKNAK MEGFELELŐLEG ÁTDOLGOZTA

DR MIKA KÁROLY

—II. BÁRSONY ISTVÁN ELŐSZAVÁVAL. II—

* *

II. BŐVÍTETT DÍSZKIADÁS

SPERLING H. VÍZFESTMÉNYEI UTÁN KÉSZÜLT, 17 SZÍNES, 20 MŰNYOMÁSÚ TELJES

ÉS SZÁMOS SZÖVEGKÉPPEL

BUDAPEST

AZ ATHENAEUM IRODALMI ÉS NYOMDAI R.-TÁRSULAT KIADÁSA

Def. 146
tp

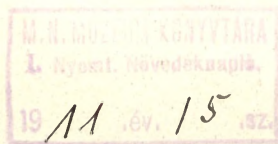

OSZK

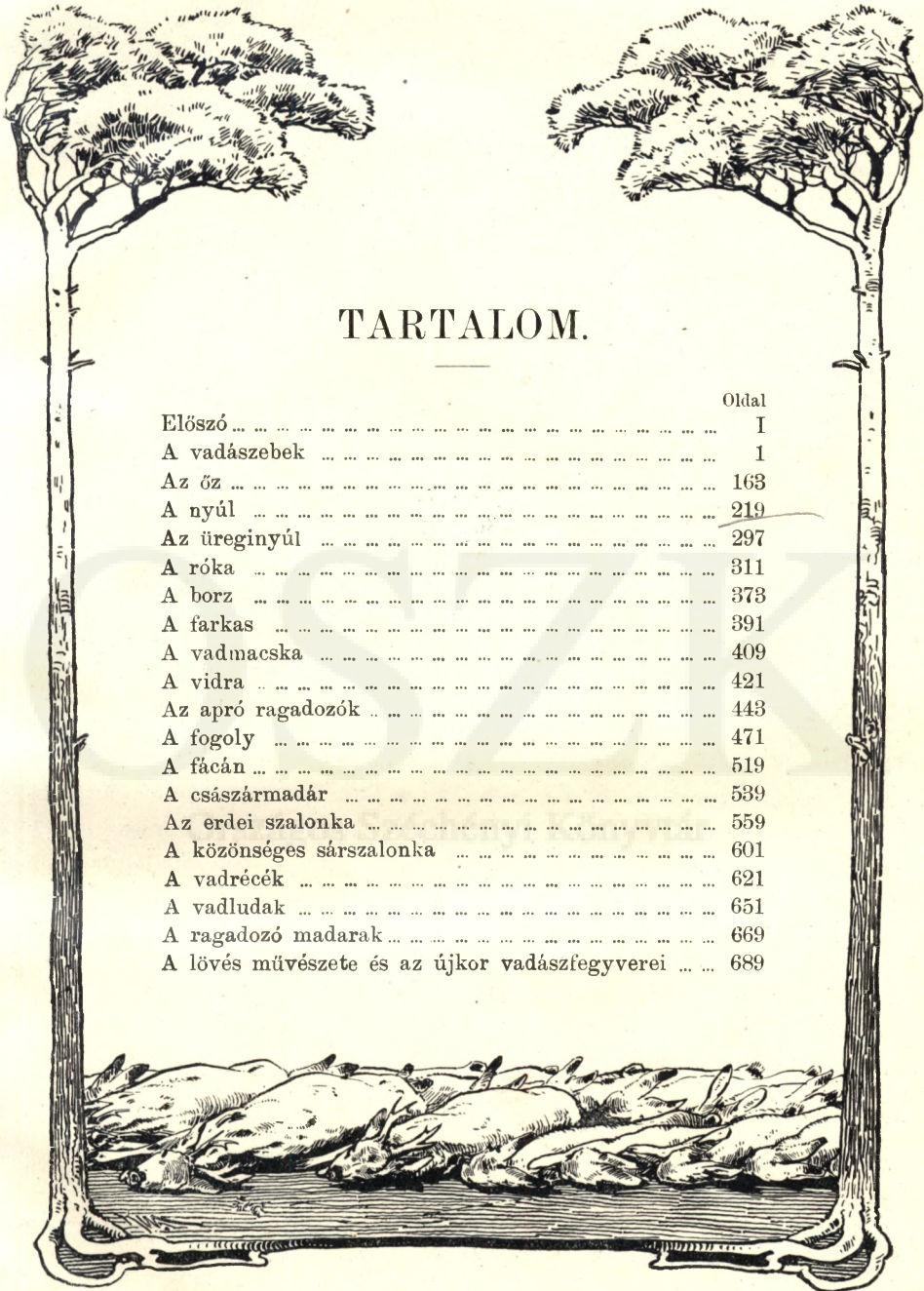
Országos Széchényi Könyvtár

50341

TARTALOM.

	Oldal
Előszó	I
A vadászebek	1
Az őz	163
A nyúl	219
Az üreginyúl	297
A róka	311
A borz	373
A farkas	391
A vadmacska	409
A vidra	421
Az apró ragadozók	443
A fogoly	471
A fácán	519
A császármadár	539
Az erdei szalonka	559
A közönséges sárszalonka	601
A vadrécék	621
A vadludak	651
A ragadozó madarak	669
A lövés művészete és az újkor vadászfegyverei	689

ELŐSZÓ.

Ki, ki a szabadba, ahol a sík rónán bujdosó szelek járnak; ahol nádasok sóhajtó sűrűsége hajladozik a mocsár vize fölött; ahol erdők koszorúja övezi dúsan a föld homlokát a hegyvidéken! Csak ki, a csönd hazájába, ahol megcsillapodik a zaklatottság; ahol füvek s lombok lehellelte tölti meg illattal a tiszta levegőt!

Tavasza vagy ősz, élet vagy hervadás, mind költészettel van tele ebben a világban. A kikeleti napsugár az Isten munkájára vállalkozik: teremti!... Feltámad rá az a csudás illata a koratavaszi napnak, amely a zsendülő füvekből párázik ki hóolvadás után, az első langyosabb verőfényre. Az ősz szépségében pedig az enyészet csókja érint meg lassankint mindent; elfonnyasztja a réti gyepet; szomoruvá halványítja a föld legnagyobb ékességét: a fát.

A síkság gyönyörű tud lenni a nyári mez teljes pompájában; de ha nincs fa rajta, mégis közel áll ez a pompa ahhoz, hogy hiányos legyen. A legszebb virágos mezőt is sivataggá változtatja az ősz; hát még a tél! Az északi sark elhagyott világa lehet csak olyan komor, sivár, mint télen a fátlan rónaság.

A fa ellenben meg tud menteni mindent a sivárság látszatától. Ahol sok fa van, ott lehet a környék fenségesen komoly, de kietlen sohasem.

A nyári erdő az őserő jelképe, tele élettél, tele üdeséggel.

A téli erdő tündérországba viszi képzelődésünket, kivált amikor zuzmarások a fák.

Még a meghalt, soha életre nem ébredő faóriások mellé is szívesebben menekül az ember, semhogy a sivatag pusztá homokjára hajtsa le a fejét.

A pusztá szele sírva füttyöl; az erdő lombja közt édes szép regéket tud mesélni a szellő. Egyetlen lomb hajoljon csak a pusztai tanya fedelére s már megvan a dísze, mint a bokrétás kalapnak.

Hát még ahol millió a lomb: az erdőn!

Ah, de azért ki merné letagadni a róna világának csudás szépségeit?! *Azt* a napkeltét, *azt* a napnyugtát soha az erdő meg nem mutatja. És ki hallotta valaha az erdő lombja alatt *azt* a halkan suttogó, titkos beszédet, amivel tele van a nádas, s amire összeressen a tünődő vadász, *azt* hívén, hogy valaki szólt hozzá?!...

Nem lehet választani, nem!

S aki legkevésbé választhat a temérdek szépség közt, az Nimród unokája, akinek otthona van mindenütt: a síkságon, a nádas útvesztőiben, az erdő homályában.

* * *

Vadásznak lenni nagy öröm, kimondhatatlan gyönyörűség.

Egyértelmű az egészséggel: a jó étvággal, a mély álommal, a tele tüdővel való lélegzéssel; egyértelmű a lelki egyensúllyal, a bátorsággal, a férfias erővel.

Az igazi vadász mind szereti a természetet, s aki ezt az istenalkotta szépséget szereti, az rossz ember nem lehet.

Minden baj, minden nyomorúság megsokszorozódik a testi gyöngeség és petyhüdtség által. És minden veszedelem csak félakkora, ha elég erős hozzá az ember, akire rászakad. A test edzése az önérzet emelése. S aki vadász — igazi vadász, — az csupa edzés, csupa önérzet.

De »igazi« legyen! Kitartó és fegyelmezett. Értse a dolgát és ne sülyedjen arra a gyarló színvonalra, ahol a közönséges vadpusztítók vannak, akiknek mindenkor mellékes a »hogyan«, s csak az a főkérdés előttük, hogy »mennyi«. Akik tudniillik nem abban lelik örömeiket, hogy minél vadászosabban vadásszanak, hanem hogy minél bizonyosabb legyen számukra a »pecsenye«, ha mindjárt tilos is.

Vadászni *tudni* kell. Ezt a tudást pedig nem adják ingyen. Temérdek fáradság, rengeteg megfigyelés és ezek alapján szerzett tapasztalat teszi az igazi jó vadászt.

Szeretnie kell a természetet, és ösmernie minden irányú nyilvánulását annak, aki méltó akar lenni a »jó vadász« névre.

A vadászat szenvedélye magában véve nem is elég. De ez a nagy és szép szenvedély bizonyára megkönnyíti, hogy az ember szívesen sajátítsa el azokat a tudnivalókat, amelyek nélkül nem tarthatja magát jó vadásznak.

Hová mindenüvé eljut az, aki vadászni szeret! Az ilyen ember előtt lassankint feltárul a természet minden titka; szenvedélyének áldozva, mennyi földet bejár s mily zugokba elvetődik, ahova különben soha el nem kerülne.

Boldogok azok, akik a magok tapasztalataiból jönnek rá lassankint minden apróságra, amit tudniok kell. De mennyi csalódás, mennyi felsülés, mennyi hiába tett fáradozás hozza meg ezt a bölcsességet!

Ezért aztán valóságos áldás, ha van az embernek olyan vadászbarátja, aki előre figyelmezteti sok mindenre; aki a maga tudását szép tanítások alakjában a kevésbbé gyakorlott vadász emlékezetébe is szívesen bevési; aki maga teljesen megbízható s így minden követője nyugodt lehet aziránt, hogy ha neki szót fogad, nem vallja sem kárát, sem szégyenét.

* * *

Ilyen tapasztalt jó barát, ilyen vadászati szakértelemben bővelkedő tanácsadó ez a vaskos könyv.

Aki az eredetit megírta, német ember volt ugyan, de nagyon szerette a síkságot, a nádist, az erdőt s igyekezett alaposan meg is ösmerni mind a hármat. Aki pedig azt a sok »német« tapasztalatot a *magyar* viszonyokra alkalmazva mondja el nekünk: maga is *jó vadász*, lelkes ember, szerelmes híve Diana istenasszonynak, imádója s hivatásánál fogva is gondos észlelője a természetnek; emellett őszinte, becsületes, az igazsághoz híven ragaszkodó.

Nagy szüksége volt rá a magyar vadászközönségnek, hogy egy ilyen munka kerüljön a kezébe.

Mert ez felér egy olyan tapasztalt öreg vadással, aki hajlandó a fiatal, kezdő Nimródokat mindenirányú oktatásban részesíteni. Ez nagyrészen pótolni tudja azokat a hiányokat, amiket minden olyan vadász okvetetlenül érez magában, aki vagy nem ér rá, hogy saját maga gyűjtse össze a maga számára a vadászat helyes szabályait, vagy nincs elég alkalma rá, hogy maga élje át mindazt, amiből ezeket a

szabályokat levonhatná, vagy végül esetleg nincs rá kellő érzéke, tehetsége, hogy meg tudja állapítani a tapasztalatok valóságát, s azt a mértéket, amely az igazságot, még pedig az állandó, mindenkor érvényes igazságot jelzi.

Ezt az állandóságot mindazonáltal ne követeljük kinyilatkoztatás-szerűnek, szentírásnak, soha semmiben el nem térőnek, mert akkor lehetetlent kívánunk. Hisz amint nincs két teljesen egyenlő tárgy és lény a világon, úgy az élet és a természet nyilvánulásai még a lehetőleg egyforma viszonyok közt sem *egészen* ugyanazok, legfeljebb lényegökben maradnak egyek: ugyanegy okból kifolyók, vagy ugyanegy célra vezetők.

A természetnek megvannak a maga törvényei s ezek minden irányú legjobb ösmerete első kelléke a jó vadásznak. De csak ugyanez dologban tett sokszoros tapasztalat és megfigyelés domboríthatja ki a megközelítő igazságot úgy, hogy azt rendszeresnek lehet és kell aztán elfogadnunk.

Kisebb-nagyobb, sőt néha meglepő eltérést gyakran találunk két jó vadász tapasztalatai közt, pedig bizonyosak lehetünk róla, hogy mind a kettő jóhiszemű és megbízható; hogy nem mond egyebet, mint ami az ő szemében, ő előtte igaznak bizonyult.

Az állatvilág, kivált a vadászható vadak világa, amelynek a természetrajzát minden igazi vadásznak a kis ujjában kellene magával hordania, sok egyedében mutathat valamit, ami újnak tetszik, ami az eltérés látszatával hat ránk. A holt bizonyosságokkal tehát ne hivalkodjunk.

Hisz' annyi még a vita (az igaz, hogy sokszor naiv is), hogy lépten-nyomon akadhat a vadász-ember olyan kollégára, aki hosszas és becsületes vizsgálódás után is más eredményekre jutott, mint ő.

Avagy egyetért-e ma minden vadász-ember abban, hogy mikor van az ősz igazi násza; hogy mikor párzik tulajdonképpen a borz; hogy van-e hát kétféle erdei szalonka; hogy iszik-e az ősz; hogy párban marad-e a császármadár stb. Hány jó vadász mosolyog, ha azt hallja, hogy ősszel hallott valaki dürrögni siketfajdot, pedig szavahihető tanuk bizonyítják, hogy erre is van eset. E sorok írója egy késő *novemberi* napon hallotta a legszebb pacsirtahangversenyt a Hortobágyon, verőfényes délelőtti időben; akkor az egész környéken szólt a tavasz e bűvösénekű dalnoka, ép úgy fent libegve, mint májusban, amikor fészken ülő párját mulattatja. És ugyancsak hallott kora

hajnalban két órakor, tiszta holdfényben, fent úszó pacsirtát énekelni, június derekán.

A szabályt meg lehet és meg is kell állapítani, de számolni kell mindenkor a kivételekkel, amelyek gyakran akadnak minden téren.

S ha ezzel tisztában vagyunk, akkor elenyészhet minden aggodalmunk, amidőn, forgatván a kisvad vadászatának ezt a törvénykönyvét, egyben-másban oly oktatást kapunk, ami talán nem egyezik meg egészen a magunk tapasztalatával.

Mindegy. Azért ez a sok-sok paragrafus mégis becses. Becses minden vadásznak, mert egybefoglalva találja itt az összes tudnivalót, aminek a segítségével korrekt módon válhat igazi képzett vadásszá.

* * *

Énrám, megvallom, úgy hatott olvasása, mint a legszebb regény, amelyben változatos, csudaszép mese van.

Átéltém a holdfényes januáriusi éjszakákat, amikor a csikorgó tél magányában fogvacogtató hidegben lestem a vérszomjas vörös bestiát: a rókát; átéltem a tavasz kezdetét, amely tele van fuvalommal, remegő fényességgel, és alkonyatkor megszólal benne az erdei szalonka szerelmes korrogása; bejártam képzeletemben újra a nádist, a hápogó vadréce lubickolását lesván; kint hallgatóztam a hajnali hűs levegőben a vágás szélén, várva: hol kakatol a vén fácánkakas.

Igaz gyönyörűség forrása énnekem ez a könyv. Végigvezet az egész vadászati esztendőn és felkelti bennem a hangulatok ezernyi finom árnyalatát. Néha mintha márciusi sugárhullás ragyogná be a levegőt, az üres, egyhangú pusztai térséget, amelynek olyankor még nincs változatossága s amelyen még meztelenül nyújtózkodik itt ott a magányos fa. Hol van még ilyenkor az apró földi csillag, a fénylő szentjánosbogár, amely tündéri villogással bujkál nyári időben a fű között?

Aztán van részem az ősz hangulatában is, amikor fonnyadt, penészes leveleket forgat a szellő; amikor a fű már dohos a folytonos nyirkosságtól a nagy erdő napot elfogó fáin alatt.

Megyek tovább, a senki országába, ahol mindenki csak a maga utait járja, s nem marad nyom arról, hogy merre bujdosott. Ez a lép.

Hallom a sárszalonka nyefegő, szortyogó, rekedt hangját, amint felcsap előttem s cikk-cakkos röpteliséssel hasítja a mocsár levegőjét.

Fülembe cseng a magas égen húzó vadludak gá-gája, amit annyi-szor hallottam a késő őszi csöndjében.

Mintha hétmértföldes csizmám volna, úgy haladok át messze tájakon s a síkság és a nádas világából egyszerre bent termek az erdő mélyében, ahol recsegő Mátyás-madár fogad s az esti homályba vesző tájék fölött szárnycsapás nélkül vonul át az éji szállást kereső madárkirály, a sas.

Edes, gyönyörűséges érzések környeznek; folyvást látom az egyre hanyatló fényt az égen, a fény elmúlik onnan, de belelopózik a lelkem közepébe, úgy világít nekem, onnan melegít nyári hévvel. Zsongító kellemes bágyadtság vándorol ide-oda a tagjaimban; káprázatok szépséges ködképei libegnek előttem, hol felszállnak, hol leereszkednek, mint a hullámzajlás; majd végkép lecsöndesednek; úgy lesülyednek, mint az őszi levél, amely libegve hull le a galyáról.

Mindez hangulat, ábránd, álom.

De édes álom. Beleringatnak azok a kellemes képek, amelyeket ez a derék könyv hoz elém, változatosan, érdekesen.

Bársony István.

Midőn az »Athenaeum« irodalmi és nyomdai részvénytársulat *Diezel* művének magyar átdolgozására felszólított, az aggodás és kétség bizonyos nemével eltelve vállalkoztam ezen feladatra. Sok, régen kiállott vizsgálat után, most már öszülő fejjel ismét átéreztem a vizsgálat előtti szorongást s önkéntelenül felmerült előttem az a kérdés: vajjon képes leszek-e megfelelni a magamra vállalt feladatnak s vajjon miként fog ítélni munkám fölött a könyört nem ismerő nagy vizsgáló-bizottság, a magyar vadászközönség?

Aggódással kezdtem a munkához, mert már előre sejtettem a nehézségeket, melyekkel meg kellett küzdenem; de tudatára csak akkor jöttem, midőn a munka már folyamatban volt. Az idegen vadászati kifejezések által kiszorított s már régen feledésbe ment vadászati műszók összekeresése, a németesen használtaknak új magyar műszókkal való kicserélése majdnem kivihetetlennek látszott.

Miután a cél, mely szemem előtt lebegett, az volt, hogy ezen munkát, amennyire lehetséges, megmagyarosítsam, arra kellett törekednem, hogy a közéletben németesen használt minden műszót teljesen mellőzzek s helyökbe a magyar nyelv szellemének megfelelő s a fogalmat helyesen megjelölő kifejezést keressek.

Vajjon mennyire sikerült célt érnem, azt az elfogulatlan s a nehézségekkel számotvető olvasóközönség van hivatva elbírálni; de érzem magam is, hogy habár a magyar vadászati terminológia ügyét egy lépéssel előbbre is vittem, azért a nehézségeket leküzdenem, úgy, miként azt óhajtottam s mire teljes erőmből törekedtem, nem sikerült.

Szolgáljon mentségemül, hogy a tudományos magyar vadászati irodalom még a kezdet nehézségeivel küzd.

A magyar kiadás az eredetitől főként abban tér el, hogy a fácánt és császármadarat a hazai vadászati gyakorlat és törvény alapján szintén az apróvadhoz számítva, leírásukat a többi szakaszoknak megfelelőleg, ezen munka keretébe felvettem.

Negyedszázadra terjedő tapasztalataimat e munka átdolgozásánál itt-ott szintén érvényesítettem és így egyes esetekre vonatkozólag saját nézetemet fejeztem ki. Ezek a részletek a helyi vonatkozások alapján mindenütt felismerhetők.

Mielőtt végeznék, nem mulaszthatom el köszönetemet kifejezni azon kedves vadásztársaimnak, kik a magyar műszavak felkeresésében segítségemre voltak s főként Vendl Aladár barátomnak, ki a mottóversek nagy részét szíves volt e könyv részére lefordítani.

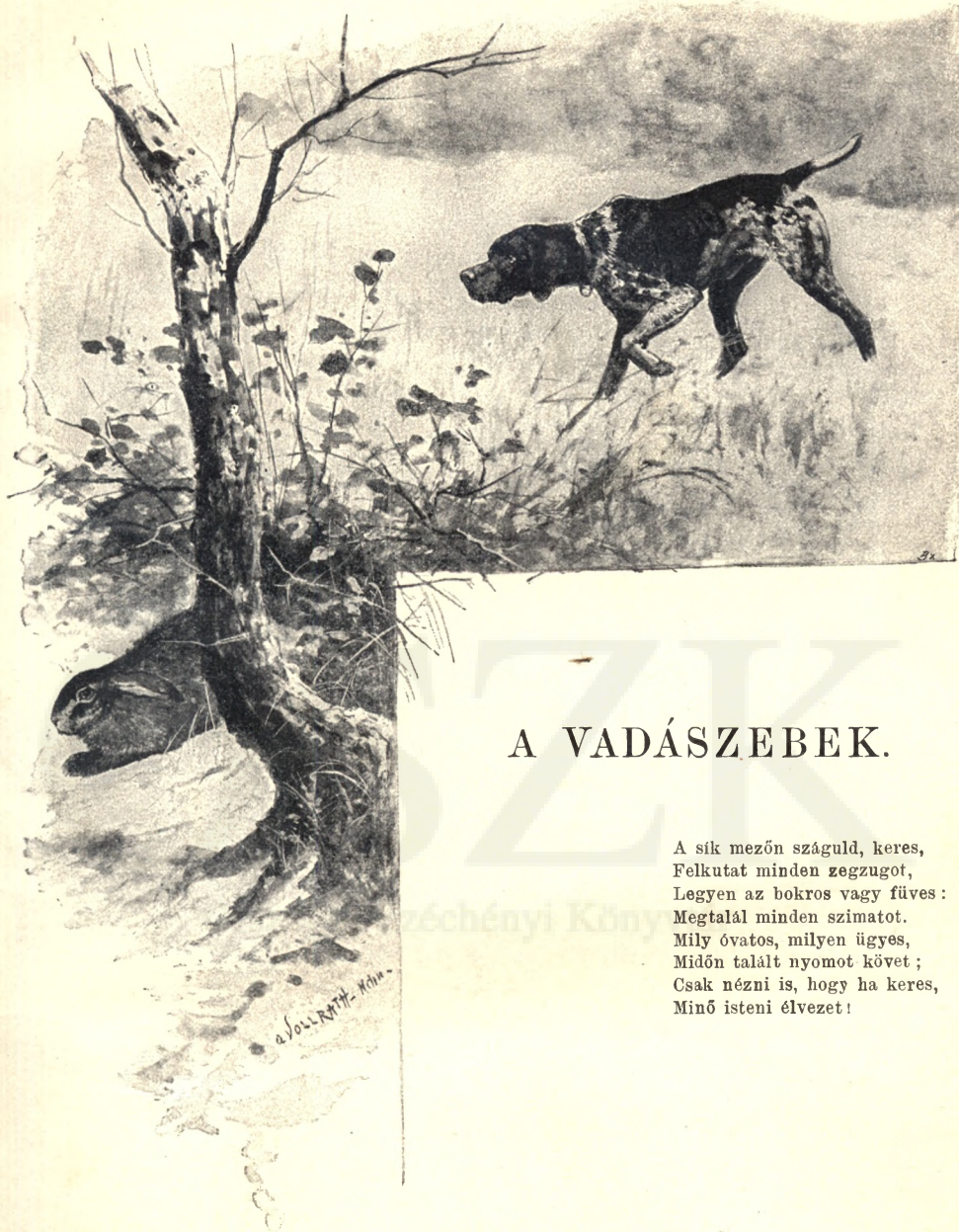
Kelt Sopronban, 1899 február havában.

Dr. Mika Károly.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A VADÁSZEBEK.

A sík mezőn száguld, keres,
Felkutat minden zegzugot,
Legyen az bokros vagy füves :
Megtalál minden szímatot.
Mily óvatos, milyen ügyes,
Midőn talált nyomot követ ;
Csak nézni is, hogy ha keres,
Minő isteni élvezet !

Bevezetés

A szelidített ebek eredetére vonatkozólag a régi íróknál semmiféle adatot nem találunk. Általánosságban azon nézet van elfogadva, hogy egy vagy több farkasfajtól származnak, mert ezekkel fogazatuk s csontvázuk szerkezetében majdnem egészen egyeznek és a két faj közötti kereszteződés termékeny. Még vitás azon kérdés, vajjon a jelenleg élő sok eb fajta egyetlen, vagy több szelidített fajtától származik-e? A kőkorszakból származó svájci cölöpépítményekben egy eb fajtának, az úgynevezett »tőzegeb«-nek csontmaradványait találták; ez a látszat szerint a sakáltól származik, s azt hiszik, hogy ezen tőzegeb volna sok, jelenleg élő kisebb eb fajtának az őse.

A bronzkorszakból származó, ú. n. »bronz-ebek« vázaiból következtetve azt hiszik, hogy ezek tekinthetők a mostan élő összes nagyobb fajta ebek ősszüleinek. Az egymástól annyira eltérő fejlettségű eb fajtákat egyes zoologusok már a legrégibb

korban előforduló hét törzsfajtából származtatják le. Ezek a következők: 1. a házieb, 2. a selyemeb (magában foglalja az összes hosszúszőrű fajtákat, ide számítva a vadászatra használtakat is), 3. a borzeb (tacsó), 4. a hajtóeb (kopó), 5. a szelindek, 6. az agár és 7. a csupaszeb.

A bibliából és a legrégibb egyiptomi emlékekből láthatni, hogy a zsidók és egyiptomiak az ebet már ház- és nyájőrzésre, továbbá vadászatra használták. A görögök Homér idejében főképpen vadászatra használták; ritkábban szerepel

mint gazdájának kísérője (mint ilyen híres volt s meg is énekelték *Odysseus*-nak »Argos« nevű ebét); *Xenophon* két vadászebajtáról tesz említést, a róka-ebéről, mely talán a rókától származik és a Biundról, melyben a mostani borzebre ismerhetünk. Az *Aristoteles* által felemlített *canis molossus*-t a szelindek és a nagyobb fajta vadászebek ősenek tartják. A rómaiaknál legelőször *Marcus Terentius Varro* ad részletesebb értesítést az ebekről, ki négy fajtát ír le, köztük egy vadászebet is (*canis venaticus*). Részletesebb adatok találhatók az ebekről az ó-német törvényekben; az Alemanniban említés van téve a hajtóebről (*Laufhund*), a vezetőebről (*laitihunt*, ezt az emberek üldözésére is használták; a cimberék már a harcban is alkalmazták az ebeket), a vad-disznóebről (*Saufänger*), a medveebről (*Bärenfänger*) és az agárról. A Boji-törvények a spurihuntról (véreb szíjon vezetve), a bibarhuntról (tacsó) és a hapichhuntról (a sólymászatról használták) szólnak.

Más törvények többnyire ugyanezen ebeket sorolják fel, de különbözőképpen változtatott nevek alatt; ezeken kívül még másokat is emlitenek, így a Frieztörvény és a *Sachsenspiegel* már a kopókat is megnevezi. Nálunk a kopók már a régebbi századokban igen elterjedt vadászebek voltak s már a krónikákban is gyakrabban történik róluk említés.

»A vizsláról, oly értelemben, mint ezt ma vesszük, a régi törvények semmit se tartalmaznak; ebből kitűnik, hogy másfajta vadászebekből idomítás és vezetés folytán keletkezett (erről bővebben l. a fajtajellegnél, 8. old.) és nemesített alakban Spanyolországból talán már *Nagy Károly* idejében került Németországba.

I. Miksa császár, a középkor eme hatalmas vadászura és korrekt vadásza, az ú. n. »Geheimes Jagdbuch« és a »Von den Zeichen des Hirsches« című értekezésén kívül »Ueber die Falknerei« (a sólymászatról) c. munkájában utasítást ad az ausztriai hercegnek; ebben a német vadászeb mint »vizsla« különösen fel van említve és melyben szószerint a következő áll: »Dessgleichen magstu auch mit den Waldthünern eine (Parkh) zurichten, und dir Mit dem Netz und eynem »vorlegenem« Hundt (itt a »fangen« szó hiányzik) und Darnach den Winter die feldthüner in eyner Camer verwahren und gegen den Sommer die schmalen Vögel auspringen«.

Hazánkban a vizslát *Wenzel G.* szerint már az Árpád-házi királyok korában használták, hogy azonban milyenek voltak ezek, arra nézve felvilágosítást a régi írók nem nyújtanak. Hogy csakugyan a szárnyas vad felkeresésére a hálóval való vadászatról használták már régen, mint a nyugati tartományokban, bizonyítja *Komlós Mihálynak* 1510-ben öccséhez *Tamáshoz* írt levele, melyben ettől fűrészésre használható vizslát kér.

Azon okból, mert a vizsla az újabb kor szüleménye, hogy Németországban s már nálunk is nem egyedül a vad megállítására használják, hanem sokoldalú vadászati képességet követelnek tőle s bír is ezzel a tulajdonsággal, a németek megtartották az általánosabb vadászeb kifejezést. Ez annál is inkább lehetséges volt, mert régebben a legtöbb ebet az állásra idomítani kellett.

Tenyésztés.

Miután a következő szakaszokban többször lesz szó a tenyésztésről, a tenyésztési törekvésekről és az ezen téren elért eredményekről, célszerűnek látszik a tenyésztésről általában szólni.

Az állatok, melyek tökéletesen hasonló, vagy annyira hasonló, hogy csakis a legbehatóbb vizsgálat alapján különböztethetők meg, pl. a juhok s melyek egymás között párosodva magukhoz hasonló egyedeket hoznak létre, *fajt*, *species* képeznek. A rokonfajok párosodásából létrejött nemzedéket *korcsoknak*, *bastardoknak* nevezzük. Az általános természeti törvények szerint az ilyen keresztezésből származó egyedek egymás között nem szaporodásképesek, de a törzsszülők egyikének vagy másikának fajbeli egyedeivel párosítva, igen. Az éghajlati befolyások és élelemhiány folytán, tehát a megváltozott életviszonyok következtében a faj elsatnyulhat vagy egészen kihalhat, de viszont kedvező feltételek hatása folytán erőben és nagyságban gyarapodhatnak.

Valamely fajnak azon egyedei, melyek némely állandó jegyeikben ettől eltérnek, de különben ezzel azonosak: *fajtat* képeznek. Természetes és tenyészfajtakat különböztetünk meg; ezen utóbbiak azok, melyek az embernek céltudatos befolyása, illetve kiválogatása által keletkeztek. Ilyenek az összes vadászatra használt ebajtáink. A tenyészfajtaknál a testi módosulások jó vagy rossz irányban, gyorsan mennek végbe, míg a vadfajtak csak igen lassan módosulnak. A fajta rosszabbodását elfajzásnak vagy elsatnyulásnak és a célzatos javítását nemesítésnek nevezzük. A »nemes« jelzővel azonban kétféle szoktak jelölni. Vagy olyan állatokra alkalmazzuk ezt, melyek a fajnak tulajdonságait az eddig elért legnagyobb tökélyben egyesítik magukban, vagy olyanokra, melyeknek ősei hosszú leszármazási sort képesek felmutatni, mely csakis kiváló neveket tartalmaz.

A fajtanak alcsoportjai: a *törzs* (Stamm), *változat* (Schlag) és *család*. *Törzs* alatt valamely fajtanak azon egyedeit értjük, melyek bizonyos sajátos tulajdonságokat állandóan átörökölnek, anélkül, hogy fajtatulajdonságaikat elvesztenék; *változat* alatt azokat értjük, melyeknél a természeti viszonyok folytán különös jellegek léptek fel, pl. a borzebeknél előforduló könnyű és nehéz változat. A *család* elnevezést a tenyésztők más értelemben használják mint az embereknél szokás; család alatt ugyanis egy nőstény állat utódait értik, tekintet nélkül arra, vajjon ezek egy vagy különböző apáktól származtak legyen.

A fajta *nemesítése* vagy az által eszközölhető, hogy apaállatnak egy tettség szerinti ugyanazon fajtához tartozó, de kitűnő tulajdonságokkal bíró egyedet választunk ki, vagy ilyenül, egy már nemesített törzsből keresünk alkalmas egyedet; tehát mindig ugyanaz a fajta egyedeit párosítjuk. Ezen eljárást felfrissítésnek is nevezik, ha valamely körülmény folytán a megvolt jó tulajdonságok eltűntek volna. Ha a szaporodás oly egyedek párosodásából jön létre, melyeken a fajtanak semmiféle sajátos tulajdonságai nem ismerhetők fel, akkor fajtanélküli, nem tiszta származású utódok keletkeznek, mi leginkább éppen az ebeknél szokott előfordulni.

Az idők folytán létrejött vadászeb-fajták mindenikének megvannak a sajátos tulajdonságai, melyek közül azonban némelyek egyes fajtáknál hiányzanak; ha a hiányzó tulajdonságot a tenyésztés által pótolni akarjuk, akkor valamelyik párhuzamos fajtából, mely ugyanazon szőrőzettel bír, választjuk ki az apaállatot, legyen az rövid-, hosszú- vagy szálkásszőrű, de olyan, melynél a pótlendő tulajdonságok nagy mértékben megvannak. Azonban az apaállat átöröklő képességére tekintettel kell lennünk, pl. vajjon a törzsnél, melyből származik, nincsenek-e bizonyos hibák, milyenek a görbe előlábak stb. vagy rossz véralkat, mely kellemetlen tulajdonság az illető egyednél esetleg nem vehető észre. Az ilyen tenyésztési eljárást *keresztezésnek* nevezzük.

Dacára, hogy ugyanazon fajta állatai egészen egyforma alakkal és jegyekkel bírnak, mégis minden egyes egyednek megvannak a maga sajátos jellegei — két teljesen hasonló lény nincsen — s ezeket különösen tekintetbe kell vennünk, mert ezek gyakran átöröklődnek és a tenyésztés folytán nagyobb hibákká fajulhatnak. Ide tartoznak az úgynevezett öröklött hibák is, melyek azon főtenyészelvnek figyelmen kívül hagyása által keletkeztek, hogy »csakis egészséges és lehetőleg hiba nélküli egyedek használtassanak tenyésztésre«. Alkalmas apaállat választása által az utónemzedéknél az ilyen öröklött hibák gyakran elenyészthetők, ha t. i. az apaállatnál az a szerv vagy tulajdonság kitűnően van meg, melyik az anyaállatnál hibás. A javulás azonban nem mindig biztos, csak valószínű; de azért remélhető, hogy minden szervi és véralkatbeli hiba helyes tenyésztés és kiválasztás mellett elenyészthető.

Ugyanazon szülők utódainak továbbtenyésztéséből jön létre a *beltenyésztés*. Ez a legjobb módszer a tenyésztés útján létrehozott és a természetes tulajdonságokat fenntartani s bizonyos fokig emelni, mert a természet a tökéletesedés elé akadályokat gördít. A beltenyésztésnek azonban vannak árnyoldalai is, mert a szülőknél észre nem vett, vagy eléggé figyelemre nem méltatott hibák az utódoknál nagyobb mértékben lépnek fel, túlságos elfinomodásra, túltengésre vezetnek s gyakran terméketlenséget és albinizmust okoznak. Azon tenyésztők tehát, akik a beltenyésztésnek hódolva, bizonyos tulajdonságokat fenn akarnak tartani, ugyanazon szukával legfeljebb csak kétszer párosítanak egész közel rokon kant, azután válasszanak olyant apaállatnak, amelyik kimutathatólag nem közeli rokon a szukával, de ugyanazon fajtához vagy törzshöz tartozik, kivéve ha keresztezni nem akarnak. A szülőknél az utódokkal s fordítva vagy testvéreknek egymás között való párosításából gyakran különös jó eredményt értek el, mit nemcsak az angol versenylő, hanem akárhány vadászeb létrejötté bizonyít. Mindazáltal nem szabad elfeledkezni azon közmondásról sem, hogy »az óvatosság a bölcsesség anyja«.

Másrésről az olyan apaállatok választása, melyeknek átöröklő képessége ismeretlen, melyeknek elődei nem tudhatni miféle tenyésztésből származnak, ritkán vezet kielégítő eredményre. Olyan ebek, melyek bizonyos megkívánt tulajdonságokkal, a gondos és fáradságos tenyésztés következtében már bírnak, ezeket az utódoknál még olyan jó kinézésű apaállat által is elveszíthetik, különösen a testalkat tekintetében. Lépten-nyomon találkozunk egyedekkel,

melyek míg esetleg egyrészt a szülők szép alakját örökölték, addig másrésztől utódaikban a kuvasz vért mutatják. Aki a beltenyésztéstől fél, válasszon olyan tenyészállatokat, melyeknek származása ismeretes és melyeknek leszármazása saját ebeivel, ha távolról is, azonos. E célból szükséges, hogy a tenyésztők törzskönyvet vezessenek és a törzskönyveket szorgalmasan tanulmányozzák, mert ki ezt nem teszi, hasonló azon tengerészhez, ki iránytű nélkül evez ki a nyílt tengerre.

Gyakran hallhatni *állandó* fajtákról, ámbár ilyenek nincsenek; mert minden fajta alá van vetve a változásnak, mihelyt ez lényegesen megváltozott életviszonyok közé kerül. És ezen körülmény a tenyésztőre valódi áldás, mert különben a tenyészállatok nemesítése lehetetlen volna. A változóságot legjobban mutatják a vadállatok.

Egyetlen kifejezéssel sem történik oly sok visszaélés mint a *telivér* szóval. Ezt legelőször az angolok oly lovakra alkalmazták, melyek egyrésztől keleti, úgynevezett arab, berber, török lovak, különösen három mén (és több kanca), másrésztől a legjobb hazai angol kancák keresztezéséből származtak és törzskönyveztettek. Később ezen jelzőt más házi állatfajtákra is alkalmazták, mennyiben ezek is nemzedékeken át tisztán tenyésztett keresztezésből származnak, melyeket az angol kifejezéssel *high bred*, magasra nevelteknek neveztek. Az említett keleti lovak értékét 100 egységgel jelölték, mi később olyan más fajtákra is átvitetett, melyeket más, kevésbé jókkal keresztezésre használtak. Ezen utóbbiak értékét 0-nak vették, tehát a két kereszteződő fajta értéke $100 + 0 = 100$ és ezeknek első terméke $\frac{100+0}{2} = 50$, tehát félvér. A félvér tovább telivérrel keresztezve $\frac{100+50}{2} = 75$, három negyed vér. Ha ilyenformán 8 nemzedéken át folytatódik a tenyésztés, a tört oly kicsiny lesz $\left(\frac{255}{256}\right)$, hogy az ezen tenyésztési termékeket a telivérrel egyenlőnek vehetni; megjegyzendő, hogy már az 5. és 6. nemzedéknél alig vehető észre.

A fajta és telivér fogalmak közötti teljes különbség ebből világos, mert minden telivér keresztezésből származott. Aki tehát német telivér-vizsláról beszél, önkéntelenül elismerné, hogy az angol és belföldi német vizsla keresztezésből jött létre. A helyes kifejezés tehát: tiszta német vizsla, ha kimutathatólag vérkeveredés nem történt.

Igen gyakori eset, hogy egyes utódok jobban hasonlítanak régiebb elődeikre, mint a szülőkre; ezt *visszaütésnek*, *atavismus* nevezik s leginkább észlelhető kereszteződési termékeknél vagy nagyon heterogén tenyésztési eljárásnál.

Arról, hogy valamely szuka »megcsodál« valamely ebet, vagy egy régebbi termékenyítés a későbbi alomra befolyással volna, sokat beszéltek, vitatkoztak már, anélkül, hogy végérvényes eredményre jutottak volna.

Némely állat akárhányszor, bizonytalan származása dacára is, tulajdonságait nagy mértékben örökli át s ha ezen tulajdonságok feltűnően jók, akkor ez a legjobb tenyészállat; de miután gyakran előfordul, hogy a telivér és tisztafajta egyedei rosszul és állandóan rosszul örökölnék át, a tenyészállat kiválasztásánál tekintettel kell lenni az esetleg már létező utódokra. Az egyednek intenzív átöröklő képességét egyedi képességnek (individualpotenz) nevezik.

Fajtajellegek.

Visszaemlékezve a vadászebek külső jellegeire vonatkozó zűrzavaros nézeteltérési különbségekre, melyek még egy pár évtized előtt uralkodtak, visszaemlékezve azon nagymérvű bizonytalanságra, melyet még hírneves vadászok és előkelő ebismerők is valamely fajta eb jellegeinek megbírálásánál mutattak, mindenesetre hálára vagyunk kötelezve azok iránt, kik a helyes irányban az első kezdeményezők voltak. A fajtajellegek megállapítása azonban lassan haladt, mert a német vizsla külső jellegeit holt betűk alapján kellett idealizálni s ezen ideált viszont a különféle díjazásoknál, a bírálók folytonos változása következtében felmerült eltérő nézetek zavarták.

Ha a vadászat történetéhez fordulunk tanácsért, ezen különböző s többnyire jogosult nézetek keletkezését könnyen magyarázhatjuk. Németországban a legrégibb időkben éppen oly kevésbé léteztek vizslafajták, mint más országokban, hol szintén csak a középkorban tenyésztették célszerű kiválasztás után olyan fajta vadászebekből, melyeket addig csupán a vad fogására használtak. A kiválasztás azon tapasztalaton alapult, hogy sok eb, éppen úgy, mint a legtöbb ragadozó a nyugodtan fekvő zsákmány előtt, mielőtt arra ugranék, egy pillanatra meghökken, valószínűleg, hogy az ugrás nagyságát és erejét mintegy kiszámítsa. Mint több író állítja, midőn a szárnyas vadaknak hálóval való vadászata nagyobb elterjedést nyert, oly ebeket választottak ki, melyeknél ezen tulajdonság kisebb-nagyobb mértékben már a természetükben volt s ezekből képezték a vizslát, melynek feladata volt a szárnyas vadat megkeresni, az előtt fekvé maradni mindaddig, míg a hálót az ebbel ellenkező oldalról a vadra rá nem borították.*

A hajtóebek Németországban is már régen meglévő, különböző fajtákhoz tartoztak, melyeket a főurak vadászszemélyzete aggódó gondossággal tenyésztett tovább; de ezeknek száma aránylag csekély volt. Így a vizslának használandó ebeket majd a vezető, — illetve vérebből, majd kopókból tenyésztették, aszerint, amint egyiknél vagy másiknál az állásra való hajlam jobban mutatkozott. Az ilyeneknél ezen hajlam mindenesetre kisebb-nagyobb mértékben átöröklődött s a folytonos tiszta tenyésztés és kiválasztás által fajtajelleggé alakult, mint ezt, kivált az angol vizsláknál láthatjuk, melyek megfelelőleg az angol vadászati módnak több mint 150 év óta különösen az állásra való tekintettel tenyésztettek.

A vizsla gyanánt használt vadászebek első egyedei természetesen a törzsfajta jellegeit mutatták, melyek a többi fajtakéitól élesen különböztek, ámbar nincs tudomásunk arról, hogy egyes jellegek mint pl. a fülek, miként képződtek jelenlegi alakjukban. A törzsfajtáknak megfelelőleg a különböző vidékeken

* Egy úr, ki évekkel ezelőtt Amerika hegyes, sziklás vidékein sokat vadászott angol rókakopókkal, ebeinek meghökkenését ismételve észlelte. Többek között említi, hogy egy hideg téli napon egy »Bill« nevű ebe, midőn a hegy meredek lejtőjén lassan, csendesesen keresve egy élesszögletnél befordult, a napon sütőkérező rókát meglátva, egy pár pillanatig, miként egy vizsla, hang nélkül állott s csak azután ugrott be és kezdte hajtani.

különféle törzsek fejlődtek, melyeket tulajdonosaik nagyra, sőt többnyire többre tartottak mint másokat. A törzsek összeolvadását az akkori közlekedési viszonyok nehézsége leginkább gátolta s ebből érthető, hogy még a jelen század derekán is a hajtóeb eredeti jellegeit mutató vizslatípusok voltak, melyeket tulajdonosaik mások fölé helyezve, egyedüli példányszerűeknek tartottak. Ez az oka, hogy miért tudtak 30 év előtt a német vizsla jellegeit illetőleg oly nehezen megegyezni. De még más okok is voltak. Külföldről már régebben is kerültek különböző fajták Németországba, melyekbe az állásra való hajlam szintén bele volt tenyésztve, illetve arra voltak idomítva, mely utóbbi nemcsak hogy lehetséges, hanem könnyű is, mit bizonyára akárhányan tapasztaltak már azok, kik oly ebet idomítottak, melynél bármi okból az állásra való természetes hajlam egészen hiányzott (l. Mika »A vizsla parf. id.«). A hosszú- és rövidszőrű vizslák Spanyolországból, a gypjas- és szálkásszőrűek pedig Dél-Franciaországból, Lengyelországból és Olaszországból kerültek Németországba; de ezek vagy ritkán maradtak meg tisztán vagy kivesztek. A jelenlegi német szálkásszőrű vizsla, a rövidszőrű vizsla és az uszkár vagy uszkárfajta ebek keresztezéséből származik, melyek régebben orosz vagy lengyel vizebek elnevezése alatt voltak ismeretesek s melyeket jobbnak hiányában a szárazon való vadászatra is használtak. Így *Döbel* szerint: »az uszkár, ha idomítva van, a foglyot és nyulat egész messziről állja, nem oly készséggel ugyan, mint a vizsla, de azért a fegyver előtt elég jól használható«.

Hogy az állásra alkalmas ebeket minél gyorsabban hozzanak létre, a hajtóebekkel kezdetben bizonyára alkalmas, rövid vagy szálkásszőrű juhász-kutyákat is párosítottak, mert ezek között nagyon sok akad olyan, amelyikben a vadászszenvedély erősen ki van fejlődve és kitűnő szaglása van. Ha ez csakugyan megtörtént, abban az időben ezen eljárás nem hogy ártott, hanem inkább használt az ügynek, mert a vadászok kényszerítve voltak a hiányzó vadászati tulajdonságokat az idomítás által pótolni, minek folytán már a régibb időkben kifejlődött az idomítás művészete, melynek alapelvei még ma is megállják helyüket. Ki nem elfogult, nem tagadhatja, hogy a vizslászat terén a vadászok részéről sok hiba történt úgy Németországban, mint nálunk Magyarországon is, részint a különböző fajták hosszú és rövidszőrű stb. keresztezése által, részint a nemtörődomség és a gondviselésre való hagyás által, részint a meglévő fajtának tudatos és nemtudatos, fajnélküli kuvaszokkal vagy rosszul választott angol ebekkel való párosítása által.

Egyes híres ebtörzsek, sőt egész fajták a közömbösség folytán részben elfajultak, részint kivesztek s csak azon esetekben, hol a kiveszést, mint pl. a vezetőebnél, a változott viszonyok okozták, lehet zavartalan, bánatos sajnálkozással a rég elmúlt időkre gondolni. A tétlen sajnálkozás azonban nem elég ott, hol egy olyan fajta van veszélyeztetve, melynek kitűnő tulajdonságai, éppen a jelenlegi vadászati viszonyok között értékesek és nagyon hasznosak; ily esetben tenni kell és tervszerűen haladva el kell hárítani mindent, mi a fajta megmaradását veszélyeztetné. Ez áll minden fajtára, de főkép a *német vizslára*, a vadász ezen hű és hasznavehető társára.

Egészen jogos volt azon kívánság, hogy a már gyakran igenis túlságosan lassú és nehézkesé vált német vizslát mozgékonyabbá kellett tenni, csak hogy a mód itt-ott rosszul volt választva, mert az okszerűtlen keresztezés setterrel és pointerrel gyakran rosszul sikerült; nem sikerült akkor, ha véralkat, testalkat, szaglás vagy más tulajdonság tekintetében a német kan az angol szukához nem talált. A keresztezés eredménye, sajnos, nem mindig kielégítő, mert a vérkeveredés nem ugyanaz, mint a bor és a víznél, hanem teljesen véletlen. Így igen gyakran előfordul, hogy éppen az nem jön létre, mit a tenyésztő elérni szándékozik, pl. a jó szaglás, vagy eltüntetni akar, pl. rossz előlábállás, otromba test stb., amennyiben ezen hibák az utódoknál akárhányszor fokozott mértékben jelentkeznek. Az ilyen események létrejövetelének okát, melyek, sajnos, keresztezés nélkül is előfordulnak, nem ebben kell keresni, hanem a rosszul megválasztott, egymásnak nem megfelelő tenyészállatokban. Ha azonban *sikerül*, mit az angol, a tenyésztésben az összes népek példányképe, »hit« szóval fejez ki, akkor a keresztezés csodát mível, mint ezt a mai német vizsla bizonyítja. Azt állítani ugyanis, hogy a mai német vizsla a tiszta tenyésztés eredménye volna, több mint merészség, mert a német fajta kedvelői mind elismerik, hogy 20 év előtt olyan tisztán tenyésztett anyag csak a legelrejtettebb helyeken volt szórványosan található, melyből lehetetlen, hogy Németország minden zugában ma már ezer és ezer példányban elterjedt nemesített egyedek származtak legyen. A keresztezés mellett bizonyít a nagy mértékben megváltozott fejalkat, a lábak állása, úgyszintén a fülek és a fark. Összehasonlítva a hetvenes évekből származó rajzokat a mostani képekkel, mely utóbbiak mind erős kötésű rövid háttal, erőteljes izomzattal, rövidebb és ívesen hajtott nyakkal, nagyobb homlokmetsszéssel, kiadóbb mozgási képességgel és a 60 év előtt tenyésztett német vizsláknál jobb szaglással bíró egyedeket ábrázolnak, a különbség azonnal szembeötlő.

Ámbár a jelenlegi tenyésztők közül sokan tagadják, hogy saját nevelésű állataik keresztezésből származnak; ezek jóhiszeműleg járhatnak el, amennyiben a törzsszülőket nem ismerve, azt hiszik, hogy mindazon ebek, melyeket 1876 óta mint »német« vizslákat díjaztak, ezen címet valósággal meg is érdemlik; tehát alakilag igazuk van. Különben efelett vitatkozni ma már hiábavalóság; a németek hazai tenyésztésüknek ezen nagy változásával meg lehetnek elégedve, mennyiben azt senki sem veheti tagadásba, hogy ez az átalakulás teljesen hasznavehető anyagot teremtett.

Az 1848 óta egészen elhanyagolt német vizsláknak angol vérrel való felfrissítése csakis haszonnal járt. Elhanyagolásuknak főoka a vadászat szabaddá tételében rejlett. Annak folytán, hogy néhány márkáért bárki válthatott vadászjegyet, egyszerre úgy termettek a vadászkedvelők, mint a gomba s természetesen ezek mindenikének kellett, hogy »Káro«-ja vagy »Lord«-ja legyen. A kereslet nem volt fedezhető azon aránylag kevés anyagból, mely az azelőtti vadászatra jogosítottak és a hivatásszerű vadászok birtokában volt s így olyan kétértékű ebeket léptettek elő vizslákká, melyek a földesúr és a vadászszemélyzet vizsláinak a falusi kuvaszokkal való szerelmeskedéséből származtak. Ilyen kétértékű

anyaggal egyben tovább tenyésztettek, mi magában tönkre tette a fajtát. Mivel a királyi vadászszemélyzetnek, miután a királyi pagonyokban a mezei vadászatot át kellett adniok a községeknek, alig volt alkalma apró vadra vadászni, nem lévén szüksége vizslára, nem is szerzett be újat s így az ebek elvesztésével sokszor az idomítás művészete is nemsokára veszendőbe ment; mert, sajnos, saját használatára nem volt mit idomítani. Még ma is vannak királyi hivatás-szerű vadászok, kiknek gyakornoki idejük alatt semmi alkalmuk nem volt a vadászatban, az idomításban vagy a kynologiai ismeretekben jártasságot szerezni, kik talán az idevágó ismereteiket már mint alkalmazott hivatalnokok, vagy valamelyik vadászcsapatnál, ha esetleg alkalmuk volt a tisztekkel vadászni, sajátították el. Ezen csunya állapotok azért említendők fel, mert a német fajták pusztulásának legendája, főkép az angol ebek behozatala következtében, mind tovább és tovább tartja fenn magát, holott a valódi ok az 1848 óta megváltozott vadászati viszonyokban keresendő. Ma már azonban el kell ismerni, hogy évek óta jelentékeny fordulat állott be a jobb irány felé, hogy nem egy pagonyban valódi ügybuzgalommal űzi az erdészszemélyzet az okszerű tenyésztést és idomítást. A német vizslafajta megmentésében az ebtenyésztő egyleteké az érdem, mennyiben a szaklapokban ezektől eredt az első felszólalás és támogatva több derék tenyésztőtől, az ügynek napról-napra több barátot és pártolót szereztek. Oly egyletek alakultak, melyeknek főcélja a német vizslát előtérbe hozni; ezeknek élére a legelőkelőbb tenyésztők és szakértők állottak, kik éveken át a legnagyobb szorgalommal dolgozva, kiderítették a különböző fajták karakterisztikus jegyeit.

A kynologiai téren eszközölt szorgalmas kutatás első gyümölcse 1879-ben a hannoveri nemzetközi kiállításon érett meg, hol többek között a német vizslák jellegeit a Németország különböző vidékeiről összegyűlt szakértők hivatalosan megállapították. Nemsokára rá ezeket részben javították, részben gyarapították, különösen azáltal, hogy a szálkásszőrű eb jellegeit is felvették.

Az angol vizslák jegyeit úgy tartották meg és fogadták el, mint azok Angliában érvényben voltak. Majdnem egy időben a jellegek megállapításával megalakították a német ebtörzskönyvet is, mely nemcsak a tisztafajtuaknak elismert ebek neveit és származását, hanem a legkülönbözőbb fajták jellegeit is tartalmazta.

Dacára, hogy még mindig nagy számban vannak vadászok, kik megvetve minden elméletet, a gyakorlat alapján azon jelszót hangoztatják, hogy »nem a külső jellegek, hanem a használhatóság teszi a jó ebet«, — mégis lassankint felülkerekedett azon jobb meggyőződés, hogy a nemes származású eb, a tetszetős forma mellett nem kis értéket képviselő öröklött jó tulajdonsággal is bír hivatásához, melyek az idomításnál nemcsak hogy a vesződést felényire apasztják, hanem tényleg nagyobb használhatóságot is eredményeznek.

Míg a nem tiszta fajú ebeknél 10 közül fáradságos idomítás által 2—3 válik be tűrhetően a szerényebb igényeknek megfelelőleg, addig a tiszta nemes vérű ebeknél az arány legalább is fordított. Már elég nagy azon

ebek száma, melyeknek tisztafajúságáról illetékes bírálók a bizonyítványát kiállították és ezekből nagyon sok a különböző mezei és használati versenyeken* kézzelfogható bizonyítékot szolgáltatott arról, hogy úgy használati, mint tenyésztési célra alkalmasak.

Ezáltal sikerült a régi fajtát jobb kiadásban, nagy mértékben terjeszteni s ezen törekvést elősegíteni elsősorban a hivatásszerű vadászok volnának hivatva oly módon, hogy csakis tisztafajú ebet tartanának s ha módjukban áll, ilyeneket tenyésztenek; hisz képességeinél fogva ez van igazán hivatva, hogy a hivatásszerű vadász kísérője legyen, ki helyzeténél fogva csakis egy vizslát, vagy még esetleg ezenkívül legföllebb egy tacsót képes tartani.

A legtöbb hivatásszerű vadász azonban éppen sajnálatraméltó anyagi helyzetéből kifolyólag nem képes erre. Az ebtenyésztés ezután is, mint eddig, a gazdagabb, értelmes vadászatkedvelők kezében marad, kiknek kötelessége volna az ügy érdekében olyan hivatásszerű vadászokat, kik képesek vizslát idomítani és vezetni, olcsó pénzért vagy éppen a tanítási díj fejében jó anyaggal ellátni.

A setterek és pointerok, dacára kitűnő szaglásuknak, fáradhatatlan keresésüknek, dacára minden előnyüknek és sokat emlegetett »nevelési képességüknek« a hivatásszerű vadászra nézve, többnyire szeles természetűek lévén, kevésbé ajánlatosak; ellenben meleg időben a mezőn foglyászni, a legtöbb német vizslánál határozottan többet érnek. Angliában a settereket és pointerokat mintegy ötven év óta csakis a keresésre idomították és vezették be, úgy hogy az Angliából idősebb korukban behozott és ott idomított ebek a német vadászati mód mellett nem voltak használhatók; ezt mondhatjuk a hazai viszonyokra is, mert vadászati viszonyaink inkább felelnek meg a németországiaknak, mint az angol viszonyoknak. Az ilyen importált ebek olyan egyének kezébe kerülve, kiknek még angol vizslájuk nem volt s így tehát ennek képességeit nem ismerték, anyagot szolgáltatottak a leghelytelenebb következtetésekhez s általánossá vált azon nézet, minek igazsága nem is tagadható: hogy az angol vizslát csakis a leggondosabb idomítás, különösen pedig csak rendszeres és fáradságos nevelés által lehet kezessé tenni. Megjegyzendő, hogy Angliában oly mérvű appell nem is szükséges, mint nálunk, mert ott a vizslával való vadászatra használatos parcellák sövénnel és kerítéssel lévén határolva, a vad hajszolását többnyire lehetetlenné teszik. A régibb időben, a 30-as évekig alig vezették másképp Angliában a vizslákat mint nálunk, de amint az angol vizsláknál a nagyobb fokú temperamentum kifejlődött és a rókakopókkal való gyakori keresztezés folytán az idomítás mind nehezebb lett, arra a gondolatra jöttek, hogy a vad elhozására külön ebeket tenyészte-

* A »használati eb« és »használati ebverseny« kifejezések már egy pár év óta annyira elterjedtek, hogy ezeknek kiküszöbölése nehezen képzelhető. Azonban a kérdés nem fölösleges, vajjon ezen kifejezések behozatalára csakugyan szükség volt-e s gyarapodott-e velük a vadásznyelv. A régiek olyan ebre, mely minden tekintetben megfelelt azon követelményeknek, melyeket ma egy használati ebtől kívánunk, azt mondták, hogy »derék«, »bevált«, »kész« (ferm), tehát az újítás fölösleges.

nek, miáltal a vizslaidomítás jórésze elesett. A kisebb ragadozók megölésére szintén ezen ebeket használták; a rókat löni vagy pusztítani, Angliában természetesen dögvadászatnak tekintik. Hogy azonban mindezek dacára az angol ebek nem veszítették el a képességet a sokoldalúságra, bizonyítja az, hogy ha az angol vizsla egészen fiatal korában kerül a megfelelő idomítás alá, szintén beválík.

Ezen körülmény azonban még nem áll arányban a hivatásszerű vadászok és erdészek szükségletével, kiknek a könnyebben idomítható német vizsla előnyösebb. Ez az oka aztán, hogy az eddig kultivált előszeretet az angol vizsla iránt jelentékenyen csökkent s ma már angol vizslát csak azok tartanak, kiknek nagykiterjedésű mezei, illetve fogolyvadászataik vannak.

Miután a szép külső formával nem mindig jár karöltve a vadászati használhatóság is, az ebkiállításokkal egyidejűleg a mezei versenyeket is életbe léptették. Ezeknek kezdetben az volt a céljuk, hogy az ebek természetes hajlamát, keresésmodorát, a szaglás finomságát, állását és temperamentumát, melyektől az idomítási képesség nagyban függ, elbírálják. Ez magában elég is a tenyésztőnek, de nem elég a gyakorlati vadásznak, ki a versenyen a vizsla vadászati tevékenységét akarja látni s eszerint tenyészt. E célból az úgynevezett használati ebversenyeket írták ki, melyeken a versenyző ebek az elveszett vadnak nehezebb körülmények közötti megkeresésében és elhozásában való jártasságukat, szíjon vagy szabadon, hideg nyomon való csapázó képességüket, a dermedtre csaholásban vagy dermedtre vezetésben való ügyességüket, a ragadozókkal szemben mutatott bátorságukat, pórázón vezethetőségüket, hajtóvadászatban nyugodt magatartásukat, végre vízben és erdőben a kajtolást (stöbern) kell megmutatniuk.

Az ilyen versenyeken tűnt ki a legjobban, hogy milyen nehezen tudott a legtöbb idomító az angol vizslával boldogulni, mert míg a német vizslák évről-évre növekedő számban jelentek meg a cölöpnél s a kíváncsagnak többé-kevésbé jól meg is feleltek, addig az angolok közül alig egy-egy került ilyen versenyre, és végleges elmaradásuk senkiben sem keltett sajnálkozást. A használati ebversenyeken kitűnt, hogy a gondosan és észszerűen tenyésztett vizslákkal érték el a legjobb eredményt, tehát az egyleteknek okszerű és tiszta tenyésztés utáni törekvése éppen úgy nem veszett kárba, mint a sok pénz és idő, melyet e célra áldoztak. Ki tehát még ma is amellett van, hogy a versenyekre nem tisztaszármazású ebek is bocsáthatók, hasonlít a vakhoz, ki a színekről beszél. Különbözik az ilyen hangok is mindinkább ritkulnak; Németországban ma már a hivatásszerű vadászok közül is sokan tartanak s visznek versenyekre tisztavérű vizslákat, mert azon régi jó idők már elmúltak, mikor a vizslakölykeket ingyen kellett elajándékozni vagy vízbe kellett dobni; ma a tisztafajú vizslakölyöknek a külföldön ára van s talán ebből magyarázható, hogy nálunk is a hivatásszerű vadászok egy része még mindig idegenkedik a pedigres ebektől. Az egyletek igen sokat tehetnének ezen idegenkedés megszüntetésére. Nálunk is már ideje volna, hogy egy vizslászati vagy hasonló egyesület alakuljon, célul tűzve ki elhanyagolt vizslatenyésztésünk javítását, illetve annak a kor kívánalmainak megfelelő nivóra való emelését.

A fajnélküli ebek versenyhez való bocsátásának nincs is értelme, midőn tisztán *tenyésztett* állat elég van. A használhatóság még magában nem végecé; a továbbtenyésztésre is kell *gondolni*. Ha tehát a fajnélküli ebeket versenyre eresztik, csak a cél egy része van elérve, mennyiben csak az idomításról és az illető egyedről lehet ítéletet mondani, míg *tenyésztési* szempontból a faji képesség tekintetében ítélni nem lehet.

A szakirodalom és az egyletek tevékenysége Németországban a jó ügy iránti érdeklődést eléggé felkeltette és terjesztette. A vadászebeknek 1878-ban a különböző kynologiai egyletek által megállapított fajtajellegeit nemcsak azon egyletek, melyek a delegáltak bizottságában képviselve voltak, hanem más egyletek is ismételten felülvizsgálták és javították. Tekintve azonban azt, hogy azon idő óta a kynologiai törekvések mily nagy mértékben terjedtek, érthető, hogy a tenyésztési irány tekintetében, úgyszintén a díjazási elvekre nézve is véleménykülönbségek merültek fel, melyeket a delegáltak bizottsága általános megelégedésre nem volt képes elintézni. Tehát mindinkább azon nézet kezdett lábrakapni, hogy a legjobb siker csakis az úgynevezett speciális egyletek által érhető el s így keletkeztek azután a különböző egyletek mint: »Klub Kurzhaar« (rövidszőrű-egylet), »Klub Langhaar« (hosszúszőrű-egylet), »Klub Stichelhaar« (szálkásszőrű-egylet), »Teckel-Klub« (Borzeb-egylet), »Verein Hirschmann« (véreb-egylet), »Griffon-Klub« (Griffon-egylet), »Internationaler Klub für englische Vorstehhunde« (nemzetközi angol vizsla-egylet), »Verein zur Züchtung Deutscher Vorstehhunde« (német vizsla-tenyésztő-egyesület) stb. Mindezen egyletek alapszabályaik értelmében teljesen önállók, de azért egymás közt kölcsönös megállapodások vannak azon esetre, ha különböző fajta ebek részére rendeznek kiállításokat, mi azért is szükséges, mert egyetlen fajtának kiállítása nem keltene fel eléggé az érdeklődést és az erőknek egyesítése is kívánatos.

A speciális egyletek a delegáltak bizottsága által megállapított fajtajellegeket egészen vagy részben megtartották, vagy maguk önállóan állítottak fel ilyeneket, anélkül azonban, hogy ezen jellegek, mint látni fogjuk, az illető egyleten kívül másra is irányadók lennének.

A német vizsla külső jellegei tekintetében felmerült ellentétes nézetek lehető kiegyenlítése céljából jöttek össze a különböző egyletek képviselői Hannoverben először. Innen származik a »delegáltak bizottsága« elnevezés. Ezen bizottság állapította meg a fajtajellegeket oly módon, hogy szoros határvonalakat nem vonva, egy oly általános tervezetet készített, melynek keretébe a különböző törzsek beilleszthetők voltak s csak azok maradtak ki, melyek feltűnő hibákkal bírtak, mint például egyes württembergi törzsek.

Így keletkeztek az alább következő fajtajellegek, melyek hiányaik dacára is mindenesetre hasznosak és nem is rosszabbak másoknál, különösen azért nem, mert nincsenek benne oly kifejezések, melyek a bonctani elvekkel összeütköznek.

1. A RÖVIDSZÖRŰ NÉMET VIZSLA.

Két színnyomatú képpel.

a) *A delegáltak bizottsága által megállapított fajtajellegek.*

1. Külsőalak általában.

Termete közép nagyságú (vállmagassága 50—65 cm), a szuka valamivel alacsonyabb, erős, de nem nehézkes; a mellső és hátsó végtagok részei egymás közt és a törzshöz szabályosan arányosak; bőre feszes; nyugodt járásnál a nyak és fej mérsékelten felálló, a fark többnyire felfelé rézsutos, keresés közben inkább vízszintes. Arcifejezése értelmes, komoly, barátságos.

2. Fej.

Közép nagyságú, nem otromba, szikár. A koponya széles, kissé domború, oldalról nézve a domborodás legmagasabb pontja a közepén van, a nyakszirtcsont bütyke csak gyengén kiálló. Az orrsont széles, a szemek előtt nem keskenyedő. Az átmenet az arcra és koponya között nem feltűnő, lassan emelkedő. Az arcra oldalról nézve széles, tompított. A piszlék eléggé lelógók s a szájszögletben erős ráncot képeznek.

3. Fülek.

Középhosszúságúak, tövükön nem túlságos szélesek, végükön tompán lekerítettek, a koponyához magasan és szélesen illeszkednek, a fejhez simulva minden csavarodás vagy ránc nélkül lógnak le.

4. Szemek.

Tojásdadok, közép nagyságúak, se nem kiállóak, sem beesettek, tekintete tiszta, a szempillák körös-körül jól zárnak; színök a szőrözet szerint sötétebb vagy világosabb barna, sohase sárga (ragadozó madárszem).

5. Orr.

A szőr színezete szerint sötét vagy világosbarna, az orrlíkok szétállók jól kifejlődött izmokkal. A hasított orr meg nem engedhető.

6. Nyak.

Középhosszúságú, erős, a tarkónál egy kissé hajlított, a törzs felé egyenesen vastagodó. A nyak alsó részén a bőr odasimuló.

7. Állkapocs.

Az alsó állkapocs ne érjen túl a felsőn és csak valamivel lehet rövidebb.

8. Szügy és mellkas.

A szügy előlről nézve a testnek megfelelően széles; a mellkas oldalról nézve mély s a mellkast képező bordák jól kidomborodottak.

9. Hát, derék és far.

A hát széles és egyenes, a derék lehetőleg széles és rövid, úgy a hát, mint a derék lehetőleg erős izomzatú, a far nem nagyon rövid s csak kissé csapott.

10. Has és lágyék.

A has nem lelógó s különösen hátul a lágyék felé mérsékelten felhúzódott.

11. Fark.

Közepes hosszúságú, egyenes vagy gyengén hajlott; töben erős, végefelé egyenesen vékonyodó anélkül, hogy vékony csúcsban végződne. Alsó részén a szőrzet valamivel erősebb és durvább, de keféit nem képez. Mérsékelt kurtítás meg van engedve.

12. Mellső végtagok.

A lapockák rézsutosak, a könyök egyenes, nem görbül sem ki, sem befelé. A lábszár egyenes, erős és izmos, a lábtő csuklóban nem hajlott. Az ujjak domborodottak és jól záródnak, nem szétállók. A láb elülről nézve gömbölyű; a talp nagy és vastag. A karmok jól görbültek.

13. Hátsó végtagok.

A far, comb és alsó lábszár izmosak; az alsó lábszár a lábtővel tompaszöget képez. A lábközép majdnem merőlegesen áll a sarokizület alatt. A sarokizületek, hátulról nézve egyenesek, sem ki, sem be nem fordulnak.

14. Szőrözet.

A szőrözet durva és sűrű, a füleken rövidebb és puhább, a fark alsó részén és a hason sűrűbb, de azért nem feltűnően hosszú.

15. Színezet.

Megengedett színek az egyszínű barnának különböző árnyalatai, a barna fehérrel keverve; kétféle barna árnyalat együtt nem kívánatos.

16. Mint hibák tekintendők:

Otromba, nehézkes vagy előredült test, hajlott hát (nyereghát), feltűnő nagy fej, kúpos koponya, erősen kiálló nyakszirtesontbütyök, igen hosszú ráncos fülek, hússzínű vagy fekete orr (kivéve a fekete ebeket), nem tökéletesen záró szempillák (ú. n. könnyező szem), görbe alsó lábszár, kifelé fordult vagy törzshöz álló könyök, kifelé álló lábak, tepsiláb és szétálló lábujjak. A fark túlságos kurtítása nem helyes, mert ezáltal az eb elbírálása lehetetlenné van téve. Legcélszerűbb, ha a kinőtt ebnél a fark vége 8—9 cm-re ér le a sarkizület felett. Hibás színek a vörös, sárga, csikolt és farkasszürke, háromszínű és fehér. A farkasköröm nem kívánatos.

Alig telt el egy pár év, már ezen jelleget több oldalról kifogásolták. Az elégedetlenek a »Kurzhaar« nevű speciális egyletet alapították s 1895-ben a charlottenburgi kiállítás alkalmával az alább következő fajtajellegeket hozták javaslatba:

b) A »Kurzhaar«-Klub által javasolt fajtajellegek.

1. Külalak általában.

A vizsla általános alakja nemes, részarányos, mely erőt, kitartást és sebességet egyesít magában. Ne legyen sem kicsiny, sem feltűnően nagy — az igen nagy ebek többnyire hosszúlábúak és ritkán kitartók, — hanem közép nagyságú, mint a vadásziparipa: »rövid hát mellett nagy alapon álljon«.

Otromba, nehézkes ebek el nem fogadhatók; az első pillanatban lássék az eben az élénkség, anélkül, hogy ideges lenne s minden mozdulatán a korrektség. Az okszerű tenyésztés és nemesítés kifejezést kell hogy nyerjen nemcsak a mozgáshoz szükséges bonctani jellegekben, hanem az egész állat nemességében, tetszetős körvonaláiban, a szikár fejben, a jó farktartásban és a feszesen álló bőrben. Míg a rézsutos lapockák, a mély mell, az egyenes kötött derék és az erős hátsólábak sebességre vallanak, addig a csontok minősége, a mell bizonyos szélessége és az egész testen kiemelkedő izomzat kitartásra engednek következtetni.

2. Fej.

Szikár, nem ráncos, közép nagyságú; se nem könnyű, se nem nehéz. A koponya kellő szélesség mellett egyenletesen domborodott. A nyakszirt-csont bütyke és a tarkótó nincsenek feltűnően kifejlődve.

Az orr háta széles, profilban egyenes s lassan emelkedik a homlok felé; a szemöldökök oldalról nézve határozott kiemelkedést mutatnak. Az arcorr legyen elég hosszú, hogy a vadat helyesen megfoghassa és hosszabb ideig vihesse; a nagyon hosszú arcorr épp oly hibás, mint az igen rövid.

Az arcorr elől, oldalról nézve, majdnem derékszögűen tompított; a hegyes arcorr határozottan hibás. A piszlék nem túlságosan lelógók, de a szájszögletben megfelelő ráncot képeznek, az állkapcsok erősek, a rágóizmok jól ki vannak fejlődve. A fogazat igen erős és ép s a fogak egymásra illeszkednek. A fej szélessége és hosszúsága legyen arányban s a csúcsosodásnak látszatával se bírjon.

3. Füle.

Középhosszúságúak, sem vastagok, sem vékonyak, a koponyához magasan és szélesen illeszkednek, a fejhez szorosan simulnak, alább tompán lekerekítettek.

A fülek előre húzva, körülbelül a szájszögletig érnek.

4. Szemek.

Közép nagyságúak, élénkek, kifejezésteljesek, jóakaró, de határozott nézésűek; a szemszögletben pontosan keresztveződnek; a kötőszövetből semmi, vagy kevés látható anélkül, hogy mélyen feküdnének.

A legszebb szín a tiszta barna; a sárga szemek (vércseszem), habár a különben korrekt ebet nem diszkvalifikálják, nem kívánatosak.

5. Orr.

Barna, minél nagyobb, annál jobb; az orrlíkak jól nyitot-tak, szélesek. Hússzínű vagy tarka orr, mi a nagyon fehér színű ebeknél gyakori, nem kívánatos.

6. Nyak.

Középhosszúságú, nagyon izmos. A tarkó szikár, gyengén hajlított, a bőr rásimuló és a toroknál kimon-dott lebenyt nem szabad hogy képezzen.

7. Szügy, mellkas.

A mellkas egészben legyen inkább mély, mint széles, de maradjon azért összhangzatban a test többi részével. A mellkast képező bor-dák domborodjanak ki jól, — ne legyenek be-lapítva, mint az agárnál, — de azért nem szabad dongaszerűen kigörbülniök. A nagyon görbe bordák a légzésnél a mellkas kitágulását megakadályozzák. A hátsó bordák jól lenyúlnak, a has felhúzódott, hogy a vágatásnál szükséges mozgékony-ság meglegyen anélkül, hogy a test a túlságos karcsúság látszatával bírna. A mellkas kerülete közvetlen a könyök mögött kisebb kell hogy legyen, mint egy tenyérnyivel hátrább mérve, azért hogy a vállaknak elég mozgási tere legyen.

8. Hát.

Az erős hátnak, mint a biztos és kitartó mozgásnak egyik feltétele, nem szabad hosszúnak lenni. A derékrész rövid és gyengén domborodó; erős domborodás a mozgási képességet és a gyorsaságot csökkenti.

A tenyészanyag kiválasztásánál tehát az erős egyenes hátra és a rövid derékra különös súly fektetendő! a hosszúhátú ebek feltétlenül kiselejtezendők.

A keresztész, vagyis a far legyen széles és eléggé hosszú; ne legyen sem túlságos nagy, sem röviden lecsapott, legjobb ha a háttal egy magasságban kezdődik és a fark felé lassan ereszkedik le.

9. Mellső végtagok.

A vállak rézsutosak, hosszúak, mozgékonyak, izmosak; a lapocka a törzshöz simuló. A végtagok a test alatt egyenesen álljanak, a könyök kellő mélyen legyen anélkül, hogy kifelé vagy befelé fordulna. Az alkar egyenes, szikár, kellő izomzattal; erős, de nem otrombacsontú. Az előlábközep * majdnem, de sohasem egészen egyenes.

* Ez helytelen, mert a lábtőn aluli hajlása a lábnak éppen úgy, mint a lónál, hiba s ha a hajlás előre irányuló, akkor öröklött. Éppen ezen körülményből gyanítható is, hogy miután egyes törzseknél ezen hiba rendszeren átöröklődik, a fajtajellegek közé szándékosan csúszott be, ahelyett, hogy »nem kívánatos«-nak jelezték volna.

10. Hátsó végtagok.

A comb jó és szikár izomzatú, az alsó lábszár a lábtővel hegyes szöget képez; a túlságos hegyes szög a kitartást csökkenti. A sarokizületek állása ne legyen összehajló (lőcs láb). A lábtő legyen erőscsontú és a sarokizület alatt merőlegesen álljon.

11. Láb.

A láb erős és zárt, inkább macskaszerű, gömbölyű, mint hosszúkás, kihegyezett. Az ujjak kellő hajlásúak és erős karmokkal vannak ellátva; az egyenes és terpesztett ujjak hibásak. A talp erős és kemény.

A fattyúköröm nem kívánatos, mert ez, különösen ha fityegő, hátrányos. Ahol előfordul, lehetőleg még az állat fiatal korában lemeteszendő.

12. Szőrözet és bőr.

A bőr simuljon mindenütt feszesen a testhez és ráncot ne vessen. A szőrözet legyen rövid és tömött, tapintata érdes és kemény, a fark alsó részén ne legyen feltűnően hosszabb; a kefeszerűség hiba. A szőrözet a füleken gyérebb és rövidebb.

13. Fark.

A fark a törzshöz magasan illeszkedik, tövében erős, onnan vékonyodó; középhosszúságú, de, hogy keresés közben ne sebesedjék ki, egyharmaddal, sőt felére is kurtítandó. A túlságosan kurtított fark az ebet elrútítja, tehát mellőzendő.

Nyugodt állapotban lecsüngő, csendes mozgás közben vízszintes, a hát felé hajlania vagy kunkorodnia nem szabad, keresés közben élénkmozgású.

A fölötte vastag, rossztartású csomós fark éppen úgy mellőzendő, mint a húsos vastag fülek, úgyszintén a lebeny és a túlterhelt vállak is, mely hibák többnyire együttesen szoktak jelentkezni; a mélyen illeszkedő fark szintén hibás.

14. Csontok.

Olyan ebnél, mely mindenféle terepen kell hogy dolgozzék és erőt kifejtsen, a vékony csontok nem felelnek meg. Azonban a csontokat illetőleg nem a tömeg, hanem a minőség veendő tekintetbe, mert a durvacsontú ebek sohasem eléggé mozgékonyak és sebesek.

A telivér-tenyésztés elvei szerint tenyésztett állatoknál a csontok külsőleg térfogatra kisebbek, de tömegükben tömöttebbekké és erősebbekké válnak; a durva csontok likacsosak és szivacsosok.

15. Szín.

Megengedett színek:

- a) barna minden jegy nélkül;
- b) barna, a mellen és a lábakon kevés fehér, vagy babozott jellel;
- c) sötétén babozott, (sötét, barna-szürke), barna fejfel, barna foltokkal, vagy pettyekkel.

Az ilyen ebnek az alapszíne sem barna fehérrel, sem fehér barnával, hanem oly elegye a barna és szürkének, melyből a gyakorlati vadászatnál annyira érvényesülő fel nem tűnő szín keletkezik, mit az alföldi ember irombának mond.

A hátsó végtagok belső oldalán és a fark végén ezen szín gyakran világosabb.

Továbbá az összbenyomás szempontjából tekintve, minél kevesebb a tiszta barna foltok száma, annál jobb.

A fej színe többnyire barna, gyakori azonban, hogy az orr háta és a fej búbja, úgyszintén a pizslék babozottak.

d) világosan babozott, barna fejjel, barna foltokkal vagy pettyekkel.

Ezen színnél a barna szőr kevesebb mennyiségben van, túlnyomó a fehér szőr. Az ilyen színű ebek jelentékenyen világosabbak s így a kiállításokon a fehér-barna osztályba sorozandók.

e) Fehér, barna fejjel, barna foltokkal vagy pettyekkel.

2. A HOSSZÚSZÖRŰ NÉMET VIZSLA.

Egy színnyomatú képpel.

A hosszúszőrű német vizsla ősei a hagyomány szerint Spanyolországból kerültek Németországba. Emellett bizonyít az is, hogy a hasonló fajtákat Angliában »Spaniel«-nek, Franciaországban »Epagneul«-nek nevezik. Mint már említve volt, ezen fajtát sem tenyésztették Németországban okszerűen. Igen gyakran keresztezték símaszőrű, talán szálkásszőrű, vagy göndörszőrű egyedekkel, minek következtében a szőrözet sokféleképp megváltozott. Találhatók voltak ennek folytán olyan példányok, melyeknek rövidebb, hosszabb, göndör, megint olyanok, melyeknek inkább fürtös szőrözeté volt. Ezeket részben »fűrjészek«-nek nevezték. Végre sok volt olyan is, melyek testalkatban és szőrözetben meglehetősen egyeztek, de a fejalakban, mennyiben egyesek hegyes, mások tompa arcokkal bírtak, lényegesen különböztek. Mindezekkel számotvetve a delegált bizottság, az alább következő fajtajelleget állapította meg, melyeket a »Langhaar-egyesület« is elfogadott.

1. Külalak általában.

Termete többnyire a közép nagyságnál nagyobb (körülbelül 60—66 cm), a szuka valamivel alacsonyabb, erős, kissé megnyúlt, a törzs kevésbé donga szerű, mint a simaszőrű ebeknél. Nyugodt járásnál a fej és a nyak mérsékelten felálló, a fark közepéig vízszintes, innen tompaszögben felfelé hajló, a szőrözet gyenge, hullámosan lóg le a test két oldalán. Arckifejezése értelmes, eleven és jóindulatú, járása könnyű, majdnem nesztelen.

2. Fej.

Hosszúra nyúlt, nem esetlen. A koponya széles, gyengén domborodott, a homlok és arcrr között az átmenet mérsékelten emelkedő, nem meredek, a nyakszirtesont bütyke feltünőbb, mint a rövidszőrű vizslánál. Az orr háta nem igen széles, oldalról nézve kissé domború vagy egyenes. A pislék jól lelógók s a szájszögletben erős ráncot képeznek. Az arcrr nem igen rövid, elülről nézve keskenyebb, oldalról nézve valamivel kevésbé tompított, mint a rövidszőrű vizsláknál.

3. Fülel.

Középhosszúságúak, szélesek, végükön tompán lekerekítettek, meglehetősen magasan, egész szélességben illeszkednek a fejhez, a legkisebb csavarodás és ránc nélkül, szorosan a fejhez simulva lógnak le.

4. Szemek.

Kerekdedek, közép nagyságúak, tiszták, sem kiálló, sem beesettek. A szempillák jól zárnak. A szemek színe, megfelelően a szőrözet színének, sötétebb vagy világosabb barna.

5. Orr.

Az eb színének megfelelően többé-kevésbé sötétbarna; az orrlíkak tagak, jól kifejtett izmokkal. A hasított orr hiba.

6. Nyak.

Erős, valamivel hosszabb mint a rövidszőrű ebeknél; a tarkónál kissé domborodó, a mell felé egyenletesen kiszélesedő. A torokbőr feszesen simul a nyakhoz.

7. Mell és mellkas.

A szügy elülről nézve, valamivel keskenyebb mint a rövidszőrű vizslánál; a mellkast képező bordák ellenben hosszabbak, tehát a mellkas mélyebb.

8. Hát, derék és far.

A hát széles és egyenes; a derék jó széles és rövid s úgy a hát mint a derékrész erős izomzatú; a far nem nagyon rövid, csak kissé lecsapott.

9. Has és lágyék.

A has nem lelógó s főképpen hátra, a lágyék felé mérsékelten felhúzódott.

10. Fark.

Középhosszúságú, tövében vastag, egyenletesen vékonyodó, közepéig rendesen egyenes, innen tompaszögben felfelé hajló. Jó zászlóval. A fajtisztaszőrözet megítélése végett, a farknak csak utolsó négy ízét szabad kurtítani.

11. Mellső végtagok.

A lapockák rézsutosak, a könyök nincs sem befelé, sem kifelé fordulva. Az alkar és lábközéprész egyenes, erős izomzatú; a csukló ízületben nincs előre hajolva. Az ujjak mérsékeltén domborodnak és jól záródnak. A láb kerekded, de valamivel nyúltabb mint a rövidszőrű vizslánál. A talp nagy, kemény, a karmok jól görbültek.

12. Hátsó végtagok.

A far, comb és alsó lábszár izmosak, az alsó lábszár a sarokig nem egészen merőleges, de nem is annyira rézsutos mint az agárnál. A lábközéprész a sarok alatt merőlegesen áll. A sarkok hátulról nézve párhuzamosan állnak, sem kifelé, sem befelé nem fordulnak.

13. Szőrözet.

Hosszú, nem selymes, kissé merev és fénylő, gyengén hullámzott, anélkül hogy göndör volna; az arcórón rövid, tömött és puha; a füleken és ezek szélén lelógó, minek következtében a fülek nagyobbaknak látszanak. A nyakon, mellen és a hason, az előlábak hátsó részén a könyöktől a talpig, úgyszintén a hátsó végtagokon a comb hátsó részén és a lábközép belső oldalán hullámos rojtozatot képez. A lábujjak köze tömötten szőrözött. A fark alsó részén a lecsüngő szőrözet erős zászlót képez, mely a fark közepén a leghosszabb s a hegyén legrövidebb.

14. Szín.

Egyszínű sötétbarna, barna vagy világosabb barna szemekkel és néha keskeny fehér mellcsíkkal; fehér, barna foltokkal vagy barnán babozott.

15. Mint hibák tekintendők:

Otromba, nehézkes vagy előredülő test, hajlott hát, feltűnő nagy fej, kúpos koponya, igen hosszú, húsos, silány szőrözetű, mélyen illeszkedő, igen rövid és ráncos fülek. Hússzínű vagy fekete orr, nem tökéletesen záró szempillák feltűnő könnygödörrel, görbe előlábak, ki- vagy befelé fordult könyök, kifelé álló lábak, tepsiláb és szétterpeszkedő ujjak. Hibás színek a fekete, tiszta fehér, sarga és veres. A farkasköröm nem kívánatos.

3. A SZÁLKÁSSZÖRŰ NÉMET VIZSLA.

Egy színnyomatú képpel.

Miután jelenleg a szálkásszörű vizslának két fajtája ismeretes, mindenek előtt szükségesnek látszik azon kérdésnek eldöntése, vajjon milyen lényeges jellegekben különböznek ezek egymástól és vajjon minő tényezőkre vezethető vissza a két fajta létrejövése.

Már a XVI. században ismeretesek voltak Németországban bizonyos durva, erős, többé-kevésbé hullámos szőrzetű ebek, melyeket majd szálkásszörű, majd lengyel, orosz, svéd vagy dán vízi ebeknek neveztek. Ezek leginkább Sziléziában, Csehországban és Magyarországon voltak elterjedve s miután bizonyos, hogy különböző rövidszőrű fajtákkal kereszteződtek, hozzájárulván az éghajlati viszonyok is, létre jött a szálkásszörű vizslafajta. Honnan kerültek ezek Lengyelországba, illetve a szomszédos tartományokba, biztosan nem mutatható ki. Az egyik nézet szerint Ukrainából származó juhászebeiktől erednek, melyeket ott régen, mint ma is, vadászatra használtak; a másik nézet szerint francia eredetűek s *Anjou Henrik* lengyel király idejében kerültek ezen keleti tartományokba.*

A francia szálkás-, illetve durvaszörű vizslához meglehetősen hasonló ebek elég gyakoriak voltak Hessenben, hol egészen napjainkig fenn is maradtak. De ezen ú. n. »hessische Raubhärte« eredetéről mit sem tudni s a régi iratokban sincs — legalább ezen elnevezés alatt — róluk említés téve. Lehetséges, hogy *Jeromos* király idejében származtak át Franciaországból, hol az összes durvaszörű ebeket »Griffon«-oknak nevezik.

Midőn 1870-ben a fajtajellegeket megállapították, felmerült azon óhaj is, hogy a szálkásszörűek is jellegeztessenek, azonban nehézségekbe ütközött olyan egyént találni, ki ezen, valaha keleten elterjedt ebeket ismerte volna. Egy öreg úr, ki fiatal korában ilyen vizslákat tartott, emlékezetből meglehetősen pontos leírást adott róluk, mely leírás a szőrzetre vonatkozólag azonban feltűnő eltérést mutatott a francia griffonétól. A hannoveri 2-ik kiállítás alkalmával, midőn azt a kérdést vetették fel, vajjon tényleg létezik-e szálkásszörű vizsla? a katalógusban csakugyan találtak egy szálkásszörűt, melyet Platz főerdész Limeritzben tenyésztett és már az ötödik mezőben volt. Ezen »Diana« külseje a fenti leírással teljesen összevágván, egyelőre ennek alapján állapították meg a jellegeket. Mivel ezen jellegek a főbb pontokban a *Bontant* által tenyésztett s Majnai Frankfurtban díjazott, később a kasseli kiállításon be is mutatott ebekre talált, véglegesen megállapították a legtöbb tenyésztő és az előzetesen nem elfogult vadászatkedvelők által máris érvényesnek elismert jellegeket.

Már a 70-es évek végével hozott be Hollandiából *Korthals*, ki mint gyakorlott tenyésztő ismeretes, hullámos szőrzetű Griffonokat Németországba,

* Szálkásszörű és küllemre a német szálkásszörű vizslára nagyon emlékeztető kopók hazánk északi és keleti hegyvidékein elég gyakoriak ma is. *Mika*.

melyeknek utódait lassankint okszerű tenyésztéssel és kiválasztással merev szőrözetűvé alakította át és még abban az időben maga is Griffonoknak nevezte, mint ilyeneket kiállította és díjaztatta. Sőt egy alkalommal a majnafrankfurti ebkiállításon határozottan követelte, hogy ebeit a megfelelő francia osztályba sorozzák.

Miután egyes Griffonok vadászatilag is jól beváltak s azáltal, hogy erős szőrözetük folytán tüskés csalitban, hideg vízben és rossz időben való kerestetésre kiválóan alkalmasak voltak, propagandát csináltak mellettük s a merevszőrű ebek utáni kereslet mindinkább nagyobb lett. A kínálat azonban nem volt arányban a kereslettel; a német szálkásszőrű vizslák tenyésztői nagy része tehát Griffonokkal kezdett keresztezni, miből azután oly bábeli zavar keletkezett, hogy csak 5—6 év előtt is a kiállításokon a szálkásszőrűek osztályában 10 közül alig akadt kettő-három, melyek a szálkásszőrű fajtajellegeknek megfelelték volna.

Végre egyes tárgyilagosan gondolkozó szakférfiaknak sikerült hosszas fáradozással ezen viasz állapotot megszüntetni, mit az 1896-ik évi kiállítások fényesen igazoltak. A régi, nem szakszerű tenyésztést mentheti némileg azon körülmény, hogy a Griffonnak merevszőrözetűvé való átalakításánál a német szálkásszőrű vizslának szerepe lévén, a kettőt egy fajtának tekintették s drótszőrű vizslának nevezték el. A Griffon-tenyésztők és kedvelők a német szálkásszőrű vizslát ide számították, mit az is bizonyít, hogy ezeknek neveit a Griffon-törzskönyvbe bevezették. A »drótszőrű-vizsla« elnevezés szakszerűleg azonban csakis a különböző rokonfajták gyűjtőneveképpen állhat fenn.

Ezeknek előrebocsátása után látható, hogy a két fajta, t. i. a német szálkásszőrű vizsla és a Griffon, tekintet nélkül eredetükre, külön-külön jellemezendők. A német szálkásszőrű vizsla jellegei a következők:

1. Külsőalak általában.

Közepes magasságú (60—66 cm), a szuka valamivel alacsonyabb. Alkata erőteljes, de nem nehézkes; a végtagok egyes részei egymás közt és a törzshöz viszonyítva arányosak; nyugodt járásnál a fej és a nyak mérsékelten felálló, farkát többnyire rézsutosan felfelé, keresésnél azonban vízszintesen

tartja. Az eb általános összbenyomása komoly, okos, szemei, bozontos szemöldökei miatt, fenyegető nézésűeknek látszanak.

2. Fej.

Közepes nagyságú (körülbelül 23—25 cm hosszú), nem otromba, az arcorr nem túlságosan rövid, inkább négyzetes, mint hegyes, a pislék lelógók és a szájszögletben erős ráncot képeznek. Az orrcsont hosszú, széles, egyenes, sohasem hajlott. A homlok és az arcorr közötti átmenet nem képez éles szöget. A koponya mint a rövidszőrűnél gyengén domborodó, széles, oldalról nézve a közepén a legmagasabb. A nyakszirtesont bütyke nem kiálló.

3. Fülel.

Középhosszúságúak, fent nem szélesek, végükön tompán lekerekítettek, magasan és egész szélességben illeszkednek a fejhez, nem nagyon emelkednek a koponya fölé, simán és szorosan a fejhez simulva lógnak le.

4. Szemek.

Gyengén tojásdadok, közép nagyságúak, tiszták, sem kiálló, sem beesettek. A szempillák jól záródnak. A szem színe barna, a világosabb színű ebeknél világosabb, de nem sárga. A szemöldök erősen kifejlődött s a szemöldökszőrök ívalakban hajolnak előre.

5. Orr.

Az orrlíkek tágak, erősen kifejlődött izmokkal; az orr az eb színének megfelelően sötét, vagy világos barna. Hasított orr hiba.

6. Nyak.

Közepes hosszúságú, a tarkónál gyengén hajlított, a törzs felé fokozatosan vastagodik; a nyak alsó részén a bőr lebenyt nem képez.

7. Szügy és mellkas.

A szügy elülről nézve közepes széles, oldalról nézve mély; a mellkast képező bordák jól kidomborodnak, sohasem laposak.

8. Hát, derék és far.

A hát széles és egyenes, a derék lehetőleg széles és rövid, úgy a hát, mint a derék erős izomzatú, a far nem nagyon rövid s csak kissé csapott.

9. Has és ágyék.

A has nem lelógó és különösen az ágyék felé mérsékelten felhúzódott.

10. Fark.

Közepes hosszúságú, egyenes, mindenestre kissé felfelé hajló. A fark töve erős, nem nagyon alacsonyan illeszkedik a törzshöz, végefelé nem nagyon hegyes csúcsba vékonyodik. Mérsékelt kurtítás meg van engedve.

11. Mellső végtagok.

A lapockák rézsutosak. A könyök egyenes, sem ki-, sem befelé fordult. Az alsó lábszár, lábtő és lábközép egyenesek, izmosak, csuklóban nem hajlítottak. A lábujjak jól domborodottak s nem terpesztettek. A láb, elülről nézve gömbölyű. A talp nagy és erős, a karmok jól görbültek.

12. Hátsó végtagok.

Far, comb és az alsó lábszár izmosak. Az alsó lábszár a sarokizülettel tompaszöget képez, sem nem egészen merőleges, sem nem rézsutos, mint az agárnál. Hátról nézve a sarokizületek nincsenek sem kifelé fordulva, sem befelé hajolva.

13. Szőrözet.

a) A szálkásszőrű vizsla szőre a törzsön 4., legfennebb 6 cm hosszú, elülről hátra, felülről lefelé a testtől lazán elálló, merev, kemény, sodronyszerű és majdnem fénytelen. A szőr, közvetlen a váll felett, a test hasi oldalának középvonalán, a toroktól az ágyékig egy kissé hosszabb, úgy hogy az egyenesen lefelé álló hosszabb szőr gyenge rojtozatot képez. A merev felső szőr között az egész testen néha alig észrevehető gypjú van, mely télen tömöttebb, nyáron ritkább.

b) Az arcorron a szőrözet nem igen hosszú, tüskés bajuszt képez; az orr hátán a szőrözet rövid, durva, sohasem hosszú, puha vagy éppen oldalt hajló. A koponyán a szőr rövid, kemény, fénytelen és odasimuló. A fülein valamivel hosszabb szőr van, mint a rövidszőrű ebnél, főképpen durvább, mint ennél, de nem oly kemény, mint a koponyán. A szemöldökök bozontosak, nagyok s a szemöldökszőrök ívalakban előre hajlanak. A mellső végtagokon, különösen ezek elő részén a rövid, kemény szőr odasimuló, a hátsó részen pedig a könyöktől a csuklóig egy kis rojtozatot képez. A hátsó végtagok hátsó oldalán szintén van a sarokig egy gyenge rojtozat. A lábujjak között puha, rövid nem kiálló szőr van. A farkon a szőr tömött, erős és alsó felén valamivel hosszabb, anélkül azonban, hogy rojtot képezne. A szőr a farkon odasimul, anélkül, hogy a hosszabb szőrök a fark egyenes vonalát megtörnék.

14. Szín.

Barna és fehér, látszólag mákosszürke, vagy egyes nagyobb barna foltokkal. A tiszta barna nem kedvelt szín.

15. Mint hibák tekintendők:

Otromba, nehézkes vagy nagyon előre dülő test, nyerges hát, feltűnő nagy fej, kúpos koponya, túlságosan kifejlődött nyakszirt-csontbütök, igen hosszú húsos fülek, hússzínű vagy fekete orr, rosszul záródó szempillák, görbe előlábak, kifelé dülő, vagy a bordákhoz szoruló könyök, kifelé fordult lábak, tepsitalp vagy szétterpesztett lábujjak. Az igen fehérbe menő szín, ha nem is

direkt hiba, mégsem kívánatos; ellenben hibás a fekete színű szőrözet, sárga vagy vörös jel a fejen és a végtagokon. Ha a szőrözet a háton választékot képez, különösen hibás. A farknak túlságos kurtítása nem engedhető meg, mert ezen csonkítás az eb megbírálását lehetetlenné teszi.

4. GRIFFON.

Egy színnyomatú képpel.

E fajta jellegeit a Griffon-klub 1887-ben a következőkben állapította meg:

1. Fej. Nagy, hosszú, durva, de nem nagyon hosszú szőrrel fedett, tisztán kivehető bajusszal és szemöldökkel, a koponya nem igen széles, az arcorr hosszú és négyszegletes, az orr háta gyengén domborodott, a homlok és az orr közötti átmenet nem meredek.

2. Fülek. Közepes hosszúak, laposan a fejhez simulók s nem nagyon mélyen illeszkednek a koponyához; a fül síma szőrözete hosszabb szálakkal többé-kevésbé keverve van.

3. Szemek. A nagy, kerek szemeket a szemöldökök nem fedik el; a szemek kifejezése intelligens, színe sárga vagy barna.

4. Orr. Mindig barna.

5. Nyak. Meglehetősen hosszú, lebeny nélkül.

6. Mell. Mély és nem igen széles.

7. Nagyság. A kan körülbelül 55—60 cm, a szuka 50—55 cm.

8. Vállak. Meglehetősen hosszúak és eléggé rézsutosan fekvők.

9. Bordák. Gyengén hajtottak.

10. Hát. Erős, a deréktáj különösen jól kifejlődött.

11. Melső végtagok. Egyenesek, erősek, helyesen állók és durván szőrözöttek.

12. Hátsó végtagok. Durván szőrözöttek, a comb hosszú és erőteljes, a sarokizület alatt a láb kissé hátrafelé, nem merőlegesen áll.

13. Lábak. Gömbölyűek, erősek, a lábujjak zártak.

14. Fark. Vízszintes vagy kissé felfelé hajló, durván szőrözött, anélkül, hogy zászlója volna. (Rendesen egy negyede, illetve egy harmada lekurtítva.)

15. Szín. Legkedveltebb szín az acél-szürke barna foltokkal és a tiszta barna, mely többnyire szürke szőrökkel van elegyítve, fehér barnával, vagy fehér sárgával.

16. Szőrözet. Durva, merev, fénytelen, sodronyszerű, sohasem göndör vagy hullámos. A durva, hosszabb felsőszőr alatt puhább gyapjú van.

5. A WEIMÁRI VIZSLA.

1. Történeti áttekintés.

Weimarban és környékén a 20-as években ezüstszurke színű, rövidszőrű vizslák tűntek fel, melyeket tulajdonosaik nagyrabecsültek. Ezek azonban nem sokáig maradtak meg tisztán, mert az akkori fonák szokás szerint, mindenféle más fajtával, lett légyen az rövid- vagy hosszúsőrű, össze-vissza párosították, úgy annyira, hogy a 70-es években már csak itt-ott lehetett egyes jó alkotású ezüstszurke vizslát találni, de annál több rosszat; melyekből annyira kiritt a kuvasz vér, hogy a fajtajelleget teljesen lehetetlen volt megállapítani. Miután eredetükről semmi biztosat nem tudhatni, vagyis a rendelkezésre álló adatok nem voltak éppen elvitázhatatlanok, az látszik a legvalószínűbbnek, hogy ezek egy, *Ágost Ernő* herceg által importált, pointer és különböző német szukák keresztezéséből származnak, s így 1882-ben azon indítvány, hogy a fajtajellegek, a kevés számú, jó testalkatú és látszólag tisztán tenyésztett példány alapján volnának megállapítandók, nem volt keresztülvihető. Ezen jó példányoknak tulajdonosai azonban nem engedték magukat a továbbtenyésztéstől visszariasztani s így végre mégis elérték, hogy 1896-ban a delegált bizottság a weimári törzs fajtajellegeit megállapította. Azon ebeknél azonban, melyeket a Treptowban tartott kiállításon bemutattak, hiányzik a régi weimáriaknak tetszetős formája, jó izomzata és az egykori szép ezüstszurke szín. Ezen varietás egy jó példányának már az 1880. évben a Hannoveri kiállításon mint nehéz változatú pointernek *Mr. Rosz* díjat ítelt. És ez egészen rendén is volt, mert rövid s alacsonyan illeszkedő fülei, továbbá feje nem feleltek meg a német típusnak.

2. Fajtajellegek.

Amint az alább következő jellegzés felületessége mutatja, ezen fajtát, sajnos, még mindig mostoha gyermeknek tekintik; annyi azonban kitűnik belőle, hogy ezen fajta úgy keletkezett, mint fentebb jellemezve van.

1. Külalak általában. Középnagyságú, a szuka alig alacsonyabb. Nagysága rendes vizslanagyság. A test izomzata nem oly feltűnő, mint a rövidszőrű német vizsláé.

2. Fej. Inkább könnyű, mint nehéz. A koponya keskenyebb, mint a német vizslánál; a nyakszirtecsont bütyke jelzetesebb, mint az a német vizslánál kívánatos. Az arcorr látszólag igen hosszú, mert a rágóizmok eredő végei csak a szem hátsó szélénél kezdődnek. A piszlék jól lelógók, de nem túlságos nagyok. Az arcorr, oldalról nézve, ámbár széles, hosszához képest mégis keskenynek látszik.

3. Füleik. Nem nagyok, csúcsosan lekerekítettek. A fogazat olyan, mint a német vizslánál.

4. Orr. Az orr hegye sötét hússzínű, mely világos ibolyaszínű sávba megy át s ez a fej felé az ezüstsziürkébe mosódik át.

5. Fark. Mint a német vizslánál, de inkább vékonyabb.

6. Végtagok. Többnyire karcsúbbak, mint a német vizslánál, de inasok és különös jóállásúak. A lábujjak szorosan egymáshoz zárkóznak.

7. Szőrözet. Puhább mint a német vizslánál.

8. Szín. Ezüstsziürke vagy egérszínű, a fejen és füleken rendszeren világosabb.

9. Különös jelek. Mint általában a legtöbb ebnél, fehér jel a mellen és lábujjakon ezeknél is előfordul, célszerű azonban a tenyésztésnél ennek kiküszöbölése. Egyes ebeknél a szőrözet sárgásan van befuttatva, ami hibának tekintendő.

6 A WÜRTTEMBERGI VIZSLA.

A német rövidszőrű vizslák közül azon törzset, mely Württembergben volt elterjedve, már a 70-es években mint az ó-német vizsla valódi képviselőjét helyezték előtérbe. Azon időben a törzs legjobb példányának egy »Perdrix« nevű vizslát tekintették, mely a kannstatti kiállításon vált híressé. Ezen példány mindenestre feltűnő eb volt, de nem különös szépsége miatt, hanem azon sokféle idomzata folytán, melyek a többi német törzsöknél vagy mint hibák szerepéltek, vagy legalább is nem voltak kívánatosak. A fajtajellegek megállapításánál ezért nem is jött tekintetbe, ámbár mindenki tudta, hogy hozzá teljesen hasonló vizsla elég van Württembergben, de gyaníthatólag sok francia hajtóeb-vérrel — valószínűleg a chiens de Saintogne-félékből — keverve. Hozzá még kitalálták azt is, hogy »Perdrix«-nek egyik alombeli testvére hosszúsziürű volt. Azonban Württembergben hovatovább több hozzá hasonló vizsla került elő, melyek az északnémetországi kiállításokon szép számban voltak képviselve. Miután ezen ebeket hegyes vidékeken kitűnően használhatóknak tartották, hazájukban nem hagytak fel továbbtenyésztésükkel, nem mulasztva el egyszersmind a feltűnőbb hibák részleges kiküszöbölését sem. S ma már úgy vagyunk, hogy a württembergi ebek a délnémetországi kiállításokon és Svájcban szerepet játszanak s részükre a fajtajellegeket is felállították, melyeket a teljesség kedvéért itt sem lehet mellőzni.

1. Külalak általában.

Nagy, szép, részarányos testalkat, sem otromba, sem nagyon kicsiny, inkább hosszú, mint rövidlábú, kemény csontokkal, a mellső és hátsó végtagokon erős, egyenletesen kifejlődött izomzattal. Komoly arckifejezése összhangzatban van méltóságteljes tartásával és megföntolt mozdulataival. Szemben a német vizslával a következő különbségek mutatkoznak: a szín, a feltűnő nagyság, az inkább négyzetes test, de különösen a jellemzetes arckifejezés, a keskenyebb és hosszabb koponya, az alacsonyabban illeszkedő, kissé csavarodott fülek, a határozottan kiálló nyakszirtcsontbütök, a hajlott, erős tarkótő és végre a szép formájú és tartású fark.

2. Tulajdonságok.

Nyugodt, megföntolt; ha szükséges, erélyes, tüzes és kitartó, de sohasem szeles, a felnevelésben és idomításban nagyon érzékeny, korán fejlődő értelemmel, igen engedelmes, szaglása kitűnő. Gyors ügetésben magasan tartott orral keres s szilárdan áll a nyúl és szárnyas vad előtt, mint apportőr használható vizen és szárazon, a kártékonyal szemben merész, bokrárszásra és véres csapán való kerestetésre kitűnően alkalmas s állóra csahol. Megbízható kísérője gazdájának, a leggyöngébb intésre, jelre engedelmeskedik, éppen nem egyoldalú, hanem a szó teljes értelmében használati eb.

3. Fej.

A test arányainak megfelelő, inkább nagy, mint igen kicsiny, élesen jellegzett, komoly arckifejezéssel; elülről nézve keskeny és hosszú, oldalról nézve — felülről lefelé — széles. Az orr háta gyengén domborodó s a kissé domború homloktól feltűnő barázda által van elválasztva, a szemöldökcsontok erősen kifejtettek, úgyszintén a járomcsont is.

4. Fülek.

A fejhez közepes magasságban illeszkednek, sem nem nagyon szélesek, sem nem igen hosszúak, az archoz simulnak s egy kissé előre csavarodva állanak.

5. Szemek.

Mélyen fekvők, szűrő, átható kifejezésűek, színük világostól sötétsárgáig változó, igen gyakran a szemszögletben a nyákhártya látható, azonban ennek túltengeni nem szabad.

6. Orr.

Az orr háta széles, hosszú, oldalt hirtelen leereszkedő. Az orr maga nagyon széles, finom alkotású nyitott orrlyukakkal, sötét hússzínűtől barnáig.

7. Arcorr.

Piszléi mélyen lelógók, simák, nem ráncosak, a szájszeglet markirozott, ha a száj csukva van, kissé előreálló, nagy tárgy megfogásánál egészen a szemek alá visszahúzódó. A száj nagyra kitátható, a fogazat igen erős és a fogak egymás fölé illenek.

8. Nyak.

Izmos, a nyakszirttől élesen elkülönített, a tarkónál erősen hajlított. A torokbőr lazán áll, anélkül, hogy erős lebenyt képezne.

9. Elöláb.

A lapockák rézsutosak és hosszúak, a mellkasra jól ráfeküsznek és erős izomzatúak. A felkar rövid, izmos és egészen a vállizületig mozgékony, azért a testhez szorosan simul és ezzel laza bőr által függ össze. A könyök erősen kifejlődött, az alkar elülről nézve keskeny, oldalról nézve nagyon széles és inas, teljesen egyenes és jó állású. Az első lábtőcsontok erősek, az előlábközép hosszú és kissé rézsutos állású.

10. Törzs.

A mellkas mély, a két könyök között jól leereszkedik, tojásdad s az ágyéktájig jól bordázott. A mellcsont kiálló, a hátizmok szélesek és feszesek s egészen a medencéig egyenesek. Az ágyékrész széles és mély, nem igen hosszú. A lágyék feszült, kissé felhúzódott és a combbal laza bőr által függ össze.

11. Hátsóláb.

A combcsont rövid, erős izomzatú és inas, a sarokizület vastag, erős sarkcsonttal. A lábközépcsontok hosszúak és merőlegesen állanak. A hátsó lábak hátulról nézve tökéletesen egyenesek.

12. Lábak.

A lábujjak erősek, jól domborodók, szorosan egymás mellett állanak s úszóhártya által vannak összekötve. A karmok erősek, a talp vastag és erős.

13. Fark.

Erős, nem magasan ered, rövid és finoman elvékonyodó, csinos tartású.

14. Szőrözet.

Rövid, tömört, bársonyszerűen fénylő, nem száraz és merev. A bőr lazán, zsírpárnázat nélkül feszül az izomzatra.

15. Szín.

Különösen jellegző, háromszínű, úgynevezett pisztráng-tarka, ugyanis barna-pettyes, a szemek fölött, az arcon, a pizsléken, a szügyön, a lábszárak belső oldalán, a lábakon és a farktő alsó felén sárga jellel. Kékes alapon, vegyesen fehérhegyű szőrökkel, sötét csokoládébarnától egészen vörösbarna színű foltokkal és pettyezéssel. A fej oldala és a fülek mindig sötétebb színűek. Fehér alap sötét foltokkal és irombázással ritkábban fordul elő s nem is kedvelt.

16. Kétszínűek.

Barnababos, a sárga jel kevés nyomával, sárgababos szürkés-fehéren irombázott alapon, narancssárga foltokkal és irombázással. Barnák, sárga jellel és fehér foltokkal ritkák.

17. Egyszínűek.

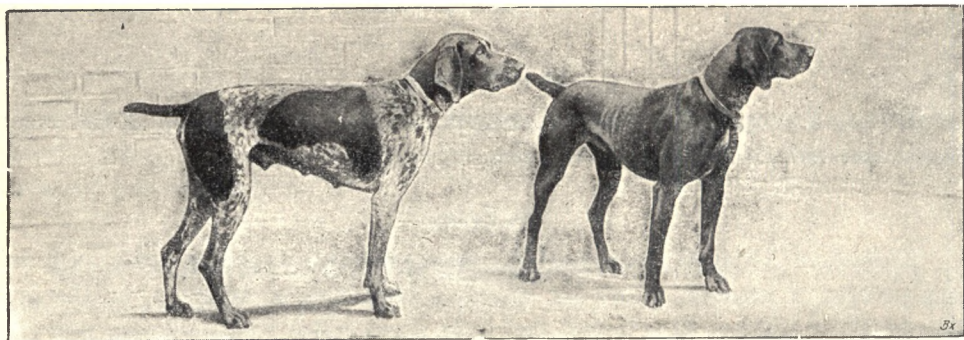
Barna, sárga, a barnák és a barnán habozottak első tekintetre megkülönböztethetők fej- és testalkatuk alapján a német vizslától.

18. Hibák.

Igen vaskos, nehézkes, alacsony testalkat, nagy ráncos fej. Alacsonyan eredő hosszú, fityegő fülek, a szem rovására erősen kifejtett pislogó hártya, nagy lebeny, erősen csapott far, rosszul fejlődött hátsó végtagok, csámpás lábak, kifelé álló és előre bicsakló előlábak, szétterpesztett ujjak, farkaskörmök, a túlságosan hosszú és törékeny szőrözet, igen vastag fark s rajta alúl hosszabb szőrözet.

Mindenesetre feltűnő, hogy a »Kurzhaar« és a »Württembergi« egyletek által elfogadott fajtajellegek között nyilvánvaló hibák is — milyenek a rézsutosan álló előlábközep, a nagyon kilátszó szemnyákhártya stb. — mint megkívántató jellegek vannak felsorolva. A jellegek felállításánál az illetők saját ebeiket nagyon is szem előtt tartották, ahelyett, hogy a hibák ellen tiltakoztak volna.

A NÉMET VIZSLA IDOMÍTÁSA ÉS VEZETÉSE.

Ha visszatekintünk a régi időkben a vadászebek tanításánál használt rendkívül egyszerű és minden művészetet nélkülöző módszerre, bámulnunk kell azon haladást a tökély felé, melyet az emberi elme ezen a téren létrehozott.

A legrégebbi időkben az ebeket a vadászatra egyáltalában nem *idomították*, mert mindegyik már mintegy a *természettől* idomítva volt arra, amit tőle kívántak, t. i. hogy a vadat ösztönszerűleg hévvel üldözze, kitartással elfáraszsa és végre megfogja. Századokon át *azt* tartották a legjobb vadászebeknek, amelyik a nyomot legjobban tartotta és a hajtásnál legtovább kitartott.

Azon időkben ez teljesen elégséges is volt; a vad oly kevésbé volt félénk és oly nagy számban fordult elő, hogy hálával könnyűszerrel megfoghatták, vagy nyíllal és hajtódárdával elejthették. A vadászatnak ezen utóbbi neme azonban elég gyakran rossz sikerrel végződhetett, mert ha az ejtett seb nem volt feltétlen halálos, amit a nem közvetlen közlől ejtett nyíllövésekről feltehetünk, akkor a sebzett vad biztosan a legközelebbi sűrűbe menekült, ahol ugyan a nyomában lévő ebek elfogták, de a legtöbb esetben, mielőtt a vadász odaért volna, vagy szétépték, vagy nagyrészt fel is falták.

Ha elfogadjuk azt, hogy akkor csakis *lőháton* vadásztak, az eredmény még kétesebbnek látszik, mert majdnem alig képzelhető, hogy azon járhatatlan őserdőkben, ahol a vad legszívesebben tartózkodott akkor is, a falka által hajtott vadat lőháton *követni* alig volt lehetséges, mikor ma is a sokkal gyéresebb és számtalan nyiladék által átszeldelt erdeinkben oly sok akadályt kell leküzdenie a lovas vadászatoknál. A szarvas bizonyára akkor sem volt lassúbb, a ló nem volt gyorsabb, mint ma, hanem feltehető, hogy annál gyorsabb lábúak voltak az emberek, mint ezt az őállapotban élő vadtörzseknél most is tapasztaljuk.

Mielőtt a vizsla idomításának leírásához kezdenénk, szükségesnek látszik a német vadászebek őstörténetéből egyet-mást felemlíteni. *Dr. Fitzinger* szerint »A német vadászeb (hajtóeb) az összes vadászebek közül az egyedüli, melyet már a régi rómaiak is ismertek s habár egyetlen római író sem tesz említést

róla, a római régiségeken, melyek *Augustus* császár idejéből a Krisztus előtti utolsó század végéről származnak, mégis maradt fenn számos egészen jó és hű ábrázolás.«

A fővadbán szegény korszakunknak legfontosabbika az összes használt vadászekek között kétségkívül a vizsla. Azért szentel ezen munka a vadász hű és hasznos társának egy külön fejezetet, melyre a későbbi szakaszokban is hivatkozás leend.

Bámulatraméltók azon tulajdonságok, melyekkel ezen állatot a természet oly bőkezűleg felruházta. Ha az összes többi ebfajták kihalnának s kényszerítve lenne az ember a vizslát oly irányban kiképezni, melyben eddig azt a szükség nem kívánta, meggyőződnek arról, hogy az összes fajtákat, nem véve ki a juhász- és a mészárosebeket sem, képes volna helyettesíteni. Mennyire korlátolt ezen utóbbiak tevékenysége, szemben a vizsla okosságával, ügyességével, melyet a rábizott teendők végzésében kifejt, szemben azzal a bámulatos, feltétlen engedelmességgel, melyet nála a legnehezebb körülmények között a legnagyobb önmehtagadás árán is észlelhetünk. A vadászat gyakorlásánál alkalmazott többi ebek használhatósága csakis egyoldalú, mert alapjában véve ezeknél majdnem kizárólag természetes ösztöneikre támaszkodunk; póráz nélkül, valódi engedelmességre, egyesítve sokoldalú használhatósággal, csakis a vizsla képes. Mit látunk, mit tapasztaltunk még az annyira magasztalt vezetőebnél is, ha a vezetékszíjról szabadon bocsátjuk? Lehet-e a kopót és az agarat a vizslával összehasonlítani? Aki ért hozzá, bizonyára azt fogja mondani: a legtávolabbról sem. Még a tacsónak is vannak szeszélyei s akárhányszor mitsem törődik azzal, amit tőle kívánunk, pedig ez rendesen, fejlődése egész ideje alatt is, a vadász társaságában van. Így pl. igen gyakran oly időben, mikor éppen nem kívánatos a róka vagy borz zavarása, bebújik a kotorékba s gazdájának nem kis bosszúságára, órákig marad bennt minden haszon nélkül, sőt gyakran kárt is okozva. Máskor, midőn a földalatti munkánál kitartást várnánk tőle, minden hívás és fütyülés dacára addig hajszol és hajt, míg ki nem fárad s mikor munkához kellene látni, kivált ha a róka vagy a borz beásakozik, vagy az akna kiemelése sok időt vesz igénybe, képtelen a további munkára s az ásást nagy idővesztés és hasztalan munka után abba kell hagyni.

A vadászatra használt összes szelindekek gyakran nemcsak egymás között marakodnak, hanem nekiesnek mindenféle állatnak, mi útjukba akad s néha fékezhetetlen vadságukban az embert is megtámadják. Éppen így a véreb is csak kivételesen és idősebb korában, hosszas gyakorlat útján szoktatható rá, hogy cserkészés alkalmával szabadon, póráz nélkül kövesse gazdáját.

Mily magassan áll összes fajrokonai fölött a vizsla; mily bámulatraméltó fokban képes a legingerlőbb csábításnak ellentállani, minden vágyát elnyomni, egyszóval a legnehezebb művészetet: az önmehtagadást megtanulni!* És ebben

* A vizslának ezen dicséreténél nem szabad elfeledkezni arról, hogy más ebfajták között is találhatók oly egyedek, melyek — a vadásztól eltekintve — hihetetlen tanulékony-ságot mutatnak.

hányszor megszégyeníti magát az embert is, aki a természeti fokozatban oly végtelen magasan állónak képzei magát az oktan állat fölött. Hányszor talál maga előtt fiatal nyulakat, kotló — vagy fiait aggódó szárnyscapkodással és vergődéssel védő foglyokat. Csak utána kellene hogy kapjon a biztos prédának, de a *kötelességérzet* legyőzi a természetes ösztönt, *kíméletet* parancsol s gazdájának hangja *felvérteti* minden kísértés ellen.

Midőn más eb űzve kergeti a felriasztott vadat, habár varázserővel csalogatja a csábító látvány, habár minden idege megrezdül a vágytól követni a víg társaságot, mégis erőt vesz magán.

»Az engedelmességnek és önmegtartóztatásnak a legszebb bizonyítékát adta egyszer hű és jó »Treff« vizslám, mely már, sajnos, régen átváltott egy jobb vadászterületre. Öt darab, közepes macskanagyságú, fiatal rókát ástam ki s ezeket egy istállórekeszbe helyeztem el; hogy két fiatal, egyéves tacsómat bátorságra szoktassam, két öregebb tacsó társaságában rájuk eresztettem. »Treff« ugyan velem volt az istállóban, de parancsomra mellettem ülve maradt. A vadhajszs a rókák élet-halál küzdelme kezdetét vette; minél eszeveszettebb lett a harc, »Treff« annál izgatottabb lett, úgy hogy izgatottságtól, a vadász- és a harc kedvtől egész testében remegett. Sívárgásában gyengén nyüsztölve folyton rám nézett, de helyéről nem mozdult; még figyelmeztetni sem kellett, hogy csendesen maradjon, pedig különben a kártékonnyal szemben különösen kurucul szokott viselkedni. Kötelességérzete — más kifejezést ezen esetben alig lehetne használni — győzött a nagy kísértés fölött s a derék állat helyén maradt, míg az utolsó rablóivadék is a görbelábú bajnokoknak áldozatul esett.

Még azon kevés esetben is, midőn a vizsla gazdájának az engedelmisséget látszólag megtagadja, kitűnik észbeli és értelembeli felsőbbbsége sok más eb fölött. Így pl. nem igen engedi magát zavartatni, ha parancs nélkül kártékonyt kezd üldözni, vagy ha a friss nyomon és csapán *vért* talál, vagy ha talán a szárnyazott madár után más irányban halad, mint amelybe gazdája utasította, hanem dacára a különben annyira respektált hívásnak és füttynek, követi a nyomot, mert tudatában van annak, hogy *nem követ el hibát* és előre tudja, hogy állhatatosságáért nem kap büntetést, hanem dicséretet, ha a sebbzett vadat meghozza, vagy az üldözött ragadozó rejtekhelyét állóra csaholással jelzi.

Ha tekintetbe vesszük a vadászterületek mai viszonyaihoz mérten a jó vizsla fontosságát s ha tekintetbe vesszük, hogy a használati vizsla a többi vadászbefajtákat majdnem kivétel nélkül pótolni képes, nem fog megütközni senki azon sem, hogy ezen munka keretében a vizsla idomítását aránylag nagyobb részletességgel és pontossággal fogjuk tárgyalni.

Elsősorban is határozottan ellene vagyok,* hogy a fiatal ebeket istállóba vagy kennelbe zárjuk; és bátran állítom, hogy legjobb őket a házban fel-

* A vadászeket tárgyaló szakaszt Schmiedeberg-Guhran R. Németország egyik legnevesebb kinológusa dolgozta át. A fordító.

Nemkezes eb.

nevelni. Ezen meggyőződésnek a legnyomatékosabban és ismételten kell kifejezést adnom, mert ha

valaki az ebeket igazán szereti, vagy éppen falun lakik, azon kisebbszerű kellemetlenségek, melyek ezen nevelési módszerrel járnak, nem hasonlíthatók össze azon előnyökkel, melyeket ez nyújt. Az istállóban, kennelben, vagy ami megbocsáthatatlan, a *láncon* növekedett fiatal vizsla mindig bizonyos mértékig *félénk, barátságtalan és vad* marad; valahányszor szabaddá lesz, nem bír magával, megkerget tyúkot, libát és más szárnyasokat, ha megfoghatja, mellezti, és esetleg meg is fojtja; egyszóval sokkal nehezebb rendre szoktatni, mint egy olyant, amelyik kezdettől fogva az emberrel folyton érintkezve megtanulta az embert megérteni s minden szóra figyelni. Az ilyen módon nevelt eb minden tekintetben, különösen pedig engedelmesség dolgában sokkal gyorsabb haladást tanusít, tehát sokkal rövidebb idő alatt lesz használható és jó.

Hogy az idomítás a fiatal ebtől milyen előzetes tulajdonságokat és képességeket követel, az későbbi hivatásának természetéből eléggé kitűnik. Megfelelő kor, teljes egészség, éles látás, finom hallás, jó orr, a körülményeknek megfelelőleg magas vagy alacsony keresési modor, gyorsaság, kitartás, természetes ész, illetve hajlam: mind olyan elengedhetetlen követelmények, melyek közül egyetlenegy sem nélkülözhető.

Az idomításnak legjobban megfelelő kort illetőleg a nézetek nagyon eltérők; de azért a legtöbb abban egyezik, hogy az idomítandó ebnek kilenc hónapnál sokkal fiatalabbnak, vagy két évesnél idősebbnek lenni nem szabad. Aki angol vizslákkal sokat bíbelődött, az célszerűnek fogja találni az idomításnak azon módját, hogy a fiatal kölyket, mihelyt 8 hetes elmúlt s kezd magától valamit tenni, mint a gyermeket oktatni, tanítani kezdjük. Az önkéntes, ösztönszerű tevékenység, pl. az ülés, képezze a tanterv alapját; az olyanról, amit az eb magától megtesz, menjünk át más dolgokra, de sohasem tévesszük szem elől a növendékekkel megértetni, hogy a tanítás komoly s hogy a vele való foglalkozás nem játék, mint azt kezdetben akárhány növendék képzelet, sőt a mélyebben nem gondolkozó szemlélő is hiheti. Valószínűleg ez az oka, hogy az oktató idomítást igen gyakran és tévesen »játszva tanításnak« nevezik. Az oktató módszer egyik ismert híve a következőket írta: »Az ebek játszva tanulnak«; ezalatt azonban csak azt értette, hogy »könnyen és gyorsan«. Miután azonban a tanítás a tanítótól sok meggondolást követel, csak kevesen boldogulnak vele. Hogy a fajta, a nevelési mód, testalkat, nemi és más tulajdonságok mennyire tekintetbe veendők a tanítás korábbi vagy későbbi megkezdésénél, nem szorúl részletes megvitatásra. Egyébiránt a 10–12 hónap közötti kor a legalkalmasabb és azt sem fogja senki kétségbevonni, hogy gyakorlati szempontból oly vadásznak, aki nem tarthat több ebet, mint amennyire éppen szüksége van, nagy előny, ha ebét 6–8 hónappal előbb használhatja. Az ebnek korát háromnegyed év után nem nagyon nehéz meghatározni, habár azért a legnagyobb óvatosság mellett is lehetséges, hogy a hároméves eb másfél évvel fiatalabbnak látszik s megfordítva; mert a táplálék minősége nagy hatással van a fogazatra, pedig az első időben a kort csakis ennek alapján állapíthatni meg.*

* A fogak lehetnek »tej-, pót- és állandó fogak«, alakjuk szerint pedig metsző-, szem- és zápfogak. Elöl vannak a metszőfogak s ezek után hátrafelé sorban következnek a szem- és zápfogak. Ezen utóbbiakból a felső állkapocsban 6–6, az alsó állkapcsokban 7–7 van. A zápfogak közül az alsó állkapcsokban az ötödik, a felső állkapocsban a negyedik a legerősebb, ezek a szakítófogak.

Úgy a felső- mint az alsó állkapocsban hat, felfelé szélesedő, háromoldalú metszőfog van, melyek közül a legszélsők, jobbra és balra, a legnagyobbak.

A metsző- és zápfogak között fent és lent, mindkét oldalon egy-egy, összesen 4 hosszú, kúpalakú, kissé hajlított szemfog van, melyek a zsákmány megragadására és széttépésére szolgálnak.

A tejfogak fehérek, a kölyökeknél három-négy hetes korában bújnak ki, de ezek egy pár hónap múlva a pótfogaknak adnak helyet. A metszőfogak körülbelül az ötödik hónapban változnak, ezek után következik a második, harmadik és negyedik zápfog s vagy ezekkel egyidejűleg, vagy mindjárt utánuk kinőnek a szemfogak. Sajátságos, hogy az első, továbbá a hátsó két, illetve három utózápfog nem változnak, hanem állandóan megmaradnak. A fogváltozás rendszeren a hetedik hónappal befejeződik.

Ha az ebek állandóan langyos, meleg, nem híg, inkább pépszerű ételt s kevés kemény csontot kapnak, akkor az ötödik évig meglehetősen biztonsággal, a nyolcadik, kilencedikig pedig még megközelítőleg meg lehet a korukat határozni, feltéve, hogy különben fogazatuk rendes alkotású. Az ismertető jelek a következők: a második év

Az eb jó egészségi állapotáról, a szemek tisztaságából, az orr hidegségéből és nedvességéből, továbbá az eb vidámságából és jó étvágyából nyerhetünk meggyőződést. Az idomítás jóságáról *a mezőn gyakorlatilag győződhetünk meg.*

Egy időben olvasni lehetett, hogy vannak vadászok, kik azt kívánták, hogy a heves temperamentumu vizsla, mielőtt az idomításon egészen át nem esett, a mezőt és természetes hivatását egyáltalában ne ismerje; de hát ki pazarolna időt, fáradságot és türelmet oly ebre, mely a hivatásához nélkülözhetetlen tulajdonságokkal éppen nem bír? Ki vesződne hónapokon át, s végre mégis hiába, egy csahosszal, mely nem egészséges, nem elég erős, látása, hallása nem elég éles, vagy éppen főszerve, az *orra* rossz s mellette sem gyorsasággal, sem kitartással nem bír? — Bizonyára senki! De ki tagadhatná, hogy éppen a *mező* azon tér, hol a vizslát észlelni és megítélni lehet? Vadászatra, hol a *puska szól* s talán éppen sebzett vadat is *hajszoltatnak*, egy idomítatlan ebet vinni nem tanácsos, ha az idomítást nehezíteni nem akarjuk. Ellenben szükséges időnkint a szabadba kivezetni, hogy jól kifussa magát s hogy megmutassa, vajjon mit lehet tőle szaglász és keresési modor tekintetében várni. Ha azt ajánlom, hogy a fiatal vizslát hetenkint legalább kétszer ki kell a szabadba vezetni, magától értetődő, hogy ez csakis a tökéletes idomítás utáni időre vonatkozhatik, mert különben a nyúlkergetést igen hamar megismerné. A vizsla tulajdonságainak kiismerésére célszerű olyan nagykiterjedésű rétet vagy kopasz szántót keresni, melyen semmi vagy nagyon kevés nyúl van.

Ha a vizsla a farkát élénken mozgatja, csóválja, ezt általában az élénkség és érdeklődés jelének tekintették, habár vannak oly ebek is, amelyek *farkukat csak keveset mozgatják* s ennek dacára igen jól keresnek; tehát ezen szabály sem egészen biztos. Ellenben annál igazabb az, hogy éppenséggel nem érdemes azon vizslával fáradni, vesződni, amelyik orrával a földet túrja *s magasan tartott orral sohasem keres*, mindig a vad közelébe jön, anélkül, hogy ezt bármi módon jelezné.

Ha azonban magasan tartott orral, a szélllel szembe keres s a vadat, legyen az bár pacsirta vagy más jelentéktelen madár, már jelentékeny távolságból észreveszi, egyszóval *jó orra van*, akkor kellő bánásmód mellett kedvező eredményt várhatunk.*

betöltése előtt a két középső metszőfog hegyei, a harmadik évben a mellettük lévő páre s végre a negyedik évben a szélsőké teljesen lekopnak, mi kezdetben a felsőkön észlelhető. Ha a kopás az alsókon is látható, akkor az eb legalább öt éves. Ezzel egyidejűleg a szemfogak csúcsa is lekopik s vagy gömbölyűre, vagy laposra vásik. Hat, hét, nyolc éves korában a felső metszőfogak csúcsa is lekopik, úgy hogy a korra csakis a metszőfogak maradványainak kicsinységéből és gyérségéből következtethetünk.

* A heves temperamentumu fiatal ebeket nem szokták az oktató idomítás ideje alatt vadhoz ereszteni. Vajjon az *orra jó-e*, könnyen megpróbálhatják, ha játszóhelyükön vagy más alkalmas helyen valami kedvenc falatot eldugunk. Ha az eb hamar megtalálja vagy legalább utána szaglász, akkor az *orra jó*. Ha az eb már valamivel idősebb, úgy hogy a napi séták alkalmával magunkkal vihetjük s ehhez kedvet is kap, akkor megtehetjük, hogy sétához készülve, ahelyett, hogy magunkkal vinnők, berekesztjük s eltávo-

Ilyen észleleteket azonban csak a szabadban tehetünk, tehát egészen céltalan egy már idősebb ebet az idomítás előtt a mezőre ki nem vinni; azon elv ugyanis, hogy oly vizslát, melyet előzetesen a mezőn használtunk, azt tökéletesen idomítani nagyon nehéz, a vadászati gyakorlatból merített tapasztalatok által megcáfolható. Schmiedeberg 8—10 hónapos fiatal vizslákat, melyek még se a szobaidomításon nem estek át, se az engedelmisséget nem ismerték, több ízben oly módon használt az erdei vadászon, hogy velők kerestetett s a vadat a felállított puskások felé zavartatta, más szóval velők a kajtászeb (Stöberhund) szerepét végeztette. Ilyen idomításban lévő ebeket foglyászatra, fűrészetre, récézésnél stb. használt és lőtt is előttük. Bármilyen szabályellenes ezen eljárás, különösen oly vizslával szemben, mely éppen a szobaidomítás nehézségeivel küzd, a tapasztalás azt mutatta, hogy ez a fiatal vizslák tanulékonyására és kiképzésére zavaró hatással nem volt; inkább majdnem oly haladást mutattak, mint bármely más, kivéve, hogy a *nyúl-hajszolásról* nehezebben voltak leszoktathatók és a hosszas, nyugodt álláshoz csak lassan szoktak hozzá. Ez természetes is, mert a kajtolásra használt ebet meg kellett tanítani arra, hogy ami az erdőben esetleg szabad, t. i. a vadat kergetni, az a mezőn tilos; az állatban a szenvedélyt *felébreszteni* könnyebb, mint azt *elnyomni*, pedig az ebekben átlag erősebb a hajszolási szenvedély, mint az állási ösztön. Minden félreértés kikerülése céljából megjegyzendő, hogy a felhozott esetek nem akarják azon elvet, »*hogy a fiatal ebet az idomítás befejezése előtt tényleges vadászatra használni nem szabad*« megcáfolni vagy fölöslegessé tenni, hanem csak kimutatni azt, hogy a túlságos félelem ezen irányban fölösleges, miután a legmesszebbre menő kísérletek, mint a felhozottak is, nem eredményeztek feltűnő hátrányokat. Hogy azonban a tanítást nehezítik, illetve hátráltatják, nem lehet tagadni; éppen ezért maga Schmiedeberg sem ajánlja, dacára az elért eredményeknek; mert ami egy pár nyugodtabb idegalkatú ebnél nem árt, másnál annyira felkeltheti a szenvedélyt, hogy azt csak a legnagyobb türelem árán, megfeszített munkával és kitartással lehet megfékezni. Szélsőségbe menni sem egyik, sem másik irányban nem lehet; így természetesen az sem helyes, ha a fiatal ebet a tanítás egész tartama alatt *soha se visszük ki a szabadba* s mindig bezárva vagy láncon tartjuk, vagy éppen a tanítás megkezdése előtt *két hétig szabadon mozogni nem engedjük*; mert a naponkénti szabad mozgás, természetesen felügyelet mellett, feltétlenül szükséges.

Ritkán volt szükség arra, hogy oly ebeket, *melyeket én* neveltem fel*, általában vagy közvetlen a lecke után magányos helyre elzárjak vagy egy pár órára a szobában megkössek. A lecke után szabadon eresztettem s habár ezt kényelmi szempontból több ebbel tettem, egynél sem ütött ki balul. Azt,

zásunk után egy pár perccel kieresztetjük. Minél hamarább talál utánunk a nyomon, annál jobb az orra. Megjegyzendő azonban, hogy ezen próbánál feltétel, miszerint a fiatal vizsla gazdáját jól ismerje és őt a séták alkalmával kedvvel kövesse.

* Schmiedeberg.

amit tőlük kívántam, éppen oly hamar megtanulták, mint azok, melyekkel szemben sokkal több szigort alkalmaztam.

Szigorubb és súlyosabb rendszabályok tehát csakis gonosz, akaratos és elvadult ebekkel szemben alkalmazandók okvetetlenül, nem pedig olyanoknál, melyek kiskoruktól fogva jóindulatú, de szigorú nevelés és az emberekkel való érintkezés által megtanulták az engedelmességet és gyorsan felfogják azt, amit tőlük kívánunk.

Jó, de nem okvetlenül szükséges, hogy az ebbel a szobaidomítást *gazdája* végezze, mert minden ebnek, ha az teljes magányosságban, vagy láncon nőtt is fel, természetében rejlik, hogy azzal, aki vele jól bánik, hamar megbarátkozik. Még inkább áll ez oly ebekre, melyeket idegen vezetett be s rögtön vadászatra akarjuk vinni. Ezek, kivált ha kiskorukban gondosan nevelték, egy pár nap alatt úgy hozzászoknak új gazdájukhoz, hogy alig vetnek ügyet előbbi mesterükre.

Alig hihető, hogy korunkban, midőn a vadászisme tudománnyá nőtt ki magát, még vannak emberek, kiknek bizonyítani kell, hogy a vizslának kényszeridomításra van szüksége. Miután egyes vadászati írók azt állítják, hogy játszva és jó szóval ugyanazt az eredményt lehet elérni, sőt egyes ebeknél ez az egyetlen s a többi fölött álló módszer: szükségesnek látszik azon okok felsorolása, melyek alapján éppen a *kényszeridomítást* kell, hogy egyedül helyesnek és célszerűnek tartsuk. Megjegyzendő azonban, hogy kényszer alatt nem azon módokat értjük, melyek kegyetlen kínzássá fajulnak azáltal, hogy az idomító elveszti türelmét s nem tudva uralkodni akarátán, nem tartja be a természetes sorrendet: »fokozatosan haladni a már megtanultról a vele vonatkozásban lévő új anyagra«.

A nyugodt következetességgel végzett szigorú idomításnak következő előnyei vannak:

1. a növendékbe egyszersmindenkorra beoltja a feltétlen engedelmességet;
2. meggátolja, hogy lövésfélő és kezes ne legyen, azaz ne féljen és meneküljön a lövés dörrenésétől vagy ne féljen hiba elkövetése után a büntetéstől való félelemből hívásra, mesteréhez közeledni;

3. megtanítja bármiféle vadat gyöngén s kímélve felvenni, mert egyes tárgyak, melyeken az elhozást tanulta, gyakran kellemetlenek voltak, sőt esetleg fájdalmat is okoztak;

4. megtanítja kellemetlen szagú állatokat, mint rókát, görényt, nyestet, ragadozó madarakat, varjút stb. föltétlenül, még a leghidegebb vízből is, elhozni.

Mindezen esetekben a nem gondosan idomított s föltétlen engedelmesre nem kényszerített, játszva tanított eb majdnem mindig felmondja az engedelmességet, vagy csak addig engedelmeskedik, meddig éppen kedve tartja.

Általánosan elterjedt nézet, hogy a vizsla a szobaidomítás alatt parancsra ülni, hasalni (down), hasalva előre csúszni és különböző tárgyakat elhozni tanuljon. Ez a nézet teljesen téves, mert fődolog a szobaidomítás alatt a fiatal vizslát úgy rászoktatni az engedelmesre, hogy gazdája intését és

parancsát nemcsak a szobában és séta közben, hanem a vadászat alkalmával is azonnal és vonakodás nélkül kövesse.

A legtöbb idomító azon hiszemben, hogy a fiatal vizsla az engedelmes-ségre a *vadászterületen* is rákényszeríthető, mihelyt türhetően kezd »elhozni«, elviszi vadászni s lő előtte. Ezen eljárás nem marad megtorlatlanul; mert a vadász-szenvedély által elkapatott eb sem szóra, sem füttyre nem hallgat, az idomító pedig elveszti türelmét — feltéve, hogy volt — irgalmatlan büntetéshez folyamodik, esztelen eljárását parforce-idomításnak nevezve.

Egy rosszakaratú vizslának tökéletes kitanításához mindenesetre észlelő-képesség, türelem és ügyesség, sőt egyes esetekben bátorság is szükséges; ügyesség nélkül az idomító adott esetekben nem képes a kellő fogást alkalmazni, sem a legszükségesebb segédeszközöket helyesen kezelni. A legfőbb azonban az észlelő képesség, mert ez képesíti a tanítót tanítványa jellemének gyors és helyes megismerésére. Hány esetben nem veszik egyáltalán tekintetbe, vajjon az eb könnyebb vagy nehezebb felfogású, vajjon érzékenyebb vagy keményebb természetű, vajjon az elkövetett hiba az ebet vagy a mestert terheli. Elég sajnos, hogy nagyon sokan vannak, kik a parforce-idomítás alatt a szegény ebnek a korállon való hónapokon át tartó ráncigálását, a naponkénti felakasztást és elpáholást értik. Azonban az ilyen észnélküli ráncigálás, verés, korbácsolás vagy éppen rugdalás egyáltalán nem tartozik a parforce-idomítás fogalma körébe; a korbács és korall csakis büntető eszközök olyan esetekben, midőn nyilvánvaló, hogy a növendék tudva hibázott vagy engedetlenkedett. Azonban az ilyen esetekben is álljon a büntetés kellő arányban az elkövetett hibával.

Az idomítás legyen tervszerű, kerüljünk minden kapkodást, tartsuk be a fokozatos haladást és irányelv legyen: addig újba kezdeni nem szabad, míg a növendék az előzőt tökéletesen és hiba nélkül nem végezi.

Ki nem ura magának, ki az eb minden hibájára vagy nem elég gyors felfogására méregbe jön, az ne kezdjen bele az idomításba s különösen ne próbáljon érzékeny természetű ebet tanítani. Másrészről túlságos flegma sem kívánatos; az idomító fordítsa egész figyelmét a növendékére, különösen ha ez ingerlékeny, indultatos és akaratos, hogy a kellő pillanatban gyorsan megakadályozza a hiba elkövetésében, mely érzékenyebb büntetést vonna maga után. Az éles ítélőképesség elkerülhetlen követelmény, mert az idomító nem egyszer jön abba a helyzetbe, hogy a növendéket szándékosan kell hibázásra csábítani, hogy aztán ahhoz mért büntetéssel arról leszoktassa. Így pl. olyan ebet, mely az idomítás előtti rossz bánásmód következtében harapós lett, ha mesterét nem is bántja, de idegenekkel szemben nem megbízható, úgy lehet leszoktatni ezen hibájáról, hogy szándékosan harapásra ingerli s büntetéssel kényszeríti ezzel felhagyni.

Az idomító rendelkezésére álló segédeszközök a következők:

1. bőrkesztyűk, melyek hivatása a különböző fogásoknál a kezét a korallszegek bökése, de makacszkodás esetén az eb fogai ellen is védeni;
2. rövid, nem nagyon hajlékony korbács vagy lovaglóostor, melyet azonban

csak fenytésül és mérsékeltén szabad alkalmazásba venni, különben többet árt, mint használ;

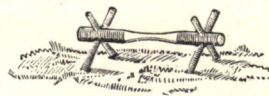
3. egy korall vagy csomós póráz, az utóbbi többnyire elegendő, míg az első csakis nyakas ebeknél büntetesképpen veendő igénybe;

4. egy vaskarika, közel a falhoz az idomító helyiség padlójába erősítve; ennek célja az, hogy rajta a pórázt áthúзва, az ebet le lehet rántani s ha harapni akar, veszély nélkül büntetni. Ezen eljárás azonban csak a végszükségben alkalmazandó; sokkal hasznosabban használható az elhozás tanításánál;

5. az idomító-bak, mint az 1. ábrán látható; ez közepén nyúlőrrel van körülsavarva.

Az idomító-helyiség* legyen elég tágas, elkülönített; ne legyen benne zavarólag ható néző személy s ne tartalmazzon semmi fölösleges bútort; csak egy rövid s körülbelül 0.5 m magas padra van szükség, melyre az idomítószereket le lehessen rakni s mely *különös alkalmakkor* a növendék búvóhelyül szolgálhasson.

Ezen búvóhelyre, bármily különösnek látszik is, szükség van az eb engedelmességének kipróbálásánál. Pihenés alkalmával vagy büntetés után engedjük elbújni s aztán előhívjuk, vagy ha nem jön, a póráznál fogva kihúzzuk s ez utóbbi esetben megbüntetjük. Étellet, nyaláncsággal előcsalni hiba volna. Az udvaron vagy a kennelben ezen célra az eből szolgál. Ha hosszabb gyakorlás után hívásra, póráz nélkül is azonnal előjön, akkor nyugodtan vihetjük magunkkal *sétáink* alkalmával.

1. ábra. Idomító-bak.

A szigorú idomítással az értelmes tanítás s lehetőleg a helyes nevelés karöltve kell hogy járjanak, mi azonban csak akkor történhetik, ha az idomító egyszersmind tulajdonosa is az idomítandó kölyköknek. Általánosan elterjedt nézet, hogy a fiatal ebeket kilenc, egészen tíz hónapos korukig nem szükség idomításba adni; ez helyes is, ha valaki nincs azon helyzetben, hogy a 6—8 hetes kölyköt nevelni és tanítani tudja. Ha azonban ez helyes úton lehetséges, akkor a 9 hónapos növendék mindazt már alaposan megtanulta, mit az idősebb ebnek még ezután kell elsajátítania, mi természetesen határozott nagy előny. Azonkívül az olyan fiatal eb, mellyel folyton foglalkoznak, nem sajátít el olyan hibákat, melyekről az idomító később, csak sok vesződéssel bírja leszoktatni és azonkívül ezen módszer az eb testi és szellemi fejlődését is jelentékenyen elősegíti.

Az első, mit minden ebnek meg kell tanulnia, a neve, tekintet nélkül arra, vajjon később idomításba kerül-e vagy hivatásának megfelelőleg neveltetik. Erre úgy tanítjuk, hogy a fiatal kölyköt ölünkbe vesszük, cirógatjuk s

* Ha egy időben két eb van idomításban, pl. két testvér, melyek egymást jól ismerik s megtürik, a legtöbbször előnyös, ha az egyiket a helyiség valamelyik szegletében megkötjük, honnan láthatja, hogy a tanító társával mit művel. Ezáltal igen sokat egyidejűleg megtanul és a munkát kevesbíti.

folyton nevén szólítva nyaláncságot adunk neki. Ha ily módon a kölykök nevüket megtanulták s anyjuktól el vannak választva, akkor kezdődik az első lecke, mely az egész életére szól s mely az engedelmesség alapkövét képezi.

Etetés előtt az idomító a kölyköket a kennel valamelyik szögletében egy rézsútosan álló deszkával elrekeszti, mialatt a segítő másik egyén minden eb számára egy-egy edényben ételt helyez el a szoba közepén. Ekkor az idomító a segítővel helyet cserél s az ételes tálak mellé áll, egyenkint nevükön szólítva, füttel hívja a növendékeket; a segítő csak a hivatottat ereszti ki, a többi visszatartja, s ha nyugtalankodnak, gyenge vesszőcsapással rendre utasítja. Egpár gyakorlat után a kölykök már rendszeren jól viselik magukat, de azért addig kell elrekeszteni etetés előtt, míg maguktól át nem tudnak rajta mászni. Ezen időtől kezdve egy vékony sodronyláncocsán naponkint többször meg kell őket egy-egy negyedórára kötni s csendes viselkedésre szoktatni. A megkötést az etetés előtt is kell alkalmazni s addig folytatni, míg az idomító látja, hogy a növendékek a folytonos intés és az esetleges gyenge vesszőzés következtében nyugodtan várnak s nem ráncigálnak, hogy a tálhoz juthassanak. Ezen pillanattól kezdve szabadon lehetnek a kennelben, de nyugodtan kell maradniok, míg nevükön szólítva, füttel nem hívják az ételhez. Ez bizony fáradságos és időt rabló, de annál háládatosabb munka, mert biztos engedelmisséget eredményez. Aki még szigorubban akar eljárni, azt is megteheti, hogy etetés alkalmával a fiatal ebet pórázon tartja, időnként az étel mellől elhívja, illetve elhúzza és azt addig folytatja, míg az utóbbi fölöslegessé nem lesz. Ezzel nem sok időt kell eltölteni, mert bármelyik, csak félig-meddig okos eb is hamar kitanulja, hogy annál hamarabb jut az evéshez, minél készségesebben engedelmeskedik. Megjegyzendő, hogy 4—5 hónapos ebbel sokkal könnyebb boldogulni, mint az idősebbel, mely már bizonyos fokú akaratoságra tett szert.

A nevelő és oktató idomítási módszer alkalmazásánál mindig a legkönnyebbel kell kezdeni és erre tovább építeni. A legkönnyebb, mire a növendéket taníthatni, — legyen ez fiatalabb vagy idősebb — hogy parancsra üljön. Ezen gyakorlat azonban itt második helyen azért áll, mert a tanítást csakis pórázon lehet végezni, tehát elsősorban az ebet a pórázhoz kellett szoktatni. Ülésre úgy tanítjuk a növendéket, hogy magunkhoz hívjuk, a póráz kapcsát balkézzel a nyaklósíj karikájába akasztva »*ülj le*« vezényszó mellett jobb kezünkkel farát lenyomva ülni kényszerítjük. Egy pár pillanatig így tartva »*ide*« vezényszóval magunkhoz hívjuk, miközben két lépést hátra lépünk. A gyakorlatot addig ismételjük, míg az eb a vezényszó értelmét megismerte és az első szóra leül. Hogy azonban ezen helyzetben addig maradjon, míg a felállásra engedélyt nem kap, úgy járunk el, hogy fejét simogatva, a póráz hosszabbra eresztjük és lassan mozogni kezdünk; előbb körülötte, később tőle távozva, a vezényszót közbe ismételjük s ha szükséges, a vesszővel vagy korbáccsal gyengén a farára is legyintünk. Ily módon igen hamar megtanul szóra készséggel leülni. Egy pár sikerült gyakorlat után az ebet ülve hagyjuk s a szobából is kimehetünk; ha ekkor is nyugodtan

maradt, ne fukarkodjunk a dicsérettel, sőt egy jó falatot is adhatunk neki, mire a tanítást bevégezzük. Ha azonban felkelt, akkor a gyakorlatot az »*ülj le!*« vezényszót erősebben hangoztatva előlről kezdjük.

A következő gyakorlat a »*hasalj!*« (»*couche!*« »*down!*«). E célból az ebet leültetjük, a »*hasalj!*« vezényszót többször ismételve balkezünkkel vállánál fogva lenyomjuk, mialatt jobbkezünkkel mellső lábait előre húzzuk; ha így a kellő helyzetbe lenyomtuk, balkezünket a fejére előrecsúsztatjuk s anélkül, hogy fejét túlságosan leszorítanók, a két mellső lába közé helyezzük. Nem is kell sok gyakorlás hozzá, hogy az ebezt vezényszóra megtegye, ha a »*jer ide!*«, »*ülj le!*« és »*hasalj!*« gyakorlatokat egy párszor nyugodtan ismételtjük. Arra azonban szigorúan vigyázni kell, hogy oldalra ne feküdjön, fejét fel ne emelje, még akkor sem, ha az idomító-helyiségben magára hagyjuk. Kezdetben minden tanítási órában ismételtjük sorrendben a tanultakat s addig újrat nem kezdünk, míg az előzőket tökéletesen nem tudja. Ha fél eredménytel, immel-ámmal végzett munkával megelégszünk, a növendéket a hanyagságra és engedetlenségre idomítjuk.

A következő gyakorlat célja az ebet vezetékhöz szoktatni. Miután már az eddigi gyakorlatokból a póráz hatását ismerni tanulta, ha az idomító-helyiségben körülvezetjük, alig fog makrancoskodni; de ha mégis megteszi s például lefekszik, akkor a korallnyakló segítségével addig húzzuk előre, míg lábra áll és megindul, ezzel rendesen nem is késik sokáig, mert a korallszegek érzékenyen szúrják. Ilyenkor a korbács nem ér semmit, még akkor sem, ha más valaki hátulról üt rá. Mihelyt a vizsla a korall hatásának engedve, feláll s elindul, anélkül, hogy a pórázt ráncigálná, meg kell dicsérni; ezután minden további fáradság nélkül sikerülni fog a szobában ide-oda vezetni. A vezetésnél a rövidebbre fogott pórázt úgy tartjuk, hogy az eb feje mindig bal térdünk közelében legyen. Váltakozva majd balra, majd jobbra megyünk s arra ügyeljünk, hogy a balrafordulásnál a pórázt jobban meghúzzuk és a jobbrafordulásnál tágabbra eresszük, mert utóbbi esetben az eb nagyobb körben halad, mint a vezető. Már ezen gyakorlat által is megszokik mesterének mozdulataira ügyelni, mi fontos előkészület a mezei vezetésre. Végre vezetés közben többször megállunk, leültetjük, hasaltatjuk s ha itt-ott szükségessé válnék, a póráznak egy rándításával vagy egy korbácslegyintéssel gyorsabb engedelmességre ösztökéljük. Mindenesetre igen előnyös hatással van, ha az idomító minden parancs előtt élesen pisszent és kezét felemeli. Végre eljött annak is az ideje, hogy a növendékeket a szabadba vezessük, de csak oly rétre vagy mezőre, melyről az esetleg ott lévő vadat előzetesen elzavarták. Itt szabadon eresztethetjük, hogy jól kifussák s kitombolják magukat, mi a növekedésben lévő állatnál nagyon kíváncsi, mert fejleszti a tüdőt s az izmokat és a társaival való játszás élénkebbé teszi még a flegmatikusabb természetű egyedet is. Ha a fiatal eb nagyon élénk, akkor szükséges, hogy ilyen futkározás közben füttyel többször magunkhoz hívjuk, — a hívásra és füttyre már kiskorukban, az etetésnél rá kellett szoktatni — ezáltal megakadályozzuk, hogy esetleg messze távozzék. Az ilyen sétákat érdekessé tehetjük azáltal, hogy erős bőrlabdát

viszünk magunkkal, mely után a növendékeket futtatjuk, mit ezek szívesen meg is tesznek. Ha egyik vagy másik az eldobott labdát felveszi, sőt hívásra el is hozza — jó; azonban ez nem szükséges, mert a cél nem az, hogy az »elhozás«-ra tanítsuk, mint ezt sokan hiszik s ezen módszert tévesen a »játszva idomítás«-nak tartják. Ez a labdázás tulajdonképpen a fiatal ebek tornázása; megszilárdítja az engedelmisséget és megtanítja a különböző irányban való keresésre. A meg nem talált vagy el nem hozott labdát vegye fel maga az idomító s ezen vezényszóval »keresd!« dobja el megint s még pedig az előbbtől más irányba s folytassa a hajsztát addig, míg elégnek tartja; azután vegye pórásra az ebeket és így vezesse haza. A labda eldobálásánál csaljuk meg az ebet s dobjuk más irányba, mint jeleztük; szaladjunk magunk is a labda után ide-oda keresve; ezen előgyakorlat által a fiatal ebek, anélkül, hogy észrevennék, megszokják a helyes keresést. Ha utunk a szabadba, lakott helyen vezet keresztül, akkor vezessük kezdetben pórázon az ebeket.

Majdnem egészen így idomítandók azon ebek is, melyek akkor kerülnek idomításba, midőn már testileg kifejlődtek vagy már idősebbek is. Ezeknél azonban az egy órai kimenés nem elég; ezek alkalmas helyen két óra hosszat is gyakorlandók, majd ide, majd oda 30—40 méternyire előre küldendők s visszafütyülendők. A visszahívás megkönnyítése céljából akasszunk a nyaklójára egy 30 méter hosszú vékonyabb fajta zsineget, amelyre ráléphetünk, mihelyt a fütytre nem engedelmeskedik. Az okvetlenül szükséges, hogy az idomító maga is gyakran változtassa az irányt s ezt halk fütytel és megfelelő karmozdulattal jelezze. Ha a növendék mellett ilyenkor egy jól kereső idős vizsla van, ez a gyakorlatot igen megkönnyíti ugyan, de másrésről hátrányos, mert a növendék megszokja mindig az idősebb után baktatni és nem keres önállóan.

Azt is ajánlják többen, hogy célszerű az idősebb ebet az idomítás megkezdése előtt kivinni a mezőre s ott előtte vadat löni, a célból, hogy megtudjuk, vajjon van-e hajlama a vadászathoz és vajjon jó-e az orra. Ez már azért is hibás, mert a tanulatlan eb olyan hibákat szokik meg, melyekről csak nagy fáradsággal lehet később leszoktatni. Azon régi jó időkben, mikor még a tisztán tenyésztett vizsla ritkaságszámba ment, ezen eljárás menthető volt; de ma már a tisztán tenyésztett anyagban, mely a vadászkedvet és jó orrot születésével magával hozza a világra, éppen nincs hiány, tehát az ilyen próba fölösleges is. A vizsla orrát és vadászpassióját az udvaron vagy kertben is kipróbálhatjuk pl. azzal, hogy egy darabka húst rejtünk el, vagy egy szürke házi nyulat eresztünk szabadon stb. Az idomító idegen ebet az idomítás megkezdése előtt szoktassa magához s kedveltesse meg vele magát; ezt azáltal éri el legkönnyebben, hogy maga eteti, a szobába magához engedi s ahányszor hívásra hozzá jön, megsimogatja. Az idősebb vizsla szereti, ha sétálni viszik; ezt a körülményt fel lehet az eb orrának megítélésére használni oly módon, hogy idomítója többször magával viszi s egyszer azután a vizsla előtt megtéve minden előkészületet a sétára, a vizslát szándékosan a szobában felejt. Ha távozása után egy pár perccel valaki, kit a vizsla nem ösmer, kiereszti,

akkor keresni kezdi gondozóját; minél gyorsabban rátalál a nyomon, annál jobb az orra, tehát az idomításra érdemes is.

A szobaidomítás következő gyakorlata »hasalj, előre!«, azaz hogy az eb hasalva lassan előre másszon; álljon a mestere előtte, mögötte vagy oldalt. Ha az előző gyakorlatokat »ülj le!«, »hasalj!« és a menetgyakorlatokat jól végezte, egy falatot adunk neki; a második jó falatot a padlóba erősített karika elé tesszük, úgy hogy az eb lássa, ekkor hasaltatjuk s »lassan előre« vagy »hasalj előre!« a falatra mutattva előre küldjük. Ha gyorsan akarna oda rohanni, rálépünk a pórázra s csak lassan engedjük közeledni; magunk is lassan előre haladunk egészen a falatig és megengedjük, hogy azt felvegye. Ily módon megértetve a vizslával, hogy mit akarunk, a további gyakorlásnál a póráz át húzzuk a gyűrűn, az ebet hasaltatjuk s azután »hasalj, előre!« vezényszóval lassan előre húzzuk s ha gyorsan akarna előre törni, karemelés és »hasalj!« vezényszóval ebben megakadályozzuk. Igen célszerű, úgy ezen gyakorlatot, mint a többit is, legfeljebb 20 percig gyakorolni s vagy délelőtt, vagy délután, de napjában csak egyszer tartunk vele leckét.

Azon esetben is, ha növendékünkkel nem voltunk megelégedve, hagyjuk abba a tanítást; de előbb ismételjünk egy pár előző gyakorlatot, hogy legalább egy gyenge dicsérettel végezhessek az órát, mert azt kerülni kell, hogy a következő idomító-órában túlságosan kedvtelenül jelenjen meg. Az ilyen jutalmazás egyszersmind oktatással kapcsolható össze. Az ebet leültetjük s egy darabka nyaláncságot tartunk az orrához »nem szabad« figyelmeztetéssel; ha nyugodtan marad, megdicsérjük, ha utána kap, gyengén rálegyintünk. A vizsla hamar kieszi, mit akarunk s akkor meg is kapja jutalmát.

Ha a *séta alkalmával* a fiatal ebek valami madarat pl. pacsirtát, verebet stb. hajszolni kezdenek, mi egészen természetes is, mert ösztönszerűleg igyekeznek a vadat elfogni, ne füttyüljünk azonnal vissza, csak abban a pillanatban, mikor maguktól abbahagyják a kergetést. Ha az első füttyre nem engedelmesskednek, a második is rendesen hiábavaló, az ebet csak figyelmetlenné teszi; az eb elfogása sem igen lehetséges. Legjobb úgy közeledni a bűnbe esethez, mintha misem történt volna; közelébe érve, rálépünk a zsinórra, füttyülünk s »hasalj!«-t vezényelünk. Ezáltal tudatára jön a fiatal eb, hogy nem azért büntetjük, mert a vadat kergette, — hisz ezt később követelni fogjuk adott esetben tőle — hanem azért, mert a füttyre, a hívásra nem hederített. Hogy ezt a vizslával megértessük, nem szabad semmi fáradságot sem kímélni.

A »*hózd el*« megtanításával majdnem minden idomító, különösen ha nem túlságosan érzékeny és ideges pointerrel vagy setterrel van dolga, következő, nem éppen helytelen módon jár el: az ebet leülteti, a bakot a szájához tartja, a »*fogd meg*« vezényszóra pedig a nyakló összehúzósa által kényszeríti szájának kinyitására s ezen pillanatban a bakot szájába nyomja és a nyakló összehúzását abbahagyja. Ehelyett célszerűbb, ha a balkézzel a »fogd meg« vezényszóra oly módon fogjuk meg felülről a vizsla arcórát, hogy hüvelykujjunk jobbról, mutató és középujjunk balról az ajak szélét közvetlen a szemfogak mögött érintsék; ha most az ajkak szélét gyengén az első zápfogakhoz

szorítjuk, a vizsla a fájdalom következtében száját kinyitja, mire a jobb kézben levő bakot, a vezényszót ismételve, szájába dugjuk. Kezdetben nem szabad a bakot hosszasan tartatni, hanem »ereszd« vezényszóval szájából kivesszük; ha szorítaná, egy kis ujjnyomással segíthetünk. Ha már ezt tudja, akkor a szájában lévő bak hordozására tanítjuk, mi célból a rövid póráz segítségével »előre« vezényszóval megindítjuk; hogy a bakot szájából ki ne ejtse, jobb kezünket álla alá tartjuk s balkézen vezetjük. Ha mégis kiejtené, meg lehet egy kis legyintéssel büntetni, de legjobb egész hidegvérrel, de valamivel erősebb piszlenyomással adni ismét szájába. Csak a szükséges türelem meglegyen az idomítóban, rövid idő alatt még a makacsabb természetű eb is kedvvel fogja hordozni a szájába adott s kezdetben kellemetlen bakot, kivált ha a pórázon vezetést előzőleg kellőleg gyakorolta az ebbel.

Ideges, érzékeny ebek a szigorúbb rendszabályok folytán hamar zavarttá válnak; a fájdalomtól mintegy elveszítik fejüket s ezzel a kezességet is. Az ilyen ebekkel más módon lehet biztosan célt érni; az ebet leültetjük s »fogd meg« vezényszóra egy kis darabka húst tartunk elébe s oda is adjuk. Ezt addig ismételjük, — végre is csak kis darabkákat adunk neki — míg a vezényszóra már akkor is kinyitja a száját, ha hús nincs az elébe tartott kézben. Ekkor a bakot tenyéren tartva, mihelyt száját felnyitja, betoljuk s szép szóval, biztatással egy pár pillanatig tartatjuk. Ezután megint egy darabka húst adunk s addig váltakoztatjuk a bakkal, míg ezt minden ellentállás nélkül elveszi. A bakot aztán mind alább-alább tartjuk, majdnem egészen a földig. A fő az, hogy az idomító ne veszítse el a türelmét, ne üsse a bakot az eb fogához s ne szorítsa túlságosan sem a nyaklót, sem a pizléit; kitartását egy pár nap alatt meglepő eredmény jutalmazandja.

A következő gyakorlattal megtanítjuk arra, hogy a »hoz el« vezényszót megértse. E célból a vizslát leültetjük s vele közel a földhöz tartott bakot felvételjük: ha ez megtörtént, két-három lépést előre megyünk s »hoz el« vagy »hoz ide« vezényszóval elhozatjuk; erre leültetjük s »ereszd« vezényszóra szájából kivesszük. A többszöri ismétlésnél azon legyünk, hogy mind tovább és tovább hozza; itt-ott a pórázzal segíthetünk is, mivel a bak időelőtti kieresztését is megakadályozzuk.

Arra, hogy az eb a tőle távolabb fekvő tárgyat felvegye és elhozza, a következőkép taníthatjuk: jó távol a padlóban megerősített gyűrűtől, melyen a hosszabb pórázt keresztül húzzuk, a vizslát leültetjük s helyben vele a bakot a földről felvételjük és ismét elveszük. Ha azt megteszi, akkor a bakot a gyűrű felé dobjuk s »hoz el« vezényszóval elhozatjuk. Sok nehézséget ez sem fog okozni, kivált ha az előző gyakorlatokat alaposan végeztük; ellenkezőleg, a jóindulatú eb a helyiség bármelyik részéből, anélkül, hogy a pórázt használni kellene, a bakot csakhamar el fogja hozni. Megtörténik azért, hogy az eb nem hozza el; ekkor hangsúlyozva az »előre«, »hoz el« vezényszót a póráz segítségével a gyűrűhöz húzzuk, anélkül, hogy helyünkről megmozdulnánk. Ha ez nem használna, akkor vagy valaki más, vagy az idomító maga vezesse az ebet a bakhoz, »hoz el« vezényszóra vetesse fel s hozassa vele oda,

ahonnan eldobta. Egy párszor ezt ismételve, az eb az eldobott tárgyat hozni fogja és akkor az elhozatás gyakorlását póráz nélkül lehet megkezdeni. Ezt a gyakorlatot azonban nem szabad hamar megszakítani, addig kell folytatni, míg az eb kedvet kap s amennyire lehet, vágatva hozza el a bakot. Ha ennyire jutottunk, akkor már az ismert módon a »nem szabad«-ot gyakoroljuk; váltakozva egy-egy falattal a bakot vétetjük fel s végre ezt jó messze eldobjuk. Az ebet pórázra vesszük, »hoz el« vezényszóval előre küldjük; mihelyt a bakhoz ért, pisszentünk s »nem szabad« figyelmeztetéssel vagy hasaltatjuk, vagy visszahívjuk magunkhoz. A pórázal segíthetünk, hogy gyorsan tegyen eleget a parancsnak s nyugodtan hasaljon.

A fokozottabb engedelmesség elérésére célszerű eljárás, ha a vizslával egy darab húst vagy csontot apportiroztatunk; kezdetben kézből s nagyon ügyelünk arra, hogy azt se ne rágja, se le ne nyelje és »*add ide*« vezényszóra szívesen kiadja. Az eldobott falat előtt hasaltassuk, hívjuk vissza és jutalmul később, de sohasem közvetlen a gyakorlat után, odaadhatjuk.

Egészen helyes azon alapelv, »a hányszor a vizsla engedelmes és jóindulatot mutat, nem szabad a jó szóval és dicsérettel fukarkodni; ellenben, midőn már feltehetjük, hogy a tanítvány tudja, hogy mit kívánunk tőle s az engedelmességet mégis megtagadja, makacskodik: a büntetés ne maradjon el.«

Csakhogy, sajnos, a legtöbb idomító a büntetés kiszabásában nem tart rendes mértéket; igen sok fiatal vizsla annyira érzékeny és félénk, hogy egyetlen kemény szó a kétségbeesésig megfélemlíti s annyira elveszti a fejét, hogy nem tudja teljességgel, mit kívánnak tőle.

Ha idáig jutottunk, a legjobb a tanítást rövid időre abbahagyni, adjunk időt neki, hogy összeszedje magát, jó szóval, beszéddel nyugtassuk meg. Természetesen ezen idő alatt legyen pórázon s csak akkor folytassuk a tanítást, ha látjuk, hogy magához tért s a régi bizalom helyre állott.

Ilyenmő intermezzók a tanítást mindenesetre nehezítik, unalmassá teszik, sok időt is rabolnak el, de azért inkább ezt az áldozatot kell meghozni, mint nyers fellépéssel még jobban elrontani.

Még az idomításnál is diplomatikusnak kell lenni s itt-ott éppen azért engedményeket tenni, hogy annál biztosabban érjünk célhoz.

Mennyire mások a viszonyok a kemény természetű vizslával. Mihelyt ez az engedelmességet megtagadja, a szükséges kényszereszközt azonnal lehet használni s a mester, fennsőbbtségét félreérthetetlenül demonstrálva, akaratoságát teljesen megtörheti.

Ily módon bánva a fiatal ebbel, már a nyolcadik napon, sőt néha hamarabb is megtanulja az apportot felvenni. Minél természetesebben, nyugodtabban viselkedik a tanító, annál hamarabb ér cél. Két-három lecke naponként elég, ha a fiatal eb engedelmes; ellenkező esetben a tanítási idő meghosszabbítandó.

(Ha a vizsla oly feltűnő nyakasságot és makacskodást mutatna, mi különben ritkaságszámba megy, hogy minden türelem és fáradtság kárba vesz rajta, ha száját erőszak nélkül nem nyitja ki, az apportot nem veszi fel, akkor a rövidre kötés, éheztetés és szomjaztatás alakjában alkalmazott kényszer a

leggyorsabban vezetnek célhoz. E célból az ebet az idomító-helyiségben oly rövidre kötjük, hogy ne legyen képes lefeküdni s így magára hagyni. Egy-két óra múlva meg lehet próbálni, vajjon engedett-e, oly módon, hogy az ilyen ebek jó emlékező tehetségére támaszkodva, szó nélkül elébe tartjuk a bakot. Ha elveszi, akkor ezt egészen a kunyhójáig, illetve rendes helyéig vitetjük vele s ott bezárjuk és később megetetjük; ha azonban ismét megtagadná, akkor szó nél-

kül ott kell hagyni s még egyszer annyi ideig, mint előzőleg, feléje sem kell nézni. Ez addig ismétlendő, míg végre az éhség, szomjuság, a folytonos állás miatti fáradtságtól annyira megtörik, hogy végre beadja a derekát. Megjegyzendő, hogy ha ezen akaratosság egy napnál tovább tartana, szabályul tart-

suk szem előtt, hogy minél hosszabb ideig volt étlen, annál kisebb adag ételt kapjon s minden etetés előtt *ivóvíze legyen.*)

A zárjel közé foglaltak alatt mindenestre azt a parforce-idomítást kell hogy értsük, mely egyes fajtanélküli s fiatal korukban észszerűtlen bánásmód által elrontott ebeknél helyén lehetett. Azonban ilyen vadállatok csak kivételesen kerültek idomítás alá s ma már biztosra vehető, hogy húsz évi okszerű tenyésztés után, ilyen eb alig létezik. De ha mégis volna ilyen, ennek is, több heti nyájas bánásmód mellett — mielőtt t. i. az idomító az idomítást vele megkezdéné — temperamentumát annyira javíthatni, hogy az első leckékre veszély és kemény büntetés nélkül megtanítható lesz. Magától értetődik, hogy a nehezebb tananyagra lassan és óvatosan kell átmenni, az »ülj«, »hasalj« és pórázon való vezetés gyakorlása hetekig ismétlendő. Az ilyen ebeket az idomító elvből maga kell hogy etesse és amennyire lehet, magánál tartsa s meg kell akadályoznia, hogy az elhanyagolt állat hosszabb ideig idegen egyénekkel érintkezze.

Ha a fiatal eb butaságból nem ért meg valamit, akkor legjobb nem is pazarolni reá a fáradságot, mert az ilyenekkel soha sem lehet kielégítő eredményt elérni. Mindazáltal legyünk óvatosak az ítélelhozatalban, mert lehetséges, hogy akárhány eb, mely fiatal korában semmi nevelésben sem részesült, talán láncon nőtt fel, első időben butának látszik, holott szakszerű tanítás mellett kitűnik, hogy természeténél fogva igen tehetséges.

Magától értendő, hogy az elhozatás megkezdésénél csakis könnyen megfogható tárgyak választandók és csak lassankint — mint minden céltudatos

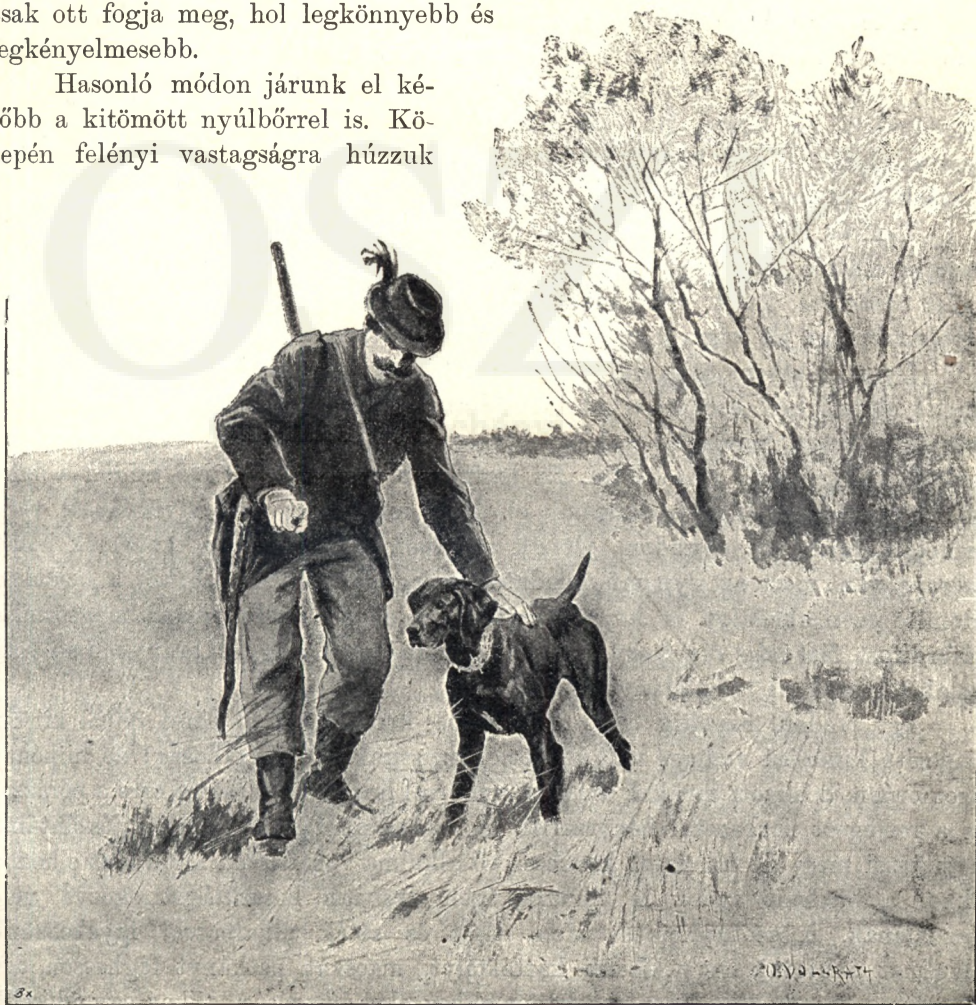
tanításnál — lehet a könnyebbről nehezebbre átmenni. Befejezésül kitömött bőrök használandók, melyeket fokozatosan nehezebbé kell tenni, hogy a vizslát a nyúl és a róka elhozására előkészítsük; mint legutolsó veendő a frissen lőtt vagy fogott kártékony.

Miután a későbbi gyakorlatra nagyon fontos, hogy a vizsla már kora fiatalságában mindent — különösen az eléje dobott nehéz tárgyakat — egyensúlyban, pontosan a közepén fogjon meg, ajánlatos a könnyű bakot, ha ezt már elhozza, olyan fával cserélni ki, melynek súlypontja nem a közé-pére esik.

E célból válasszunk olyan vastag darabot, melyet a vizsla nehezen vehet a szájába s fessük mindkét végét feketére és a súlypont körül egyharmadát vékonyítsuk meg annyira, hogy ott könnyen szájába vehesse.

Mihelyt a vizsla a vastagabb és vékony rész közötti különbséget felismeri, hamar megszokja azt is, hogy a tuskót csak ott fogja meg, hol legkönnyebb és legkényelmesebb.

Hasonló módon járunk el később a kitömött nyúlőrrel is. Közepén felényi vastagságra húzzuk

Foglyok előtt.

össze, mint a két végén, miáltal a növendéket utaljuk, hogy *csak a közepén* fogja meg. Ezáltal hamar megszokja, hogy minden elhozandó tárgyat pontosan a közepén fogjon meg, minek később a nehezebb nyúl vagy a róka elhozásánál nagy előnye van; mert az eléggé ismeretes, hogy a legerősebb vizsla is nehezebben boldogul az elhozással, ha ügyetlen, mint az aránylag sokkal kisebb, ha ez az elhozandó tárgyat helyesen tudja megfogni és egyensúlyban tartani.

Ha az idomításban lévő ebet saját használatunkra tanítjuk, egészen fölösleges azt vas-, acéltárgyak, kő vagy hasonlók elhozásával kinozni, mert ennek tényleg értelme nincsen. A fémek nem képezik a vadászat tárgyát, — kivéve az aranyat és ezüstöt, melynél azonban, fájdalom, igen sokan rossz nyomon haladnak — csakis élő állatok. Ha azonban a vizsla eladásra van szánva, akkor ezen gyakorlat azért nem mellőzendő, mert a vevő esetleg arra hivatkozhatnék, hogy az idomítás nem teljes, tehát a vizsla kevesebbet ér, mint egy olyan, melyik *mindent* elhoz.

A tapasztalás azonban azt mutatja, hogy a jól idomított vizsla akkor sem tagadja meg az engedelmisséget, ha az elhozandó tárgy teljesen ismeretlen előtte, legöljebb első alkalommal a szájába adjuk, másodsor már magától fel fogja venni és hozni. Itt csak a fölösleges időpazarlásról van szó, mely azáltal idéztetik elő, hogy az ebet és magunkat is oly dolgokkal fárasztjuk, melyek a vadászat gyakorlásánál nem fordulnak elő.

Tanítás közben, bármily okból keletkező fennakadás alkalmával, kezdjük mindig elülről. Ez éppen úgy vonatkozik az egyes leckékre, mint a tanítás egész menetére, mert akárhányszor előfordul, hogy a fiatal eb, dacára hogy előbb mindent jól végzett, egyszerre megmagyarázhatatlan makacsságot fejt ki.

Ilyen esetben szigorral kell engedelmisségre kényszeríteni; az egész leckét elülről kell kezdeni s addig folytatni, míg ismét készséget és engedelmisséget mutat. Különben csak egyszer engedjünk, azután alig vagy éppen nem tudjuk a fejességről leszoktatni. Ez leginkább akkor fordul elő, midőn a fiatal ebbel először kártékonyt hozatunk el. Mint mindenütt, hol a vizslának veleszületett természetes undora játszik szerepet, úgy itt is a tanítónak nehéz szerepe van, mert az ilyenmű feladatok a legnehezebbek. S habár a belátásos idomító ezen akadályt is képes legyőzni és az eb akaratosságát megtörni, a ráfordított fáradság oly nagy, hogy az eredménnyel alig áll arányban s ilyent valakitől kívánni is méltánytalanság.

Így például napokig tartó önkínzásba kerül, hogy a fiatal ebbel kihült, undorító kinézésű s dögge vált állatot elhoassunk. Végre elhozza; de miként? Szomorúan, behúzott farkkal, csúszva, undorral hozza, ha mestere erre a pórázsal és a rettegett korbáccsal kényszeríti. A szobaidomítás ideje alatt jószántából nem teszi meg, de ha fiatal korában bő alkalma van frissen lőtt vadat elhozni, akkor a büzhödt vadat is elhozza, igen gyakran bosszúságot okozva vele gazdájának. A szobaidomítás ideje alatt és séták alkalmával igyekezzünk alkalmat nyújtani, hogy kisebb kártékonyt, macskát, patkányt foghasson, azt megfojtsa és elhozza. Ha nincs benne ehhez elég buzgóság, akkor egy idősebb eb példáján buzdítsuk, vagy azáltal, hogy a kártékonyt megsebezük, mitől

rendesen kedvet kap. Egy pár siker után nem riad vissza öreg rókával vagy öreg macskával felvenni a harcot. A macskával azonban jó óvatosnak lenni, mert a tapasztalatlan ebnek hamar kivágja a szemét; inkább, ha lehet, két ebet uszítsunk rá, mert így rendesen az egyik megkaphatja a hátát, míg a másik elülről támad s így hamar rájön, hogy a legbiztosabban a macska háta támadható meg.

A szobaidomítás ideje alatt, ha olyan állat elhozatalát kívánjuk, mely a vizslának kellemetlen, mi, sajnos, gyakran csupa kíváncsiságból történik, akkor komolyan azon kell lenni, hogy azt el is hozza. Azonban mindjárt büntetéssel kényszeríteni nem szabad, mert ez még növeli az ellenszenvét és a tanítást nehezíti. Legjobb ilyen esetben megint a kitömött nyúl bőrt többször egymásután elhozatni és ha elhozta, mindig jól megdicsérni. Azután legyen kéznél a segéd, ki az ebnek az *idomító* által kinyitott szájába a kitömött rókabőrt stb.-t kellő módon beteszi, míg az idomító azon van, hogy az eb azt ki ne eressze. Ha az eb úgy is jól tartja ezt, ha az idomító a száját már nem fogja, akkor »ereszd« vezényszóval elveszi tőle s a tanítást be lehet fejezni. A következő órát a nyúl bőr elhozásával kell kezdeni, ezt követi a kitömött rókabőr a már leírt módon s ha már jól megy, akkor körülvesszük az idomító-helyiségben, de jobbkézszel az állat alá kell támasztani, nehogy a nehéz apportot elejtse. Ha látjuk, hogy ki akarná eresztetni a szájából, gyengén rá lehet legyinteni, megjegyzendő azonban, hogy ezen gyakorlatot csakis segítség mellett lehet végezni, mert a tanító maga az ebet nem képes vezetni és vele az apportot is tartani. A csapás ne legyen nagy, mert különben az eb elvakkantja magát és a tárgyat természetesen elejti.

Ily módon akaratumunknak egy pár órai gyakorlattal érvényt szerezve, megpróbálhatjuk a rókabőrt a földről felvételni, kezdetben azonban nem a földről, hanem a segéd kezéből, ki azt fejénél és farkánál fogva alacsonyan úgy tartja, hogy az eb éppen középen foghatja meg. Erre következik a földről való felvétel s végre távolabbra dobva hozatjuk el. — A tanítást büntetéssel végezni soha sem szabad. Ha ez nem volt elkerülhető, inkább még végeztessünk a növendék-ebekkel egy pár olyan gyakorlatot, melyekről tudjuk, hogy szereti jókedvvel végezni; ezért egy jó falattal megjutalmazzuk, mi által a következő órától való irtózás is eltűnik.

Ezen gyakorlatok által, az engedelmességet kellőleg megszilárdítva, elvezethetjük az ebet oly helyekre is, hol ember, állat, különösen baromfi jár-kel. Nem szabad azonban egy percre sem felügyelet nélkül hagyni, vagy azt megengedni, hogy messze távozzék; mihelyt a legkisebb jelét látjuk, hogy valamit, vagy éppen gyereket akar hajszozni, hívjuk magunkhoz, térjünk vissza vagy forduljunk az eredeti irányból másfelé.

Ezen időben igen célszerű, ha t. i. már a növendék-eb a szabadban megszokta gazdájára ügyelni, sűrűbb bokros helyre vinni, hol a tanítónak elég alkalma van előle elbújni a célból, hogy az eb megkeresse. Magától értendő, hogy ezt csak akkor szabad tenni, ha a vizsla nincs nagyon messze, tehát nagyobb fáradság nélkül megtalálhatja. A nyílt terepen kellőleg vezetett eb

már kezdetben is hamar rátalál gazdájára, anélkül, hogy füttyel jelezni kellene. Ezen egyszerű módon minden ebet, még a fiatal és a messzekeresső angol vizslát is rászoktathatjuk az erdőben röviden keresni, kivált ha nem mulasztjuk el mindig alaposan megcírógatni, mikor megtalál. Megjegyzendő, hogy ezen gyakorlat csak olyan helyen végezhető, hol vad nincsen; tehát nagyobb erdőterület ilyen célra nem használható.

Mihelyt a fiatal eb a különböző kitömött bőröket jól elhozza, vad üregi nyulat, sőt frissen lőtt verebet is hozatunk el vele, hogy az ilyen apró dolgon megtanulja kiméletesen elhozni s azt is, hogy nem szabad szorítani.

A szobaidomítás legfőbb feladatainak egyike, a fiatal ebet a lövéshez szoktatni. A lövéshez való szoktatás ugyan csakis a szabadban és a növendéknek 9—10 hónapos korában, ha már teljesen engedelmes, történhetik, de azért mégis a szobaidomítás keretébe tartozik, éppen úgy, mint a többi előző gyakorlatok, melyeket célszerű és kívánatos a szabadban is begyakorolni, mert a vizslát nem a szoba, hanem a vadászat céljaira neveljük. Az eljárás a következő:

Kivezetjük a fiatal ebet a szabad mezőre; itt a segítő átveszi a vizslát és a rövidre fogott, de könnyen legombolyítható pórázon tartja addig, míg az idomító körülbelül 25 lépésnyire távozva, füttyel és nevéen szólítva magához nem hívja. A vizsla a hívásra természetesen nekifekszik a póráznak, mit a segítő lassan mind hosszabbra és hosszabbra ereszt. Azon pillanatban, midőn a póráz már majdnem egészen le van gombolyítva, az idomító rákiált az ebre »ülj le!« s ezt addig ismétli, míg a vizsla szót nem fogad; mi rendesen meg is történik, mert a vizslának sem kellemes a feszült póráz húzása és a korall nyomása. Most az idomító hozzá megy, megdicséri s addig folytatja a gyakorlatot, míg az eb az első szóra leül. Ily módon hamar megtanulja, kezdetben még ugyan laza pórázon, később már póráz nélkül is, szótfogadni. Természetesen ezen gyakorlatot úgy kell végezni, hogy az ebet különböző irányból hívjuk magunkhoz, tehát körben járunk a segéd és az eb körül. Ha egy pár napi gyakorlat után az eb egészen jól végzi feladatát, akkor a vezényszóval egyidejűleg a karemelést is megtesszük, s végre csakis az utóbbival jelezzük a leülést kívánó parancsot. Ez a gyakorlatban felette fontos, mert a rászólás, kiabálás a vadászatban zavarólag hat, tehát az ebet a jelekkel való vezetéshez kell szoktatni, sajnos, egy gyenge sípjelzés így sem kerülhető el.

Ezen gyakorlatokat addig folytatjuk, míg a növendék teljes biztossággal végzi; ekkor a lövéssel hozzuk kapcsolatba, természetesen előbb az ebet a segéd pórázra veszi. Az ebet magunkhoz füttyentjük, midőn fele útján van: »ülj le!« parancsoljuk s ugyanekkor egy vaklövést is teszünk; rövid idő alatt a vizsla a lövésre éppen úgy fog ülni, akár a vezényszóra. A gyakorlati vezetésnél vadászat alkalmával még van egy eset, midőn a vizslától megkivánjuk, hogy rögtön leüljön, t. i. ha vad kel fel előtte. A leültetésnek a hasaltatás fölött az az előnye, hogy így az eb az elszálló, vagy éppen lelőtt vadat látja, mi a hasalás alkalmával nem mindig történik.

Megjegyzendő, hogy kint a szabadban addig nem szabad a vizsla jelenlétében lőni, míg ezt a fegyverhez és a lövéshez elő nem készítettük. Először a szobaidomítás alkalmával vesszük a puskát magunkhoz s az eb jelenlétében különböző fegyverfogásokat végzünk, végre gyutaccsal lövünk; ezt a szabadban folytatjuk s ha lassankint fokozva port is teszünk a fegyverbe, észrevétlenül megszokja a fegyvert és a lövést. Igen előnyös a fiatal ebeket már kezdetben a zajhoz-zörejhez, pl. etetés alkalmával hozzászoktatni. E célból a helyiségen kívül valaki pl. két deszkadarabbal csattant, esetleg gyengén töltött pisztolyt süt el, míg az idomító a kis ebekkel van s ha egyik vagy másik megijedne, azt simogatással, beszéddel bátorítja és megnyugtatta.

Ha a fiatal vizsla az ilyen váratlan zajtól már nem fél, akkor séta alkalmával egy gyenge lövést meg lehet kísérelni, de célszerű, különösen a félénkebb ebet előbb pórázra venni. A lövést ne az tegye, ki az ebet vezeti, hanem a távolabb menő segítő, ki lassan közeledhetik, aszerint, mint a növendék kezd félelmet nem mutatni. Igen jó hatással van, oly öregebb ebet is veleinni, amelyik a lövésre nyugodtan marad, vagy ül és nem száguldoz eszeveszetten.

Ha a fiatal ebeknél a lövéstől való félelem többé nem mutatkozik, akkor nyugodtan meg lehet kezdeni a fent leírt gyakorlatot, azaz a lövésre »leülni« szokatást. Ha a vizsla lövés alkalmával egészen nyugodt, ez nemcsak kényelmi szempontból fontos, hanem megakadályozza azt is, hogy a vizslában kifejlődjön az irigység, az »elhozási düh« s lehetővé teszi az egyenkint felkelő foglyok nyugodt lövését s hajtóvadászaton póráz nélkül nyugodtan kíséri gazdáját.

A VIZSLA BEVEZETÉSE.

Mihelyt a fiatal vizsla az eddig felsorolt összes gyakorlatokat kedvvel és készséggel végzi, hozzákezdhetünk a vadászterületen való kiképzéséhez és amennyire lehetséges, lassankint megismertetjük a

különbéféle vadnemekkel. Legelőször a szabad mezőre kell a növendéket kivezetni, még pedig a legjobb tavasszal páros foglyokra, mert a csupasz mező, melyen a szél iránya egyenletes, legalkalmasabb a vizsla orrának megítélésére s egyszersmind zavartalanul észlelhetjük annak minden mozdulatát. Megjegyzendő azonban, hogy nem mindig annak a vizslának van a legjobb orra, melyik a vadat legmesszebből megérzi, mert a szimat foka mindig a szél irányától és erejétől, továbbá a levegő sűrűségétől függ.

Az idomító még akkor is, ha ilyen alkalommal nem vadász, szerelje fel úgy magát, mintha vadászatra menne, hogy növendékét ehhez szoktassa; hazulról a vadászterületre a vizslát pórázon vezesse és csak itt eressze szabadon »előre!« vezényszóval s egyszersmid megmutatva az irányt is, amelyben keressen. Ha nem bízik vizslájának engedelmességében, akkor hosszú, könnyű pórázt akaszthat a nyaklójára és így kerestethet vele, ami azonban a jól előkészített növendéknél egészen fölösleges, sőt a gyors keresésben akadá-

lyozza és folytonos megakadásával bátortalanná is teszi. A legtöbb vizsla kezdetben nem keres messze; a messzekereséshez csak lassan szokik hozzá a vadászat gyakorlása közben, vérében lévén minél több vadat találni. Mihelyt a szabadon eresztett vizsla bizonyos távolságban van, füttyel és kézintéssel készítsük irányváltoztatásra s ne kíméljünk semmi fáradságot, hogy a fordulást már egyszerű pisszentésre és intésre is megtegye.

Nem eléggé figyelmes vizslánál jó szolgálatot szokott tenni, hogy ha a pisszentés alkalmával egy kis köveccsel vagy röggel észrevétlenül megdobjuk és azonnal visszahívjuk. Ha azonban ez nem volna elegendő, használhatjuk a fuvócsövet vagy a kis kézi gummparittyát, melyből az égetett agyaggolyót nagyobb hatással lehet alkalmazni, midőn a hallott füttyre vagy pisszentésre nem reagál.

Hogy ezen eljárásnak milyen meglepően gyors eredménye szokott lenni, a következő eset bizonyítja. Egy úr egy rakoncátlan vizslát vett, mely emberre volt idomítva, azaz előbbi gazdája nagyra volt vele, hogy ha valaki keményen szólt gazdájára, azt azonnal megtámadta, aki simogatni akarta, arra ráfordult, sőt harapott is, minden más ebbel kikötött és erős lévén, gazdája örömére ő maradt mint győztes a csatatéren stb.

Az új tulajdonost ezen úgynevezett erények irtózáttal töltötték el; tehát a legelső alkalmat felhasználta és midőn az egyik vadászvendégének a kezébe harapott, úgy elpáholta, hogy többé harapni nem próbált. De annál illetlenebbül viselte magát a kennelben azáltal, hogy ott folyton üvöltött, gödröket ásott és az ajtón lyukat rágott. Folytonosan kimenni s úgy büntetni terhes lévén, gazdája a fuvócsőhöz folyamodott. Midőn az eb nem is gondolta, az ablakon keresztül, a fuvócső segítségével jól oldalba lőtte, mire az eb ordítva bűjt egy sarokba. Még egyszer és utoljára próbált nevetlenkedni, de a második lövedék örökre elvette kedvét tőle.

Ezen eljárás azonban a bevezetés alkalmával, fájdalom, nem alkalmazható. Midőn a vizsla messze van, a fuvócsővel nem lehet eltalálni, ha pedig közel van, figyelmetlensége azt mutatja, hogy a szobaidomítás volt fölötte hiányos. Az mindig megtörténhetik, hogy a gazdájától távol kereső vizsla a vad jelenlététől izgatva, nem figyel a füttyülésre, de ilyen esetben a következőkép járhatunk el: miután a folytonos füttyörészés a vizslát rendesen figyelmetlenné teszi, legjobb, ha megállunk s nyugodtan megvárjuk, míg magától visszajön. Ekkor ahelyett, hogy elébe mennénk, megfordulunk és tovább megyünk; a megtért bűnös behúzott farkkal fog utánunk sompolyogni, miáltal maga elismeri, hogy hibázott. Ezen esetben hasaltatjuk, megfelelően büntetjük és rá rögtön a füttyentéssel való visszahívást gyakoroljuk. Ha azonban a vizsla egész vigan vágatva jön vissza, akkor ez biztos jele annak, hogy nem érzi hibásnak magát, a hívást nem hallotta és a vadkergetésnél jóhiszeműleg járt el. Ilyenkor csak intő szóval feddjük, de a hosszú pórázra vehetjük és előre küldve, minden percben füttyel, vagy a pórázttal visszarántva, visszahívjuk. Ha a füttyre nem fordulna rögtön, akkor a korbács igénybe veendő; ezáltal megtudja, hogy a büntetést azért kapta, mert a füttyülésre nem figyelt.

Igen ritka az olyan vizsla, melyik magától, tanítás nélkül zeg-zúgban keresne; pedig a zeg-zúgos keresésre nagy figyelem fordítandó, különösen sebes ebeknél, mert az ilyenek szeretnek egyenesen előre rohanni. A zeg-zúgos keresés nélkül lehetetlen, hogy a területen fekvő összes vad szimatját megérezze; tehát, hogy a vizsla ezt megszojka, menjen a vezető is zeg-zúgban. — Hogy milyen széles lehet a zeg-zug, az mindig az eb sebességétől és orrától függ. Az egyenesen előre rohanó ebek rendszeren azok közül kerülnek ki, melyeket a szobaidomítás ideje alatt nem vezettek ki a szabadba s az ide-odafordulásra nem szoktatták. Az ilyen elhanyagolt növendékek a bevezetésnél engedetlenek és az idomítót pl. hogy a nyúlhajszolásról stb. leszoktassa, a legsajátságosabb módszerek alkalmazására készítetik.

Az egyik, mikor télen jól meg van fagyva, a legrögösebb szántáson hajszoltat vele s mihelyt a vizsla a nyúl után szalad, ő rögtön visszafordul. Lehetséges és valószínű is, hogy ez használ, ha az ilyen terület elég nagy, de tarlón nem segít; az eb legfőljebb feltöri a talpát és rövidebb-hosszabb időre megsántul. De van nagy hátránya is; mert ha ily módon rájön, hogy a gyorsan menekülő nyulat nem egykönnyen foghatja el, akkor később nem is erőlködik a gyengén megsebzett, de éplábú nyúl elfogásával.

Egyik ismert nevű német idomító szerint a nyúlhajszoltatás szükséges, hogy ezáltal a fiatal eb vadászkedvet kapjon. Természetesen kell is, hogy a vizsla ezen tulajdonsággal is birjon; de az már nem szükséges, hogy ezt ily kétes módszer segítségével sajátítsa el. Ez jó lehetett ezelőtt 30—40 évvel, a teljesen céltudatlanul tenyésztett lassú vizsláknál, de a jelenlegi anyagban a passzióból talán inkább több, mint kevesebb van; tehát a bevezetésnél a következő eljárás ajánlatos:

1. a bevezetés előtt az ebet csak olyan mezőn, illetve csalitosban szabad vezetni, hol vad nincsen;

2. a bevezetés alatt a mezőn csak röviden, vagy addig hosszú pórázon kell kerestetni, míg intéssel és büntetéssel rá nem szoktattuk arra, hogy ha a vad felkel, gazdájának szót fogadjon és később a felkelő vadat leülléssel jelezze;

3. addig vadat ne löjünk előtte, míg a menekülő vadat látva, vaklövésre nyugodtan nem marad.

Ha a növendék mindezt már tudja s különös figyelmeztetés nélkül végzi, csak akkor löjünk vadat előtte. A legjobban célhoz vezető eljárás a következő: Novembertől február végéig végezzük el a szobaidomítást tökéletesen, azután vezessük, kezdetben pórázon, a mezőn páros foglyokra és nyulakra addig, míg intésre egészen jól végzi a keresést. Ezután ha alkalom kínálkozik, erdei vagy mocsári szalonkákat már löhetünk előtte; a mocsári szalonka lövése azért ajánlatos és lehetséges, mert különösen déltájt egy röviden kereső vagy közvetlen mellettünk járó vizslával könnyen juthatni lövéshez s a vizenyős réten a hosszú póráz vonszolása sem okoz különös nehézséget; az erdei szalonka-lesen pedig a vizsla úgyis lábunknál kell hogy feküdjön. Még teljesen nem kész vizslával az erdőben bokrászni semmi esetre sem szabad.

Szigorúan kell arra ügyelni, hogy a vizsla mindig leüljön, valahányszor vad kel előtte és mozdulatlanul maradjon addig, míg a lelőtt vadért nem küldjük, vagy tovább nem kerestetjük. Ha látjuk, hogy a vad a tűzben összeesett, akkor ne siessünk a »hozd el!« parancsszóval; ellenben ha még él, azonnal utána küldhetjük. Ha jól keres, meg kell nagyon dicsérni, ellenkező esetben büntetendő és pórázon kell tovább kerestetni.

A korlátlan nyúlhajszolást nem szabad megengedni, már azért sem, mert tavasszal igen könnyen pocos nyulat, vagy ősszel egészen fiatal süldőt foghat. Az ilyenfajta nyulfogással, ha azt meg is hozza, csak a legnagyobb zavarba hozza az idomitót, mert a hajszolásért büntetést érdemel, a vad elhozásáért pedig dicséretet. Ha már a baj megtörtént, legjobb úgy az egyiket, mint a másikat elhagyni; a vadat félre kell dobni, többet azt nem szabad elhozatni, hanem tovább kell menni. Ha azután ősszel a vizsla mereven nyulat áll, mit rendesen meg lehet ismerni, a vizslát hasaltassuk, a nyulat ugrassuk ki és a vizslát tartsuk hasaló helyzetben. Ezáltal, különösen érzékenyebb természetű ebbel elérjük, hogy a nyúlra nem is vet ügyet; ami nem hátrányos, mert ősszel azért már az első nyulat, mit lövünk, el fogja hozni. Kit ez mégis aggasztana, lőjjön előtte tengeri nyulat s hozassa azt el.

Májusban már az erdőbe vezetendő. Legjobb alkalom erre a róka-kotorékok revidiálása és ásása. Az erdőben a vizsla nagyon röviden tartandó s ha szükséges, a hosszú pórázon kell vele kerestetni. A tacsót szabadon engedni természetesen nem szabad és legcélszerűbb, ha ezt egy segédmunkás pórázon vezeti, vagy ha az idomitó egyedül van, a hátzsákban viszi. A rókaásás alkalmával igen jó alkalom kínálkozik az ebet a kártékonyra bátorrá tenni. Ha a kiásott fiatal rókák már nem egészen aprók, akkor a vizslát rájuk lehet uszítani s megfojtatni, miben a tacsó jó példában fog előtte járni; ha az öreg rókát emeltük ki, akkor a fogóból nem szabad kieresztetni, hanem úgy fogatni meg a vizslával, mert így a vizslában kárt nem tehet. Az ugratás alkalmával nem jól lőtt rókára szintén ráuszíthatjuk s végre, ha lövés nélkül menekülne, akkor a tacsó ismét mint példaadó, a friss nyomon csaholva, hajtásra csábítja.

Meleg, napos időben hozzászoktathatjuk a vízhez, ha ezt már saját ösztönéből eddig meg nem szokta vala. Erre a célra nedves rétet vagy nagyon sekély és lassankint mélyülő tavat választunk. Igen megkönnyíti a munkát egy idősebb vizsla jelenléte, melyik szeret a vízbe menni, vagy ha maga az idomitó is bemegy a vízbe. A kedvvel elhozó vizsla, ha kezdetben nem mély vízbe pl. egy darabka fát dobunk, rendesen azonnal utána fog menni; mindenestre úszó tárgyat kell a vízbe dobni és ha ez puha, pl. ócska kesztyű vagy sapka, annál jobb, mert a vizsla a vízben erősebben szokott szorítani, mint a szárazon, tehát a puha tárgyat mégis gyengébben fogja meg, mint a fát stb. Oly vizet, melyben esetleg fiatal récék lehetnek, nem szabad gyakorlótérül választani, úgyszintén még nem kész ebbel oly helyen vadászni, hol még nem repülő récék lehetnek, nem tanácsos, mert a fiatal récék utáni hajszolással mindent elronthatunk, mit eddig tanítottunk. De igen célszerű, ha júliusban

a már meglehetősen előrehaladott ebet tavak szélén és más alkalmas területeken, mocsári szalonkákra vezetjük.

Ha a vizsla a szobaidomítás ideje alatt meg is tanulta a kisebb szárnyasokat szorítás nélkül felvenni, a vadászat izgalmában mégis hamar megfélelkezhetik magáról s különösen a vérző vadat szorítja. Erről a hibáról úgy szoktathatjuk le, ha a messzebb leeső mocsári szalonkát nem hozatjuk el azonnal, hanem a vizslával lassan odamegyünk s csak ott parancsoljuk az elhozást, hogy így a szorítást azonnal megakadályozhassuk. Némelyek azt ajánlják, hogy az elhozandó szárnyason döfjünk át egy megfelelő nagyságú tűt, hogy a vizsla ne szoríthassa. Lehet, hogy használ s alkalmazható is talán egészen elromlott ebnél, de az eredménye ennek a módszernek rendesen az, hogy az ilyen póruljárt vizsla máskor vagy nem hozza el, vagy a szárnyánál, vagy a fejénél fogva — tehát nem szépen apportirozza a szárnyas vadat.

Igen jól lehet augusztus első napjaiban, mikor még a foglyok apróbbak és még nem igen lóhetők, a fiatal vizslát a futó foglyok utáni lassú húzásban gyakorolni. E célból esti alkonyatkor vezessük ki a vizslát olyan tarlóra, hol a foglyok legelni szoktak. A foglyok tudvalevőleg a sötétben nem szeretnek felrepülni, különösen ha kocsin közelítjük meg. Jó széllel s ha lehet, az idomító egy lassan haladó kocsi mögött fedve, kerestessen a vizslával. Mihelyt látja, hogy a vizsla jelez és a foglyok kezdik a fejüket emelgetni, pisszentsen rá a vizslára, hasaltassa és ha másképp nem menne, a hosszú póráz segítségével állítsa meg. Most a kocsi nagy ívben, lassan eltérhet más irányba; az idomító maradjon a hasalló vizslánál és halkan vezényelve, a már elszaladt foglyok után küldi, gondoskodva arról, hogy ez lehető lassan, óvatosan történjék, azáltal, hogy közbe-közbe hasaltatja és lassan előre küldi. Ha végre a foglyok felrepülnek, a vizslát hasaltatja.

Eközben végre elérkezett a foglyászat ideje. Az első mezőben lévő vizslát ne vigyük más ebbel egyidejűleg vadászatra, ne vigyük akkor se, ha több puskás van együtt, még ha nem is volna vizslájuk, mert a sok lövöldözéstől a fiatal eb annyira összezavarodik, hogy folyton hibázik, minek folytán büntetni kellene. Ha látja, hogy a másik vizsla a lövés után rögtön rohan az apportért, a nehezen beleidomított nyugalma elveszíti és a szelességről, beugrásról nehezen, vagy éppen nem lehet többé leszoktatni. Mihelyt a fiatal eb hibázik, azonnal a hosszú pórázra veendő és így keressen addig, míg ismét meg nem csndesedett. Hogy zeg-zúgban tanuljon keresni, kerestessünk a földeken keresztben, ne hosszában. Kezdetben jó egy pár vaklövést tenni s ha látjuk, hogy a vizsla elég nyugodt, csak akkor lőjjünk vadra. Ha nagy fáradtsággal járna a vizslát nyugodtan tartani, akkor a legcélszerűbb, ha az idomító maga nem vadász, hanem folyton a vizslára ügyelve, a lövést egy társára hagyja midaddig, míg nem sikerült az ebet feltétlen engedelmisségre szorítani.

A merev, biztos állásban úgy lehet a vizslát a legjobban gyakorolni ha a vezető az álló vizsla és a foglyok közé áll s karemeléssel lehető sokáig csendesen maradva, a vizsla beugrását vagy előrehaladását megakadályozza.

Ha a foglyok szaladni kezdenének, nem nehéz, az elmondottak alapján, a vizslát lassú utánhúzásra kényszeríteni.

Ha a vizsla önhibájából vagy anélkül, lőtávolban lévő foglyokat ver fel, ezekre löni *semmi szín alatt sem szabad*; ezzel a vizsla hanyagságát mintegy elősegíthetnők, mert azt hihetné, hogy a foglyok felzavarásával nem hibázott.

Mihelyt a nyúl vadászat is kezdetét veszi, gyakorlásul tarlón, később répában vagy a burgonyaföldeken egy pár nyulat kell löni. A tarlón, a fiatal vizsla előtt felkelő első pár nyúlra nem szabad löni s éppen úgy ügyeljünk szigorúan arra is, hogy az első meglőtt nyulat csakis határozott parancsra hozza el; de ez aztán gyorsan történjen, ha a lövés nem volt feltétlenül halálos.

Hogy a vizslát a véres csapán való keresésben is gyakoroljuk, pl. magas-szárú burgonyában, nagy füben, löjjük meg egy nyúlak a hátulját 12-es söréttel, hogy még tovább menekülhessen és kerestessünk a nyomon utána.

A nyomon való kerestetésben azáltal tökéletesbíthetjük, ha egészen alacsony, félméter magas vágásban löjjük el egy nyúl hátulját, mert ezáltal a vizsla hosszú utánkeresésre van utalva a véres csapán.

Hogy a vizsla a hajtóvadászatokra is beváljon, a vizslával egy párszor megfelelő kisebb erdőterület szélén megállunk s azt egy pár emberrel, kik jó nagy zajt üthetnek, meghajtatjuk. A vizslát lábunkhoz fektetjük s itt nyugodtan kell maradnia minden körülmények között, akár lövünk, akár vad menekül el mellettünk, akár a szomszédságunkban lévő segítőársunk tesz lövést.

Miután az eddigiekben a bevezetésnek általános alapelveit ismertettük, lássuk azon *egyes különös eseteket*, melyek a gyakorlatban előfordulhatnak.

Mindenek előtt a következő két szempont jöhet tekintetbe:

1. Vajjon a vizsla *vadászatkedvelő*, — tehát *úrvadász*, — vagy pedig hivatásszerű vadász számára van-e szánva;

2. vajjon azon vidéken, melyen a vadászat gyakorlására hivatta lesz, az apróvad nagyobb vagy kisebb mennyiségben fordul-e elő.

A vadászatkedvelő, kinek csak itt-ott van ideje szenvedélyét kielégíthetni, nem szereti a gyorsan kereső tüzes temperamentumu ebet, mert először nem bízik annak biztos, kitartó állásában, másodszor, mert mindazon vadra, mit a vizsla esetleg felvert, löni szeretett volna, vagy mert a fogoly- és fűrj-vadászattal egyidejűleg *nyúlra* is vadász.

Mindezen esetekben a vizslát *harminc* lépésen túl kiereszteni nem szabad; ezen módszer azonban csakis addig érvényesülhet, míg a vadnak *fede-zete van*, azaz egyes burgonya-, lóhere- és répatáblák állanak, melyekben aratás után a foglyok rendszeren megtalálhatók.

Egyes idomítók azt tartják, hogy a fiatal vizsla előtt az első vadat fektiben kell löni, hogy a lövés egészen biztos legyen. A fentebbiekből annak szükségtelen volta eléggé kitünik; különben erre vonatkozólag egy vadászati író a következőket írja:

»Több fiatal ebem, melyek előtt *vadat a földön nem löttem*, éppen oly gyorsan megtanulta a kitartó állást mint azok, melyeknél ezen feldicsért módszert alkalmaztam. Meg nem bocsátható tehát egyes vadászoknak azon követelménye, hogy minden alkalmat fel kell arra használni, hogy a növendék-vizsla előtt valamit lőjjünk, vagy éppen annak beismerése, hogy ilyen esetben a legkisebb fia-nyulat, *a fészken ülő foglyot* és a *pocos nyulat* sem kímélték.

A vadászás iránt érzékkel bíró vadász utálattal fordul el az ilyen, csak képzelt előnyöket nyújtó módszertől, mely előnyöket bármely más időben megszerezheti, s melyek az eb korábbi vagy későbbi használhatóságára döntő befolyással nem bírnak. Tehát valódi barbárság ezért valamely hasznos vadnak egész családját kiirtani.

Aki ilyen tanácsot ad, azt minden lelkipurdalás nélkül »*dögvadász*«-nak nevezhetjük, mert aki a *fiadzás* és *költés* idejében az ehető vadak közé tartozó anyaállatot, legyen az bár csak egy fűrj vagy sárszalonka, *szándékosan* — tudva azt, hogy tojáson ül, vagy hogy fiai vannak, elpusztítja, nincs jogosítva panaszkodni, ha ezen névvel bélyegzik.«

Annak dacára, hogy a vizslát a merev állásban gyakorolni kell, mégis szükséges arra szoktatni, hogy füttyre a vadat otthagyja s gazdájához visszatérjen. Itt azonban nagyon elővigyázónak kell lenni, mert esetleg a többszöri visszahívással megszokhatja, hogy a vadat magától is otthagyja. Ez akkor történik leggyakrabban, ha olyan hibáért büntettük meg túlszigoruan, melyet akkor követett el, midőn a vad után húzott. Midőn ugyanis később vadat érez, eszébe jut az éppen átszenvedett verés és inkább otthagyja a vadat, mintsem még egyszer kitegye ennek magát. Ha az eb az éles füttyre nem jön vissza, hozzá kell menni, még egyszer füttyölni és visszavezetni. Azután kerülő úton ismét vissza lehet az előbb elhagyott vadhoz ereszteni.

A *visszahívásnak* nincs semmi *hátránya*; a vizslát ezáltal a türelemben gyakoroljuk s napról-napra nyugodtabb lesz; megtanul uralkodni magán, s végre valahányszor szimatot érez, vissza fog nézni gazdájára; az ebből származó óvatosság megakadályozza abban, hogy nagyon előre menjen, vagy éppen vadat felferjen. Ezáltal megszokja a távolról való jelzést, illetve húzást, minek a gyakorlati vadászat szempontjából nagy fontossága van, kivált ha a meglehetősen letarolt mezőn még késő ősszel is akarunk foglyokra vadászni. A foglyok ekkor csak úgy tartanak ki nyugodtan, ha a vizsla messziről állja; nem úgy mint augusztusban vagy szeptemberben, mikor egy pár lépésnyire megközelítheti.

Ezen munka előbbi német kiadásának átdolgozója a következő esetet, mint az idomítás nonplusultráját vette át *Hutchinson* angol írónak »A vizsla idomítása« című könyvéből:

T—n százados Essex grófságban vizsláit maga idomította. Egy időben két pointert és egy kis spanielt vezetett egyszerre, mikor a következő eset történt: Az egyik pointer állott, a másik szekundált, úgyszintén a spaniel is. A százados egy foglyot lelőtt és midőn töltött »Don hozd el!«-t vezényelt. Don előre indult. »Don állj!« Don megállt. »Carlo hozd el!« Carlo előre

indult. »Carlo állj!« Carlo engedelmeskedett. »Tiny hozd el!« A kis spaniel, míg a két pointer úgy állott mint a cövek, elhozta a foglyot és átadta gazdájának.

Az illető író, midőn ezen esetekben az engedelmességet mint az idomítás maximumát állítja elének, talán mégis egy kissé elveti a súlykot.

Hogy a spaniel, mely különben rendesen parancs nélkül, a lövésre szokta elhozni a vadat, visszatartotta magát, mindenesetre kitünő idomításra vall, de egészen másképpen van a két vizslával, melyeket Angliában ritkán, vagy éppen nem használnak még a szárnyasok elhozására sem.

Abban tehát semmi különös nincsen, ha a két pointer — melyek a lövés után rendesen visszamennek gazdájukhoz és leülnek, míg az tölt, melyekben tehát nincs kifejlődve az elhozási szenvedély — a parancsra előre ment és parancsra megállott.

Ha a három eb közül valamelyik dicséretet érdemel, az a kis spaniel, mely neve után ítélve, szuka volt, tehát természetből kifolyólag már engedelmesebb és idomíthatóbb, (miből azonban nem következik, hogy a szukák általában engedelmességük által tűnnek ki), nem pedig a két pointer, mert ezeknél az önmegtartóztatás nem volt áldozat és hol nincs kísértés, ott tudvalevőleg az önmegtartóztatás nem erény.«

Az idézetekből kitűnik, hogy az idéző az angol ebekkel szemben túlságosan elfogult, továbbá hogy *Hutchinson* ezredes, később tábornok könyvét rosszul értette meg. Különben tudnia kellett volna, hogy a tábornok vizslái szenvedélyes apportőrök voltak s hogy még 80 év előtt, mely időben az angol elhozóebek (Retriever-ek) divatba kezdettek jönni, a setterekkel és pointerekkel, sőt az erősebb spanielekkel Angolországban is apportírozattak, és hogy végre *Hutchinson* tábornok setterjeivel és pointerjeivel teljes életében apportíroztatott.

A *Hutchinson* tábornok által elbeszélt esethez sok tekintetben hasonlót én itt Sopron megyében is láttam. S. ismert idomító egyszerre nyolc különféle fajtájú és korú vizslát eresztett be egy tágas helyiségbe, melynek egyik sarkában egy élő galamb volt meghúzódva. A vizslák egyenkint, amint S. nevükön szólította, mentek előre s állották 5—6 lépésről a galambot s egyenkint hívta vissza azokat anélkül, hogy a többi mozdult volna. Később egy lelőtt fogollyal a kertben produkálta ezt és azután apportírozattatta, illetve egyenkint előre küldte, visszahívta és közbe egyik-másikkal, amelyiket én jelöltem meg, el is hozatta. A vizslák között volt két Plebán-féle irsetter, egy pointer és 5 német vizsla, mind szenvedélyes apportőr. Azt is láttam, hogy a mezőn egyszerre 3—4 vizslát vezetett és ott is ugyanezeket mutatta be velük.

Ha szukák tartása általában, de különösen akkor, ha több kan is van a háznál, továbbá a félvévenként jelentkező koslatás jelentkezése, a terhesség* és a

* A tapasztalat azt mutatja, hogy a terhes vizslának mérsékelt használata a vadászaton jó befolyással van a kölykök vadászati tulajdonságait illetőleg.

szoptatás ideje alatti hasznavehetetlenség miatt oly szerfözlött alkalmatlan nem volna, akkor azoknak, kik ritkábban vadásznak, azt lehetne tanácsolni, hogy a fogoly- és szalonkavadászatokra csakis szuka-vizslát használjanak. Kétségtelen, hogy a szukák sokkal tanulékonyabbak, kedvesebbek és engedelmesebbek, tehát a vad nyomának lassú követésében is sokkal óvatosabbak mint a kanok; ellenben gyengébb testalkatuk folytán a nehezebb nyúl vagy róka elhozására, a kártékony gyors megfojtására kevésbé használhatóak. A fiatal korukban gyors és tüzes ebek, ha a kamaszkoron túl vannak s az idomítás és vezetés alatt helyes bánásmódban részesültek, többnyire rövid idő alatt a leghasználhatóbbak lesznek. A rájuk fordított nagy fáradság és türelem gazdagon gyümöleszik.

A mezei tanítás legnehezebb feladata kétségkívül a nyúlhajszolás ösztönének elnyomása, mely a vizslát a leghevesebben készletti minden látott nyúlnak az üldözésére. Ezen tárgy már a legrégebb időtől foglalkoztatja a vadászatkedvelők és vadászok figyelmét s a legkülönösebb és legkalandosabb ellenszerek alkalmazására adott alkalmat.

Igen sok, talán minden attól függ, hogy milyen a nyúlállomány azon a területen, melyen a fiatal vizsla tanulmányait végzi. Hol vad bőven van, ott a vadkergetésről a vizslát leszoztatni gyermekjáték; ilyen helyen még a tacsót, de még a kuvaszt is le lehet szoztatni. Tehát abban semmi különös nincs, ha a nagyon vaddús terület vadőreinek a vizslái, melyek naponkint harminc-negyven nyulat is látnak, nem nyúlhajszolók.

Azt azonban okvetlen el kell érni, hogy a vizsla közömbösen lássa maga elől menekülni a nyulat, mit a naponkénti vezetésből nyert tapasztalat által érhetni el a legbiztosabban. Eppen ezért lehető sok alkalmat kell adni arra, hogy minél több vadat lásson; ki kell vezetni nappal, úgyszintén az esti és reggeli les alkalmával, általában mindenkor, mikor nyúlra lövés nem történik. Ha a fiatal vizsla reggel vagy este a csapán és nyomon, midőn ezeknek a szimatja legerősebb, mint a véreb keresni kezd s azt követi, nem szabad ezért szigoruan büntetni, hanem »*fúj, nem szabad!*« vezényszóval vissza kell hívni, vagy ha szükségesnek látszik, pórázra venni. A korbács gyakori használata itt sem ajánlatos; ellenben szigoruan büntetendő az eb, ha a nyulat kikezdte, vagy a füttyülés és hívás dacára nyúlfiat fogott, vagy éppen valami madarat lenyelt. Ha az eb érzékeny, akkor legjobb a korbáccsal való fenytést kerülni, hanem helyette ajánlatos a korallnyaklót alaposan megrángatni.

A helytelenül alkalmazott büntetések, fenytések eredménye igen gyakran a *nemkezesség*, mely ellen a legbiztosabb óvszer az, hogy a vizslát csakis a pórázon szabad fenytetni és a büntetés után még egy ideig pórázon kell tartani. Azért azonban kétes, vajjon a pórázravevés erősebb fenytés után használ-e.

Ha az idomító a félénkségnek csak a legkisebb nyomát is észreveszi, vezesse a vizslát nyugodtan haza, adjon maga enni neki, engedje be a szobába, beszéljen hozzá jóakarólag, sőt azt is megengedheti, hogy a gyermekek játszanak vele. Ezen utóbbi különben minden más esetben gondosan kerüendő s csakis

felügyelet mellett engedhető meg. Ha a vizsla erősebb fenyítés után ismét hibázik és nem akar az »ide!« vezényszóra lábhoz jönni, tehát nem lehet pórázra venni és büntetni, akkor legjobb: látszólag a vizslával mitsem törődve, nyugodtan tovább menni.

A vizsla lassan utánunk fog jönni és pórázra vehető, vagy a nyugodtan kimondott »hasalj!« vezényszóra engedelmeskedni fog. Ha ily módon hatalmunkba került, nem szabad sem nyaklórángatással, sem ütéssel büntetni, hanem addig kell pórázon vezetni, míg magától élénkebb kezd lenni és kedvet kap a kereséshez, mihelyt vadat lát vagy érez. Ezt azonban még nem szabad megengedni; a vizslát hasaltatva egy negyed óráig pihentetjük s csak azután lehet tovább kerestetni. Hasonló módon járunk el akkor is, ha az eb a hívásra nem engedelmeskedik. A vizslával látszólag mitsem törődve tovább megyünk, kikeresünk egy alkalmas helyet, hová leülhetünk vagy leheveredhetünk s kényelmesen rágyujtunk, esetleg evéshez látunk. Rövid idő alatt a bűnös utánunk fog sompolyogni, de addig rá sem kell hederíteni, míg meg nem foghatjuk; ekkor szó és büntetés nélkül pórázra vesszük, haza vezetjük és csak másnap visszük ki ismét a mezőre. Ha a vizsla azonban a büntetéstől való félelmében haza szaladt, akkor aznap nem beszélünk vele, másnap a szobaidomítás gyakorlatait korállon ismételjük és egy pár napig pórázon vezetjük a vadászterületen. Legcélszerűbb odavezetni, ahonnan megszökött és ha van egy második vizsla rendelkezésre, ezzel kerestetünk és ezt folytonosan dicsérjük és kedvezünk neki.

Ilyen módon az eb levetkőzi féltékenységét, bizalmas lesz gazdájához és többé nem fog megszökni. Ha megbízható emberünk van, akkor azzal lehet a szökevényt vagy félénk ebet megfogatni, ki anélkül, hogy bántaná, hozzánk vezeti; ha ilyenkor verés helyett egy jó falatot kap gazdájától, a bizalom hamar megjön.

Jester, főerdőmester, az apróvad vadászatát tárgyaló munkájában igen érdekes esetet beszél el egy rendkívül nyakas ebről, mely a vadászatról haza szökött s melyet ő, dacára a nagy távolságnak, oda vezetett vissza, ahonnan elszökött.

Ez talán egyik-másik előtt fölösleges munkának s túlságos gondosságnak látszhatik, de jogtalanul; a körülményeket kellőleg megfontolva, kitűnik, hogy *Jester* csakis így járt el helyesen, mert az illető vizsla nemcsak hogy el volt rontva, hanem egyszersmind a lövéstől is félt, ami a vele való bánást még jobban megnehezítette.

Ezen tény amellettt bizonyít, hogy az egészen elromlott vizsla idomítása alkalmával igen könnyen előállhat azon eset, hogy az idomító órányi távolságból kénytelen a szökevényért visszamenni és megfelelő büntetés után visszavezetni oda, ahol az engedelmességet felmondta gazdájának. Ebből azonban levonható azon tanulság is, hogy az elrontott ebet a pórázról eleresztetni addig nem lehet, míg a teljes javulásról biztosak nem vagyunk.

Félénk ebeknél a póráz alkalmazása kitűnő szolgálatot szokott tenni, mert ezt már a szobaidomítás alatt megszokják és így nem nagyon félnek

tőle. Szabály legyen az is, hogy ha a vizsla féltében lefekszik, *sohase* menjünk hozzá, mert ezzel könnyen megszokja, hogy ha hibázott, nem jön előre; bármennyi időbe kerüljön, a vizslát arra kell bírni, hogy hozzánk jöjjön és addig ne vegyük pórázra, míg egészen lábunkhoz nem jött.

A fenyítésre használandó eszközt az eb elől *elrejteti*, mint ezt gyakran láthatni s csak akkor venni elő, ha az eb már hatalmunkban van — soha nem szabad. Ez a legbiztosabb mód arra, hogy a vizslát bizalmatlanná tegyük és a vége ennek a nem javítható nemkezeség. Inkább látni kell az előkészületet a büntetéshez s mégis *el kell jönnie, de nem szabad soha, hogy bizalmában csalatkozzék*. Egyes vadászok a vizslával, ha már megverték, elhozták az eldobott korbácsot, hogy az elhozás után megdicsérhessék, tehát jól hangolják. Jóindulatú és jó apportőrnel ez egészen jó módszer lehet, másnál azonban nem. Legcélszerűbb, ha még a fenyítés után egynéhány percig kimutatjuk, hogy elégedetlenek vagyunk; mi célból egy darabig póráz nélkül mellettünk menve kell hogy kövessen, közben felhasználjuk a legelső alkalmat arra, hogy valamit, akár egy madarat lőjjünk, mit vele elhozzassunk. Ezáltal a régi bizalom ismét helyre áll és a vizslát megdicsérhetjük.

Meg nem bocsátható eljárás, ha valaki vizsláját minden *kis* hibáért erősen vagy éppen kegyetlenül megfenyíti, ha miatta pl. valami vadat elhibázott. Pedig hányszor és hányan töltik ki bosszújukat a szegény vizslán egy-egy rossz lövés miatt.

Az ember a különböző társasvadászatokon a vizslák fegyelmezését illetőleg sajátos módszerekkel ismerkedhetik meg. Az egyiknek egy hatalmas korbács lóg le a tarisznyájáról, melyet le-leakaszt, hogy csattantson vele és vizsláját engedelmességre intse; a másik folyton füttyöl és tútol, hol élesebben, hol halkabban. A korbácscsattogtatásnak sok értelme azért nincs, mert azt a messzebb lévő vizsla úgy sem hallja, aztán a folytonos le- és felakasztás nemcsak terhes, de a vadászatban is folyton akadály.

Az eddig kifejtett eszmemenetet, egy régi író szavait idézve, a következőkben lehet röviden összefoglalni:

»Volt idő, mikor én is azt hittem, hogy ha a vizsla hibát követ el, alaposan el kell azt páholni; de a tapasztalat idővel sokkal helyesebb módszerre tanított. Beláttam azt, hogy az állat is, éppen úgy mint az ember, a fiatalkor hevétől, meggondolatlanságától és könnyelműségétől elragadtatva badarságot és oly hibákat követ el, melyeket később, érettebb korában szégyenlenc. A vizsla is az első-második mezőben olyanokat tesz, mi később eszéágában sincsen. Ez különösen áll a nyúlhajszolásra. Hiába jön az ember méregbe, hiába porolja ki a bundáját a meggondolatlan suhancnak, a következő kísértésnek megint nem tud ellentállani! Mit érünk el tehát vele? Keveset vagy éppen semmit; később magától belátja, hogy mily ostobaság, ezen hiábavaló fáradság. De mennyire méltánytalan fiatal és oktalan állattól oly szenvedélynek pillanat alatti legyőzését követelni, melyet a természet oltott vérébe, mely vele született? Nem-e ösztöne az ebnek a vad üzése? A vad hajszolása nem-e eredeti sajátos hivatása? Gyermekekörünkben és fiatal éveinkben ugyan

mi már oly okosak és engedelmesek voltunk, megtettünk mindent, amit tőlünk kívántak?

Azt hiszem, a mindennapi tapasztalat eléggé mutatja az ellenkezőt. Tehát vigyázat, ti lobbanékony természetű s mindig ütésre kész vadászok! A fát sem lehet *az első* fejszecsapással ledönteni. Fiatal korotok balgaságai szintén türelemre és elnézésre szorultak! Az idő megtermi gyümölcsét. A fiatal suhancot minél többet kell oly helyre vezetni, hol sok nyulat láthat, nem szabad elnézni a legkisebb jelét sem az engedetlenségnek, szóval, intéssel folyton féken kell tartani, szoktatni a szigorú, pontos engedelmességre; gyakorolja magát az idomító minden módon a nyugodtságban és türelemben, akkor nem fog sokaig mérgelődni, hacsak az illető eb nem valami *féktelen* hajszoló természetű fajtából származik; az ilyen *törzs csemetéitől* őrizkedjék azonban mindenki.

A fiatal eb képességének és engedelmességének már korai magasfokú kiképzésére a legegyszerűbb és legkönnyebb az alább közölt módszer, mely később is, midőn már idősebb koromban kényelmesebbé váltam s a vizslával való vesződséghez sem a buzgóság, sem a mozgékonyság, vagy az erő és a kedv nem volt meg bennem oly nagy mértékben, szintén kitűnően bevált. Jelentékeny előnye, hogy nemcsak a vadászhidénny alatt alkalmazható, hanem tavasszal, sőt nyáron is, mikor a mezőn a megnőtt gabona miatt a vizslával való kerestetés lehetetlen: nagyobb kiterjedésű réteken, kopár helyeken, vágásokban és ültetvényekben jól gyakorolható.

Már régebbi időtől fogva különös kedvem telt abban, hogy egyszerre két vizslával vadásszak, mert egymagában csak ritkán volt elég gyors, élénk és kitartó, hogy teljesen elfoglaljon és azért is, mert így a vadászat, eltekintve a jobb eredménytől, sokféle változatossággal bír s a nehézség, mely vele jár, mint inger, még érdekesebbé teszi. Így azután volt eset arra is, hogy két fiatal vizslával kellett hogy vadásszak, habár jól tudtam, hogy jobb, ha az egyik idősebb és egészen kész, mely a fiatalnak jó példát mutat.

Ilyen esetben, magától érthetőleg, nem engedtem a kettőt egyszerre keresni, s hogy minden kellemetlenséget elkerüljek, váltakozva hol az egyiket, hol a másikat vettem pórázra.*

Ez alkalommal arra jöttem rá, hogy azon idő, mit a vizsla a pórázon töltött, éppen nem veszett kárba, sőt inkább a pórázon lévő is aránylag oly gyors előmenetelt tett, mint amelyik szabadon keresett.

Ha ugyanis az utóbbi nyulat vert fel, akkor a pórázon lévő is aszerint, amint viselkedett, intést vagy büntetést kapott. Ha a nyulat meglátva csendesen maradt, vagy farkát mozgatva gyengén nyüszölt, akkor barátságos

* Körülbelül tíz év előtt egyik vadászati szaklap tudósítója egy versenyen, amint a bírálókat követte, magával vezette meglehetősen szeles vizsláját. A híres hoppenradei törzsből származó eb nagy figyelemmel követte a versenyző ebek minden mozdulatát és ha ezek vadat találtak, egy kis pálcikalegyintésre egész szépen állott, illetve ült. Ezen körülbelül hat óráig tartó gyakorlat valósággal csudát mivelt ezen ebbel, mert ettől az időtől fogva a legkorrektebbül viselkedett.

szóval legfőlebb »fúj«-jal figyelmeztettem s nyugtattam meg, vagy a közvetlen közletről mindig hatásos pisszentéssel. Ha pedig előre akart rohanni, a korall-rándítás mellett keményen rá is szóltam. Sokkal erősebb volt természetesen a fenytés, ha annyira megfélekedezett magáról, hogy kísérletet tett elszabadulni és hozzá még üvölni is kezdett. *Ilyen esetben* egy pár erős korbácsütés igen hatásosnak bizonyult; mert attól félni, hogy a kezessége csorbul a hathatósabb büntetés által, nem lehet olyan ebnél, mely a hiba elkövetése előtt pórázra volt véve.

Ha ellenben azt láttam, hogy a szabadon kereső eb áll, vagy vad felé húz, akkor a másikat azonnal hasaltattam, mert a növendékvizsla ezáltal rövid idő alatt megszokja, hogy mihelyt más vizslát állani lát, nem megy tovább előre, vagy éppen irigységből és kíváncsiságból nem rohan oda, hogy azt is beugrásra kényszerítse, hanem szekundál.

Mindazon dicséretet vagy feddést, mely a szabadon kereső vizslát éri, bizonyos mértékben érzi a másik is, különösen ha a társa a nyúlhajszaért szemeláttára kap ki.

Ily módon a két újonc, habár az egyik mint néző szerepel, napról-napra, minden újabb gyakorlatnál újabb haladást tesz s mikor a vadászat valódi gyakorlásának ideje megjön, már megtanulták gazdájuknak minden szavát, minden intését érteni. Előbb azonban igyekezni kell, anélkül hogy vezetőjük lövést tenne,* egy pár fiatal fogolycsapathoz vezetni és a szaladó foglyok nyomának óvatos követésében gyakorolni. Ez igen fontos és később megbecsülhetetlen, ha eljön az idő, mikor a foglyok erősen kezdenek szaladni.

Ha már lassankint annyira be vannak vezetve, hogy kísérletet tehetünk együttesen kerestetni velük, ezt nem szabad mindjárt a kimenetelkor, tehát a vadászat kezdetén, mikor még csupa tűz és szenvedély az állat, hanem később, ha már egy kissé a váltakozó keresésben kifáradtak, mert így kevésbé valószínű, hogy nagyobb hibát követnek el.

De még így sem lehet elkerülni, hogy hiba ne essék, mert a vadászekre szintén alkalmazható a közmondás: »fiatalság, bolondság«; azért azonban mégis könnyebben lehet célhoz jutni, mint akkor, ha a fentebb elmondottakat nem vesszük figyelembe. Aki azonban két fiatal tüzes állattól nyugodtságot és megfontolást vár, az nagyon csalódik. Többet kívánni mint amennyit korához mérten egy fiatal állat nyújthat, nem szabad, mert bizony a szerfelett nagy igények, mint mindenütt, úgy itt is, kielégítetlenek maradnak.

Az én kerestetési módom abban is eltért a rendestől, hogy addig, míg foglyokra nem akadtam, én csakis utakon, ösvényeken, gyepekön vagy tarlón követtem a jobbra és balra kereső vizslákat; mihelyt egy csapatot találtak, azt azután akár szétrebbent, akár együtt maradt, tovább üldöztem.

* Ez igen fontos; vizslát bevezetni és ugyanakkor vadászni is, nem lehet. Addig löni nem szabad, míg a vizsla minden teendőit, kivéve a lött vad elhozását nem tudja. Ez azonban nem zárja ki azt, hogy hibát ne kövessen el, melyek az itt felhozott eszközök által javíthatók.

Ezen önkímélés képesített arra, hogy jóval többet kibirjak a vadászaton mint azok, kik az első perctől kezdve, még mielőtt értelme lett volna, *jónak látják minden egyes parcellát személyesen átböngészni* s magukat ezáltal idő előtt kifárasztani.

A lehető legkülönösebb módon, mit valaha láttam, vadászott egy vadászat-tulajdonos és vadásza. Vizslája roppant lassúsággal alig 10 lépésnyire kocogott előttünk és így az amúgy is keskeny burgonya-parcellák lekeresésére elegendő lett volna a vizsla; de a két Nimród a helyett, hogy jobbra-balra a barázdán mentek volna, úgy vadásza, mint ő maga is, végig botorkálták egész hosszában a darabot. Aki ezt elolvassa, bizonyára azt fogja mondani, hogy ez a lelki-ismeretes keresés netovábbja; de ez még nem volt elég; bármilyen keskeny volt is a parcella, tehát a lassú, óvatos vizsla *egyedül* is jól lekereshette volna, mégis *még egyszer ugyanazon módon visszamentek rajta egész odáig, ahonnan kiindultak.*

Kezdetben, midőn ugyanazon darabnak ilyen ismételt lekeresését láttam, azt hittem, hogy egyes szétvert foglyokat keresnek; később azonban láttam, hogy minden egyes parcellánál ugyanezt ismételték és így nem csoda, hogy a *három* fontolgatónak egy egész délelőtt kellett, aránylag kis darabka mező lekeresésére. Ezen vadászat különösségét még az is fokozta, hogy már reggel 6 órakor munkába állottak, tekintet nélkül az éjjeli harmatra vagy esőre s így néha délfelé hasig ázva kerültek ki a burgonyából.»

Régebben azt beszéltek, hogy az angoloknak különös módszerük van, hogy a vizslát a nyúlkergetésről leszoktassák. Ez abban állott, hogy egy lovászyereket egy vadásziparipán a kergetődző vizsla után küldtek s az aztán az agarászostorral eszéhez térítette. Az egészből azonban csak annyi igaz, hogy ezt egy passzionátus sportkedvelő egy párszor csakugyan megtette.

Az agarászostornál vadászati szempontból még kevésbé helyes a nyúl után szaladó vizsla megsörétezése; helytelen először azért, mert mint a tapasztalat mutatja vagy nem használ semmit, vagy az érzékenyebb természetű vizslát a sebbzett nyúl üldözésétől elrettenti, sőt örökre lövésfélővé teheti. A helyes vadász-eljárással pedig éppen homlokegyenest ellenkezik, ha valaki durvább söréttel lő vizslájára, mert ezzel vagy agyonlővi, vagy sebzés következtében később pusztul el.

Oly úrvadászok, kiknek teljesen közömbös, vajjon 5–6 ebbel többet vagy kevesebbet tartanak, tehát nem sokat kell avval se törődniök, hogy egy és ugyanaz a vizsla minden tulajdonsággal birjon, a maguk mulatságát éppen úgy fokozná, mint az idomító vadásaik munkáját könnyítenék, ha csak annak felét kívánnák a vizslától, mit rendesen végez; más szóval, a vizslát, mint Angliában, vagy csak keresésre és állásra, vagy tisztán *elhozásra* használnák.

Ily módon a munkát két eb között megosztva, mindenik hamarabb tanulja meg teendőit. Az apportőr addig míg a puskás nem lőtt valamit és parancsot nem kapott az elhozásra, nem mozdul mellőle, a kereső vizslának pedig a lövés után nem szabad ide-oda száguldozniok, hanem ezeket arra szoktatják, hogy helyükön addig maradjanak ülve vagy fekve, míg továbbkeresésre nem küldik.

Igen sok vadászatkedvelő attól való aggodalmában, hogy a szőrmés vad elhozatása által az eb szelessé válik, a fiatal vizslával szőrmés vadat egyáltalán nem hozatnak el és a megsebzett vad véres csapájára sem eresztik. Ezen módszer éppen nem helytelen s míg csakis angol vizslákkal vadásztam, magam is ezt követtem; de ezen eljárás nem felel meg a hivatásszerű vadász céljának, aki már a fiatal vizslától megkívánja, hogy segítőtje legyen hivatása teljesítésében; de nem elégedhetik meg azzal azon vadászatkedvelő sem, kinek vadászterületén erdő, mező vegyesen váltakozik és csak egyetlen vizslát tart. A hivatásszerű vadászok legtöbbször azonban igen korán kezd a vizslától sokoldalúságot kívánni s emiatt a legtöbbnek nincs is egészen jó vizslája. Ha azonban vizsláikat a fent jelzett módon, fokozatosan haladva nevelnék és idomítanák, kétségtelenül jobb, használhatóbb anyaggal rendelkeznének.

Teljesen igazolt követelmény az, hogy azon ebek, melyeket túlnyomólag az erdőben használnak, a szükséghez képest csaholjanak, illetve a vadat csaholva hajtsák, mialatt azonban korántsem szabad a célnélküli csahos hajszolást érteni. Tagadhatatlanul sokat ér, ha a vizsla a sűrűbe menekült sebzett vadat csaholva hajtja; pl. az odujába menekülő sebzett róka biztosan dögge válik s elvész, ha az utána hajtó vizsla a lyuk előtt állóra nem csahol, hanem ott-hagyva egyszerűen visszatér. Az őznél hasonló eset lehetséges, ha a vizsla azt véres fekvésben találja meg, ha lerántotta vagy megállította. Hogy egy jó használati vizsla hiányából esetleg milyen kár és kellemetlenség származhatik, példa rá a következő eset. A múlt év nyarán Sopronmegyében K. erdőmester vadászterületére voltam hivatalos őzcserkészetre, de egyúttal engedélyt kaptam egy szarvas lelövésére is. A részemre szánt szarvasra a helyi viszonyok miatt a cserkészés alig biztatott eredménnyel, tehát ismerve biztos váltóját, a lesre határoztam el magamat. A derék tizenhatos csakugyan a második este meg is jött s dacára a meglehetősen sötétnek, meggyőződésem szerint jó lapockalövessel vágott vissza a majdnem járhatatlan sűrűségbe, hol pár pillanat múlva a törés zaja megszűnt és csak egyszer véltem hallani a végvonaglász által okozott zörejt . . . Másnap alig pitymallott, mikor a főerdésszel a lövés helyére értünk, de fájdalom, mint ez a hízott szarvasnál ismeretes, a 450-es express-lövedék után egy csepp vért sem találtunk és így a sűrűben eb nélkül lehetetlen volt a keresés. Nékem még délelőtt haza kellett utaznom, a főerdész megpróbálta egy jól hajtó, de állóra nem csaholó vizslával keresni, eredménye azonban ennek sem volt. Tíz nap múlva az erős szag után a szarvast megtalálták a lövés helyétől 150 lépésre; azonban az erdészszemélyzetnél jobb orra volt a fátfuvarozó parasztok egyikének, ki a szarvas agancsát a fejjel együtt elvitte. Állóra csaholó ebbel tíz perc alatt a szarvast megtalálhattuk volna. Általában a csaholás a hajtásnál igen jó irányadó a vadásznak, mert ezáltal roppant sok időt takarít meg, mit a céltalan kereséssel elvesztegetne.

Egyes vadászterületeken az egyetlen lehetséges vadászati mód a kajtoltatás; részint azért, mert hajtókat kapni nem lehet, részint pedig azért, mert az illető terepen a hajtó vagy igen nehezen, vagy éppen nem képes járni.

Ilyen helyen a vizslát lehet csak használni, mert sem a tacsók, sem a kopók nem alkalmazhatók, pl. a tacsók azért nem, mert ha ezeket a róka-ásásnál használják, akkor velük hajtani nem szabad; a kopókat azért nem, mert rendesen messze és kitartóan hajtván, oly területeket is zavarnak, melyek feltétlen nyugalmat igényelnek.

Kisebb erdei parcellákban hajtásra a vizsla azért alkalmas, mert

1. a vad megtalálásában összes fajrokonait felülmúlja, mert jó szaglási képességénél fogva nem kénytelen a földön szimatolva a friss nyomot keresni s a nyomot nemcsak harmatban, eső után és ködös időben képes tartani, hanem magasan keresve messziről, sokkal messzibbről megérzi a vadat, mint bármely más fajta;

2. gazdájától túlságos messze nem távozik s ha a vadász érti a dolgát, ha nem megy egyenes irányban, hanem majd jobbra, majd balra fordul, ha ismeri a vad kedvenc tartózkodási helyeit, akkor biztos lehet, hogy a két-három szorgalmas vizslával lekerestetett helyen vad nem maradt el, míg a más fajta ebek meggondolatlanul ide-oda futkosva a vadat könnyen elhagyatják;

3. több a kitartása, mert a vadat csak rövidebb ideig hajtja, míg a kopók rendesen már az első hajtás után kimerülve térnek vissza; a tacsók pedig a magas avarfűben vagy nagy hóban annál hamarabb elfáradnak, minél alacsonyabb testalkatúak;

4. a vizsla a szomszédos területeket sohasem nyugtalanítja, mert akár a vezetője, akár egy más puskás visszafütyentheti, mihelyt közelébe jön vagy oly vadat űz, mit löni nem szabad, míg más kevésbé engedelmes ebet hasonló esetben nem lehet visszatartani;

5. végre, ha a vadat megfogja — és ez a legnagyobb s elvitázhatatlan érdeme — nem kezdi ki, hanem inkább ha elbírja, sértetlenül elhozza gazdájának, míg másfajta kajtászekkkel vadászva, nagyon kevés kivétellel, el lehetünk készülve arra, hogy minden vadat, mi nem a tűzben esett össze, ha nincs senki közelükben, kikezdi s többé-kevésbé hasznavehetetlenné teszik.

Nálunk Magyarországon az utolsó évtizedekben a vadászat terén létrejött előnyös és örömdetes változás következtében a vadászat módja is lényegesen változott. A kopózás, mely a vad szaporodásának megőője, a rendezett vadászterületeken majdnem egészen megszűnt s még csakis ott van értelme és engedhető meg, hol a rendkívüli terepviszonyok s az erdőségek nagy kiterjedése folytán a vadászat kopók nélkül majdnem teljesen lehetetlen. Aki hazánk vadászati viszonyait csak négy évtized óta figyelemmel kíséri, annak nem kerülhette el a figyelmét, hogy az ország egyes területein a hasznos vad rohamosan szaporodik, viszont más helyeken, hol még harminc-negyven év előtt a legszebb őzállomány volt, ott ma hírmondót is alig találni. A változás okai között nem lényegtelen szerepe van a kopónak, illetve a kopózásnak. Ott, hol a vad szaporodik, a kopó eltűnt, ott pedig, hol a kopózást űzik, ott a vad pusztult el, mert míg az ötvenes és hatvanas években csak kevés kiváltságos egyén űzhette és gyakorolta a vadászatot, most boldog-boldogtalan,

hivatott és nem hivatott, megengedett és a legtöbb meg nem engedett módon pusztítja a még megmaradt kevés vadat.

A legtöbb helyen, hol a vadászat szakavatott kezekben van s hol a hajtóebeket nélkülözni nem lehet, a kopókat, a vadat kevésbbé zavaró hajtóebek, a tacsókó váltották fel. Ezeknek részben nagy előnyük, hogy nem sebesek és oly hosszasan hajtani nem képesek mint a kopók, tehát egyik területről a másikra nem is mennek át. Hátrányuk, hogy nagy hóban nem használhatók és azáltal, hogy sokat használják hajtásra, a kotorékban való munkához kedvüket veszítik.

Igen nagykiterjedésű pagonyokban, hol a napi vadászat több órát vesz igénybe, tartalékul egy vagy több pár füzérkopóra van szükség, hogy az elfáradt füzért felváltani lehessen. Ilyen vadászterületeken időnyerés céljából egy vadászlegény körüljárja a meghajtandó területeket, hogy a hajnalban bevonult vad, fővad vagy apróvad forgóját megállapítsa, hogy mihelyt a puskások a legnagyobb csendben elfoglalták állásaikat, az ebvezető ott az ebeket kieressze, s esetleg maga is bemenjen a hajtásba. Az ilyen eljárás egyszerű róka- vagy nyúl vadászatnál sem fölösleges, mert a rókavadászat hajtókkal gyakran azért nem sikerül, mert a hajtók felállításánál okozott zaj már elégséges, hogy a szemfüles róka biztonságba hozza bundáját, még mielőtt a puskások felállottak volna.

Azon időben, mikor a vadászok mestere: Diezel »Az apróvad vadászata« című ezen munkáját kiadta, a vizslával való kajtoltatást sokkal nagyobb mérvben üzték Németországban, mint jelenleg; ennek oka abban keresendő, hogy a pagonyok nagyok voltak, tehát a vadhoz nehezebben lehetett hozzáférni s így szükséges volt, hogy a vadásszemélyzet, a vadászattulajdonosok és a vendégek is vizsláikat kajtoltassák. Ennek folytán ezek egészen jól hasznavehető segédekékké váltak, mert gazdájuktól nem távoztak messzire a sűrűben s csaholásukkal jelezték, hogy vadat zavartak fel. Így teljes joggal állíthatta Diezel: »Hogy a vizslával nem hasonlítható össze egyetlen eb se, mert ez nyugodt, mondhatni meggondolt kereséshez szokva, gazdájától soha sem távozik messzire«. De viszont, óva azokat, kik ebeiket igen korán kezdik kajtolásra használni, alább ezt mondja:

»Láttam olyan vizslákat, melyek olyannyira megszokták a kajtolást és ez annyira szenvedélyükké vált, hogy ha már messziről meglátták az erdőt, alig lehetett velök bírni s oda érve, oly szenvedéllyel és kitartóan hajtottak, hogy fél, sőt egy egész óráig sem kerültek elő. Az ilyen elfajult szelekóla csélcsepok természetesen nem lehetnek irányadók, mert ezek csakis a helytelen idomítás és észszerűtlen vezetés folytán váltak ilyenekké. A jól bevezetett vizsla az erdőben éppen oly engedelmes kell hogy legyen, mint a mezőn, hol vezetője folyton szemmel tarthatja«.

A kajtászebekről szóló eme eszmefuttatás alkalmából Schmiedeberg egész őszintén azt mondja: Annak dacára, hogy megöregedtem s megöszültem, még sem tudtam azon titok nyitját megtalálni, miként lehet egy vizslát lehető rövid idő alatt arra tanítani, hogy az akárkivel, ki pórázra veszi,

az erdőben keressen, anélkül, hogy mihelyt eleresztik, gazdájához ne térjen vissza.

Azért mondom titoknak, mivel a legszokásosabb és legkönnyebb módot a cél elérésére, t. i. a visszatérő ebet mindannyiszor megverni, nem vette be a természetem, mert jobb érzésem fellázad minden igazságtalanságra s minden meg nem érdemelt méltatlanságra. Mi lehet az más, mint méltatlanság, ha a szegény állat hűségét, ragaszkodását és azon vágyát, hogy velem maradhasson, veréssel jutalmazom!? Ezen durva módszert tehát soha sem alkalmaztam s így a célt vagy nem, vagy nagyon későn értem el.

Vizsláim ugyanis mindig annyira ragaszkodtak hozzám, hogy azonnal otthagyták a vezetőt s én nem tudtam magam arra határozni, hogy fenytéssel győzzem meg eljárásuk helytelenségéről; hisz az ebek nem hitték, hogy visszatérésükkel hibát követtek el, ellenkezőleg, ebben kötelességük teljesítését látták.

Azért éppen csakis szóbeli feddésre szorítkoztam. — Egyesek erre meghunyászkodva, a hátam mögé lefeküdtek és nem voltak onnan eltávolíthatók, mások, különösen a szukák, parancsomra eltávoztak ugyan, de aztán bizonyos távolságban lefeküdtek, vagy ha csakugyan a vezetőhöz visszamentek, nem hederítve a biztatásra s nem keresve, tétlenül, csüggedten kullogtak utána.

Mindezen esetekben nem érvén el a célt, más módhoz folyamodtam. Akivel a vizslát vezetetni akartam s ki mint hajtó szerepelt, ahhoz az egyénhez a vizslát azáltal szoktattam, hogy nemcsak otthon vette pórázra és vezette, hanem a szabadban is gyakran volt vele, úgy hogy végre egészen jól ismerte és megszokta. De még ez sem járt mindig nehézség nélkül, sőt néha egészen sikertelen volt, különösen oly fiatal ebeknél, melyeket én idomítottam. Ellenben az idősebb vizslák egészen jól alkalmazkodtak, különösen azok, melyek adás-vevés útján több kézen mentek keresztül.

Az igazság érdekében azonban nem szabad elhallgatni, hogy a vizsla kajtoltatása dilettáns vadászatkedvelőknek, kik csak hébe-korba mennek vadászni, egyáltalában nem ajánlatos. A kajtász-vizsla csakis hivatásszerű vadásznak való, ki napról-napra a pagonyban van s így kockáztathatja az olyan ebet, mely még a kellő tapasztalattal nem bír, sokoldalulag használni; mert elvitázhatatlan, hogy a fiatal ebek, kivált ha még tüzes vérmérséklettel is bírnak, a kajtolásra való gyakori használat folytán az állás szilárdságából veszítenek. Tehát okosabb az olyan ebnek, melyik a mezőn feltűnő jónak bizonyult, nem adni alkalmat az erdei hajtásra, nehogy ezáltal másirányú kitűnő tulajdonságait kockáztassuk.

Csak a hivatásszerű vadász, ki növendékét folyton gyakorlatban és kordában tarthatja, számíthat — időt és fáradságot áldozva — arra, hogy abból ezermestert faragjon, amelyik ma vizsla, holnap kopó, most uszkár, máskor véreb, s mindeniknek teendőit hiba nélkül végzi. Oly vidéken, hol az apróvad bőviben van, kész, engedelmes és nyúl után nem törő vizslát idomítani nem nehéz, kivált ha arra is tekintettel van az illető, hogy az jó

fajtából és megbízható törzsből származzék; hanem azért az előtt kalapot lehet emelni, ki egy vizslát úgy képes idomítani, *hogy az minden körülmény között megállja helyét és ugyanabban az órában a legkülönbözőbb teendőket egyforma ügyességgel és pontossággal végezze*, mert ez az idomításnak a legmagasabb foka.

Akárhány vizsla van, melynek tüzes temperamentumán az idomítónak a fáradsága hajótörést szenved, kivált ha nem egész fiatalon kerül kezébe. Erre vonatkozólag igen érdekes eset a következő:

Egy alkalommal olyan vizslára akadtam, amelyik feltűnő magasan és gyorsan keresett, az erdőben csaholva hajtott és jól hozott el mindent. A vizsla roppantul megtetszett, különösen szép keresési modoráért s habár gazdája előre kijelentette, hogy nem állja a vadat, s ha igen, akkor is nem jól, megvettem. Azon meggyőződésben voltam, hogy előbbi gazdája, ki hivatására nézve néptanító volt, talán ebbe is vert bele némi engedelmességet, mit folytonos gyakorlat által tökéletesbiteni lehet, annál is inkább, mert a vizsla a megkívánható legjobb képességekkel látszott bírni. Várakozásomban azonban keservesen csalódtam. Különösen *lövésre* oly határtalanul *tűzbe jött*, hogy ennek megtörésén minden fáradságom meghiusult.

Emlékezetes marad különösen első fellépete.

Hogy minden lehető módon türelemre és nyugalomra szoktassam és semmi alkalmat el ne mulasszak ezen dühönccel szemben, kivittem a lövöldébe.*

Miután nem bíztam benne, elővigyázatból megkötöttem.

Amint az első lövés eldőrdült, a vizsla felugrott s olyant rántott a pórázon, hogy a nyakló karikája azonnal kiszakadt s kirohant a céltáblához, és még mielőtt a mutató odaért volna, leszakította a céltáblát s úgy rázta, akár nyúl vagy róka került volna a fogai közé.

Elképzelhető, hogy milyen hahotát idézett elő ezen különös fellépése; bármily kevés okom volt új szerzeményemnek ezen kihágásán örülni, én sem tudtam kacagás nélkül megállani. De azt tisztán láttam, hogy minő örvedetes kilátásaim vannak a jövőre nézve s a javítás reménye mélyen csökkent.

Amit legkevesbbé hittem elérhetni vele, az legelébb sikerült, t. i. ami hihetetlennek látszott, a nyúlhajszolásról való leszoktatás; ellenben a kitartó állásra nem voltam képes rászoktatni, minek oka különben csakis a végtelen nagy lövэшév volt.

Miután nagyon messzire keresett, igen sokáig kellett volna várnia, míg hozzájöttem; egy darabig várt is, hanem alig jutottam oly közel, hogy már löni lehetett volna, akkor már minden parancs nélkül, mint egy fúria ugrott az előtte lévő vadra, akár volt puská a kezemben, akár nem.

Egy évi kínládás után, feladva minden reményt, hogy példátlan lövэшévét fékezhessem, habár voltak rám nézve előnyös tulajdonságai, túladtam rajta. Ebben siettetett egy körvadászaton kifejtett viselkedésével.

* A lövэшfélő vizslánál a lövöldében való folytonos lövöldözés többnyire nem használ; többet ér ennél, ha egy pár száz lépés távolban sétálunk vele fel s alá.

Az amúgy is nagy szenvedélyessége ezen a vadászaton, a hajtók lármájától és a gyakori lövések folytán, továbbá azáltal, hogy több más ebet látott, szabály ellenére, a körben sebzett nyulakat kergetni oly örületté fajult, hogy nemcsak kétszer húzta ki a fejét az erős nyaklóból, hogy szabaduljon, hanem azt a felnőtt és erős fiút, aki vezette, hasra rántotta s csak úgy vonszolta maga után, pedig közvetlen elébb, korbács hiányában, egy pálcával úgy kikapott, hogy ez magában elég lett volna szenvedélyének lecsillapítására. Egyszóval ezen alkalommal szenvedélyességének fékezhetetlenségét kimutatta.

Ezen a vadászaton annyira magánkívül volt, hogy nem volt képes egyetlen nyomot követni, habár különben a véres csapán úgy dolgozott, akár egy véreb. E perctől kezdve »Normann« kegyvesztett lón s nemsokára megváltunk egymástól.

A vizsla megítélésénél milyen könnyen tévedhetnek maguk a szakértők is, az a következő esetből tűnik ki:

Midőn 1848 után Németországban a szabad vadászat folytán a vad a végpusztulásnak nézett elébe, felháborodva ezen az állapotokon, egy vén, praktikus vadász felhagyott a vadászattal és hogy ne lássa vizsláinak szomorú tétlenségét, túladott azokon.

Egy pár év múlva változtak a viszonyok; az öreg úr visszakapva az állam által konfiskált vadászterületét a rajta garázdálkodó parasztoktól, ismét fellobbant benne a fiatal korától fogva érzett és kielégített szükség, hogy saját ebével vadásszon. Mihelyt a környéken megtudták szándékát, több oldalról kapott ajánlatot; de a megejtett próbák többé-kevésbé nem kielégítően sikerültek. Végre hallomására esett, hogy volna egy nagy, hosszú szőrű, angol származású vizsla, melynek gyors és szép keresési modorát általában dicsérték; de egyszersmind azt is beszélték, hogy nem eladó.

Kérdésére azonban, azon elfogadható megokolással, hogy *két vizsla* lévén, sokallja a ház asszonya, tehát az egyik vizsla eladó s egyszersmind el is küldték próbára.

Feszült érdeklődéssel vezette ki a mezőre s az eredmény nemcsak hogy kielégítette, hanem minden várakozását *felülmul*ta; a vizsla magasra tartott fejjel hosszú vágatásban egy nagy darab tagot rövid idő alatt lekeresett, hihetetlen távolságból jelezte a foglyokat s mesterien állott. A sértetlen nyúl hajszolását hívásra azonnal abbahagyta s a frissen lövöttet gyorsan és könnyedén elhozta. Ki volt tehát boldogabb, mint a vevő, ki több meghiusult remény után, leghőbb vágyát kielégítve látta?

Félóra alatt mindennel tisztában volt, a próba a vevő legnagyobb megelégedésére végeztetvén, a kért árt hiány nélkül megküldte, megtoldva köszönettel, hogy az eladó szíves volt ilyen értékes kincset átengedni.

Eddig simán folyt le minden, hanem az utófájdalmak lassankint jelentkezni kezdettek. Az első kellemetlen felfedezés az volt, hogy a vizsla, *két más eb rossz példáját követve*, egy nyúl után, minden intés, hívás és fütyülés dacára, elment s mikor ezért meg akarta gazdája büntetni, kitünt, hogy nagy hajlama van a nemkezezségre s hogy a félénkségről csak gondos és vigyázatos bánásmóddal lehet idővel leszoktatni.

A második felfedezés az volt, hogy az erdőben hang nélkül hajtott. Ez ugyan nem lett volna lényeges hiba, de mivel új gazdájának több alkalmja volt az erdőben kajtolásra, mint a mezőn használni, igen kellemetlen volt.

A harmadik tapasztalat azonban hasonlíthatatlanul kellemetlenebb volt. Ha a vizsla előtt közvetlen közel foglyot vagy fürjet lőtt, rendkívül mohón odaugrott s néha igenis nagyon szorította; annál nagyobb hiba, mert idősebb ebet erről leszoktatni sokkal nehezebb mint egy fiatait.

Midőn ősszel az első hajtóvadászaton egy fiatal róka is került terítékre s azt elhozatni akarta, kitünt, hogy ezen a téren nem válik be, mert a rókát nem vette fel, hanem megszaglászva, otthagya s pórázra véve, sem mutatott semmi hajlandóságot annak elhozására. Tehát kitünt, hogy az idomítása gyalázatos rossz, dacára hogy előbbi gazdája állítólag drága pénzért idomította s állította is, hogy *mindent* elhoz.

Mindezek a hiányok még szükségből elszenvedhetők lettek volna; még a legfontosabb, a szorítás is, mi, ha egyszer már szokássá vált, ugyan teljesen el nem enyhíztethető, de okkal-móddal mégis enyhíthető lett volna; azonban a felfedezéseknek ezekkel vége nem volt, mert az is kiderült, hogy az eb *nem egészséges és hozzá gyógyíthatatlan*.

Észak-Németországban tisztafajú angol vizsláknak közös költségen való megrendelése és hozatala céljából már a negyvenes években alakult egyesületek.

Ezen szándék egyik indoka elég világos és teljes elismerést érdemel, mert az angol vizslák határozottan jó orral bírnak, magasan, gyorsan s emellett kitartóan keresnek. De nem egészen igazolt volt az a remény, hogy ezek importálásával egyszersmind a véres csapán jól dolgozó vizslákra is

szert tesznek.* Mindazonáltal ezen óhaj nem volt egészen indokolatlan; hiszen ismeretes dolog, hogy akárhány pointer- és setter-törzsben még sok is a rókaeb-vér, tehát oly fajta vére, mely csak a talajszimattal törődik s azt *gyors iramban* is követni képes. Hibáztak azonban abban, hogy azon elvet tartották szem előtt és tartják ma is, miszerint ezen ebek csak akkor veendőik idomításba, ha már majdnem egyévesek. Ez, tekintve az angol ebek korai fejlettségét és heves temperamentumát, mely a nemes vérnek állandó következménye s mely a tisztán tenyésztett német vizslánál is idővel jelentkezni fog, késő. Teljesen találó volt a híres angol setter-tenyésztő nyilatkozata, szemben egy némettel, hogy: *az én vizsláimat nem szabad idomítania, hanem nevelje.* Az illető ezen utasítást követte s vizslái egész jó ú. n. *használati ebek* lettek. De miután a nevelés nem mindenkinek a mestersége és sok időt igényel, az angol vizslák — kevés kivétellel — csakis éppen beválnak. Továbbá egyes írók azzal is előállottak, hogy az angol vizslák *csak magasan tartott orral keresnek*; ez igen nagy tévedés és azt bizonyítja, hogy az illető urak egy valóban jó angol vizslát nem láttak, vagy csak hallomás után beszélnek.

A kártékony megfojtását illetőleg is sokat mesélnek, miért is ideje erre vonatkozólag egy pár megjegyzést tenni, melyet megcáfolni nem lehet. A bátorság, illetve a hajlam támadó fellépésre nem fajta-, hanem individuális jelleg; de célirányos idomítással minden ebet, természetesen az egyiket kisebb, a másikat nagyobb mértékben rá lehet tanítani. Egészen légből kapott állítás, hogy a pointer és setter nem elég bátrak a kártékonyal szemben; ezt csak azok hiesztelik, kiknek német vizslájuk van, vagy kik ilyeneket tenyésztene; végre olyanok, kiknek semminemű tapasztalatuk sincs a nehéz temperamentumú angol vizslával való bánásban. Egészen világosnak látszik azon indok, melyet egyes, már előre elfogultak, felhoznak, hogy t. i. a pointer a kártékony megfojtására azért sem alkalmas, mert az angol vadászszemélyzetnek a rókát vadászni nem szabad s a kisebb ragadozók megfogására a terriert használják. De ez hibás következtetés. Az *Angliában nevelkedett vizsla* azért nem verekedő természetű, mert a netalán benne meglévő hajlamot a folyton jelen lévő kennel-felügyelő büntetéssel azonnal elnyomja. Másképp áll a dolog azonban azokkal, melyek a kontinensen láttak napvilágot; ezek megfelelő nevelés mellett s ha megvan bennök a hajlam és az erő, éppen olyan bátrak lesznek, mint bármely más eb. Ha a német vizslának csakugyan vérében volna a marakodó kedv, a bátorság és a hajlam a kártékonyt megfojtani, mint azt némely ábrándozók állítják, akkor csakugyan a régi vadá-

* Egy időben azzal állottak elő, hogy a pointerekkel a vérebet akarják javítani. Ez az állítás azonban nem bír alappal s valószínűleg tévedésen alapul. 40 év előtt a véreb nemesbítése helyénvaló lett volna, mivel azon időben a legtöbbnek hibás lábállása volt. Ez azonban olyan hiba, melyet több évi kiválasztás által, keresztezés nélkül el lehetett enyésztetni. A bloodhounddal vagy alkalmas rókakopóval való keresztezés mindenestre gyorsabban vezetett volna eredményre, csak hogy akkor a tiszta veres szín fenntartásának nehézségével kellett volna küzdeni.

szati íróktól fölösleges volt kinyomatni azon módszereket, melyek szerint a vizslát bátorrá lehet idomítani. Ha ez fajtajelleg, miért becsülik a »használati eb versenyek«-nél oly végtelen nagyra, ha egyik vagy másik a rókát bátran megfogja, megfojtja és elhossa? De fontos ellenérv, hogy ha fajtajelleg volna, nem látnánk lépten-nyomon oly sok tisztán tenyésztett német vizslát, melyek a kártékonnyal keveset, vagy éppen semmit sem törődnek.

A fenti sorok az angol vizsla hátrányos és nem igazi megvilágításának elhárítását vannak hivatva eszközölni, de nem hivatvák annak elterjedését előmozdítani, habár jó és fontos tulajdonságait kétségbevonni szándékunk sincsen. Végre is az ízlés és a szükség az irányadó arra nézve, ki milyen vizslával szeret vadászni. Ezen könyvnek pedig nem lehet feladata egyik vagy másik fajta mellett, a másik rovására, határozott állást foglalni, hanem célja a különböző tévtanokat, melyek nagyon elterjedtek, megcáfolni. Az ilyen tévtanok azáltal terjednek el leginkább, hogy példákat hoznak fel arra, hogy ezt vagy azt, ehhez vagy ahhoz a fajtához tartozó eb milyen nagyszerűen, vagy milyen rosszul csinálta. Ezt azután fajtajelleggé fűjják fel s általánosítva, az összes egyedeket vagy lerántják, vagy érdemükön felül magasztalják. Igaz azon nézet, hogy a legtöbb pointer és setter, ha különösen nincs arra idomítva, illetve vezetve, a véres csapán nem igen keres. Ha a meglőtt vadat nem látják leesni s csak később kerestetünk velük, bizony azok magasan tartott orral a levegőben keresnek, mert azt sem tudják, mit kívánunk tőlük. De ha az angol vizslát pórázon a lövés helyére vezetjük s ott vért vagy a vad csapáját megmutatjuk, ezen egy darabig tovább vezetjük, a póráz hamar megérteti vele, miről van szó és mihelyt nekifekszik a póráznak, bátran szabadon lehet eresztetni a nyomon, tovább fog rohanni, néha némán, de néha hangot is adva.

Kilenc évig vadásztam egy *Bárczy*-féle ebektől származó setterrel, mely a mezőn, magasra tartott fejjel, a leggyorsabb vágatásban zeg-zúgban keresett, gyönyörűen állott és kitűnően apportírozott. Ezen vizsla szárnyazott fogoly, fácan vagy sebzett nyúl megkerestetésére egyike volt a legjobb vizsláimnak, mit eddig vezettem. Ha véres csapán elindítottam, még a legvaddúsabb területen is, hol a különböző nyomok egymást keresztezték, nagy ritkán tért le arról és tíz esetben kilencszer, a legnehezebb körülmények között is, meghozta a sebzett vadat anélkül, hogy segítenem kellett volna. Használtam kajtolásra is; s mondhatom, kedvesen emlékszem vissza azon rögtönzött kis kajtolató vadászatokra, melyeket egy pár télen a közelmúltban dr. L. barátom soproni vadászterületén kettesben rendeztünk. Ezt a vizslát, *parforce*, magam idomítottam s nagyon előnyös volt, sokoldalú használhatóságát illetőleg, hogy a két első évben majdnem kizárólag csakis erdőben vezettem.

Elég gyakori az is, hogy a hang nélkül hajtó eb, a nyomon haladva, ha a vadat meglátja, azonnal csaholni kezd.

A nyúlnek, különösen nagy távolságból való elhozatását illetőleg, a következő említendő fel. Egyes idomítók úgy tanítják, hogy a vizsla a nyulat

hasi oldalán fogja meg és vigye, hogy »a lábai inkább felfelé álljanak s ne lelógjanak«. Ez egészen hibás, mert ha a vizsla a nyúl hátán a gerincét fogja meg, sokkal biztosabban tudja tartani, mint ha a puha hasi részt fogja szájába, mert a hasbőr, különösen nehéz nyulaknál, könnyen kiszakad, a bele kifordul, minek aztán igen könnyen a kikezdés a következménye. Ha ellenben a vizsla a nyulat jól, a gerinc közepén jó mélyen befogja a szájába, akkor a nyúl lábai kétoldalt lógnak le s így a vivésben mitsem gátolják. Ha pedig a vállánál vagy éppen a nyakánál fogva veszi be a szájába, akkor természetesen folyton a lába előtt lóg s a gyors mozgásban akadályozza.

A mocsári vadásatról nem sok mondani való van; a főbb elveket a bevezetésnél amúgy is jeleztük. Nagyon sekély vízben, vizenyős réteken éppen úgy kell kerestetni mint a szárazon. A sárszalónkák legjobban kitartanak a meleg déli órákban. Ha egyes helyeken tudjuk, hogy biztosan vannak, legjobb a vizslát magunk mellett tartani. Nagyobb kiterjedésű sík felületen, hol a vad kedvenc tartózkodási helyét nem ismerjük, a jó orrú, messze, de szép zeg-zúgban kereső vizslának jó hasznát vehetni, mert a sárszalónkák nem kelnek fel, ha a vizsla messziről állja. Ilyen esetekben célszerű *tarkószéllel* menni feljűk, mert rendszeren széllal szemben röbbennek fel s aztán a puskás előtt keresztben szállnak tovább. Nagy előny, ha a fiatal vizsla nagyobb vízben kezdetben már tapasztalt s a vízben jól dolgozó vizsla társaságában kereshet, melytől megtanulhatja a nehezen átúszható mocsaras vizeket is jól lekeresni. Ilyen helyre azonban csak akkor eresszűk a fiatal vizslát, ha biztosak vagyunk, hogy csak öreg récék vannak benne.

Idegenszerű tárgyak elhozatala, pl. üveg, vas, pénz, kesztyű stb. nem képezi ugyan a vizsla okvetlen szükséges feladatát, azonban mégis célszerű a fiatal vizslát az ilyenek elhozására is megtanítani, de csak akkor, ha a bakot már jól és kedvvel elhozza. Az ilyen gyakorlat erősíti az engedelmességben s előkészíti az elmaradt, elveszett tárgyak elhozására. Ez akárhányszor kénytelen szükség, midőn pl. az akasztóról egy fogoly, továbbá kesztyű, zsebkendő stb. elveszett és ezért nagyon messze kellene visszamenni.

Erre a vizslát nagyon egyszerű módon lehet megtanítani.

Az ebet pórázon vezetjűk és úgy, hogy lássa, valami tárgyat a földre teszűk s tíz-tizenöt lépéssel tovább menve, »*elveszett, hozd el!*« vezényszóval elhozzatjűk.

Ezen gyakorlatot mind távolabbról és távolabbról ismételve, alig akad egy vizsla, mely nem értené meg már az első napon, hogy mit akarunk ezzel elérni. Azonban nem minden vizsla keresi egyformán az ily módon elhagyott tárgyat; egyesek, gazdájűk nyomán haladva vissza, *szeműkkel* keresnek, mások, *gazdájűk nyoma mellett*, folyton jó széllal keresve, inkább *szaglásűkra* támaszkodnak.

Az utóbbi keresési modor sokkal előnyösebb, mert így olyan tárgyakat, melyek tarlóban, avarban, magas fűben vesztek el s hozzá még kicsinyek is, tehát nehezen láthatók, sokkal könnyebben találja meg a szaglása, mint látása segítségével.

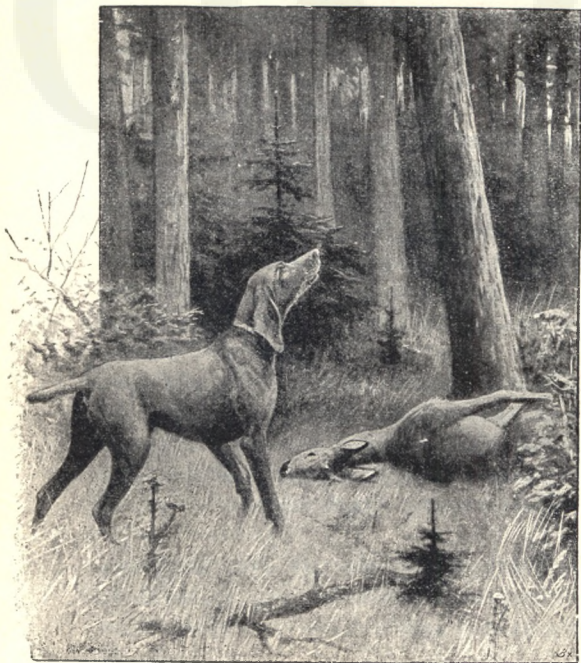
Mindezen gyakorlatok igen könnyen mennek egyenes irányban és járt úton, mert ekkor a vizsla a már jól ismert irányt kell csak hogy kövesse; nagyobb nehézséggel jár a keresés azonban akkor, ha össze-vissza, zeg-zúgban járva, vesztettünk el valamit. Ilyenkor a vizsla hamar megzavarodik, tehát segíteni kell. Az ilyen gyakorlat roppant jó előiskola az elveszett vad megkereséséhez és éppen azért, séták alkalmával, a bevégzett szobaidomítás után, szorgalmasan gyakorlandó.

Az engedelmesség megerősítésében és a pákosztosságtól való megóvás céljából igen jó mód, ha az idomító valami jó falatot tart a vizsla orrához s attól, hogy hozzá ne kapjon, »nem szabad!« vezényszóval, fenyegetéssel, s ha szükséges, korbácslegyintéssel — mi azonban ritkán szükséges — tartsa vissza. A falatot csakis »fogd meg!« vezényszóra veheti el. Ezen gyakorlat azáltal tökéletesbíthető, hogy ily módon egy nagyobb darab csontot vagy húst vétetünk el vele, de »ereszd!« vezényszóra azonnal vissza is vesszük; ezt addig gyakoroljuk, míg a vizsla a falatot készséggel adja vissza. Az idomító azonban legyen türelmes, mert pl. ha erősebben bünteti, megtörténhetik, hogy a vizsla megtagadja az engedelmisséget már az elvevésben és ebből természetesen további kellemetlenségek származnak.

Ha ezen gyakorlat egészen jól megy, a következő lecke alkalmával a falatot az eb orrára tesszük s pár pillanat múlva »fogd meg!« vezényeljük. Egyes ebek egyszerűen leejtik a földre s azután veszik fel, mások orrukkal

feldobják s a levegőben kapják el. Ezen gyakorlat észszerű előnye az engedelmesség megszilárdításában azáltal nyilvánul, hogy a tanító a vizslát, egy pár napi gyakorlás után, orrán a falattal, hosszabb ideig is a szobában hagyhatja — természetesen órahosszat nem szabad — s mégis az orrán lesz a falat.

Az ú. n. »visszahagyás« oly módon történik, hogy az ebet a fához támasztott puská, vagy a földre helyezett vadásztáska mellé lefektetjük s ott feküdni hagyjuk mindaddig, míg füttyel magunkhoz nem hívjuk; az ebnek ott kell maradnia még akkor is, ha nem látja és lövést teszünk. Erre csak nagy türelemmel taníthatni az ebet oly módon,

hogy mind messzibb és messzibb távozunk, közbe visszatérünk s ha felkel helyéről vagy elhagyja azt, intjük, újra lefektetjük s ha szükséges, megfelelőleg büntetjük is. Pórázt vagy láncot használni nem szabad, mert az elsőt elrágja, a láncon pedig csak addig marad nyugodtan, míg az visszatartja; később, mielőtt nincs lánc, nem fog megmaradni.

Az idomítás alapelvei a következőkben foglalhatók röviden össze:

1. Az idomítandó vizslában legyen először is természetsszerűleg vadász-szenvedély, legyen a vizsla erős, egészséges; látása, hallása, de főképp szaglása legyen igen jó.

2. Az eb engedelmissége legyen minden tekintetben kitűnő; gazdájának hívását vagy füttyt megismerje s az esetleg támasztott akadályok dacára is, azonnal gyorsan hozzá menjen.

3. A mezőn »magasan«, sem túlságos gyorsan, sem igen lassan ne keressen. Egyszerű pisszentésre nézzen gazdájára és annak kéz- vagy fejintésére azon irányban keressen tovább, amelyet az mutat. Legyen szárazon és vízben egyformán használható.

4. A vadat jelezze messziről s nagyon óvatosan közeledjék hozzá.

5. Állja a vadat föltétlenül mereven, még pedig addig, míg gazdája oda nem jött, ha még olyan nagy utat kell is megtennie. A jó vizslának magát nem szabad az állásban semmi által sem zavartatni s csakis parancsra hagyhatja abban.

6. Útközben a vadászatra való kivonulásnál, mielőtt keresésre parancsot nem kapott, gazdája mellől, ennek ballábánál haladva, nem szabad elmennie, míg erre parancsot nem kap. Ha gazdája lovon van, menjen akkor is a ló baloldala mellett.

7. Lövés után beugrania nem szabad; csakis vezényszóra keressen tovább vagy menjen előre.

8. »Nyúl után törnie« semmi szín alatt nem szabad, azaz vezényszó nélkül sem az egészséges, sem a megsebzett nyulat ne üzze, még akkor sem, ha más ebek hajszolásukkal erre kísértik.

9. Csak vezényszóra szabad a vadat elhoznia; engedelmissége legyen oly szilárd, hogy azon vadtól, melyet éppen el akart hozni, elhívható legyen; a vadat fogja középen s emelt fővel hozza gazdájának, anélkül, hogy mellesztené vagy szorítaná.

10. Lesen a jól idomított vizsla feküdjön gazdája mellett csendesen és mozdulatlanul, még akkor is, ha közvetlen közelében vad lép ki; sem mozgás, sem nyüszölés által azt ne zavarja.

11. Ha gazdája bármi okból kénytelen volna puskáját, tarisznyáját vagy bármely felszerelési darabot visszahagyni, parancsra maradjon amellettsz fekvé, őrizze azt és addig ne mozduljon, ha órákig tartana is, míg gazdája érte nem jön.

12. Vadászaton ne törődjék a társaság többi tagjainak sem parancsával, sem füttölésével; ne törődjék azoknak sem lövésével, sem elejtett vadjával. Szolgálja csakis gazdáját s csak ennek parancsára hozza el a más puskás által elejtett vadat.

Röviddel azelőtt, hogy Diezel »Az apróvad vadászata« című munkáját kiadta, kapta kezéhez Pfeil* főerdőtanácsosnak az Eberswaldeban megjelenő »Kritische Blätter« egyik füzetét, melyben Pfeil a kényszeridomítást szükecskéltségnek nyilvánítja. Ez Diezelt a következő válasz írására késztette:

Ha két olyan öreg vadász, mint az idézett lap szerkesztője és az én csekélységem, szakmájuknak egyik legérdekesebb tárgyában ellenkező nézetek vannak, talán megérdemli a fáradságot, hogy a vadászat buzgó kedvelői ne csak azon érveket hallgassák meg, melyeket egyik is, a másik is felhoz nézetének igazolására, hanem érdemes lesz azokat latolni és bírálni is.

Tagadhatatlanul különös és meglepő jelenségnek kell tartani, hogy a vizsla idomítására vonatkozó alapelveimet egyszerre két neves író támadja meg és ócsárolja; de nem teljesen *egyetértőleg*, mint azt első pillanatra vártam, hanem éppen *ellenkező okokból*.

G. F. D. aus dem Winckell, ki annak idején első tekintély volt a vadászat terén, minden alkalommal — és sokat voltunk együtt — mint mondani szokta, könnyelműségemért, t. i. azon kiméletes bánásmódért és elnézésért, mely engem az úgynevezett parforce-idomítás szigorú szabályaitól oly gyakran eltérített és mely nemcsak az én munkámat tette kényelmesebbé, hanem növénydekeim munkáját is megkönnyítette, ócsárolta és eljárásomat helytelenítette s csak egyet hozok fel, pl. nem helyeselte, hogy az idomítás ideje alatt az ebeket nem *magam etetem*, nem tartom folyton láncra és házban lévő személyekkel való érintkezéstől stb. nem óvom. Tehát míg boldogult barátom, Winckell, folyton az én módszeremnek — nézete szerint — a lazasága miatt kötekedett, addig egy jelenleg is élő híres író — ha nem is kevésbé kedves modorban — azt veti szememre, hogy én a szobaidomítás** régi pedans szokásainak igen nagy mértékben vagyok híve, mennyiben ezek egészen nélkülözhetők és bármely ebet, amelynek képessége van, a szorgalmas használat és a célszerű vezetéssel ki lehet tanítani.

Ezen kettős és egészen különböző irányból jövő ócsárlást azért nem vehetem nagyon zokon, mert azoktól, akiktől ered, eddig csak jót és kedveset tapasztaltam. Senki sem szerette és dédelgette jobban ebeimet, mint éppen a boldogult Winckell erdőfelügyelő; senki sem gyönyörködött jobban munkájukban és senki sem ajánlotta hathatósabban mindenfelé, mint ő. Ön azonban, főerdőtanácsos úr, közvetve oly dicsérettel illette eljárásomat, melyre bizonyára büszke lehetek; mennyiben ön a »Kritische Blätter« 24-ik kötetének 2. füzetében részemre a következő hízelgő bizonyítványt állítja ki: »Ebeimnek jó híre Németország határain túl is ismeretes«, mi alig volna lehetséges, ha eljárásomnak célszerűsége már régen be nem vált volna.

* Mennyire tudható, Pfeil, ki 1859-ben Warmbrunnban halt el, nem a kényszeridomítás ellen küzdött, hanem az ú. n. parforce-idomítás ellen, melynek taneszközei a legképtelenebb kínzásokból és durva verésből állottak.

** Mint látható, nem a parforce-idomításról van szó, tehát a szegény eb kizsárolásáról, hanem csak egy más tanítási menetről.

Ezzel a kedves kijelentésével tehát, mint mondtam, meg lehetnék elégedve; de a tárgy fontossága indokaimnak részletes igazolására kényszerít.

Ha igen tisztelt főerdőtanácsos úr az apróvad vadászatáról írt s közelebről megjelenő könyvemnek első fejezetét, mely a vizsla idomítását tárgyalja, olvasni fogja, a legnagyobb biztonsággal merem reményleni, hogy teljesen ki fog velem békülni, mert alapelveink majdnem mindenben egyeznek.

Én is, miként ön teszi, olvasóimnak mindig azt ajánlom különösen, hogy ebeiket már a legfiatalabb koruktól fogva az ember társaságához szoktassák és arra tanítsák, hogy minden szót megértsenek. Az ebnek üveg, vas, kefe, szagos szőrmés állat stb. elhozásával való kínzását, mint időrablót és haszontalant, helytelenítettem. Az ismételt erős fenyítést, kisebb hibák miatt, nevezetesen a nyúlhajszolásért, elvettem; mert ha ezen hiba, mely az eb természetében mélyen gyökerezik, *csak veréssel*, még pedig egyszerre kiirtható volna, akkor minden keményöklű, durva paraszt jó tanító lenne, mert ebét verni, azzal kegyetlenül bánni minden ostoba képes.

Hány ilyen barbár jelenet folyt le, természetesen anélkül, hogy a sajnálatraméltó delikvens ennek következtében csak valamit is javulna! Továbbá hányszor ismételtem, hogy az idő majd észretéríti a fiatal ebet és hogy szorgalmas vezetés mellett jó vadászterületen sokkal hamarabb leszokik a nyúlhajszolásról, mint a korall vagy a korbács stb. gyakori használata által.

Ez a kérdéses fejezetben ismételten el van mondva; nézeteink tehát teljesen egyeznek, csak abban nem, *hogy ön a kényszeridomítást,* mint teljesen haszontalant, elveti*. Ha az engedékenységből odáig mennék és megengedem, hogy a kényszeridomítás bizonyos körülmények között mellőzhető és hogy kivételesen nagyobb hátrány nélkül elkerülhető: semmi esetre sem értem azt, hogy *egészen haszontalan és fölösleges volna*.

A vele járó fáradságtól a következő esetekben kímélhetjük meg magunkat:

1. Ha a fiatal vizslát a házban neveltük fel és kora fiatalságától kezdve pontos engedelmességre szorítottuk;
2. ha kitűnő fajtából származik és szuka;
3. ha a fiatal vizslát, bár nem naponkint, de minél gyakrabban, oly vadászterületen, melyben bőven van nyúl és fogoly, egy tapasztalt vadász vezeti, de ki még hozzá — quod bene notandum
4. igen jó lövő is kell hogy legyen.

Világos, hogy ezen feltételek mind csak ritkán teljesíthetők, mert majd a növendék nevelése, majd a tehetsége hiányos, majd a vadban van hiány, majd a vezető lövő képessége nem felel meg.

Ön szintén beösméri, hogy ha a kényszeridomítást mellőzni akarjuk, akkor *nagyon vaddús terület* szükséges. De hány vadászatkedvelő rendelkezik ilyenekkel? És feltéve, de meg nem engedve, hogy birnak ilyenekkel, abból még nem következik, hogy birnak kellő tapasztalattal és ügyességgel is a kellő vezetéshez?

Ha mindezen akadályokat és aggályokat összefoglaljuk, úgy kitűnik,

* Megint mint »kínzás« értendő.

hogy *csakis a hivatásszerű vadász** képes, de ez is csak bizonyos körülmények között, a fiatal vizslát naponkénti használat mellett, a tőkély ama fokáig kiképezni, melyet tőle joggal várhatunk. Nézetem szerint azonban éppen a hivatásszerű vadász idegenkedhetik legkevésbé a kényszeridomítás fáradalmaitól, hiszen ez hivatásának tagadhatatlanul egyik jelentékeny részét képezi. De én mindezt nem akarom becsülgetni, hanem inkább a főbb pontra áttérve, kételyeimet egy pár kérdésbe foglalom össze.

Azt senki sem tagadja, hogy a vizslának a legfőbb előnye a feltétlen engedelmesség, mely éppen őt, szemben a többi ebekkel, első sorba helyezi, mert semmi másféle eb nem tanulja meg gazdájának még a legkisebb intését is megérteni és ennek eleget tenni. Tehát mindenek előtt azt kértem, *vajjon kényszeridomítás nélkül gondolható-e az engedelmességnek ily foka?* Vajjon a játszva tanított eb, olyan állatokat, melyeknek undorító szaguk van, vagy szembeszállnak vele, elhozza-e? Vajjon megteszi-e, hogy a hideg vízbe ugorjon, ha ezt tőle kívánjuk? Vajjon a már teljesen megdermedt nyulat, mely napok óta hever s melyet az erdőben esetleg talál, biztosan elhozza-e, vajjon oly tárgyakat, melyeknek súlya megerőltetést kíván, viszi-e, vajjon végre a foglyaszás ideje alatt oly gyakran található kis nyúlfiókákat kímélni fogja-e, legyőzi-e ösztönét, mely ezek megfojtására készteni, ha nem félne a büntetéstől, mely ily esetekben reá vár? . . .

És most az utolsó és legfontosabb kérdést vetem föl, mely bizonyos mértékben az eddig felhozottakat fölöslegessé teszi:

Mint tudjuk, minden fiatal eb követ el hibát, még pedig olykor vastag hibát, melyet komolyan és nyomatékosan kell megtorolni. Az ilyen büntetést egyes esetekben pl. ha az eb a vadat kikezdi, ha túlságosan szorítja, ha a kisebb szárnyast éppenséggel le is nyeli stb. nem ritkán irgalmatlan szigorral kell végrehajtani. Most azt kértem, vajjon az a naturalista — ezalatt olyant értünk, mint pl. a vívók között is, ki tudományát nem rendes iskolázás, hanem *csakis gyakorlat* által sajátította el — tehát az ilyen naturalista vizsla, ha a bundáját egyszer jól kiporolták, odaengedi-e magát *másodszor és harmadszor* is a korbácnak?

A felelet erre egyszerű, nem fogja tenni, hanem azt, aki vele így bánt, egyszerűen kerülni fogja, másszóval félénk, nemkezes lesz. Mihelyt azonban ez megtörtént, annak lehetősége is megszűnt, hogy a hibáról le lehessen szoktatni. Hajszolhat özet, nyulat, tetszése szerint, a foglyok után beugorhat, a hasznos vadat megfojthatja, a kártékonnyal nem törődhetik, egyszóval elkövethet bármiféle rendetlenséget a nélkül, hogy felelősségre lehetne vonni; mert mindent saját belátása és ízlése szerint tesz. A kötelesség és szükségesség érzete előtte ismeretlen maradt s csak veleszületett hajlamait követi. Ha ezek véletlenül jók, akkor a vele bibelődő vadász szerencséről beszélhet s talán hosszabb idő múlva célt is ér vele; ellenkező esetben azonban, ha az eb rossz, vagy éppen

* Diezel idejében ez a nyilatkozat jogosult volt, de ma, mint a tapasztalat mutatja, nem találó.

gonosz természettel bír, akkor a tanító fáradozása eredménytelen marad. Így pl. a legrosszabb hibák egyike a vad kikezdése, nem szükség, hogy különös gonosz hajlamból eredjen, hanem erre a vizslát a véletlen is rávezetheti, mikor több eb fog meg egy nyulat s azáltal, hogy egyik sem akarja eresztetni, addig huzzák és tépik, míg szétszakad.

Bármilyen okból származott a nyúlkezdés, szükségképpen büntetést von maga után; ha a fenytetés megfelelő volt, akkor azon kellemetlen alternatíva előtt állhat a vadász, hogy a *nemidomított* vizsla vagy félelemből hogy kikap, nem megy hozzá, vagy, ami még szerencsésebb eset, jövőben a megfogott nyulat nem veszi fel, hanem otthagyja; míg a *jól idomított*, a »hozd el« vezényszóra, még a darabját is megkeresi és elhozza, miből még azt a tanulságot is levonja, hogy a nyulat nem széttépnie, hanem elhozni kellett volna s mi a jövőben — a legritkább eseteket kivéve — meg is fog történni.

És éppen ez az a pont, melyben rendszereink nem egyeznek. Szívesen megengedem, hogy az angol módszer* szerint idomított vizslák — miután főfeltétel, hogy jó fajtából származnak — kitűnően keresnek és állnak, ha szőrmés vadat nem is, de a szárnyas vadat jól elhozzák, sőt azt is megengedem, hogy negyedik, ötödik évükben elég engedelmesek is lesznek; de lehetnek és vannak is olyan körülmények, mikor ezen tanítási mód a mestert teljesen cserbe-hagyja. A kényszereszközök segítségével idomított vizsla ellenben az engedelmességet *soha* sem tagadhatja, vagy tagadja meg; meg *kell* tennie azt, mit tőle kívánnak, mert az idomítással bele van oltva egész életére az engedelmesség.

Már csak az egyszerű pórázra vevés, korallt nem is használva, emlékezteti alárendeltségére; nem ismer mást, mint azt, hogy urának akarát gyorsan és pontosan végre kell hajtani; gazdája lábához megy, habár csúszva, még akkor is, midőn tudja, hogy erős büntetés vár rá.

Ha a régi divatú parforce-idomításnak** valósággal nem lett volna más előnye mint az, hogy még a legfélénkebb és legérzékenyebb vizslát sem tette nemkezéssé, már ezen szempontból is föltette áll minden másnak és megtartandó.

Őn továbbá a juhászkutya tanulékonyására hivatkozik, mely a kényszer-idomítás legkisebb nyoma nélkül, szakmájában mégis minden lehetőt megtesz.

A juhászkutya ügyességét, mit magam is sokszor megbámultam, nem vonom kétségbe; de viszont azt felelhetem, hogy ez csakis arra szorítkozik, mit a *juhnyáj körül* végez, miben napról napra van gyakorlata, míg vadászni még a legjobb időben sem szoktunk mindennap.

Ezen szűkkörű tevékenységétől eltekintve, a juhászkutya éppen olyan faragatlan és engedetlen, mint bármely más kuvasz.

Hogy ezt igazoljam, csak két esetet hozok fel. Ha menekülő őzeket vagy nyulakat lát, vagy egy másik eb jön közelébe, mellyel ismerkedni kezd,

* A valódi angol módszer szerint a vizsla engedelmes lesz szintén, mert ha szükséges, kényszereszközöket használ.

** Parforce-idomítás alatt csakis a kényszeridomítás és nem az állatkínzás értendő.

vagy azért, hogy összemarakodjék vagy bármi más okból, gazdája hívhatja és füttyülhet neki amennyit tetszik, nem hallgat rá.*

Ebből kitűnik, hogy ezen különben okos állatoknál a fődolog, t. i. az *engedelmesség*, hiányzik.

Befejezésképpen engedje meg, hogy még egy, a gyakorlati életből vett példát, mint argumentum ad hominem hozzak fel, amely hivatva lenne nézetemet más irányban igazolni.

Egyszer valakit arra szólítottak fel, hogy a mezei vadászaton egy magas-rangú úrnak kerestessen; ezen feladat azonban az illetőt nagy zavarba hozta, mert vizslái nemcsak hogy nagyon messze kerestek, hanem, dacára hogy nem voltak nyúlhajszolók, mégis meg volt nekük engedve, hogy minden nyúl után, melyre lövés történt, 80—100 lépésnyire utánfussanak a célból, hogy meggyőződjenek, vajjon el van-e találva vagy nincs.

Ezen szokások sehogy sem voltak összeegyeztethetők azon szigorú és szokatlan követelményekkel, melyeket ezen alkalommal megkívántak; feltétel volt ugyanis, hogy a vizsla csakis *lépésben* keressen és semmiféle lövésre, talált vagy nem talált légyen az, parancs nélkül előre ne törjön.

Beláthatja, hogy az adott viszonyok között ezen feladat elég nehéz volt. Jobbnak hiányában vizslái közül kiválasztott egy kant, mely ámbár már négy éves és nagyon engedelmes volt, de azért a lövésre mégis heveskedni szokott. A begyakorlásra, másszóval a vizsla előkészítésére sok idő nem volt, csak egy pár óra állott rendelkezésre, mennyiben a megbízatást követő napon kellett volna vadászni.

A próbavadászatnál a vizsla kezdetben minden nyúl után, melyre a gyakorlat kedvéért vaktöltéssel lőttek, hevesen beugrott, de az első mérsékelt korrigálásra megismerte, hogy mit kívánnak tőle s hívásra azonnal visszajött. Végre már egyszerű pisszentés is elengendő volt, hogy csendesen nézzen azon nyúl után, melyre két lövés esett, akár mintha mindig úgy lett volna. Az idő rövidsége és más akadályozó körülmények miatt többet az nap tenni sem nem szabadott, sem nem lehetett. A második probléma megoldása, a lépésben való keresés, másnapra a vadászat előtti rövid időre maradt. E célra lóher- és burgonya-földeket választottak ki. Az »előre« vezényszóra a vizsla a megszokott rövid vágatásban megindult, de nem kis bámulatára »lassan« vezényszó mellett mindannyiszor vissza kellett térnie. Rövid idő alatt belátta, hogy miről van szó s végre, amint éppen vezetője kívánta, óvatosan kezdett előtte 8—10 lépésnyire keresni. Az igazság kedvéért megjegyzem, hogy biz' ezt *nem remélte* senki.

A vadászat alatt a vizsla stoikus nyugalma mind jobban és jobban előtérbe lépett; az elhibázott nyúl után nem ugrott be, sőt ellentállott azon kísértésnek is, hogy a közvetlen előtte vergődő, meglőtt nyulat megfogja. Ha kezdetben itt-ott meg is rándult, elég volt egy halk intés, hogy ingadozó erénye ismét egyensúlyba jöjjön.

* Nem mindig; juhásza válogatja.

Most mondja meg, kedves uram és barátom, hiszi-e, hogy egy játszva tanított vizsla, a melyik — ha így fejezhetem ki magamat — nincs gyökeres, mondjuk következetes szigorú módon a pontos, feltétlen engedelmességre idomítva, *bele találná-e magát ilyen gyorsan új szerepébe, nevezetesen mi a rövid keresést illeti!*

És most mindenikünk maga útját követve és ragaszkodva ahhoz, mit a hosszú tapasztalat jónak igazolt, váljunk el békében és egyetértésben; bízzuk az olvasóra, hogy bíráljon és a legjobbat megtartsa.

Annyi mindenesetre bizonyos, hogy ha az ön nézete, a kényszeridomítás teljes nélkülözhetőségét illetőleg helyes és én így éveken át üres szalmát csépeltem: akkor méltán sok keserű és fáradságos órától kímélhettem volna meg magamat, különösen fiatalabb korban.

ANGOL VIZSLÁK.

ús vadállományú területeken, hol a fogoly bőviben van, vagy nagykiterjedésű lápokon, a nyírfajd- és sárszalonka vadászatánál, sőt még az erdőben is, erdei szalonka bokrásszatnál, még mindig előszeretettel használják a kontinensen is gyors találása miatt az angol vizslát. S habár az angol vizsla előnyeit ma már nem is becsülik túl, mint kezdetben, behozataluk idején, azért kitűnő tulajdonságait elvitatni nem lehet.

Az egyes fajták története és a fajtajellegek a német ebtörzskönyv nyomán az alábbiakban foglalhatók össze.

7. A POINTER.

Egy színnyomatú képpel.

A rövidszőrű spanyol vizslákat valószínűleg a XVIII. század utolsó vagy a mult század első éveiben vihették először Angolországba, mert a régibb írók rövidszőrű vizslákról nem tesznek említést. Úgy 1800 körül *Sydenham Edwards* így ír: »Hogy a fajtát — a spanyol vizslákat érti — bátrabbá és gyorsabbá tegyék, a vadászok apró és gyors rókakopókkal keresztezték. . . . A pointerek minden előnyeik mellett is nehezen idomíthatók . . ., de hibáik az idomítással eltüntethetők . . . A jelzett keresztezés eszméje *Thornton* nevű ezredestől eredhet és az összes pointerek az ő ebeitől származhatnak.

A »*Sportman's Cabinet*«-ben olvashatni: »Körülbelül 40 év előtt (az első évtizedekben) majdnem csakis barnán foltozott fehér pointerek voltak; csak *Kingston* herceg tartott fekete ebeket, melyekért halála után mesés összegeket fizettek. Minél jobban kezdett a fajta elterjedni, annál különbözőbbé vált. A vadászat ösztöne három-négy hónapos korukban kifejlődik bennök.«

A »*Sportman's Repository*« azt írja, hogy midőn *Thorntonnak* »Plutó« és »Junó« nevű híres ebeit *Gilpin* festő lefestette, ezek az alatt egy óra hosz-

száig állották a foglyokat. A »*Rural Sports*« ugyanezen »Plutó«-ról azt írja, hogy véres csapán is igen jól dolgozott.

Ezen fajtát az irországi vadászok is keresztezték rókakopókkal s hogy nagyobb bátorságuk legyen, Angliában szórványosan szelindeket is használtak keresztezésre.

A negyvenes évek elején *Edge* és *Mattingley* tűntek ki kitűnő pointerek tenyésztésével, kik különösen a túlságos sok rókakopó vér paralizálására törekedtek, mi nekik meglehetősen sikerült is. Ezen ebek utódai jelenleg majdnem mind fehérek barna foltokkal és ezekből származik a Németországban híressé vált »Nasó II.« és ennek utódai. Ezen eb fiai és unokái különösen jó vezethetőségük és sok irányú használhatóságuk által tűntek ki.

A pointer fajtajellegei a következők:

1. A *koponya* kellő nagy, de nem annyira mint a régi spanyol pointeré; a fülek között szélesebb mint a setternél. A homlok a szemöldökig jó meredek. A nyakszirtecsont kiemelkedése okvetlen kívánatos; a koponya felülről nézve egy középbarázda által elválasztott két domború félből kell hogy álljon.

2. Az *orr* 10'4—12'3 cm hosszú, megfelelő szélességű, tágra nyílt orrlilikakkal. Az orr hegye az egészséges állatnál nedves és hidegtapintatú, az orrlilikak jól nyitottak; színe vagy sötétbarna vagy fekete, kivéve a fehérsárga pointereket, melyeknél az orr színe sötét hússzínű. Az arcorr alakja inkább négyzetes, nem előre hegyesedő. A fogak szabályosan találhatnak össze.

3. *Fülek, szemek és piszlék*. A fülek középhosszúságúak, vékonyak és redősek, laposan fekszenek az archoz, alacsonyan illeszkednek s nem mutatnak semmiféle hajlandóságot a felfeléállásra.

A szemek szelídekintetűek és közép nagyságúak; színök többnyire barna, de a szőrözet színe szerint változhatnak.

A piszlék legyenek jól kifejlődve; de nem szabad lelógóknak lenniök és keresés közben habzaniok.

4. A *tarkó* a nyak felé ívezett, hosszú és gömbölyű s a torkon a bőr lebenyt nem képez; a törzsből kecses hajlással emelkedik ki.

5. *Vállak és mellkas*. A kettőnek kifejlődése egymástól van függővé téve. A széles, elzárt mellkas kizárja a laposan ráfekvő lapockaképződést, minek aztán az a következménye, hogy a lapockák ahelyett, hogy amint kellene, hátrafelé rézsütosan állanak és a szabadmozgást elősegítenék, felálló, rövidek és kevésbé mozgékonyak. Miután a tüdőnek hely kell, a mellkasnak egy bizonyos szélessége természetesen szükséges, azonban a mély mell mindig előnyösebb. A bordák a lapockák mögött jól hajlítottak és mélyen lenyúlók; ez különösen az utolsó bordánál kívánatos.

6. A *hát*, a hátsó címer és a sarokizület a mozgékonyásznak a legfontosabbik tényezői; ezeknek kifejlődésétől függ az eb ereje és gyorsasága.

A derék legyen mérsékelten domború és nagyon izmos; az izmok fődjék a hátbordákat.

A csípő legyen széles, kissé egyenetlen felületű, és a comb könnyű hajlással ereszkedjék le belőle.

A combok legyenek teltek és nagyon izmosak; a sarokizületek jól hajlítottak és egymástól távolállók, mi elősegíti a könnyű vágatást, anélkül, hogy az állat kifáradna.

7. *Láb, könyök és lábtő.* Habár ezen főcsontok csak emeltyűk gyanánt szolgálnak, melyekre az aktív erőt kifejtő izmok tapadnak, mégis elég erőseknek kell lenniök, hogy minden megerőltetést kibirjanak. Ezen okból nemcsak a comb, hanem az összes izületek, különösen pedig a sarokizület és a lábközép legyenek erőscsontuak. A könyök legyen elég mélyen elhelyezve, mert akkor a felkar elég hosszú s ne legyen se be-, sem kifelé fordulva. Az utóbbi még kisebb hiba, mert a törzshöz szoruló könyök a mozgást jelentékenyen akadályozza. A sarokizületeknél megfordítva van; ezeknél inkább megengedhető, ha befelé állanak mint kifelé. Úgy a mellső, mint a hátsó lábközép legyen rövid, majdnem merőlegesen álló és erőscsontú.

8. *A lábak* igen fontosak, mert ha nincs meg a kellő alakjuk s a talp szaruhártyája nem elég erős, akkor az eb hamar megsántul s dacára minden temperamentumának, a vadászaton nem fog gazdája lábától elmozdulhatni.

A láb alakját illetőleg a tenyésztők sokat vitatkoztak; ennek dacára a pointernél az ú. n. macskaláb, jól hajlott és záródó ujjakkal az ú. n. nyúl-lábnál előnyösebb. A setternél a lábujjak között lévő hosszú szőr, mely a pointernél teljesen hiányzik, a nyúlláb puhaságát bizonyos mértékig kiegyenlíti. A fő mindenestre az, hogy a lábujjak erősen záródjanak és a talp erős legyen.

9. *A fark* töben erőscsontú, de mindjárt vékonyodó és a végén vékony csúcsban végződő. Nem szabad semmit kunkorodnia, csak gyengén hajlított s alig emelkedhetik a hátvonalnál valamivel magasabbra.

10. A pointer *testalakja* teljes szimmetriát kell hogy mutasson. Egyetlen ebnél sem oly feltűnő a nemes, szép alak és az ellenkezője közötti különbség. Ezen sajátosságát minden szakértő azonnal felismeri.

11. *A szőrőzet* puha és lágy, anélkül hogy selyemszerű lenne.

12. *A színezetben* nagy eltérések nincsenek. Dívatos színek a barna és fehér vagy sárga és fehér. Ezek után következnek a fekete és fehér, a rozsdabarna jellel vagy anélkül, az egészen fekete és az egyszínű barna. A sötétbarnán babozott talán a legszebb színezet.

8. AZ ANGOL SETTER.

Egy színnyomatú képpel.

A setterek olyan ebektől származnak, melyeket Spanyolországból már a XVI. században vittek be Angliába, miért is *spaniel*-eknek vagy *settings dogs*-nak (ülő eb) is nevezték, melyből később a *setter* elnevezés keletkezett. Ez azonban csak azután történt, midőn a spaniel, keresztezés folytán, magasabbá, vezethetőbbé és kevésbé göndör szőrűvé vált. Általános használatuá, mint a »Sportsmanns Cabinet« írja, csak 1803-ban lett, mely folyóiratban ez áll: »Azon eb, melyet setternek neveznek, a pointerek* egy species-e, mely eredetileg a spanyol rövidszőrű ebnek, a nagyobb angol spaniellel való keresztezéséből jött létre«. Vajjon ezen adat helyes-e, jelenleg nem puhatolható ki. A nevezett folyóiratban mr. *Joh. Taplin* azt írja a setterről, hogy nagyon félénk, s hogy fölötte könnyen válik nemkezezzé és elvadítottá.

Angliában már régóta különböző fajta spanielek, illetve spanieltörzsek voltak s így lehetséges, hogy ezen fajtákból különböző settertörzsek keletkeztek. Így a jelen század első tizedében a tulajdonképpeni Angolhonban leginkább a fehér-barnák, a fehér-sárgák és feketék voltak elterjedve, Írországban a fehér és vörösek és az egyszínű vörösek, Skótországból pedig a fehér vagy feketék és fehér és vörösek. Mindezeket a törzseket azonban nem tenyésztették tisztán maguk között, hanem tulajdonosaik a tenyészebekeket más, de vadászatilag jó tulajdonságú törzsekből vagy fajtákból választották. Az egyes fajtáknak elválasztása, illetve tiszta tenyésztése csakis az első ebkiállítások után vette kezdetét. Megjegyzendő azonban, hogy az írek vizsláikat az angol setternél már kezdettől fogva többre becsülték. Csak a legújabb időben kezdték a szigetbirodalomban is egyes setter-törzseket különösebben figyelemre méltatni, így a mr. *C. Laverack* által a 40-es és 50-es években tenyésztetteket; ezek főkép fehér és barnáktól származnak, melyeket *Laverack* egy *Harrison* nevű lelkésztől Carlisle vidékéről kapott. *Laverack* nagy mértékben volt tekintettel a vadászati tulajdonságokra; ezért Írországból és Skótországból szerzett be apaállatokat s ezek után tenyésztette az oly híressé vált *Laverack-settereket*, melyek a vérkeverődés folytán, majd fekete-fehér-vörösek, majd vörös-fehérek, majd barna-fehérek, fehér-sárgák, majd kékes színűek (a fehér és fekete szőrök egyenletes elegyülése folytán) voltak. Mint a *Ranger III*-nak az »Illustriertes Buch vom Hunde« című munkában közölt törzsfájából látható, *Laverack* a legnagyobb mértékű beltenyésztésnek volt híve. Ezen eb évek hosszú során át Anglia legjobb ebe volt s nagyon vén korában, mint *Solms-Braunfels Albrecht* herceg tulajdona, pusztult el Braunfelsben.

Midőn a *Laverack-setterek* a legnagyobb hírnévnek örvendettek, de már egy kissé elfinomodtak, tenyésztőjüknek erős ellenlábassa akadt egy régi barát-

* Ez alatt nem a mostani pointert kell érteni, hanem csak egy rövidszőrű vizslát (To point = megjelölni, jelezni).

jában mr. *Purcell Llewellyn*-ben. *Llewellyn*, hogy a beltenyésztés következményeinek elejét vegye, a barátjától, illetve mesterétől kapott szukákat spanielekkel fedeztetve vérfelfrissítést hozott létre; ezek utódai csakhamar nagy tekintélyre tettek szert, csakhogy, sajnos, többnyire igen hosszú és túlságosan hajlított farkuk által tűntek ki. Jelenleg aligha található olyan tisztán tenyésztett egyed, mely vagy csakis a *Llewellyn*- vagy csakis a *Laverack*-féle ebektől származnék. A két törzs egyedeit a setterkedvelők folytonosan keresztették s így nagyon behatóan kellene kutatni, vajjon az egyik vagy másik *Laverack*- vagy *Llewellyn*-setter csakugyan megérdemli-e nevét.

Angliában, az ottani setterekre megállapított fajtajellegek mindkét nevezett törzsre találnak; szőrszínezetük is azonos. A fajtajellegek a következők:

1. A *koponya* sajátságos alakú, körülbelül a pointeré és a spanielé között áll; nem oly nagy mint az első és nagyobb mint az utóbbié. A nyakszirtsont bütyke nem oly feltűnő mint a pointernél, a koponya is keskenyebb a fülek között és a szemöldök határozottan feltűnik.

2. Az *orr* hosszú és széles, anélkül, hogy a szemek között teltebb volna; átlagos hossza a szem belső szegletétől az orr hegyéig mérve, 10·4 cm. Az orrtő és orr hegye között egy kis homorodás van, kiemelkedésnek nem szabad lennie és a szemöldök meredeken emelkedik ki az orrtőből. Az orrlíkak nagyok és jól szétállanak; az orr hegye mindig nedves és hidegtapintatú. Az orr színe fekete vagy sötétbarna; azonban a fehér és sárga, fehérsárga setterek között még a legtisztábban tenyésztetteknél is találni ibolyaszínű orrot, mi megengedhető. Az állkapcsok legyenek egyenlő hosszúak; a »hegyes arccorr« vagy az ú. n. »disznóarccorr«, mely utóbbi akkor jön létre, ha az alsó állkapocs rövidebb a felsőnél, nagy hiba.

3. *Fülek, pislék és szemek*. A fülek rövidebbek mint a pointeréi, de nem annyira mint a spanieléi. A szőrözet gyér és puha, a füle úgy rásimul, hogy belsejébe nem láthatni be. A fülek szorosan illeszkednek a koponyához, nem felállóak s mindig 5 cm hosszú selyemszerű szőrrel vannak fedve.

A pislék nem oly teltek és lecsüngők mint a pointernél, de a száj szegletében egy kissé vastagok, anélkül, hogy lelógnának. A szemek élénkek, közép nagyságúak; a szem színe szép barna s a szemek a szegletükben jól kereszteződnek.

4. A *nyak* nem mutatja azt a szép kigömbölyített izomzatot mint ez a pointernél látható, de azért mérsékelten ívezett s úgy illeszkedik a fejhez, hogy a nyakszirt nem áll ki. A torokbőr nem lebenyes, habár egy kissé laza.

5. A *vállak és mell* szabadon izülnek egymással; a lapockák rézsutosan állanak és a könyökök mélyen. A mell legyen inkább mély, mint széles.

6. *Hát, comb és sarokizület*. Az ágyék mérsékelten domborodó, anélkül azonban, hogy feltűnő ívet képezne, mert ez hiba és ennek lassú vágtatás a következménye. A kiadó vágtatáshoz szükséges, hogy a térd jó hajlású legyen és kifelé álljon.

7. *Láb, könyök és lábközép*. A könyök és lábujjak állása egyenes; ha nem állának egyenesen, mindig jobb, ha befelé, mintha kifelé állanak.

Az előkar izmos és erőscsontú, a lábtő széles és a lábközépcsontok rövidek, de átmérőjük legyen minél nagyobb és állásuk a merőlegestől ne térjen el. A hátsó lábak legyenek izmosak, csontosak; a sarokizület és a láb legyen erős, tömött szőrözetű és kissé befelé álló, löcslábú.

8. A *lábakra* nagy figyelem fordítandó, mert ezek teszik képessé az ebet kitartó és megerőltető használatra. Miután a settert különösen vízben és vize-nyős, lápos területeken használják, okvetlen szükséges, hogy lábujjai között erős szőrözete legyen; éppen ez okból a setternél a jól szőrözött nyúlláb elő-nyösebb mint a macskaláb.

9. A *fark* igen jellegző és élével felfelé állított kaszához hasonlítható. A zászlót egyenes selymes szőrök képezzék, melyek a fark tövénél rövidek, a közepén a leghosszabbak és a vége felé ismét egészen rövidek, úgy hogy a fark vékony csúcsban végződik.

10. *Külső alak általában.* A setter külső alakja már első tekintetre bizonyos nemességet kell hogy mutasson, mely a művészi egyöntetőséget a fajta karakterisztikus jellemvonásaival egyesíti. Körvonalai legyenek tetszetősek és a művész szemében is oly megnyerők mint a pointeréi.

11. *Szőrözet.* Elengedhetetlen feltétel a szőrözet selyemszerűsége, továbbá hogy semmi göndörödést ne mutasson. A szőrözet legyen jelentékenyen dús, s úgy az előlábak, mint a hátsólábak hátsó felén képezzen rojtozatot.

12. A *szín* nincs szigoruan meghatározva; rendesen a következő színeket különböztetik meg: 1. fekete-fehér, nagy foltokkal tarkázva, 2. fehér és narancs-sárga foltokkal pettyezve, 3. tiszta narancssárga és fehér, 4. fekete-fehér, rozsdabarna jelekkel; fehér-barna, 5. fekete és fehér, 6. barna és fehér, 7. tiszta fehér, 8. fekete, 9. barna, 10. vörös és sárga.

Országos Széchényi Könyvtár

9. AZ ÍR (VÖRÖS) SETTER.

Egy színnyomatú képpel.

Az ír-setter szintén a spanieltől származik, hanem mostani jellegét csak az idők folytán nyerte. *Gervase Markhams* adatai nyomán, melyeket a »Hunger's Provention«-ban közölt, a század elején bőrbarna színű volt. Hogy a vörös szín mikor kapott lábra, nem lehet tudni; egyes adatok szerint vörös-fehér színűek egyszerre általános kedveltségnek kezdtek örvendeni és az egyszínű vörösöket csak a kiállítók részesítették előnyben. Az írek különösen a vadászati jó tulajdonságait becsülik nagyra, úgymint a nagy kitartást, a jó orrot, ellentálló képességét stb.; de maguk is elismerik, hogy nyakassága miatt nagyon nehéz idomítani. Ha azonban akaratossága meg van törve, akkor a vadászáton kitünően beválik.

Egyes felvilágosodott tenyésztők, már a 30-as években, vagy talán előbb is kereszteztek fekete-vörös setterekkel. Később, midőn a kiállítások a jellegeknek különféle megváltoztatására hatással voltak, úgy az írek, mint a skótok tovább kereszteztek, részint azért, hogy az írországiak divatba jött sötét-vörös színét

lehető intenzíven megtartsák, részint, hogy a fekete-vörös skót-setterek vörös jeleit minél feltűnőbbé tegyék. Ezen keresztezés folytán azonban a vörös settereknél igen gyakori jelenség lett, hogy a szőrszálak hegye feketébe ment át, minek folytán a kiállításokon nem voltak díjazhatók, dacára, hogy vadászati szempontból javultak. A fekete-vörös fajtának vörös jelei, idővel igen könnyen eltűnnek, miért is a felfrissítés vörös ebekkel szükséges volt.

A fajtajellegek a következők:

1. *Fej*: hosszabb és keskenyebb mint az angol setternél.
2. *Szemek*: feketék vagy sötétbarnák.
3. *Orr*: sötétvörös vagy sötét hússzínű; Írországbán a fekete orr kívánatos.
4. *Fülek*: mélyen és jó hátul illeszkednek a koponyához, szélük hosszú-szőrű és nem húsosak.
5. *Piszlék*: meglehetősen jól ki vannak fejlődve, de semmi szín alatt sem lelógók.
6. *Tarkó*: szépen és jól ívezett, a rézsútosan álló lapockák közül felfelé emelkedő.
7. *Mell*: mély és keskeny.
8. *Törzs*: a bordák nem nagyon domborodnak ki; a derék erős; a hátsó bordák igen rövidek.
9. *Mellső és hátsó végtagok*: mint az angol setternél, csak hogy a rojtozat erősebb és hosszabb.
10. *Fark*: mélyen illeszkedő; zászlója különös hosszú.
11. *Szín*: sötétvörös; a zászló és rojtok világosabb színűek. A fehér jel a kiállításokon nem kedvelt.
12. *Külsőalak* általában: részarányosságot mutat és nemességre vall; az összes testrészek, melyek az erő és kitartás tényezői, jó izomzatúak.

10. A SKÓT (FEKETE-VÖRÖS) SETTER.

Egy színnyomatú képpel.

A skót setter, melyet hibásan Gordon-setternek neveznek, az általános vélemény szerint a spanielnek, valószínűleg azon fekete válfajától származik, melyet kajtolásra használtak. Ezen fajta a század elején Skótszágban nagyon el volt terjedve és egyes példányok 1820-ban *Huntly márki*, a későbbi *Gordon herceg* birtokában voltak. Egy teljesen megbízhatatlan adat szerint, a hercegi juhászok egyikének lett volna egy *juhászeb szukája*, melyet kitűnő vizsla tulajdonságai miatt a herceg megvett s a legjobb setterrel fedeztetve, így azt a Gordon-setterek törzsanyjává tette. A herceg halála után, 1836-ban a kenneljében lévő összes ebeket, mint tisztavérű setterekeket, 600—1150 koronaért adták el. Ezen ebeket mind a herceg közeli ismerősei vásárolták meg, így: *Richmond herceg*, az *Abercorn*, *Chesterfield* és *Douglas* lordok, valamint még más szenvedélyes vadászok. Már azon időben is vita tárgyát képezte, hogy a juhásztól vásárolt eb csakugyan juhászeb volt-e; az általános hiedelem

szerint telivér setter-törzsből származott. Ezen nézet később annál is inkább erősödött, mert nem hihető, hogy egy oly felvilágosodott tenyésztő, mint amilyen a herceg volt, tisztavérű ebeihez nem vadászeb-vért kevert volna. Az említett szuka utódai csakhamar oly hírnévre tettek szert, hogy a *Gordon* jelzőt kapták, mit, sajnos, nemsokára az összes többi fekete setterekre is átvittek. Csak 10 év előtt állott be ebben változás, mikor a törzskönyvek ismeretesebbek lettek, s azóta Angliában csak a »fekete-vörös setter« elnevezés használatos; kivételt képeznek azok, melyek törzsfája Gordon Castle-ig nyúlik vissza. Hogy a szőr színezetében mennyire tértek el a valódi Gordon-setterek a mai skót ebektől, az árverési feljegyzésekből kitűnik. Azon alkalommal eladtak u. i. egy fekete-vöröset, egy fekete-fehér és vöröset, egy feketét, hat fekete-fehéret és egy vörös-fehéret. Midőn két évvel a herceg halála után *Laverack* Gordon Castle-ben a kennelt megnézte, csak két fekete-vörös példányt talált, a többi mind háromszínű, fekete-fehér és vörös volt. A tisztán fekete-vörösek csakis a kiállítások életbeléptetésével váltak divatosakká. A fajtajellegek a következők:

1. *Fej*: valamivel nagyobb mint az angol setteré.
2. *Szemek*: feketék, épúgy a száj nyákhártyája is.
3. *Piszlék*: szintén.
4. *Orr*: az orrlíkok többnyire nem elég nagyok.
5. *Külalak általában*: erősebb mint az angol setter.
6. *Fark*: rövidebb mint azé, de egészen olyan alakú.
7. *Szőrözet*: nem olyan selymes mint az angol setternél; a fülein hosszabb.
8. *Lábak* stb. Kivéve, hogy erősebbek, különben olyanok mint annál.

Németországban igen gyakran azt a nézetet akarták érvényesíteni, hogy az angol vizsláknak nem szükséges a kényszeridomítás s ezen nézetnek hódolnak nálunk Magyarországon is igen sokan. Ezt csakis az angol vizsláknak hiányos ismerete szülhette. Az angol vizslákat általában, a settereket pedig még inkább jellemzi a tüzes temperamentum, mint a pointereket s mindannyian tüzesebbek mint bármelyik német vizsla; tehát a kényszeridomítás nemhogy nem fölösleges, hanem a célból, hogy föltétlen engedelmességre legyenek szoríthatók, az angol vizslák, ha nem is jobban, mindenesetre éppen olyan mértékben igénylik a kényszeridomítást mint német fajrokonai. Ezen tévhit abból keletkezett, hogy az angol idomítási módszer magától érthetőleg és természetesen az ottani viszonyoknak megfelelően fejlődött és hogy a használatos műszavak az angol nyelvből vannak átvéve s végre, hogy az angol vadászati írókat nagyon kevesen ismerik s még kevesebben olvassák. Az angol vizsla idomításának módszerét ezen munka egy amerikai író, álneven *Frank Forester*, valódi néven *William Herbert* műve egyik fejezetének fordításában mutatja be. Ez a következő okból történt. Az eredeti mű Észak-Amerika vadászati viszonyait tárgyalja; a módszer lényegében azonos az Angliában alkalmazottal, csak hogy sokkal rövidebben és jellemzőbben tárgyalja, mint az angol írók és végre igen fontos ok az is, hogy ezen jellemzésből kitűnik, miszerint a kényszeridomítást Amerikában is, mint az ottani viszonyoknak megfelelőt, ajánlják.

Országos Széchényi Könyvtár

AZ ANGOL VIZSLA IDOMÍTÁSA ÉS VEZETÉSE.

Rendesen azt sem tételezik fel, hogy a jóra való vadász okvetlen maga idomítsa vizsláit; még sokkal kevésbbé fogadható el az, hogy a kezdő vadász a vizslaidomításban kellő képességet sajátíthat el azáltal, mert egy pár írott vagy nyomtatott, többé-kevésbbé terjedelmes útmutatást elolvasott.

Ellenkezőleg, ismeretes, hogy alig van ismeretkör, melyet nehezebben lehetne elsajátítani s mely annyira összefüggésben lenne az illető egyéni tulajdonságaival, mint éppen az állatok idomítása és azoknak hatalma alá való kényszerítése. Rendkívüli türelem, nagy lelki nyugalom, éles elme, belátás, gyors felfogás, állhatatosság, szükség esetén szigor, összekötve nagy tapasztalattal, testi erővel, természetes bátorsággal, fáradhatatlan tevékenységgel, hajlíthatatlan akaraterővel és állandósággal képezik az általános követelményeket. Még azok között is, kik az ebek idomításával üzletszerűleg foglalkoznak, ötven közül nem akad egy, ki ezen mesterségnek embere tudna lenni. Hogyan várható tehát, hogy a vadászkedvelő egy pillanat alatt tökélyre jusson?

Másrésről nem marad egyéb hátra, mint az, hogy aki nem tökéletesen jártas a vadászatban, vagy már teljesen kész, tehát idomított vizslát vesz, vagy a nem sikerülés veszélye mellett fáradságosan felnevelt fiatal pointerjét vagy setterjét átadja idomítás és bevezetés céljából egy szakértőnek. Annyi bizonyos, hogy a vizsla azon személy előtt dolgozik a legjobban, aki bevezette és tovább is vadászott vele, anélkül, hogy az eb gazdát cserélt volna. Miután azonban nagyon kevés azoknak a száma, kik a kellő ügyességgel bírnak, úgyszintén kevés ember akad, ki — ha bírna is a képességgel — hajlandó volna időt és fáradságot áldozni: azért a legritkább eset, hogy valaki a módos körökből rászánná magát vizslájával bibelődni. A felhozott okokból ennek még megkísérlését sem tanácsolnám.

A legnagyobb balgaság volna, ha teljesen kezdő az idomításra vállalkoznék. Minden esetre szükséges azonban, hogy a vadászatkedvelő is konyitson ezen mesterségnek elméletéhez, mert különben teljesen lehetetlen volna egy kitűnően idomított és vezetett vizslát másképpen tökéletesnek megtartani. Az elméletnek biztos megállapítása továbbá azért is szükséges, mert egyes hivatásszerű idomítók nem azért követnek el hibákat, mert nincs elég türelmük, hanem azért, mert hiányosak az ismereteik.

Mindenekelőtt előre kell bocsátanom, hogy noha az állásra a régi időben az ebeket tanítani kellett, most ezen tulajdonság a tisztán tenyésztett pointerknél és setterknél átöröklődik s mintegy természetes ösztönné vált, és hogy a szekundálás, midőn egy más eb áll, szintén átöröklött sajátság. Láttam már hat darab, egy alomból való, nem egészen hat hetes pointert, melyek az udvaron ide-oda mászkálva a galambokat és tyúkokat állották, még pedig úgy állva egymás mögött, akár az öreg vizslák a vadászaton. Nem is tartom tehát az idomításra érdemesnek azt a pointert vagy setttert, mely az első szárnyas előtt, melyről szimatot kapott, tekintet nélkül arra, vajjon látja-e, nem áll.

Az első kísérlet, mit a fiatal vizslával végzek, az, hogy megvizsgálom, vajjon van-e jó orra, tehát az idomításra érdemes-e vagy sem.* E célból a fiatal vizslát olyan helyre vezetem ki, természetesen puska nélkül, hol sok vad van s itt minden mozdulatát, minden ténykedését figyelemmel kísérem. Ha jó orra van és jó fajtából származik, akkor már az első ízben állani fog, mihelyt grouse-ra, fűrjre, sárszalonkára vagy erdei szalonkára akad.

Ha ezen kérdés eldőlt, akkor a vizslát, minél hamarább, annál jobb, haza kell vezetni és addig, míg a szobaidomítás teljesen befejezve nincsen, többé semmi szín alatt sem szabad a szabadba, még kevésbbé vadhoz vezetni.

Hogy oly sok vad, értéktelen és javíthatatlan kuvasz van, ez visszavezethető azon hibás eljárásra, mely szerint sokan a vizslát a vadászaton, a vad előtt akarják idomítani.

Az idomításnál legelső teendő a vizslát »hasalj!« (»down« vagy »charge«) vezényszóra a lefekvésre tanítani, még pedig úgy, hogy ezt bármely távolság-

* Midőn W. Herbert ezen könyvét írta, Amerikában tisztán tenyésztett, nemesfajú vizsla még nagyon kevés volt.

ban megtegye. Kezdetben ez a póráz segítségével, mérsékelt erőszak és büntetés mellett eszközölhető. Először meg kell tanítani, hogy vezényszóra, később a vezényszót követő karemelésre és végre a karnak egyszerű emelésére hasaljon.

Ha ezzel készen vagyunk, akkor megszoktatandó az eb, hogy póráz nélkül gazdájától nagyobb távolságban hasaljon s addig ezen helyzetben maradjon, míg a »keress tovább!« (»hold up!«) vezényszót nem hallja. Ezt az eb még akkor is meg kell hogy tegye, ha gazdája eltávozik, tehát hátat fordít néki, sőt akkor is, ha olyan messze megy, hogy nem láthatja. Végre meg kell tanítani arra is, hogy a fegyver durranása ugyanaz, mint a karemelés vagy a »hasalj!« vezényszó és hogy ezeknek a leggyorsabb futásában is engedelmeskednie kell.

Ezután a füttyentésre való engedelmességhez kell szoktatni. Legcélszerűbb, ha úgy tanítjuk, hogy a rövid, éles füttyre az eb megforduljon s gazdájára nézzen, a hosszú füttyre pedig hozzánk jöjjön. Mihelyt a jelző füttyre fejét fordítja, meg kell tanítani, hogy a kézintésnek megfelelőleg, jobbra vagy balra irányt is változtasson; ebből kifolyólag arra kell szoktatni, hogy a mezőt szabályosan, tisztán, amint azt füttyel és kézintéssel jelezzük, jól lekeresse. Lassankint meg fogja érteni ezen tanítás célját és azután önmagától is zeg-zúgban fog keresni. Ez igen fontos része az idomításnak, mert a vizsla nem tekinthető kész, tökéletesnek, ha a mezőn rendetlenül, mód nélkül és iskolázatlanul futkos ide s tova, mert ezáltal sok időt veszít és sok vadat elhagy.*

Mindazonáltal igaz azon állítás, hogy az amerikai idomitók által idomított ötven eb közül talán egyetlen egy sem akad, melyiket az idomítás ezen részének csak az alapelemeire is tanították volna.

Mihelyt a fiatal vizsla a lövésre azonnal jól hasal, a füttyre és hívásra gyorsan fordul, miután a rögtöni és föltétlen engedelmesség szükséges voltát megértette és azt is tudja, hogy a makacskodás büntetést von maga után, akkor az idomító a fiatal ebet egyedül s anélkül, hogy puskát vinne magával, kivezetheti, hogy vadat keressen. Ilyen alkalommal arra kell szoktatni, hogy a »toho!« vezényszó jel a megállásra és ebben oly gondosan kell gyakorolni, hogy a »toho!« vezényszóra még akkor is mereven álljon, ha vad nincsen előtte.

Ha a vizsla ezt tudja, akkor egyszerre több vizslát is lehet kivezetni és velük közösen gyakorolni a hasalást kézemelésre és lövésre, továbbá azt is, hogy »toho!« vezényszóra együttesen megálljanak vagy álljanak és hogy később,

* Egy, már meglehetősen magas korban lévő német vadászkedvelő ezelőtt negyven és egynéhány évvel a Newark és Hudson City között elterülő sósréteken gyakran vadászott W. Herbert-el sárszalónkára s ekkor elég alkalma volt a vezetésben való művészetét megbámulni. Azon időben Herbert három vizslát vezetett egyszerre, melyeket úgy dirigált, hogy az egyik jó távol jobbra, a második ugyanígy balra, a harmadik pedig előtte keregett. Egyik vizslának sem volt szabad a másiknak területére átmenni. Mihelyt azonban az egyik állott, pár pillanat múlva a másik kettő szekundált és ily helyzetben maradt addig, míg a lövés után az illető vizsla a vadat el nem hozta és a »tovább!« (»go on!«) parancs el nem hangzott.

ha látják, hogy az egyik áll, a többi is ugyanazt tegye. Hogy erre megtaníthassuk, nem szükséges egyéb, mint kitartás.

Most az ebeket az elhozásra kell megtanítani. Ez a legnehezebb lecke, de addig *egy vizsla sem tökéletesen kész, míg ezt meg nem tanulta*. Az elhozás megtanítása elengedhetlen követelmény; először azért, mert vad, erdős hazánkban csak így lehet gazdag zsákmányra szert tenni, másodsor ezáltal jobban elérhetni, mint bármi más módon, hogy *a vizsla óvatos és korrekt legyen*.

Az elhozásra éppen úgy mint a hasalásra, kezdetben a nyakló, a póráz, sőt ha szükséges, a korbács segítségével kell megtanítani.

Az ebidomításnál mindenekelőtt azt kell előtt tartani, hogy tisztán nyájaskodással semmit sem lehet elérni, hanem ezzel a büntetéstől való félelem járjon karöltve. Olyan vizslát, melyet csakis kedveskedéssel idomítottak, mihelyt szeszélyeskedni kezd, semmire sem lehet kényszeríteni, mert arról fogalma sincs, hogy a büntetés mit jelent.

Elhozásra az ebet csak kényszerrel taníthatni, oly módon, hogy egy labdát vagy más puha tárgyat a szájába dugunk, a száját összeszorítjuk és mérsékelt büntetés mellett annyiszor visszatesszük a szájába, ahányszor kiereszti. Ha ezt megtanulta, ugyanezen eljárás ismétlése által kényszeríthetjük valamely tárgy felvételére és vivésére, végre elhozására; s ezt addig gyakorolhatjuk, míg egészen biztos lesz az elhozásban.

Azután, ha az elhozandó tárgyat eldobtuk, a vizslát előbb hasaltatjuk és az elhozást addig nem engedjük meg, míg nem vezényeltük »*fetch!*«, »*fogd meg!*«; mielőtt a labdához érne, mely után küldtük, még egypárszor hasaltatjuk és utoljára abban a pillanatban, midőn már orrával a labdát érintené, megint »hasalj!«-t vezényelünk. A záró lecke abban áll, hogy megtaníttuk az elhozott tárgy nyugodt és önkéntes kiadására.

Mindezekre talán korbáccsal kell kényszeríteni; egyszer úgy mint máskor szigoruan, de mérséklettel és soha sem felindulással kell eljárni; ha a vizsla feladatát jól végzi, ne sajnáljuk a dicséretet és a kedveskedést, ellenkező esetben pedig alkalmazzunk szemrehányást, kísérve fenytéssel.

Szoktassuk meg a vizslát arra, hogy az, amire tanítottuk, mintegy második természetévé váljon, anélkül, hogy észrevenné a tanítás célját. Ha elértük azt, hogy az eb szóra és jelre egyaránt hiba nélkül engedelmeskedik; ha tudatában van annak, hogy a legkisebb engedelmetlenséget is okvetlen követi a büntetés, végre ha a tananyag minden részét, mint egy műlovar paripája teljes mechanikai biztonsággal és nyugodtsággal végzi, *akkor* puskával a válnunkon, kivezethetjük a mezőre, mert így nem fog nehézséggel járni, hatalmunkban tartani. Roppant gyorsan fogja megtanulni az elmélet alkalmazását a gyakorlatban, szenvedéllyel és odaadással fogja megkedvelni a vadászatot, buzgalma és igyekevése annál inkább fog növekedni, minél több vadat lövünk előtte s emellett kevés fáradságba kerül nyugodtságban és engedelmességben tartani.

Ily módon a büntetés képzei nem a vadhoz vagy a fegyverhez fűződnek, hanem a szobaidomításhoz s rövid idő alatt teljesen kész lesz; míg ha *félidomítással* visszük ki a mezőre, hol rossz szokásokat vehet fel és hibát hibára követhet el, anélkül, hogy tudná, mi a hiba, jó vizsla soha se lesz belőle. Ezen eljárás mellett megóvjuk a hibától, mielőtt azt elkövetné és egyetlen szóval elejét vesszük még a tévedésnek is. Más szóval, a vizslát nem azért büntetjük, mert foglyot vert föl, vagy egy másik vizslának nem szekundál, hanem azért, mert a »toho!« vezényszóra nem engedelmeskedett; úgyszintén nem azért kap büntetést, mert beugrott, hanem azért, mert a »hasalj!« vezényszóra, vagy a kézemelésre, vagy pedig a puska durranására nem hasalt.

Ha addig várunk, míg az idomítás nehézségeihez a szelesség és a vadász-szenvedély kísértései is járulnak, akkor hiábavaló minden fáradság. Az olyan eb soha sem lesz tökéletes, melyiket a »down!«, »toho!« és »fetch!« vezényszavakra feltétlen engedelmességre nem kényszerítettünk, még mielőtt vadat lőttünk volna előtte.

Ebben áll a vizslaidomítás nagy titka. Minden egyéb a gyakorlaton és tapasztalaton alapul, melyek úgy a tanítót, mint a tanítványt tökéletesbítik.

A fiatal vizslát mindig magában kellene vezetni, vagy más fiatal ebbel; de azért mindig sokkal jobb, mindaddig, míg teljesen kiképezve nincs és önbizalma nem jött meg, egyedül vinni a vadászatra.

Ha ellenben a fiatal vizslát egy idősebb, tapasztalt vizslával együttesen vezetjük, akkor csakhamar egészen ettől lesz függővé; észlelni, követni fogja ennek minden mozdulatát, de azt nem fogja megtanulni, hogy a terület egy részét önállóan keresse le a vadász előtt s a vadat maga keresse fel. Meg fog elégedni azzal, hogy az idősebbnek szekundál, anélkül, hogy önállóan állana s ennek folytán félénkké s végre hasznavehetetlenné válik. — Fiatal ebeknek együttes vezetése megint azért hátrányos, mert egymástól megvadulva, széleskedni kezdenek és csak egymás hibáit tanulják el.

Egészben véve, legcélszerűbb a fiatal vizslákat az első mezőben egyenként vezetni s emellett előttük annyi vadat lőni, amennyit csak lehet; azután a második mezőtől kezdve, tekintettel arra, hogy a pointerek- és set-

tereknek tulajdonképpen hivatása párosan keresni, egy hasonló társával együtt vezetendő; ez a pár azután is együtt tartandó s amennyire lehetséges, együtt is etetendő. Két olyan vizsla, melyek otthon és a mezőn összeszoktak, többet végez, mint három hasonló jószágú, melyek mindenike azonban — saját kezére — külön dolgozik.

Ezekben volnának összefoglalva a vizslaidomítás szabályai.

Azok után, miket Észak-Amerika művelt területein előforduló különböző vadaknak vadászatát tárgyaló szakaszokban elmondottam,* ezen szabályoknak a gyakorlati vadászatra való alkalmazását illetőleg, keveset vagy éppen semmit sem mondhatok.

Nem szabad a vizslát igen sok parancsolgatással kifárasztani s nem szabad főleg oly parancsokkal, melyek egymással ellenkeznek. De nem szabad egyetlen hibát sem elnézni, akkor nagyon keveset fog hibázni. Büntetni csak lehető ritkán szabad, de ha el nem kerülhető, legyen a büntetés nyomatékos, sőt szigorú.

Soha sem szabad a vizslára lármásan rákiabálni és utána szaladni, inkább azon kell lenni, hogy a vizsla jöjjön gazdája mögé, vagy be kell várni az időt, míg kifárad s magától visszajön; akkor a kettős hibáért kell büntetni.

Ha egy darab mezőt vagy erdőrészt akarunk lekerestetni, akkor, mihelyt belépünk abba, a vizslákat »keress előre!« vezényszóval elindítjuk s az irányt intéssel jelezzük. Füttyel fordítsuk meg és intéssel igazgassuk. Ha egy csapat fürjet vagy más vadat találtak, ne szaladjunk oda, hanem »lassan!« (»steady!«) vezényszóval engedjük utánuk húzni. Minél szelesebbek a vizslák, annál nyugodtabb legyen a vadász; mert azzal, hogy utánuk siet, még jobban készíti az elhamarkodásra. Nem kell semmibe se venni, ha egy csapatot az ebek felvernek s hogy emiatt egy lövéstől az ember elesett. Szilárdnak kell lenni s úgy büntetni, hogy ezt másodszor ne ismételjék.

Ha a vizslák állanak, magunk riasszuk ki a vadat, még akkor is, ha ezáltal rosszabbul is löhetnénk, mintha az eb zavarná fel beugrásával; mert ha ezen utóbbit megengedjük, a vizsla engedetlenne és nyakassá lesz.

Ha a lövés talált, maradjunk nyugodtan, a vizslát hasaltassuk és töltünk. Ha a vizslák kalébolnának, ne fussunk utánuk, mert ezzel még jobban elvadítanók. Helyt kell maradni s »hasalj!«-t vezényelni. Azután menjünk nyugodtan előre s anélkül, hogy a lelőtt fogollyal törődnénk, vegyük a rakoncátlankodót pórásra s jól megráncigálva vezessük vissza oda, a honnan beugrott és ott hasaltassuk és büntessük meg a lehető legszigorúbban. Azután

* Szerző Észak-Amerikában a vadászat három fajtát különbözteti meg:

1. (Upland shooting.) Sörétes puskával való vadászat Észak-Amerika művelt területein, beleértve az édesvízi szárnyasok vadászatát is.

2. (Bay shooting.) Parti vadászat közönséges vagy egyes nehéz récéző puskával, szárazon vagy vizen, mocsári vagy tengeri madarakra.

3. (Western shooting.) Golyós fegyverrel való vadászat Észak-Amerika műveletlen nyugati vidékein, lóháton vagy ebekkel, nagy szörmés vadakra (fővad), pl. bizon, medve, jávorszarvas és más különböző amerikai rőt vad.

hagyjuk feküdni, hozzuk el magunk a foglyot s tegyük le közvetlen az orra elé. Ha most aztán felvételjük és kiadatjuk, nyugodtak lehetünk, hogy jó ideig nem fog eszébe jutni a kalézelás.

Akár magunk idomítjuk vizsláinkat, akár ily módon idomított és vezetett ebet veszünk, bánjunk vele úgy otthon, mint a vadászaton, ezen előírás szerint, akkor — szavamat adom rá — hogy jók lesznek és jók maradnak.«

* * *

Záradékul legyen szabad egynéhány példát felhozni, melyek az eb bámulatos intelligenciáját és kitűnő emlékező tehetségét mutatják.

Egy régebbi állomáshelyemen (Diezel) a pagonyból vezető útam egy kisebb, köröskörül füvel benőtt tó mellett vitt el, melyben a húzás idején majdnem mindig voltak gyepi szalonkák találhatók, melyek tudvalevőleg igen jól kitartanak. Ha éppen időm és kedvem volt, akárhányszor letértem az útról a pár száz lépésre fekvő tó felé, hogy egynéhány darabot lőjjek. Miután ez többször ismétlődött, vizslám egészen rászokott, hogy már messziről előre szaladt a tó felé, hol addig keresett, akár csak ott lettem volna, míg szalonkára akadt. Ezt azután nyugodtan állotta, miközben felém nézett és minden mozdulatomat figyelemmel kísérte.

Ha én, mi többször megtörtént, közömbösen tovább mentem s az ebet, rá se nézve, mögöttem hagytam, a további állást abbanhagytam, a szalonkát kiröppentette s anélkül, hogy a büntetéstől való félelemnek legkisebb jelét mutatta volna, gyorsan és vígan utánam szaladt, míg különben, ha előfordult az, hogy valamit felvert, csak lassan, remegve és csüggedve szokott közeledni.

Vizslámnak ezen eljárását, miután nem egyszer ismétlődött, ismerőseim akárhányszor érdeklődéssel látták s kivétel nélkül, kivált azon éles megkülönböztető

képességét bámulták, hogy az eb a beugrást parancs nélkül csakis ezen kivételes esetben nem tartotta hibának.

Egyszer egy rétségen olyan szukával keresttem, melyet csak rövid időre adtak át nekem s mely nagy nyúlhajszoló volt, de igen jól állott. Lassú és óvatos húzásával rögtön elárulta, hogy foglyok vannak előtte s rögtön mereven állott is. Ebben a pillanatban felugrik előtte egy süldő nyúl s a foglyoktól ellenkező irányban menekül. Miután közvetlen közelében állottam, jól láthattam, hogy ennek láttára a vizsla egész testében úgy megrándult, mintha villámáram érte volna; de azért tovább állott, azzal a különbséggel, hogy szemeit nem a foglyokra szegezte, mint előbb, hanem egész testében reszketve, a menekülő nyúl után nézett.

Ezen látvány roppant érdekes volt, mert tisztán láttam, milyen borzasztó küzdelem ment végbe belsejében. Az erős vágy a nyúl után való szaladásra készítette, de azért közvetlen közelében vezetőjéhez, még sem merte a foglyokat otthagyni. A véletlen azonban gyorsan véget vetett ezen fájdalmas küzdelemnek; a foglyok felröppentek, s habár kettő majdnem egészen az orra elé esett le s dacára, hogy különben igen gyorsan és kedvvel szokta lövés után elhozni a leeső madarat, most az elhozási kedvtelését egészen sutba dobva, teljes erővel száguldott a már messze távolban lévő vágya tárgya, a nyúl után. Ezen már magában nagy önmegtágadás annál bámulatosabb, mert azt a vizslát már akárhány vasárnapi puskás használta, s ha nyulat fogott és azt elhozta, ahelyett, hogy megbüntették volna, még megdicsérték és kedveskedésükkel elhalmozták; tehát azon hitében, hogy veleszületett hajlamának eleget tehet, még inkább megerősítették s így a nyúlhajszolást, különösen a süldőfogást fontos hivatásának tartotta.

Ennek dacára erőt vett magán és a foglyok előtt állva maradt, míg azok maguktól felröbbentek! Az ilyfokú önmegadás bizonyára a ritkaságok közé tartozik.

A vizslák visszaemlékezésének erejéről a legérdekesebb példát beszélt el Lootz neudorfi pagonyerdész Sziléziában.

Lootz egy alkalommal, midőn a szabad mezőn egy rókakotoréket keresett fel, azáltal, hogy egy darázsfészket megbolygatott, az egész rajt maga ellen bősztette s a darazsak őt is, de különösen a vele lévő vizsláját összeszurkálták.

Éppen egy évre rá, midőn Lootz ismét azon hely felé ment, azt vette észre, hogy a vizslája eltűnt. Amint körülnéz, látja, hogy az tisztességes távolságban, behúzott farkkal áll, s dacára engedelmes voltának, sem hívásra, sem füttyre nem akar közeledni. Lootz ezen látszólagos engedetlenségen felbosszankodva visszatért, hogy megbüntesse, midőn a vizsla nyüszölve s az aggály- és félelemnek minden jelét mutatva, lábához mászott és bocsánatért látszott esdeni.

Amint azonban gazdája ismét a kérdéses hely felé indult s az eb akkor sem akarta követni, még nagyobb haragba jött; visszatérve azonban bámulva látta, hogy az előbbi jelenet ismétlődik s az eb még jobban meg volt ijedve és még hangosabban nyüszölt, mint előbb.

Csak most jutott eszébe tavalyi kalandjuk a darazsakkal s a talány meg volt fejtve. Hogy azonban tökéletesen meggyőződjk, később ismét kísérletet tett és a vizsla megint irtózáttal elkerülte a félelmetes helyet; bizonyos távolságban megvárta gazdáját s ha visszajött, leírhatlan örömmel fogadta, mintha mondani akarta volna: itt nem csípnek a darazsak!...

N. N., már nem emlékszem biztosan, melyik folyóiratban, a következő esetet írja le:

Mikor még a fuldai erdészeti intézetben voltam, több barátommal a Fulda partján lévő malom felé sétáltunk; velünk volt két féléves vizsla is, melyek egy és ugyanazon alomból valók voltak. Midőn a malomhoz vezető bürűn átmentünk, nem engedték a vizslákat a bürűre, hanem kényszerítettük, hogy a malomárkot átússzák. Az én szukám minden gondolkozás nélkül át is úszott, de a barátom ebe, dacára minden biztatásnak, nem volt rávehető, hanem a víz szélén megállott és ordított. A szuka látva társának kínos helyzetét, visszaúszott, magfogta annak a fülét, behúzta a vízbe és átúszott vele a másik partra. — Azok, kik akkor velem voltak, ezen sorok olvasásakor bizonyára vissza fognak emlékezni erre...

A vizsla erejének jellemzésére szolgáljon a következő ritka eset:

Miként az embernek, ha még oly gyenge is különben, néha bizonyos rendkívüli esetek, nagy veszély, vagy erős felindulás, pl. ha valakit tűzből vagy vízből kell kimenteni, vagy pedig ha az anyai szeretet játszik szerepet, olyan erőt kölcsönöznek, milyennel sem azelőtt, sem azután soha nem bírt: ilyen módon fordult elő egy eset egyik vizslámmal is, melyet kötelességemnek tartok ismételve közölni, habár ezt, közvetlen a kérdéses eset után, *Pfeil* közzétette.

Egyszer, midőn márciusban, hogy lássam, vajjon a szalonkák nem jöttek-e már meg, részint azért, hátha egy vörös ravaszdit kapok cső elé, egy pár vágást meghajtottam, vizslám egy csapos őzbakot ugratott ki, de mivel nem vette észre, hangot sem adott. Mikor tehát a bak az úton átugrott, nem voltam lövésre készen s csak akkor lőhettem, midőn a túlsó oldal bokrai közt éppen eltűnt.* Az erdőőr, ki a hajtásból éppen akkor az útra kilépve a lövést látta, mindjárt úgy nyilatkozott, hogy nem hiszi, miszerint lövésem talált volna, mert a lövés pillanatában a bak már igen messze volt bennt a sűrűben; én magam is ugyanazt hittem.

Képzeltetni tehát, mennyire elbámultunk mindketten, midőn vizslám, melyet az őz csapájától oldalvást láttunk valamivel előbb sietve szaladni, *szájában az őzbakkal*, hozzánk jött. — Hosszú vadászgyakorlatom ideje alatt *semmi sem lepett meg ily nagy mértékben*. Az ugyan nem ritka, hogy tüzes, erős vizsla az előtte lőtt őzet megragadja, egy darabig, kivált a lejtőn le, magával vonszolja; de ebben az esetben ilyen erőszakolt s nagy erő kifejtéssel egybekötött vonszolásról nem volt szó, mert az eb a bakot a szó teljes értel-

* Mentségül szolgáljon, hogy akkor még az őznyomért is vadkárt kellett fizetni s így már kora tavasszal is kénytelenek voltak a bakokat lelőni.

mében *apportírozta*, azaz *úgy hozta el, mint akár egy nyulat vagy rókát*. S hogy ezt teljes biztonsággal beigazoljam, a következő körülményeket sorolom fel:

1. Az őzbak a földet nem érintette, hanem az eb a hátánál fogva egészen szabadon hozta, úgy hogy mind a négy lába előre állott;

2. a vizsla az őzzel nem lépésben, hanem *teljes ügetésben* jött egy régi úton, úgy hogy pihenésre vagy terhének letevésére gondolni sem lehet;

3. ilyen módon legalább harminc lépésnyire hozta;

4. mintha az egész dolog játék lett volna, az első vezényszóra »ereszd!« nem tette le, hanem magasra tartott fejjel — mit soha nem fogok elfelejteni — szorosan előttem állva, csak a második parancsra eresztette ki a szájából;

5. egy hajtó, ki *Ludwig Mihály** oberhausen-i nyergessel oly távolban állott tőlem, hogy tisztán nem vehette ki, vajjon mi van a vizsla szájában, azt kérdezte ettől: »hát még szabad nyulat lőni?« mire a másik egész nyugodtan azt felelte: »kan-nyúl«.

Ezen párbeszédet azért hozom fel, mert ez a legjobban bizonyítja, hogy a vizsla mily könnyűséggel és szépen hozta el a 11·2 klgr. nehéz őzet.

De *Goliát* is, mely az őzbakot elhozta, az volt társai között, mi *Ajax* a trójai hősök között, miért is gyakran tréfásan Telamonnak neveztem. — Nagyobb eb itt-ott található, különösen mi a magasságot illeti (ezek azonban keskeny mellűek és faruak), de ilyen erős *csontut* és *mellüt* nem láttam soha. Testének ritka arányossága még a legkritikusabb szakértőt is kielégítette volna, és semmiért nem volnék képes azon élvezet emlékéről lemondani, melyet éppen elbeszéltem, mely betüröl-betüre igaz s melyért, míg élek, szavatolni fogok.

Mikor hazaértem, hozzátartozóimnak azt mondtam, hogy olyan valami történt, mit eddig soha sem láttam és mi *soha többé nem fog előfordulni*.

És csakugyan ezen sejtelmem be is teljesült. Akárhányszor próbáltam ugyanezzel az ebbel kisebb őzet, sőt az említettél jóval kisebbet is felvételni és elhozatni *többé soha sem sikerült*; mint más gyengébb eb is esetleg szokta, a nyakánál vagy lábánál fogta meg s úgy vonszolta tovább, *azonban szabadon jól felvenni és oly könnyűséggel elhozni, mint akkor, többet egyetlen egyszer sem sikerült*. — Ebből nyilvánvaló tehát, hogy azon feltűnő cselekedete nem rendkívüli erejének volt természetes kifolyása, hanem inkább, mint egészen helyesen gyanítottam, a nagyfokú felindulásnak a következménye; a nagy vágytól, az öldöklési kedvtől és a fékezhetetlen szenvedély által sarkalva rohant, az előtte vonagló őzbakra, s ezt nem annyira erős, mint inkább szerencsés fogással háta közepén megkapva, sikerült oly szépen felvennie és elhoznia.

Nemsokára ezen eset után, ezen valóban szép vizslám tüdőgyulladásban elpusztult. Bármennyire fájlaltam is elvesztését, azért ha ma élete és *erejének emléke* között kellene választanom, gondolkozás nélkül inkább a vizslát *néklőlőzném*, mintsem lemondanék azon élvezetről, melyet azon erő kifejtésével okozott, mely — túlzás nélkül állíthatom — talán egyedüli a maga nemében...

* Puskásra nem hivatkozhatom, mert ilyen csak magam voltam.

Október vége felé egy kitűnő lövő és kitűnő vizsla birtokosának társágában foglyasztam, mely alkalommal egy 7—8 éves, fűvel nagyon benőtt fenyőültetvénybe egy szárnyazott fogoly beesett. Látva ezt, odasiettünk, hol a foglyot leesni láttuk és a vizslával kerestettük; ez azonban nem nagyon sietett, mint vártam volna, gyorsan a fogoly után, hanem lassan húzva, igen gyakran meg-meghőkölvé a legnagyobb óvatossággal követte a nyomot. Bármennyire méltányoltam is egyrészt ezen nagy óvatosságot és mérsékletet, mikor az utánhúzásnak már se vége, se hossza nem volt, kezdtem sajnálni a velejáró időveszteséget; az amúgy is rövid őszi nap nagyon is a végét járta, pedig még sok tenni való volt s félni lehetett, hogy a jól szétvert erős csapatot az öregek megint összehívják. Tehát csodálatomat fejeztem ki afölött, hogy a vizslának ennyi idő kell egy sebzett fogoly megkeresésére. De barátom mindjárt azt válaszolta, hogy majdnem hajlandó azt hinni, miszerint az eb előtt a szárnyazott foglyon kívül egy egészséges is van, mert máskép nem szokott ily sokáig tétovázni.

Ezen feltevés egészen meglepett. Amint a vizslát lassan követtük, annyira feszülten vártam a dolog lefolyását, hogy a nagy érdeklődésben egészen megfeledkeztem a lövésről.

Mikor már egy jó darabot haladtunk, végre a vizsla mereven állott, mire a vizsla gazdája így szólt:

»No, most meglátjuk, vajjon »Hektor« dicséretet vagy szidást érdemel-e, mert most eldől a kérdés.«

Ebben a pillanatban közvetlen a vizsla előtt föltreppent egy egészséges fogoly, s mire a füst eloszlott volna, »Hektor« hozta, nem a frissen lőtt, hanem a szárnyazott foglyot. Tehát nem feddést, hanem *igazán dicséretet* érdemelt.

Be kell vallanom, hogy az észnek, nyugodtságnak és a megkülönböztető képességnek ily bámulatos fokát még soha sem láttam! Melyik vizsla állott volna ellen a kisértésnek, hogy beugorjon és a beteg foglyot megfogja, kivált mikor erre gazdájának biztatása által teljesen jogosítva volt? Talán ezer közül egy.

De tartozom az igazság kedvéért azzal a kijelentéssel is, hogy ezer pus-kás közül alig akadt volna talán egy, ki, bízva ebének kipróbált okosságában, oly bizonyossággal látta volna előre, hogy a szárnyalt fogoly mellett egy egészséges is kell hogy legyen; miután ezen eset általában nem igen tehető fel, sőt inkább a legritkább esetek közé tartozik, hogy olyan körülmények között, mint ez, két fogoly, egy szárnyazott és egy egészséges, oly sokáig szaladjon a vizsla előtt.

Több mint egy évtizeddel ezelőtt egy orosz ingoványon egy hosszú szőrű német vizsla-szukával vadásztam, mely még nem volt teljesen idomítva, s a lövésre beugrott még akkor is 10—20 lépésre, ha nem esett semmi. A mereven álló eb előtt közvetlen egy hófajd kelt fel, melyet a több órai gázolásban egészen kifáradva és a júliusi északi nap hevétől eltikkadva, gyalázatosan elhibáztam. Legnagyobb csodálkozásomra a vizsla csak a fejét emelte fel, míg a hófajd a törpe fenyők között eltűnt, azután megmaradt előbbi álló helye-

tében. Óvatosan előre lépve, észrevettem, hogy a vizsla előtt, alig tovább egy félméternyire, még egy hófajd az avarba szorosan úgy le van húzódva, hogy a környezettől, vörös-barna nyári tollazata miatt, alig lehetett megkülönböztetni. Midőn meg akartam fogni, felröbbsent, de messze nem repülhetett, mert az előbbinél jobban irányzott lövésem találta és »Diana« gyorsan el is hozta. A megfontolás tehát előbb mégis visszatartotta az okos állatot attól, hogy ne kövessen el nagy hibát s ez esetben nem ugrott be a lövés után, mitől különben sem rosszalással, sem veréssel nem lehetett addig visszatartani...

Minél hosszasabban foglalkozunk az ebekkel, annál több s részben igen különös sajátságokat fedezünk fel egyes példányokon. Így pl. egy alkalommal az őszi és téli vadászatokra, főképpen kajtolásra és elhozásra azért szereztem be egy vizslát, mert a vadászati robot megszűntével néha az eladott vad a hajtók bérének fedezésére is alig volt elégséges, tehát főképp hajtóebekre kellett szorítkozni. Ezen eb már az első napokban annyira ragaszkodott hozzám, mennyire csak egy ilyen hű állat képes, úgyannyira, hogy bármennyire igyekeztem magamtól elidegeníteni, jelenlétemben arra a fiura, kivel naponként együtt volt, rá sem nézett s csak a legnagyobb fáradsággal lehetett rávenni, hogy vele a hajtásba bemenjen. Midőn az első nyulat, melyet a sűrűben felzavart és felém hajtott, meglőttem, egészen biztosan hittem, hogy felveszi és nekem meghozza. Ezen feltevésém azonban egészen téves volt; a meglőtt nyulat felvette ugyan, hanem ahelyett, hogy hozzám hozta volna, dacára hívásomnak, visszament vele a sűrűbe. Nem ismerve az új vizsla tulajdonságait, azt hittem, hogy valahol bent leteszi és meg fogja enni, mi, tekintettel meg lehetős sovány állapotára, nem is lett volna lehetetlen; a gyanúsítás azonban alaptalan volt, mert a vizsla a nyulat kísérlőjének gyorsan és épen átadta.

Nemsokára ezután ugyanezen eset egy másik puskással ismétlődött, kinek az a szokása volt, hogy az általa lőtt vadért rögtön a lövés után beszaladt a hajtásba. De mennyire meg volt lepelve, midőn látta, hogy »Unkas« az orra elől elkapta a nyulat, s dacára a folytonos »apporte!«, »apporte!« kiabálásának ellábolt vele.

Ezen időtől kezdve többször meggyőződtem, hogy a kikezdéstől egyáltalában nem kell félni; akárhányszor jóízűen mulattam rajta, ha az idegen puskás elől a nyulat elvette s azzal vezetőjéhez sietett, mert ezzel egyiket-másikat, ki nem is annyira a nyúlra, mint a lőtt vad számára fektetett súlyt, nagy zavarba hozta.

Ha azonban az állatok lelki életének ezen talányát meg kellene fejtenem, aligha úgy nem járnék, mint az egyszeri pénzügyminiszter két titkára, kiktől — midőn uralkodójának mérhetetlen adósságai fizetésére sem pénze, sem eszméje már nem volt — tanácsot kért. Ezek mély meghajlással azt felelték: »Bocsánatot kérünk, hogy oly tudatlanok vagyunk!«

»Louis Ziegler's Federwildjagd«-jában egy kedvelt vadászati író a vizsla okosságának jellemzésére a következő adomát beszéli el:

Ismerősei egyikének az volt az elve, hogy vizsláinak minden évben a vadászat kezdete előtt a szomszédos állatorvossal, még pedig minden évben

augusztus 15-én egy-egy allövetet adatott, hogy jól kitisztuljanak. Arról azonban hallgat a krónika, hogy vajjon miért választotta éppen ezen ügyel-bajjal járó módszert, mikor más, sokkal jobb hatású és könnyebben kezelhető szerrel a materia medica bőven rendelkezik.

Elég az hozzá, a következő év augusztus 15-én, a kellő időben, mind a két vizsla beállított az állatorvoshoz és farkcsóválással jelezve kívánságukat, a rendesnél sokkal barátságosabb arckifejezéssel tartották oda hátsó felüket, hogy az ismert műveletet végezze.

Elbeszélő a végén maga is kijelenti, hogy ezt csak részben hiszi. «

Nézetünk szerint, még ha *fele* igaz volna, az is sok lenne. Mi, kik évek hosszú során át szakadatlanul foglalkoztunk ebekkel, ismerni tanultuk azoknak éles észbeli tehetségét; sőt a visszaemlékezésnek rendkívüli eseteit is volt alkalmunk észlelni, nem vagyunk képesek a hitnek oly magas fokára emelkedni, mint az elbeszélő. Hogy az ebek hosszú idő multán is visszaemlékeznek azon helyre, hol valami kellemes érte és azt felkeresik, nem kétlem; ezen elbeszélésnek regényessége azonban abban van, hogy az ebek a naptárukban azon napot jegyezték meg, melyen velük *kellemetlenség* történt, és ezen kellemetlenséget jószántukból azon napon ismét keresték, hogy a vadászat örömeiben résztvehessenek.

Azt hiszem, jól tesszük, ha ezen históriát azon egyszeri híres vadász elbeszélései közé helyezzük, kinek, miután egész életén át az eredetiség és csodálatos bélyege tükröződött vissza, még halála után is az a példátlan kitüntetés jutott osztályrészül, hogy midőn a ravatalánál a gyászkíséret dörgő éljen-t kiáltott, felnyitotta a koporsó fedelét, felemelkedett, udvariasan megköszönte környezetének ezen figyelmét, azután újra lefeküdt — s még egyszer meghalt. Mindenki könnyen eltalálhatja, hogy ilyen a világon mással nem eshetett meg, mint a latinul beszélő vadászok elnökével és példányképével, az ismeretes és sokat emlegetett *Münchhausen* báróval...

Midőn 1840 telén, erős fájdalmaktól gyötörve s leverve a nehéz sorsom feletti bánattól, a szobához voltam kötve, nem tudtam a vágynak ellentállani, hogy legalább az ablakon át meg ne nézzem a személyzetem által rendezett és éppen kezdődő körvadászatot, habár a csillogó hófelület nagyon bántotta fájó szememet. Alig vette kezdetét a hajtás, midőn a hegy tetején egy sötét alakot láttam, mely dacára a nagy hónap, elég gyorsan látszott mozogni, s amint kiért az országútra, a leggyorsabb futamban közeledett. Az én hű »Nero«-m volt. Egy megsörétezett nyúl után eresztették, s midőn a hegyen túl fekvő erdőben azt elfogta, hiába való volt minden hívás és füttyölés, beteg gazdájára gondolva, egyenesen hazahozta. Átjött az udvaron, nem ügyelve a háziakra, kikkel különben jó barátságban volt s kik terhétől meg akarták szabadítani, feljött a lépcsőn, kapart az ajtómon és zsákmányát látható örömmel tette le előttem.

Nem lehet, nem tudom elmondani, mily nagy hatást tett reám ezen eset, különösen ha visszaemlékszem akkori kedélyállapotomra; de azok, kik a szerepet és ragaszkodásnak ezen jelét méltányolni tudják, azok engem is megértének. «

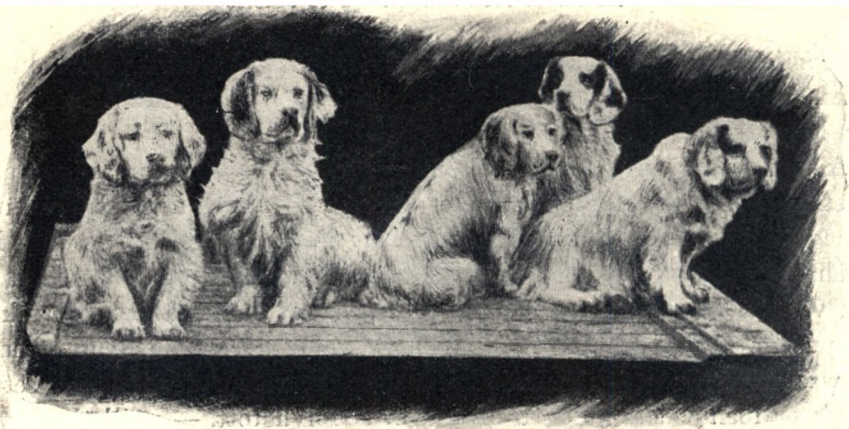
Schmiedeberg, ki éveken át csakis angol vizslákkal vadászott, ki ezeket végtelenül nagyra becsülte s csak az utolsó időben tért vissza a német fajtához, a következő esetet beszéli el:

A nyolcvanas évek közepe táján egy erdei vadászon, mivel a terep egyenetlenségei miatt a hajtókat nem lehetett jól rendben tartani, velük mentem, hogy a hajtóvonalat rendben tartsam. Dacára, hogy az őzsuták lövését a háziúr nem óhajtotta, már az előző hajtásban kettő esett, s midőn a harmadik vagy negyedik hajtás után a puskások vonalához értem, ott feküdt az egyik puskás előtt a harmadik is. Efölött való bosszúságomban otthagytam a vadászatot; de míg a háziúrtól búcsuztam, a velem lévő angol setter, — melynek ereiben valószínűleg ír-setter vér is folyhatott, — anélkül, hogy észrevettem volna, eltűnt. »Duke«, míg beszélgettünk, egy nyúl vérescsapájára akadt s észrevétlenül odább állott. Mikor a társaságtól körülbelül 200 lépésnyire voltam, hallottam, hogy szólítanak, mivel azonban azt hittem, hogy a visszatérésre szólítanak fel, tovább mentem. Csak mikor az enyém mellett az ebem nevét is hallottam hangoztatni, akkor fordultam vissza és láttam, hogy »Duke« egy nyúlal szájában vágatva jön utánam. Valóban szívhez szóló látvány volt, annál is inkább, mert ez a vizsla olyan fajtához tartozott, melyről azt állítják, hogy nem tud elhozni, még kevésbbé vérescsapát kinyomozni. Pedig ezen vérescsapának követése nem volt könnyű: a lövés arra a nyúlra 10—12 perccel előbb történt s maga a puskás sem hitte, hogy talált.

Végezetül engedje meg a szíves olvasó, hogy én is, mint ezen munkának fordítója, egy esetet mondjak el, mely a vizslák ragaszkodását és okosságát szintén nagyon jellemzi.

Egy alkalommal három éves kis leányom krajcárt kért tőlem cukorra; a kért összeget meg is kapta, hanem míg a bevásárláshoz készülődött, azalatt az ebédülőben el is veszítette. Nagy lamentációval elkezdte keresni, anyját is segítségül hívta, de a krajcár nem volt sehol. Egyszer csak »Mira«, egy angol setter, mely az asztal alatt feküdt, farkcsóválva feleségemhez megy s félig nyitott szájjal leült szemben vele; feleségem azonban tovább keresett s a vizsla megint ismételte az előbbi eljárását, hanem ekkor feltűnt, hogy az eb fogán valami megzördült; utána nézett s a krajcár, melyet felszólítás nélkül segített megkeresni, csakugyan a szájában volt. Megengedem, hogy talán ha más kisebb tárgyat talált volna a szőnyegen, ezt, és nem a krajcárt hozta volna el, mert azt nem tudhatta, hogy mit keresnek; de a keresésnél önszántából, a látottak helyes megítélése folytán kezdett segédkezni. Azt hiszem, más sem fog csodálkozni azon, hogy ez és számtalan hasonló eset következtében, feleségem nem engedte meg, hogy ezen vizslámat, midőn kitűnő vadászati tulajdonságai miatt, a mi viszonyaink között hallatlan áron akarta egyvalaki megvenni, eladjam. Szegény öreg most, tíz évi nehéz szolgálat után, falun, egy igen kedves barátomnál, a jól megérdemelt nyugalmat élvezi.

Clumber-Spanielek.

11. A SPANIEL.

Sűrű bokros és tüskés cserjékben és náddal benőtt csalikokban sikeresen és élvezettel csak a spaniel-ebbel lehet vadászni, miután ily helyeken sem a vadat jelző vizslával, még ha a parancsra való kajtolási ritka képességgel is bír, és igen sok esetben még hajtókkal sem lehet boldogulni. Az ily bozótos helyeken tartózkodó apró vad, mint a fácán, az erdei szalonka, sokszor a fogoly és üregi nyúl csak ezen finom szaglászú és kitartóan fürkésző kedves ebek által riasztható fel, miután ezek lankadatlan kitartással a szederindával és iszalaggal benőtt sűrűségben is szívesen s röviden keresnek, és többnyire hangtalan vagy egész rövid hanggal kajtásznak. Két-három spaniel-eb sokkal jobban keresi át a sűrű és tüskés cserjét, mint egy tucat hajtó, kik ily helyeken többnyire nem is tudnak kellően keresztül hatolni és kik mellett különösen a fácánok ellapulva visszamaradnak és fel sem kelnek. Természetes azonban, hogy ezen szép és élvezetes vadászati módnál két-három puskásnál több nem vehet részt.

Kétségtelen, hogy a Spaniel, franciául Épagneul, németül Wachtelhund, különösen Nyugat-Európában már századok óta használatban volt. A legrégebbi időben főleg a solymászatnál és a vadnak hálókkaal való befogásánál alkalmazták; később, különösen a XVIII. század végén és a XIX. század elején a bokrászó vadászoknak joggal kedvelt vadászati kísérőjük volt. A vizsla, főleg a Pointer és Setter kiváló tenyésztési eredményei Angliában is a mult század második felében a Spaniel általánosabb használatát visszaszorította, azonban az újabb évtizedekben, az eb faj kiváló tulajdonságai, a megfelelő célokra felhasználva, újra folyton növekedő elterjedtségére vezetett. Ezen vadászati irányzat nemcsak Angliában volt indító oka, hogy különlegesen a Spanielek tenyésztését előmozdító Clubok alakultak, de vannak már ilyenek Franciaországban, Belgiumban, Svájcban és Németországban is.

Tanulékonyságuk, barátságos kedélyük, vezetőjükhöz való ragaszkodásuk és engedelmisségük kedvelté teszik a Spanieleket, nem is említve, hogy az elejtett vad elhozására könnyen taníthatók és kitartással keresve, legfőlebb a vad kiverésénél röviden adnak hangot.

Az eredeti Spanielnek teste alacsony, de hosszú, szőre selymes és hullámos, az aránylag nagy fül hosszúszerű, a barátságos szem tiszta és az orr nedves; színre nézve, fehér és barna, fekete és fehér, ritkábban sárga és fehér, egyszínű fekete és világosbarna; a fark rövid.

Az angol Kennel-Club a Spanieleket a következő fajtákra osztja: 1. Clumber-Spaniel, 2. Sussex-Spaniel, 3. Field-Spaniel, 4. English-Springer és Welsh-Springer (vörös- és fehér-tarka), 5. Cocker-Spaniel, 6. Irish-Water-Spaniel.

Azonkívül *luxus*-spanieleket tenyésztenek, melyek közé tartozik a King Charles, a Blenheim és a Prince Charles spanielek, melyek testalakjukra mind hasonlítanak egymáshoz, azonban színben különböznek, a King Charles fekete-testű sárgás foltokkal, a Blenheim fehértestű narancsszínű jegyekkel, a Prince Charles fehér testű fekete és sárgás jegyekkel. Mindannyi fajnál megkívántatik, hogy zömök testalakjuk és erősen domborodó koponyájuk legyen; a fark rövid, a fülek igen hosszúak és úgy a lábak mint a fark hosszan és sűrűen szőrözöttek legyenek.

A vadászati célokra leginkább bevált spaniel-fajták a Springer-Spaniel és a Cocker-Spaniel, kevésbbé az alacsonyabb Field-Spaniel.

A *Springer-Spaniel* fajtajellegei:

1. A *fej* hosszú és meglehetősen keskeny, a homlok boltozott; az arc hosszúságú és egyenlően széles; a pizslék vékonyak.

2. A *szemek* közepes nagyságúak, barnák, élénkek és intelligens kifejezésűek.

3. A *fül* hosszú, alacsonyan illesztve és lebegyész.

4. A *nyak* hosszú, erős és kissé hajlított.

5. A *test* ne legyen túlnehéz, és inkább zömök, mely erős, nem alacsony lábakon nyugodjék; a vállmagasság körülbelül olyan hosszú legyen, mint a marjtól a fark tövéig való méret. (36—40 cm.)

6. Az *orr* nagy és puha.

7. A *vállak* hosszúak és harántosan állanak.

8. A *mell* mély és aránylag széles.

9. A *hát* lapos és erős; az ágyék aránylag hosszú, lapos és erőteljes kötésű.

10. A *hátsó* végtagok igen erősek, a combcsont ízületei elég erősek és egyenesállásúak.

11. A *láb* erősen csontos és nem túl hosszú; a lábtő inkább nagy, kerekded és jól van szőrrel benőve.

12. A *fark*-ot a hátvonal alatt mélyen tartja.

13. A *szőrözet* sűrű, ellenálló, sima vagy csak könnyen hullámos legyen.

14. A *szín* barna és fehér vagy fekete- és fehér-tarka legyen.

A *Cocker-Spaniel* főleg a szalonka és üregi nyúl kajtászó vadászatához használtatik, dombos és sűrűséggel benőtt területen. Ennél fogva könnyű moz-

gású és kisebb testalakú legyen. A Cockertől hangos hajtást követelnek, úgy a nyomon mint à la vue.

A *Cocker-Spaniel* fajtajellegei:

1. *Külsőalak általában.* Alakja kicsiben egy Setter-vizslának felel meg, csak hogy sokkal élénkebb és barátságosabb, mindenben a telivér állat típusát mutatja. Szaglása, idomítási képessége és vérmérséklete igen jók. Súlya: 8–11½ kiló. Vállmagassága 30–37 cm.

2. *Fej.* Elég hosszú, a halántékoknál telt, a homlok kissé domborodó; a száj közepes hosszúságú, a piszlik kicsinyek, az orrlyukak tágak.

3. *Szemek.* Sötétek és szelíd tekintetűek, nem fekszenek mélyen és a köthártya sem látszik.

4. *Fülek.* Középnagyok, inkább szélesek mint hosszúak, kissé mélyen illeszkednek a koponyához, elég vastagok, de még sem nehezek és jól szőrözöttek.

5. *Nyak.* Elég hosszú, szép hajlású és izmos.

6. *Mellső végtagok.* A száraz és ferdén álló vállakon a mellső lábak tojásdad csontokkal egyenesen állók, a csuklók elég hosszúak és hajlékonyak, a szőrözet a talpakig leér.

7. *Törzs.* Erős izomzatú és zömökebb mint más Spaniel-fajtáknál, a bordáknál nem túl tágas, a mellkas mély.

8. *Hátsó végtagok.* Igen erősek, a térdizület jól hajlított, az erős lábtőcsont majdnem földig érő és vékonyan szőrös, a lábujjhegyek erősen hajlítottak.

9. *Fark.* Mélyen ered a keresztcsontból; inkább lefelé mint vízszintesen, de soha a hát felül nem tartja. Vadászati munkája alkalmával mindég élénk mozgásban van, mi ezen fajtát különösen jellegzi.

10. *Szőrözet.* Fekete, barna, sárga vagy vörös, vagy pedig ezen színek fehérrel tarkítva. Vadászati célokra a fehérrel tarka szín legkívánatosabb. A szőr síma vagy kevésbé hullámos, igen sűrű, de nem hosszú. A szemek és

orr színe a test színe szerint változó.

Patchfinder, a neves angol sportíró, a jól idomított Spaniel-ebtől a következőket kívánja: »A vadásztól az eb legalább is 5 méternyi, de 25 métert meg nem haladó távolságban keressen, minden friss nyomot vígan, magasabban tartott orral kövessen, a vadat zavarja ki és utána ne fusson. (Ami a szőrmés vadat illeti, néhány méternyi szökés idősebb ebnél el-

Springer-Spaniel szuka »Kawas«.

nézhető, azonban fiatalnál nem szabad tűrni.) Lövésre hasaljon vagy lábhoz kell jönnie, minden esetre a keresést nem szabad folytatnia, míg a vele vadászó fegyverét tölti. A meglőtt vadat megkeresni és úgy a szárazon mint a vízből el kell hozni».

A Spaniel-ebek rendkívül barátságos természetűek és felette intelligensek lévén, idomításuk a kellő nyugalom és jó bánásmód mellett nem nehéz feladat, miután különösen

Cocker-Spaniel Monstique de St. Marcellin.

az elhozás (appont) és a velük vadászóhoz való kitartó ragaszkodás már természetükben rejlik. Az elhozást már 5 hónapos kölyökekkel lehet sikeresen gyakorolni, 8—9 hónapos korban már a kézintésre, fütttyre és lövésre való hasalást (down), valamint a lábhoz való eljövételt tanítsuk. Idomításukra nézve az angol vizsla idomításáról és vezetéséről szóló fejezetre (96. l.) utalunk, megjegyezvén, hogy úgy az idomításnál mint a gyakorlati vadászatnál, lehetőleg ugyanaz az egyén foglalkozzék az illető ebbel.

Spaniel-ebbel való vadászat sikeres voltát nagyon jól ismerteti *Fodermayer* R. cikke (Vadászlap 1907. 5. sz.), melyet itt kivonatban közlünk.

»Nádasokban s a hajlott járásban akadályozó nagyon sűrű növényzettel benőtt területeken, a vadászat — anélkül, hogy az ott tartózkodó apróvadnak, különösen fácánnak, egy jelentékeny része a hajtók közt el ne maradjon — spaniel-ebek nélkül majdnem lehetetlen.

Hányszor vallanak kudarcot ilyen területeken azzal, hogy a lövést a tényleg létező vadállományhoz mérten ugyan, de a sűrűségekben meglapuló, vagy a hajtásból egyébként nyom nélkül eltűnő fácánok számbavétele nélkül irányozzák elő. S mikor aztán a vadászat befejeződött, az eredmény persze jóval alul marad az előirányzott mennyiségen. Ilyenkor sietnek a mentséggel, hogy a fácánok nem keltek fel, mert a hajtók nem bírnak a bozótba behatolni stb. Pedig a fácán a bozótot bujja s nem a tisztáson tartózkodik.

A kitűnő szaglással bíró s úgy a vadász- mint luxus-ebnek joggal nevezhető kedves spaniel-ebfaj, ilyenkor a vadászat eredményessége s annak élvezetessé tétele tekintetében nagyszerű szolgálatot tesz. Egy jó cocker-spaniel ugyanis felér egy tucát, sőt ennél is több hajtóval.

Vadászatoknál a hajtókat dirigáló vadász-személyzet legnagyobb igyekezetével sem bír odahatni, hogy a hajtó a szederindával, tüskés vadrózsával, iszalaggal sűrűn benőtt vagy mocsaras területeken úgy hajtson, hogy itt-ott

kisebb-nagyobb, valóban hozzáférhetlen részek meghajtatlanul ne maradjanak. Aki ismeri a spaniel-ebet, az tudja, hogy annak természettől adott tulajdonsága a kajtatás, a fürkészás, s minél nagyobb a sűrűség, annál szívesebben keres benne. Finom orra biztosan rávezeti az itt-ott meglapuló fációra s azt csaholva fel is riasztja. Hangot nem ad mindaddig, míg friss vadszagot nem érez, s viszont ha a fációt felzavarta, ismét elhallgat. Fácánvadászatoknál, ahol sok fáció van, rendszeren előfordul az is, hogy a fáció, — ami éppen meglapulva a hajtók közt vissza nem maradt — mind előrenyomul a puskásvonal felé és mikor a hajtók egészen közel vannak, nagy robajjal tömegesen kelnek fel. Ilyenkor a puskások a nagy kapkodás dacára kénytelenek sokat lövés nélkül elereszteni. Ha spaniel-ekkel vadásznak, úgy az ebek már a hajtás kezdetén is felzavarják a fációkat s így a puskások az egész hajtás tartama alatt szórakozhatnak, míg tisztán hajtókkal rendszerint csakis a hajtás vége felé lődözhetnek.

Az idomításnál fontos, hogy az ebek a hívó füttyszóra a vezetőjükhöz menjenek, hogy így az egyes hajtások befejeztével könnyen összehívhatók legyenek, nehogy a következő hajtásokat zavarják. Ezt különben egy-két vadászat után oly csodálatosan megszokják ezek az okos ebek, hogy a hajtások végén már hívás nélkül is vezetőjükhöz csatlakoznak.«

Két puskás három spaniel-ebbel szalonkát bokrázsz.

12. A VÉREB.

Egy színnyomatú képpel.

Rőt-, dām- és sertevad-cserkész-szetnél majdnem minden, azonnal nem öló lövés után nélkülözhetetlen segéd-eszköz a jó véreb s kívánatos is volna, hogy minden cserkész-szetnél egy ilyen eb kéznél legyen. De még oly vadászterületeken is igen hasznos, hol őz bőven van és nagyobb vad nincsen, mert az tudvalevő, hogy nem minden vad marad a tűzben, még akkor sem, ha a lövés egészen jól talált. Tehát tanácsos, ha nem is éppen követelmény, hogy az ilyen vadászterületek tulajdonosai vagy a vadász-személyzet vérebet tartson és azzal dolgozni tudjon. Ez okból nem kerülhető el ezen helyen a véreb tárgyalása; mi annál inkább helyén valónak látszik, mert az újabb időben nagy súlyt fektetnek az olyan vizslára, mely képes a vérescsapát hosszabb ideig követni és éppen ez okból megközelítőleg úgy kell bevezetni, mint azt hátrább a véreb munkájánál leírjuk.

Amint a fővad mindinkább közvagyonná vált s többé nem látszott szükségesnek egy bizonyos szarvast megállapítani, hanem inkább a megsebzett vad kézrekerítése a főcél, a vezetőeb lassankint kiveszett. Utolsó maradványai a jelen században már alig, talán csakis Würternbergben voltak találhatók. II. József császár még tartott vezetőebeket birtokain; ezeknek színe vöröses-barna, minden jel nélkül, arcorruk fekete és fülük sötétebb volt. A vezetőebnek különösen híres válfaját az ú. n. szt. Hubertus ebek képezték Franciaországban, melyekről csakis a XIII. századból van leírás. Ezek állítólag a szt. Hubert zárdából az Ardenneken *Eusztachius* apát ebeitől származtak, ki a zárdá alapítója, *Hubertus* († 727) tiszteletére Hubertus-ebeknek nevezte. Két törzs volt, az egyik fekete-vörös jellel, a másik fehér, mely utóbbit fővad-vadászatra különösen nagyra becsültek.

Az ó-német törvények mint a vezetőeb kortársait említik fel az ú. n. »Spurihund«-ot, melyet azonban nem becsültek annyira mint az elsőket. Talán nem tartoztak valami különös fajtához, hanem egyszerűen hajtóebek voltak,

melyekbe vezetőeb vér került. A mai véreb-fajtáknak minden esetre ezek az elődei, melyek, ha a fenti feltevés helyes, szintén a vezetőebtől származnak.

Oly helyeken, hol sok volt a rőt vad, időnként különböző vérebtörzsek keletkeztek, pl. Dél-Németországban egy fekete törzs, mely jelenleg valószínűleg már kiveszett; Észak-Németországban a sollingi, harzi és a wiezenbruchi törzsek voltak ismeretesek. Az első ezen három közül, a régi képek után ítélve, legjobban hasonlít a vezetőebhez, melyre hibái is, mint a görbe lábak, nagy fej, a nyerges hát és a nehéz test is emlékeztetnek. Fülük nagyon hosszú és széles, a szőrzet színe barna, az alarc fekete volt. A wiezenbruchinak gyengébb testalkat, középhosszúságú fül s többnyire szarvasbarna színük által különböztek. A harzi törzs meglehetősen magas volt; színe sötétbarnán habozott és a füle széles, de nem nagyon hosszú.

A híres Jägerhof-fajta oly módon keletkezett, hogy midőn *Ernö Ágost* hannoveri király azon óhaját ki fejezte ki, miszerint vadász-személyzete ismét használja a vezetőebet, mint a régi hannoveri vadászok beszélik, e célból wiezenbruchi ebeket a királyi falkából való ebekkel kereszteztek; ezeken látszik is a nyoma ezen keresztezésnek.

Ez a négy törzs, vagy ha akarjuk fajta, azonban csak addig tartotta meg sajátosságait, míg egyes erdészek eziránt érdeklődtek. Ezek eltávozása, illetve halála után már az elkülönítéssel nem törődtek annyira, hanem összevissza fedeztettek a különböző törzsekből, aszerint, mint az egyes ebek vadászati lag jók voltak. A hetvenes évek végével a különböző típusok elkülönítése már nem volt lehetséges; ugyan voltak találhatók olyan ebek, melyek inkább a sollingi, tehát a régi vezetőebnek feleltek meg. Ebből kifolyólag két csoportot állítottak fel, az egyiket »vezetőebalakú véredek«-nek, a másikat »vérebalakú véredek«-nek nevezték s mindkettő közösen a »hannoveri véreb« elnevezést kapta. Ez részint azért történt, mert a hannoveri vadászok a véreb tenyésztése körül nagy érdemeket szereztek, részint mert Bajorországban fajtvá alakuló korcsok tűntek fel, melyeket ennek megfelelőleg »bajor hegyi véredek«-nek nevezték el.

Már régen ismeretes, hogy magas hegységekben az erős véredek túlságos huzásuk által a vadászt a meredek helyeken könnyen veszélybe dönthetik, másrészt a hegymászásra nem is mutatkoztak alkalmasaknak.

Ezt vezette Reichenhallban *Karg v. Babenberg* bárót arra, hogy könnyebb véredek tenyészten; e célból az észak-németországi véredek — ő sollingiaknak nevezte — alkalmas kopókkal keresztezte; ezeknek utódai az első években nem voltak ugyan jó állásuak, de idővel ez a hiba mindinkább eltűnt.

Fajtajellegek.

A véreb fajtajellegeit a delegáltak bizottsága és a »Hirschmann«-egylet oly módon állapították meg, hogy a nevezett egylet a vezetőebalakú véreb jellemzésében bizonyos lényegtelen változtatásokat eszközölt, míg a véreb-alakot nem vette tekintetbe.

Újabb időben azonban kitűnt, hogy a vezetőeb és véreb jellegeit biztosan egymástól különválasztani nem lehet s ennek vadászati gyakorlati becse sem volna. Így jelenleg már a hannoveri vérebet csak mint egy- séges fajtát tekintik. Fajtajellegei itt következnek:

a) *A hannoveri véreb.*

Hannoveri
véreb.

1. *Külsőalak általában.*

Középnagyságú vagy valamivel kisebb, erős, inkább alacsony testalkattal. Fejét és farkát ritkán hordozza magasan, inkább víz-

szintesen vagy rézsútosan fölfelé tartja. Arcifejezése komoly.

2. *Fej.* Középnagyságú, a koponya széles, laposan domborodott, elől valamivel keskenyebb mint hátul. A homlok kissé ráncos. Az arc arányban van a koponyával, a nyakszirtcsont-nyulvány alig észrevető. Az orr szélesebb mint a többi ebajtáknál, fekete, néha barnásvörös. Az orr háta a szemektől az az orr felé keskenyedik, illetve szűkül; oldalról nézve, az orr háta egy kissé domborodó, vagy majdnem egészen egyenes, de sohasem lefelé görbülő. Az orr töve lankásan megy át a homlokba. A szemöldök erős és előreálló. Az arc elől tompa, kissé boltozott vagy egyenes, a szemöldökök jól kifejettek és előreállók, a piszlék szélesek, lelógók, a szájszögletben erős ráncot képeznek.

3. *Füle.* A középhosszúságúnál valamivel nagyobbak, szélesek és végükön lekerekítettek. A fejhez magasan, egész szélességükben illeszkednek s csavarodás nélkül lógnak le. Ha az eb fejét felemeli, nem esnek redősen vissza.

4. *Szemek.* Tiszták, előreálló, a belső szögletben semmi vöröset sem mutatnak. Kifejezésük a szögletesen felhuzódott szemöldök következtében erőlyes.

5. *Nyak.* Hosszú, erős, a mell felé lassan szélesbedő. A torokbőr bő és laza, anélkül azonban, hogy lelógó lebenyt képezne.

6. *Hát.* Hosszú, a derékrész széles és gyengén domborodott. A far rézsútosan lefelé álló.

7. *Mell és has.* A szűgy széles, a mellkas mély és hosszú, a has hátrafelé lassan és könnyen felhúzódik.

8. *Fark.* Hosszú, legalább a lápközép feléig ér le, töben vastag, vége felé egyenletesen vékonyodó, majdnem egészen egyenes, lelógó, alsó felén a szőrőzet hosszabb és durvább, anélkül hogy kefét képezne.

9. *Mellső láb.* Erősebbek mint a hátsók, a lapockák rézsútosak, lazán illeszkedők és mozgékonyak; a vállizmok jól ki vannak fejlődve. Az alkar egyenes vagy csak gyengén görbült, erős izmokkal. A lábtő széles és egyenes állású.

10. *Hátsó végtagok.* A combok meglehetősen erősek, az izomzat kifejlődött. Az alsó lábszár hosszú, rézsútosan álló és jól szőrözött. A lábtő majdnem egészen egyenes, sem nem rézsútosan álló, sem oldalt nem fordul.

11. *Láb.* Vaskos, gömbölyű, domború és jól záró újjakkal. A karmok erősek, görbék, a talp nagy, erős.

12. *Szőrözet.* Tömött, síma és rugalmas, gyenge selyemfénnyel.

13. *Szín.* Szürkésbarna, mint a rőt vad téli színe, az arcorr, a szem körül és a fülek feketebarnán vannak befuttatva; vörösesbarna, vörössárga, okkersárga, sötétsárga, sötét fakósárga, vagy barna feketével habozva vagy csikolva, az arcorr, a szemek és a fül többnyire sötétebb színűek, a sötét hátsáv is gyakori.

14. *Hibák.* Keskeny, magas koponya, doggszerű, hegyes arcorr és keskeny orr, mely a homlok felé nem keskenyedik, túlságosan hosszú, ráncos vagy keskeny, a végükön hegyes fülek, vékony mellső lábak, feltűnően görbült karcsontok és tacsószerű állással bíró lábak, igen rövid és vékony, vagy nagyon görbült és felfelé álló fark, úgyszintén a nagyon rövid, magas és elől túl magas testalkat. Szín tekintetében úgy a fehérszín, mint a sárga jel hibának tekintendő.

b) A bajor hegyi véreb.

Magas hegységekben a vadászoknak olyan ebre van szükségük, mely nem annyira a vérescsapának szíjjon való kidolgozásához van szokva, mint a vezetőebtől származó tulajdonképi véreb, hanem inkább olyanra, amelyik szabadon keres, csaholva hajt és dermedtre csahol.

A közönséges vérebnek nehéz testalkata, nagy ereje, a magas hegységekben való vadászatnál akadály, sőt úgy a vadászra, mint az ebre magára életveszélyes. Nehézkes, hosszú teste az ilyen terepviszonyok nehézségeit nem bírja ki s ki van téve a lezuhanás veszélyének.

Azon munkához, melyre az erős véreb teljesen alkalmatlan, a magas hegységek vadászai évek óta olyan könnyebb ebeket tenyésztenek, melyek a célnak megfelelnek. Ezeknek az ebeknek főjellemvonásai, hogy ügyesek, mozgékonyak és így képesek a terep nehézségeivel, még nagy hóban is, megküzdeni.

Ennek megfelelőleg ne legyen nehéz testű, sem igen magas, sem igen alacsony; teste erős, rövidebb mint a vérebé, a szőrözete legyen durva, merev, hogy az idő viszontagságaival dacolhasson.

1. *Külsőalak általában.* Könnyű, mozgékony, közép nagyságú vagy azon alul, de azért ne legyen alacsony testalkatú; a marjának magassága ne haladja meg a 48—52 cm-t, teste egy kissé megnyúlt, hátulja valamivel magasabb, fejtartása vízszintes vagy kissé rézsútosan felfelé álló, farkát vízszintesen vagy gyengén felfelé tartja; nézése barátságos, komoly.

2. *Fej.* Rendes, a koponya széles, laposan boltozott, nem igen nagy, az arcorrtól elválasztott; az arcorr félhosszú, nem nagyon keskeny. Az orr jól kifejlett, fekete vagy sötét-testszínű s a szemöldök jól kifejlődött. A piszlék

nem nagyon lelógók, de határozott szájszegletet alkotnak; a piszlék nem lecsüngők.

3. *Fülek.* Valamivel nagyobbak a középhosszúságúnál szélesen és magasan illeszkedő, feltűnő csavarodás nélkül, végén hegyesen lekerékített.

4. *Szemek.* Tiszták, kiállók, a belső szegletben semmi nyoma a vörös színnek; sötétbarna és világosabb.

5. *Nyak.* Rövid, erős, lebeny nélküli.

6. *Hát.* Nem nagyon hosszú, a marja mögött egy kissé lejtős, a derék táján szélesebb, erősebb és gyengén domborodó; a far csapott.

7. *Mell és has.* A szügy nem nagyon széles, a mellkas mély és hosszú, a has hátrafelé felhúzódott.

8. *Fark.* Középhosszú, körülbelül a sarokig ér, töben vastagabb, vékonyodó, alsó felén valamivel erősebb szőrözetű, de anélkül, hogy tulajdonképpen kefére képezne; kissé hajlítva lefelé tartja, kurtitva nincs.

9. *Mellső végtagok.* Erősebbek mint a hátsók, erősek, de azért nem otrombák, egyenesek; a lapocka rézsútos, jól kifejlődött izomzattal; a lábtő egyenes állású.

10. *Hátsó végtagok.* A csontok meglehetősen erősek, az alsó lábszár aránylag hosszú, rézsútos állású, jól szőrözött; a lábtő egyenes, nem rézsútos állású, vagy kifelé fordult.

11. *Láb.* Nem felette erős, inkább kicsiny és csinos, az ujjak jól záródnak, a karmok erősek, görbék, szarufeketék, a talp közép nagyságú, de érdes és ellentálló.

12. *Szőrözet.* Tömött, sima, kissé érdes tapintatú és gyengén fénylő, a fejen és füleken finomabb, a hason és combon durvább.

13. *Szín.* Vörösesbarna, vörössárga, okkersárga, néha zsemleszínű, a hátan sötétebben, az arcorr és fülek nem ritkán feketén vannak befuttatva.

14. *Hibák.* Igen magas, vagy nagyon alacsony testalkat, igen hegyes, keskeny arcorr, nagyon görbe karsontok, redős, hegyes fülek, kifelé fordult lábak, mint a tacsizóé, igen rövid, nagyon görbült és kefeszerűen szőrözött fark. Szín tekintetében, kivéve a világosabb csillagot a szügyön, minden fehér jel hiba, éppen úgy a világosabb vagy sárga jel a fejen és a lábakon. A farkaskörmöket némelyek szeretik, de mivel céljuk nincs, inkább mellőzendők.

A véreb idomítása.

Mindaz, mit a fiatal vizsláknak a házban és emberek között való felneveléséről mondtunk, még inkább áll a fiatal vérebre. A véreb felnevelése a házban annyiban jár kevesebb nehézséggel, mert táplálék tekintetében semmi különös gondosságot sem igényel.

Nem lehet feladatunk ezen könyvben a véreb tanítását, illetve vezetését oly terjedelemben tárgyalni, mint előbb a vizslánál tettük, vagy mint a tacsizóval tenni fogjuk, mert ez az apró vad vadászatát tárgyaló munka keretébe nem talál bele. Maga a véreb csakis annyiban jöhet tekintetbe, mennyiben

az őzet is az apróvadhoz számítjuk s így az idomításnak rövid leírása elegendő leend.

A véreb feladata vezetéken vagy szabadon követni a sebzett vadat, a sebesült és menekülő vadat hangos csaholással hajszolni, a véres fekvésben megtaláltat megállítani, anélkül hogy lerántaná és a dermedten találtat csaholással jelezni.

E célból, éppen úgy mint a vizslát engedelmességre kell szoktatni és meg kell tanítani arra, hogy minden körülmény között visszahagyható legyen; hogyan lehet ezt nyugodt komolysággal és kíméletes bánásmóddal elérni, azt a vizsla idomításánál elég részletesen tárgyaltuk.

A fiatal ebet egy éves korában a nyaklóhoz és a vezetékszíjjon való nyugodt járáshoz azon módon szoktatjuk, mint a fiatal vizslát s csak ezután kezdetünk a tulajdonképpeni munkához.

A növendékkel meg kell értetni, hogy az egészséges nyomon néma maradjon, hogy azt jelezze ugyan, de követnie soha sem szabad.

Maga a tanítás legkevésbé sem oly változatos, mint a vizsla idomítása; de nem is célja az ebbel valami újat, szokatlant, sőt kellemetlent megértetni és beleoltani, hanem az, hogy természetes hajlamait felélessze s azokat vadászatilag kiképezze és tökéletesítse.

Nem igen meleg s nem nagyon nedves nap hajnalán a vadász olyan pagonyrészbe vonul ki, hol rövid idő alatt lövéshez juthat és itt egy darabot, legcélszerűbben májlövessel, megsebesít, mert ezen esetben a vérzés a legnagyobb.

Ha a vadász a lövés helyét gallyal megjelölte, elhozza a növendéket és 3—5 óra multán a nyomra vezeti, oly módon, hogy az ebet lábai közé véve, úgy állítja, hogy az orra a nyomon, teste pedig azzal párhuzamosan álljon, a vezetéksíjjat a nyaklónál rövidre fogja s az ebet »keresd sebzett!« vezényszóval a nyom felvevására biztatja. Ha a növendék veleszületett ösztönéből kifolyólag ezt megteszi, akkor meg kell dicsérni s megengedhető, hogy a nyomot egy kis darabig kövesse. A fiatal eb rendszeren hamar elkezd kaléizolni, akkor a nyomról el kell vinni és a lövés helyére visszavezetni. A nyomon visszavezetni, ha azt a vadász még oly tisztán kivenné is, semmi szín alatt sem szabad, hanem a lövés helyéről kell újra kezdeni a nyom követését. Ha a növendék a nyomot jól tartja, engedni kell s »helyes, helyes, keresd sebzett!«-el

biztatni, ellenben túlbuzgóságát »*lassan!*« vagy »*vigyázz!*« vezényszóval mérsekelni. A vadat felkelése esetén kegyelemlövessel vagy kegyelemdőfessel ki kell végezni és az ebnek megmutatni. Azt soha sem szabad megengedni, hogy az eb a vadat szaggassa, tépje, hanem a kizsigerelés alkalmával úgy kell megkötni, hogy az eb ezt ne lássa, de aludt vért lehet neki »kapzsira adni«.

Ha a fiatal eb nem akar keresni, vagy nem tartja a nyomot, akkor a nyomról el kell vinni s mialatt a vadász egy idősebb ebbel a nyomot kidolgozza, addig a fiatal egy segéd a nyomon vezeti utána; a sebzett vad letarkozása után a fiatal ebet a lövés helyén ismét nyomra vezetjük s vagy keresve, vagy helyenkint nyomról letérve, elébe vágva, a vadhoz vezetjük.

Gyakorlat lévén az élet mestere, csakis a leírt lecke gyakori ismételtsével tesz szert a véreb azon biztosságra, melyre feltétlenül szüksége van, hogy a vadászkövetelményeinek megfelelhessen.

Azt nem is szükséges hangsúlyozni, hogy a gyakorlat kibővitendő. Mihelyt a meleg véres nyomon aránylag jól keres, kihült nyomra vezetjük, sőt a nyomon 24 óra múlva is gyakorlandó. Megjegyzendő azonban, hogy az egész tanítás célja a növendékben a fajta természetes hajlamainak napfényre hozása lévén, ezt erőszakkal elérni nem lehet, miért is a véreb bevezetése sok türelmet, sok időt, és mi a legfőbb, nem csekély vadlelővést igényel.

Oly helyen, hol az özön kívül fővad is fordul elő, ott először a fővadra kell bevezetni, s ha már egészen kész, csak akkor lehet özre használni; tehát mikor már legalább is három éves. Az öznyom ugyanis különös csábító-erővel bír a vérebre, úgyannyira, hogy igen gyakran a sebzett fővad nyomáról letér az egészséges öz nyomára. Ha azonban minden tekintetben bevált, akkor még a sebzett róka felkeresésére is hátrány nélkül használható.

A vizslától többet kívánni, mint hogy a véresnyomot kidolgozza, nem lehet. A vizslának nem lehet feladata, hogy a beteg, de nem vérző szarvast, vagy az egészséges nyomot nagy távolságra jelezze, nagyon meg lehetünk elégedve, ha addig jól dolgozik, míg vért talál. Fájdalom, nagyon kevés vadász képes a nyomot helyesen felismerni és a meglőtt, de nem vérző darabét, mely a csapatból nem vált ki azonnal, az egészségestől megkülönböztetni, minek következtében nem is tudják az ebet úgy támogatni, mint ezt a korrekt vérebvadásztól várhatni. Azért leghelyesebb, ha a vizslát nem nagyon későn eresztik a vad után, hanem legkésőbb két óra múlva. Miután akárhány vadász tapasztalhatta már, hogy egyes, tavasszal bevezetendő fiatal vizsla nagy hajlandósággal bír a földön csapázni, azért röviden felemlítjük, hogyan kell a vérebbel dolgozni. Ennek ismerete különösen oly vadászterületek birtokosaira fontos, kiknek fővadjuk nincs ugyan, de ilyen a területükön megszokott fordulni. Erre, mihelyt neszét veszik, rendesen azonnal vadászni szoktak s [igen gyakran beteggé is lövik, de terítékre, jó eb hiányában, nem mindig kerül.

Ha az eb, legyen ez vizsla vagy véreb, a szobaidomítás által kellőleg elő van készítve, t. i. hívásra, pisszentésre, halk füttyre és intésre szót fogad, továbbá pórázon vezethető és visszahagyható, akkor megkezdhetjük a gyakorlati tanítást. Reggel korán, mikor már a vad az erdőbe vonult, az ebet a vad

által éppen elhagyott olyan területre vezetjük, hol nyomozni könnyen lehet ugyan, de azért a nyomok nem vehetők ki feltűnően, mert a növéndéket nem a szeme, hanem a szaglása kell hogy vezesse. Ha a vezetékszíjjon lévő eb nyúl csapát, vagy öznyomot vesz fel, akkor a vezetéknél fogva »fúj, őz!« vagy »fúj, nyúl!« intéssel a nyomról elvisszük; de azért a vizslának az öznyomot tekintetbe kell hogy vegye. Ha a vadász észreveszi, hogy a nyom valódi, tehát szarvasé,* akkor »előre, keresd!« vezényszóval keresésre biztatja. Ha az eb siet és letér a nyomról, akkor jobbra, »ide, keresd!« balra pedig »oda, keresd!« vezényszóval és megfelelő szíjrándítással ismét a nyomra vezeti. Ha a nyom elvész, akkor az ebet elviszi vissza, a hol a keresést kezdte; innen a keresést újra kezdi s az eb igyekezetét »helyes, helyes, előre!« szavakkal megdicséri.

Azon helyre, hol a nyomot elveszítette, egy galyat úgy kell tenni, hogy a fás része előre álljon. Ily módon több napon át gyakorlandó, míg az eb megérti, hogy mit kell keresnie, mit a gyakori kedveskedés nagyon elősegít. Ha váratlanul vadra találna, akkor sok vadász azt tartja helyesnek, hogy az eb szemét be kell kötni, vagy nyugodtan visszavezetni, míg a vad tovább nem vonult. Mások csak arra ügyelnek, hogy az eb egészen nyugodtan maradjon, mert a vad látása nem szabad hogy túlságosan felizgassa, a vad látását meg kell szoknia. Ha a naponkénti folytonos dolgozás után egyszer az eb egyáltalán nem tudna tovább találni, akkor a vadász próbálja meg, az ebet a szíjjon vezetve, a vad nyomát elébevágással, a vad jelei után megkeresni; de vigyázzon folyton arra, vajjon az eb nem-e esik talán a nyomra, hogy akkor azonnal tüzelhesse. A dolgot elhamarkodnia nem szabad és különösen a szarvas csaljására kell ügyelnie. Amennyire lehetséges, a fiatal ebbel mindig széllel kell dolgozni, nehogy a légáram által a vadról szimatot kapjon; az eb tartsa magát csak a nyomhoz, mi okból orrát többször a nyomba kell nyomni s »mutasd, mutasd!« mondani. Azért az erdőben addig nem szabad dolgozni, míg a ki nem vetkezett vad egészen le nem szőrölt, különben az eb a bokron és fákon ragadt szőr szimatjára ügyelne.

Hogy az eb csakis a nyomon való keresés által ne kedvetlenedjen el, egyszer »kapzsira is adhatni«. E célból a vezetőt a nyomon bizonyos távolban követő segítő oda, a hol az első jelző galyat találja, egy egészen friss szarvasfejet, vizslánál őzbakfejet helyez, melynek agancsára egy darabka vadhús van rászúrva. Különben e célra egy, a sarokizületnél levágott láb is megfelel, melynek csülke közé van a vadhús bedugva.

Ekkor a vissznyomon kell dolgozni s ha a jelző galy közelébe ér a vezető, az ebet vagy szabadon ereszti, vagy a vezetékszíjjat hosszúra ereszti, hogy előre törhessen és a falatot fölvehesse. »Kapzsira adni!« azonban csak egyszer szabad, mert ez különben a vad kikezdésére vezethetne.

Amint a fiatal eb fokozatosan tökéletesbedik, régibb nyomon kell dolgozni vele és így fokozatosan elérhetni, hogy az egyszer felvett nyomot akkor

* Magától értetődik, hogy a fiatal ebet csakis magános nyomra szabad eresztetni és az első napokban vele az erdőben dolgozni nem szabad.

is megtartja, ha azt más nyomok keresztezik. Meg kell tanulnia csakis az agancsár hideg nyomát és nem a tehénét jelezni, melyet a helyes vadász azonnal felismer és az ebet a szerint dolgoztatja. Ez úgy történik, hogy az ebbel »oldalugrás«-t tétet, mihiyt tehén nyomát keresztezve, azt felveszi, t. i. az agancsár vissznyomán egy pár lépésnyire dolgoztatva, »*vissza a nyomra!*« vezényszóval a szarvas nyomán tovább kell dolgoztatni, mit »ellenvonulás«-nak neveznek. Ez a gyakorlat nem éppen olyan nehéz, mert az agancsárnak egészen más szimatja van mint a tehénnek. Az őznél már nem áll ez az eset; a bak nyoma csakis a legritkább esetben ismerhető fel egész biztonsággal; tehát elegendő a vizslát a vérescsapán dolgoztatni.

Ha az eb ily módon elő van készítve, akkor a véres nyomon való keresés nem lesz nehéz, feltéve természetesen, hogy elegendő vér van. Miután azonban akárhány vad a lövés után csakhamar megszűnik vérezni, azért a fiatal ebet (véreb vagy vizsla) csak olyan véres nyomra kell vezetni, melynél a lövés a szívet vagy tüdőt érte, tehát feltehető, hogy a vad nem nagyon messze dermedten fekszik. Ha a vadnak a lövés után elég időt engedtünk, hogy beteggé váljon, az ebet a lövés helyére vezetjük s »*keresd, sebzett!*« vezényszóval a nyomra eresztjük, időt adva, hogy a vért és lelőtt szőrt kellőleg megszaglálhassa, mialatt jó szóval biztatjuk. Erre ismét »*keresd, előre!*« vezényszóval a szíjjat megeresztjük. Ha az eb a véres nyomot felveszi, megdicséjük s »*mutasd, mutasd!*«, »*hol a vér!*« szavakkal igyekszünk vele megértetni, hogy a vér az, a mit látni akarunk. Ha a vérről letérne, vissza kell rántani a vezetéken és az orrát a vérré rányomni. A nagyon szeles ebeket a vezetékek rándításával és »*lassan!*« vezényszóval nyugtatjuk meg; mihiyt a dermedt vad látható, »*husz, hajrá!*« vezényszóval ráuszítjuk, de azért a vezetéken visszatartjuk, hogy ezáltal csaholásra ingereljük, mit még fokozhatunk, ha a nyomról levéve, ismét nyomra eresztjük. Mihiyt az eb csaholni kezd, a nyaklót leoldjuk s az ebet a vadhoz eresztjük, mit tépni nem, csak csaholni szabad. Azon esetre, ha az eb tépni kezdené, legyünk azon, hogy vagy a vad lábával, vagy agancsával jól oldalba üssük. Most azután az ebet bizonyos távolságban a vadtól lefektetjük és visszahagyjuk, a vadat pedig feltörve, az aludt vérből keveset az ebnek jutalmul kapzsira adunk.

Ha nem tudjuk bizonyosan, vajjon a meglőtt darab mindjárt megdermedt-e, akkor egy pár óráig várni kell, míg az utánkeresést megkezdendők, melyet akárhányszor még másnapra is el kell halasztani. A lövés helyét, az első vért és a lövésvágta szőrt gallyal meg kell jelölni s azután az utánkeresést a legnagyobb nyugalommal végezni; nézők a gyakorlatot csak nagyobb távolságból szemlélhetik. Ha oly közel jutottunk a vadhoz, hogy azt véres fekvésben meglátjuk, akkor a fejére irányzott lövéssel kivégezzük. Azon esetben pedig, ha csak a véres fekvést találjuk, legelőször arról kell meggyőződ-nünk, vajjon az meleg-e. Egyes vadászok ezen esetben »*husz, husz, hajrá!*«-val az ebet szabadon eresztik; tanácsosabb azonban addig tovább nyomozni, míg a második, melegebb véres fekvésre találunk és akkor uszítani az ebet a sebzett vad után. Ha az eb az eleresztés pillanatában csaholni kezdett, akkor az

egyes hangok csak időközönként hallhatók, mihelyt azonban szemre hajt, a csaholás folyton hangzik és cseng mint a harang. Nemsokára az állóra csaholást is hallani lehet, mit arról lehet felismerni, hogy mérgesebb és ugyanazon helyről hallatszik. A leírt módon megadjuk a kegyelemlövést, az ebet szíjjra vesszük, egy darabig visszavezetve ismét a nyomra eresztjük s azt most egészen a dermedt vadig ki kell dolgoznia; azonban úgy kell vezetni, hogy a vad fejéhez érjen és ott csaholjon dermedtre. Meg kell tanulnia, hogy mindig a vad fejénél csaholjon állóra s nem a hátsó lábainál, miáltal a vad lerántása is el van kerülve. Nagyon tüzes ebeket csak szükség esetén és csakis erős darabra szabad uszítani, nehogy a lerántást megszokják; a vizslát szintén nem szabad özsuta után uszítani. Azon esetben, ha az eb a vadat lehúzta és tépte, akkor kapzsira nem kap.

Sajnos, hogy a vad nem mindig lőhető úgy, hogy az utána uszítás, illetve a hajsza eredményes legyen. Ilyen nem sikerült hajsza után a fiatal ebbel hosszabb ideig ismét az egészséges nyomon kell dolgozni, hogy a hajszát elfelejtse s hogy ismét csak a nyomra legyen gondja. Azon esetben, ha a fiatal eb nagyon ügyetlennek látszik, a nyomot kedvetlenül veszi fel, akkor egy kész ebbel kell előtte a nyomon dolgoztatni s vezetője ennek munkájára és minden mozdulatára szóval, szíjjal folyton figyelmeztesse és helyenkint, hol elég vér és tiszta nyom látható, az orrát belenyomja.

Záradékkul megjegyzendő, hogy a régi vadászoknak az volt a főelve, hogy a vezetőebet soha sem verték, hanem más úton-módon szoktatták az engedelmességre.

A véreb-tenyésztés emelésének céljából, továbbá azért is, hogy a véreb munkája a hannoveri vadászok elvei értelmében általánossá váljon, már a 80-as évek derekán a »Nimrod-Oppeln«-egylet Turawában *Garnier* gróf vadászterületén véreb-versenyt rendezett, hol az ebeket a fent leírt tevékenységek tekintetében, azon elvek szerint bírálták, melyeket a már elhalt *Lignitz* erdőmester, *Elsner-Pilgramsdorf* megállapítottak. Midőn körülbelül 20 évvel ezelőtt a »Hirschmann«-egylet megalakult, ennek is a törekvése szintén a véreb-vizsgálatok rendezésére irányult és az ebek elbírálásánál a következő, lényegében a »Nimrod-Oppeln«-egyletével azonos irányelveket állította fel:

A vizsgák a) elővizsgára és b) fővizsgára oszlanak.

Az *elővizsgálatokat* minden évben május vége és augusztus 1-seje közt tartják meg. Ezek a következőkre terjednek: 1. nevelés és vezethetőség; 2. viselkedés a vad láttára; 3. visszahagyás; 4. előrekeresés és nyomtisztaság; 5. hideg és egészséges nyomon való munka; 6. mint különös tevékenység az »ellenvonulás«. — Azon ebeket, melyek az elővizsgálatnál ötvennél kevesebb jó pontot nyertek, még egyszer kellett vizsgálni. Egy és ugyanazon eb 1 és legfeljebb 3 éven belül többször mint háromszor elővizsgálatra nem jelenthető; ha a harmadik vizsgánál sem felel meg, akkor többé vizsgálatra nem bocsátható.

A *fővizsgát* évenként a bögés-idény után tartják meg s ez a következőkre terjed ki: 1. hideg, legalább két órás véres nyomon való munka; 2. a hajsza; 3. mint rendkívüli tevékenység a vad megállapítása és megindítása.

13. A KOPÓK.

A kopók Magyarországra Németországból kerültek, hol már friez-törvény említést tesz olyan ebekről, melyeket kajtolásra lehet használni, ez a canis bracco, Brack, Brakin, Brechin. Valószínűleg középerősségű eb volt és biztosan a jelenlegi kopók elődjének tekinthető.

Jelenleg Németországban különböző törzseket különböztetnek meg, melyek azonban testalkatra meglehetősen egyezők lévén, a különböző elnevezések nem valami sajátos fajtajellegekre, hanem az elterjedési vidékekre vezethetők vissza. Egyes megkülönböztető jellegeik minden esetre vannak.

Nálunk Magyarországon a kopók még a közel multban is aránylag nagy számban voltak találhatók és a kopózás a legelterjedtebb vadászati módok egyike lévén, természetes, hogy különösen a hegyvidékeken jó kopókban nem volt hiány. A nálunk előforduló és használt kopókat két csoportba sorozhatjuk. Az egyik csoport azonos az ú. n. osztrák kopókkal, melyek közép nagyságúak, ruganyos, hosszú testűek; a farkuk lecsüngő, hajtás közben egyenes hordozású. Fülük közép nagyságú, nem nagyon széles, magasan illeszkedő és simán lelógó. Végtagjaik egyenesek, nem görbék mint a tascóké. A szőrözet tömött, síma és selyemfényű, színe fekete, a végtagokon és a szemek fölött a szemöldökön vörösbarna jellel. A fehér jel csak a szügyön s esetleg a lábujjakon fordul elő.

A második csoportba az úgynevezett lengyel kopókat sorozhatjuk, — ezek az előbbieknél jóval ritkábbak, szálkás szőrűek és szürke színűek által különböznek amazoktól.

Harminc-negyven év előtt még tisztán tenyésztett ú. n. osztrák kopót lehetett találni különösen Erdélyben; ma már azonban annyira elfaj-

zottak a rendszertelen, jobban mondva gondtalan tenyésztés folytán, hogy fajtajelleget tisztán mutató egyedek alig vagy egyáltalában nem találhatni. Olyan kopó pedig éppen nincs, melyért egy szép hároméves erdélyi csikót adtak volna cserébe, mint hajdan.

Fajtajellegek.

A kopók fajtajellegei rendszeresen, úgy mint a más vadászekéi, Németországban sincsenek általánosan elismert elvek szerint megállapítva.

Testalkatra hasonlítanak egy kisebb vizslához, csak a fülek rendszeren² hosszabbak, de gyakran rövidebbek, mi a keresztezésre vezethető vissza. Színök fekete vagy sárgászörös, gyakran fehér jellel.

1. A **bajor hegyi kopó** valószínűleg a régi hajtő és a nagyobb tacsó keresztezéséből származik és ezt használhatták a bajor hegyi véreb létrehozásához.

2. A **württembergi kopók** valószínűleg tiszta utódai a régi Friezek ebeinek. Színök többnyire sárgászörös, de a fehér jel gyakori.

Az észak-németországi kopók jellegeit többször megkísérelték ugyan megállapítani, de biz ez még eddig csak a kísérletnél maradt.

Három törzset különböztetnek meg:

3. A **kövi kopó** (Steinbracke) leginkább Westfáliában, Sauerlandban van elterjedve.

4. A **holsteini kopó** a rendes kopóénál erősebb testalkatú; szőrzete különösen a fark alsó felén szintén merevebb; színe sötétszürkétől a feketéig változik, sárgásbarna jellel.

5. A **westfáliai kopó** nagyon hasonlít

6. a **lünnebergi kopóhoz**, csak nem olyan magas és valamivel könnyebb, több a fehér jel rajta, pl. fehér nyakörv. Színe rozsdasárga vagy sárga és fehér.

A kopózás csakis hegyvidéken, hol a vad kevés, engedhető meg, mert a kopók a vadat rendkívül zavarják. Egyszerre több mint három füzérrel nem kellene soha vadászni; ha a kopók jók, rendszeren egy füzér is elegendő. A legjobb kopózási idő kezdete fenyvesekben október, lomblevelű erdőkben, ha a levél lehullott. Meleg, száraz időjárás, kiszáradt talaj megnehezíti a nyom és csapa tartását, míg a nedvesség és frissen esett hó elősegítik.

A kopózásnál a puskások elállják a vadak forgóit s az ebek vezetője, kinek a területet jól kell ismernie, először egy vagy két jó kopót ereszt el, s mihelyt ezek egyike elnyiffantja magát, utána eresztli a többit is.

Ki sokat kopózott, mindjárt a csaholásról megismeri, vajjon hideg vagy meleg nyomon hajtának-e, vajjon távol vagy közel vannak-e a vadhoz, vajjon szemre hajtának-e és nem-e fogtak vagy állítottak meg valamit. Az első nyiffantások rendszeren bizonyos időközökkel hallhatók, kivéve, ha a vad közvetlen az ebek elől ugrott, azután mind sűrűbb lesz s a mint az összes kopók össze-
verődnek, csak úgy cseng az erdő a különböző nűánszú hangoktól, melyeknek hallása a kopóvadász előtt zengzetesebb és elbűvölőbb bármi zenénél. Egyszer ezen sorok íróját egy nem-vadász barátja felkérte, hogy egy rókavadászatra —

természetesen puská nélkül — mint néző elkísérhesse. Alig állottunk helyünkre, már hallottam a három kopóm hangját s amint közelebb és közelebb jöttek, csak úgy visszhangzott az erdő csaholásuktól. »Hallja-e ezt a mennyei zenét?« sugtam oda társamnak. De ez kezével bedugva mindkét fülét, elkeseredetten válaszolja: »Hol? Nem hallok én semmit, hisz' ezek a dögök borzasztó zajt csinálnak!«

Az is észrevehető, vajjon az ebek előtt, melyek különben minden vadat egyforma buzgósággal hajtának, kan vagy nőtény nyúl van-e; a hangjukról nem ismerhető fel ugyan, hanem arról, hogy a kan-nyúl tovább szalad mielőtt cselet vetne, míg a südő vagy nőtény-nyúl hamarabb rászánja magát. Ha a kopók elhallgatnak vagy a nyiffantás nagyon ritka kezd lenni, akkor a vezető siessen a kopókhoz, mert biztosan nyomot vesztek; ne engedje szétszóródni, hanem tartsa össze, kerítsen egyet velük addig, míg az elvesztett vagy új nyomot meg nem találják. Nagyon gyorsan nem szabad az ilyen keresést abbahagyni.

Elkerülhetetlenül szükséges, hogy a kopókat már kora fiatalágukban bizonyos híváshoz szoktassuk, mellyel össze- vagy visszahívhatjuk. Ezen hívás kürtszóval vagy »*te ide, te*« szóval történhetik, vagy mindkettővel is. A szóval való hívás azért előnyösebb, mert ezt minden egyes puskás alkalmazhatja, pl. ha az ebek meg nem sebzett vadat vagy olyant, melyre nem lőttek, a közeli határ felé hajtják. A kopók a hívást vagy kürtszót hamar megtanulják, ha minden etetés előtt alkalmazzuk, tehát az etetéshez azzal hívjuk. Ezáltal hamar megtanulják akárhová, honnan a hívás-jel hallatszik, összegyűlni, kivált ha mindig egy-egy ízletes falattal jutalmazzuk.

Hogy a kopózás eredményes legyen, annyi puskásra van szükség, hogy az összes forgókat el lehessen állítani. Egyetlen puskás is vadászhat ugyan kopókkal, csak hogy annak a hajtás menete szerint helyét folytonosan változtatnia kell. Ha a hajtott vad elesik, a puskás siessen azt felvenni, egy szóval, az odarohanó kopókat attól távol tartani, de igyekezzék egyszersmind azokat együtt magánál tartani is. Adott jelre, a vad elejtése esetén, a puskások is mind összejönnek, még akkor is, ha a kopók elszakadtak és több vadat hajtottak, mi az ebek hangjáról felismerhető. A fiatal ebeknek, hogy több kedvet kapjanak, célszerű »kapzsira adni«, az idősebbeknek itt-ott szintén.

14. AZ AGÁR.

Tekintettel azon körülményre, hogy az agarászat Magyarország síkságain, mint speciális magyar sport napjainkig fenntartotta magát és kizárólag a nyúl-, esetleg a rókahajszolás a célja: az agár leírását szükségesnek láttam ezen munka keretébe pótlólag beilleszteni.

Három alakját különböztetjük meg: a símaszőrű agarat (Greyhound), a hosszúsőrű agarat (Barsoi) és a skót-szarvasagarat (Deerhound).

Miután hazánkban csak az első, símaszőrű agár van általánosan elterjedve, csakis ennek jellemzésére szorítkozom.

A simaszőrű agár* külalakját legjobban a következő angol versike jellemzi:

The head as a snake,
the neck as a drake,
the back as a beam,
the belly as a bream,
the foot as a cat,
the tail as a rat.

Koponyája széles, lapos, állkapcsai erősek; az arcorr vékony, száraz, szikár. A szemek sötétek, tüzesek, a fülek kicsinyek és vékonyak. A nyak hosszú, izmos, sohasem erős és otromba. A lapockák rézsütosak és nagyon izmosak, a törzshöz lazán illeszkednek s ennek folytán a mellső végtagok nagyon mozgékonyak. A mellkas mély és meglehetősen széles, a hát szegletes, széles és jó hosszú, a derék jól kifejlődött s erős izomzatú. A mellső végtagok egyenesen állnak a törzs alatt és erős csontuak; a lábujjak domborúak, nyitottak, a talp erős, kemény. A hátsó végtagok a sarokban hajlítottak és izmosak. A fark vékony, hosszú, lecsüngő és a végén kissé kunkorodó. Az agárnál, a sötétbarnát kivéve, minden szín meg van engedve. Leggyakoribb színek a fekete, vörös, fehér, habos, őzszínű, hamuszürke és ezen színek különböző változatai.

Az agarak sohasem »szimatra«, hanem »szemre« hajtanak.

Az agarat már kölyök korában későbbi hivatásának megfelelőleg kell nevelni s ez okból a táplálékát úgy kell megválasztani, hogy el ne hízzon; továbbá felügyelet mellett alkalom adandó a kellő mozgásra, hogy izomzata, általában egész szervezete jól fejlődjék.

Mihelyt a fiatal agarak egy évesek elmúltak, megkezdődik a »behajszolásuk«; e célból először is »fűzérre«, azután »nyereghez« kell szoktatni, oly módon, hogy kettesével vagy hármassával összefűzve mindig jobbról járjanak, akár gyalog, akár lovon vezetik. Ezután a »behajszolás« következik. A hajszolásnál a fűzért úgy kell összeállítani, hogy abban legalább egy idős agár legyen s így olyan sík helyre vezetjük, hol a talaj sem nem kemény, sem túlságosan puha és hol igen sok nyúl nincsen; mert ha sok a nyúl, akkor az ebek könnyen szétválnak s egymás segítsége nélkül eredménytelen hajsza lesz, mi az agár fejlődésére hátrányos. Mihelyt kellő közelben, 40—50 lépésnyire süldő pattan ki, a vadász a fűzérnek bemutatja, az agarakat szabadon ereszti s »hajrá!«-val utána uszítja. Az idős, tapasztalt agarat a fiatalok természetesen követni fogják s megkezdődik a hajsza, amint az első »beéri«, egyet »vág rajta«, erre a nyúl megfordul és az első agár »elhajtódik«, a nyúl pedig »reá hajlik« a másodikra, ez »átveszi« s így forgatva valamelyik »elkapja« s erős agyaraival megszorítva, kivégzi. Ha a terep alkalmas, ily módon még aznap egy hajsztát kell csinálni, s azután az ebeket fűzérre véve, hazalovagolni. Egy pár gyakorlat után öreg nyulat is lehet hajszolni, s ha a hajsza jól sikerült, akkor az idős agarat el lehet hagyni a fűzerről s csak a fiata-

* Krichler Fr.: »Der Jagdhund«, 7. kiad. 155. l.

lokkal kell hajszozni. Első időben különösen ügyelni kell arra, hogy a hajsza sikertelen ne legyen; ha ez bármi okból mégis előfordulna, azon kell lenni, hogy a viszonyokat jól megválasztva, a vadászatot sikeres hajszával végezzük.

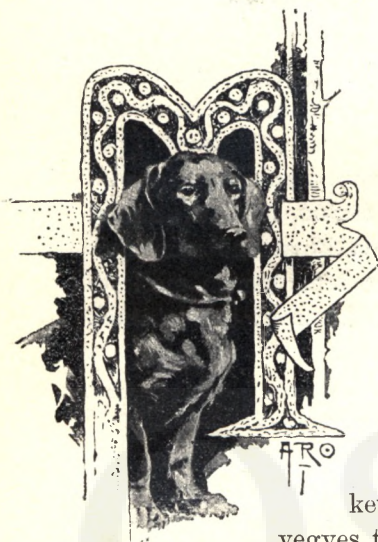
Nagy meleg, vagy túlságos megerőltetés folytán az agár kifáradván »elmarad« s a paripához visszatér, »nyereghez szorul«. Fiatal agarakkal különösen óvakodni kell a túlságos megerőltetéstől, mert ez egészségükre is nagyon hátrányos lehet.

Az olyan agarat, mely egymaga képes a nyulat elfogni, »egyes-agár«-nak, »szóló-agár«-nak, azt pedig, mely az elfogott nyulat a többiektől megvédi, »védő-agár«-nak nevezzük.

Mikor a fiatal agár a füzéren a paripa mellett nyugodtan megy, gazdájának hívására azonnal engedelmeskedik, mikor a kipattanó nyulat azonnal meglátja s hamar be is éri, anélkül hogy a hajsza alatt kipattanó más nyúl zavarba hozná, s végre, midőn az elfogott nyulat nem tépi, hanem mellette nyugodtan bevárja a vadászt, ki azt felveszi, akkor azt késznek, tökéletesnek mondhatjuk.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

15. A TACSKÓ.

ielőtt a vadász ezen kicsiny, de annál bátrabb kísérőjének jellegzését tárgyalnók, nem lesz fölösleges ennek őstörténetét megismerni.

A tacsó nemes rokonsága — mert egész jogsan sorozhatjuk a nemes fajta ebek közé — nagyban és egészben megtartva sajátos jellegeit, tiszta és állandó maradt. Ha köztük is, mint más ebajtáknál, akadnak kevésbé nemes, kevésbé tiszta vérű s részben nagyon vegyes társaságok, azért a fajta valódi képviselői, tehát a vérség főágához tartozók, tisztán, vegyületlenül maradtak és úgy a testalkatban, mint jellegző tulajdonságaikban önálló, állandó fajtát képeznek.

A legelső, legrégibb adatot, mely a görbelábú tacsóról ismeretes, *Fitzinger* nyomán *Xenophon*-nak köszönhetjük; a *Xenophon* által leírt *Canis castorius*, a görögök előtt már ismeretes borzeb. A római íróknál azonban nincs róla említés téve s a római régiségeken sem látni sehol lerajzolva, pedig éppen sajátos formája következtében, még a legkezdetlegesebb rajzon is felismerhető volna. Annál inkább ismeretes volt azonban ezen kicsiny, helyes jószág a régi és legrégibb időkben a németeknél. Már a Boji-törvényekben »Bibar-Hund« név alatt említés van téve róla s ugyanezen elnevezés és más nevek alatt, mint »Canis Bersarius«, »Beverarius« és »Bibracco« szerepel a IX. és XV. század irataiban.

A tacsó jelenleg a föld civilizált tartományainak majdnem mindenkében honos s pompásan tenyész úgy a mérsékelt mint a déli vidékeken. Az északibb szélességek alatt hiányzik ugyan a simaszőrű tacsó, hol egy hosszúsőrű alfaj pótolja, mely közeli rokonságban látszik lenni a Németországban 1882 óta állandó fajtának elismert hosszúsőrű tacsóval.

A tacsónak igen sok válfaja ismeretes; *Fitzinger* sem több, sem kevesebb mint tizenkettőt sorol fel. Ilyenek a simaszőrű, hosszúsőrű és szálkászőrű változatokon kívül az egyenes lábú, a disznófarkú, a vidrafarkú, a hasított orrú, a Domingó-tacsó stb. *Fitzinger* az általa felsorolt összes fajtákat, a simaszőrűt, a görbe lábút és egyenes lábút kivéve, egyszerű, kétszeres és

háromszoros korcsoknak mondja, melyek tiszta vagy vegyes keresztezésből származnak.

Míg tehát ezek a tisztafajúsághoz való igényüket, több nemzedéken keresztüli tiszta átöröklésből mutathatnák ki, az egyedüli tiszta, nem elegyült alakja az ebek ezen csoportjának a görbe lábú, simaszőrű borzeb volna, habár az egyenes lábú *basset* és a hosszúsőrű, görbe lábú tacsó is, mint sajátos fajták el vannak ismerve.

Habár *Fitzinger* és mások a görögök ebében a mostani tacsó ősatyját vélik felismerni, másutt pedig a francia borzebet (*basset* a *bas*-ból levezetve) és a német simaszőrű tacsót mint ősfajtát sorolják fel, megbízhatóbb adatokat a többi régi iratokban nem találunk és csak a Boji-törvényekben van a *Bibar*-eb fölemlítve, melyet a földalatti vadászatra használtak. A többi adatok már a XIV. és XV. századból származnak. A francia *Du Feruilleux* 1573-ban a *bassets à jambes torses* (görbe lábú) és az *à droits torses*-t (egyenes lábú) leírva azt mondja, hogy ezek Flandriából kerültek Artoisba és Franciaországba. Ebből az következik, hogy a francia *basset* és a német borzeb egy fajtához tartoztak, de miután Franciaországban a föld színén is használták, hajtóebekké tenyésztették át. Miután Németországban főképp a föld alatt használták, megtartották alacsony testalkatukat, mely valaha, valószínűleg átöröklött rhachitisből jött létre. Idővel azonban különböző törzsek keletkeztek, melyeket már régen nehéz- és könnyűekre, a szín és szőrözet szerint sima- vagy rövid-, szálkás- és hosszúsőrűekre osztottak; a két utolsó válfaj biztosan keresztezésből származik és csak mintegy 20 év óta tenyésztik tisztán. A tacsónak 1814-ből *van der Borch*-tól származó leírása meglehetősen egyezik a mai jellegzessel, mert a különböző színezetűeket és a hosszabb szőrözetűeket is felsorolja. Ziegler ellenben 1847-ben csak a rövidsőrű, sárga vagy fekete színű, rozsdasárga jelű tacsókról szól.

Szászországban és környékén negyven s több év előtt sok fehér és tarka borzeb volt látható.

Mióta a kynologiai tudomány mindinkább elterjedt, a kiállítások azt bizonyítják, hogy a tacsó tiszta tenyésztése eredményes. Más tényt ennek igazolására nem is kell felhozni, mint azt, hogy 1890-ben Charlottenburgban a 160 kiállított borzeb közül a bíráló bizottság 123-at talált a díjazásra érdemesnek, és hogy a tacsó-törzskönyvbe, melyet Berlinben a »Teckel-Klub« ad ki, 1895-ben már 2166 szám volt bejegyezve.

Ha tehát nem is tagadható, hogy Németországban a borzések tenyésztése magas fokot ért el és *fényes* eredményt képes felmutatni, milyent a vizslatenyésztés terén minden pénz- és időáldozattal se érhettek el máig sem: nem szabad figyelmen kívül hagyni azon körülményt, hogy a tacsótenyésztés tekintetében a viszonyok sokkal kedvezőbbek is voltak. Általában volt elég állandó törzs, melyeknél a tenyésztés által csak egyes lényegtelen változásokat kellett létrehozni, hogy az eszményi típus létesüljön.

Éppen úgy mint a vizsláknál, nem elégedtek meg azzal, hogy kiállítások rendezése által a fajtajellegetek fenntartsák, hanem használati eb-versenyeket

A »Teckel-Klub«* által megállapított fajtajellegek.

Ezen jellegzés fővonásaiban egyezik a többi egyletek által, a delegáltak bizottsága útján megállapított jellegekkel, csak lényegesen bővítve van.

a) A rövidszőrű tacsó.

Két színnyomatú képpel.

1. *Külsőalak általában.* Gnómszerű, kurta lábú, hosszúra nyúlt, de erőteljes testalkat, erős izomzattal. Dacára annak, hogy lábai, viszonyítva a hosszú törzshöz, rövidek, se nem nyomorék, se nem otromba és kevésbé mozgékony, se nem cingár mint a menyét. A fej tartása kihívó s arckifejezése értelmes.

2. *Tulajdonságai.* Tüzes, a támadásban és védekezésben a vakmerőségig bátor. — A játszásban komikus és fáradhatatlan, fejes természetű és szeszélyes; gondos nevelés mellett hű és ragaszkodó mint bármely más eb. Érzékszervei mind jól ki vannak fejlődve. Testalkata és temperamentuma főképp a kártékornak a föld alatti elpusztítására, vadászszenvédeleye, jó látása és hallása, csengő hangja, sík területen a kopózásra és kitűnő szaglása a vérescsapán való dolgozásra képesítik.

Ezen különféle hivatásnak megfelelőleg, a tipikus testalkat mellett, mozgékony, kitartás, különösen jó fejlettségű szív és tüdő kell hogy jellemezzék.

3. *Fej.* Megnyúlt, felülről és oldalról nézve az orr felé kúposan hegyesedő, élesen markirozott, s különösen oldalról nézve finom alkotású. — A koponya se nem igen széles, se nem nagyon keskeny, csak gyengén domborodó, és egyenletesen megy át a szép jelzetes orrba. Minél kisebb a szöglet, a homlok és az orr háta között, annál tipikusabb a tacsó.

Az orr hosszú, keskeny és szép formájú. A piszlék az archoz simulnak és az alsó állkapcsot jól fődik. Az orr sohasem hegyesedik ki ormányszerűleg és a szájszeglet gyengén jellegzett.

A száj jól kitérhető, hasítóka a szemek mögé ér. A fogazat erős, különösen a szemfogak.

A metsző fogak egymásra találhatnak, vagy a felső metsző fogak belső oldala az alsók külső oldalát dörzsöli.

4. *Szemek.* Közepes nagyságúak, tojásdadok, oldalt fekvők és tiszta, érelyes kifejezésűek. A szemek színe átlátszó barna, kivéve a szürke színű vagy foltozott ebeket, melyeknél az ú. n. üvegszemek vannak és a barna színűeket, melyeknek szemei sárgák.

5. *Fülek.* Aránylag nagyon hátra, magasan és egész szélességükben illeszkednek a koponyához, mellső szélükkel az archoz simulnak, elég szélesek, szépen lekerekítettek (sohase hegyesek és redősek), nagyon mozgékonyak, mint minden értelmes ebnél; figyelő állásban a fül porcogójának hátsó része fölfelé és előre áll.

* Lásd a »Teckel-Klub« törzskönyvének 6. kötetét.

6. *Nyak.* Elég hosszú, izmos, lebenyt nem képez; a tarkónál szépen domborodik és a váll felé szép hajlású; rendesen felfelé és kihívó állásban tartja.

7. *Mellső végtagok.* A földalatti munkának megfelelőleg, izmosak, zömökök és ferde állásúak. A lapockák hosszúak, szélesek és ferde állásúak, az erős mellkasra jól ráfeküsznek; izomzatuk erős és plasztikus. A mellsont erős és annyira előre áll, hogy kétoldalt a szügyön gödröcskék támadnak.

A felkar olyan hosszú mint a lapocka, s ezzel derékszöget képez, erős csontú és jó izomzatú, a bordákra szorosan fekszik, de azért a vállízületig mozgékony.

Az alkar, más állatokéhoz viszonyítva, rövid, gyengén befelé fordult, mellső és külső oldalán erős és plasztikus izomzatú, belül és hátul erős, feszült inakkal.

8. *Törzs.* Hosszú és erős izomzatú, a hát, ha a váll és medence rézsútos, rövid, ha pedig a lapocka és a medence egyenesen álló, akkor hosszú és gyenge.

A mellkas széles, erős és tojásdad, a szívnek és tüdőnek kellő helyet adva, a mellső lábak közé mélyen leereszkedik s egész hátra jól bordázott.

A derék rövid, feszes és széles.

A hátvonal a váll mögött csak gyengén homorodik s a derékrészen csak kissé domborodik.

A has mérsékelten felhúzódtott és a combhoz laza bőr által van kötve.

9. *Hátsó végtagok.* A far gömbölyű, telt, széles, erős és plasztikus izomzatú; a medencecsont nem rövid, széles és erős kötésű, kissé rézsútos állású.

A combcsont erős, jó hosszú és a medence ízvápájával derékszög alatt ízül.

A comb erős és kemény izomzatú; a hátsó része jól kidomborodik. A térdízület terjedelmes.

Az alsó lábszár, más állatokéhoz viszonyítva, rövid, a combcsonttal derékszöget képez, erős izomzatú.

A lábtőcsontok szélesek, a sarkcsont nagyon kiálló és az achilles-in széles.

A láb középhosszú, kissé előrehajló és merőleges állású.

10. *Lábak.* A mellsők szélesek, rézsútosan kifelé állók; a hátsók kisebbek és egymáshoz közelebb állanak. Az ujjak szorosan egymáshoz simulnak s az izek feltűnő domborodást mutatnak; a karmok erősek, kifelé irányulnak, a talp erős.

11. *Fark.* A keresztcsontból vastagon és közepes magasságban ered, nem nagyon hosszú, finoman elvékonyodik, gyenge hajlású és sohasem tartja magasan; a szőrözete tömött, de nem nagyon dús. A kefe látszata jobb mint a túlságos kevés szőrözet.

12. *Szőrözet.* Rövid, lehetőleg tömött, fénylő, zsiros, nem merev és száraz, az egész testet egyenletesen fűdi.

13. *Szín* a) *Egyszínű tacsók.* Vörös, vörössárga, vörös feketén befuttatva, vagy sárgafeketés befuttatással. Az egyszín előnyösebb s viszont a vörös értéke sebb mint a vörössárga és a sárga.

Az orr és karmok feketék; a vörös megengedhető, de nem kívánatos.

b) *Kétszínű tacsók*. Sötétfekete, barna vagy szürke, a szemek fölött, az arcorr oldalain, az alsó ajakon, fülek belső szélén, a szügyön, a lábszárak belső és hátsó részén, a lábakon, a hullató körül s innen számítva a fark alsó részének egyharmadán vagy felén sárga vagy rozsdabarna jellel.

A fekete ebek orra és karmai feketék, a barnaké barnák, a szürkéknél szürkék, néha hússzínűek.

Az egy- és kétszínű tacsóknál a fehér jel csak mint igen kis csillag, vagy mint vékony csík a szügyön, engedhető meg.

c) *Foltos tacsók*. A foltos, ú. n. tigris-tacsók színét világos, ezüstfehér, sőt majdnem fehér alap képezi, melyen apró, szabálytalan, sötétszürke, barna, vörössárga vagy fekete foltok vannak.

Kíváncsú, hogy egyik szín se legyen túlsúlyban; messziről nézve az egész habos tarkába olvad össze, mely a kajtász-ebet fölötté értékesé teszi. A sötéttarka tacsóknál a rozsdabarna befuttatás sötétebb, a világosaknál világosabb, inkább sárga a befuttatás némi nyoma, még a fehér alappal biróknál is meglehet.

Az ú. n. üvegszemek kedveltek; azoknál, melyeknél az alapszínezet fehér, a hússzínű vagy tarka orr nem hiba. A sötéttarkáknál a fehér jel nem kívánatos, de azért nem disqualifikáló hiba. Nem kívánatos továbbá az, hogy az egy- vagy kétszínű törzsek tarkákkal keverődjének, mert félős a fehér jelek nagymérvű fellépése és a tarkák nem is oly tiszta és nemes tenyésztésűek, hogy általuk más törzsek javítása várható volna.

14. Súly szerinti beosztás.

Könnyű változat	kan	7.5 kg-ig,
	szuka	7 »
Közepes nehéz változat	kan	7.5 kg-tól 10 kg-ig,
	szuka	7 » 10 »

Nehéz változat, kan és szuka 10 kg-on felül.

15. *Gyakori hibák*. Gyenge vagy nyomorék, magas vagy a földet érő alkat, igen széles vagy nagyon keskeny, vagy túlságosan domborodott koponya. Igen magasan illeszkedő nehéz vagy rövid, úgyszintén igen mélyen illeszkedő s nagyon hosszú fülek; erős homlokszöglet s előre irányult, meredt szemek; igen rövid vagy lapított, vagy nagyon hegyes arcorr; lelógó pizslék; rövid alsó állkapocs; rövid, lebenyes nyak; rosszul fejlődött, nyomorék vagy izom nélküli mellső végtagok; nyúlláb vagy terpesztett ujjak; nyerges hát; erősen domborodó gyenge derék; igen lapos vagy nagyon rövid mellkas; előre dülő test, azaz, ha a far magasabb mint a marja; a túlságosan mély mell; agárszerűen felhuzódott vékonya, keskeny, izom nélküli hátsó végtagok; csámpásan álló saroikzület; magasan illeszkedő és magasan hordott, vagy kunkorodott, vagy szőrtelen, hosszú fark; túlságosan dús, középrendű, vagy nagyon gyér szőrözet; gyöngé, fénytelen, vagy nagyon vegyes szín. A fekete tacsóknál a sárga jelnek, különösen a fülön, nem szabad terjedelmesnek lennie.

b) *A hosszúszőrű tacskó.*

Egy színnyomatú képpel.

A hosszúszőrű tacskó a simaszőrűnek spaniellal való keresztezéséből keletkezett s ma már állandó fajtának tekinthető, mert egyes spanielek amúgy is igen sok tacskó-jelleggel birnak. A homlok előtti bemetszés és a domború koponya még elég gyakran fellépnek, ugyanezt mondhatni az előlábakról, melyek nem hajlanak annyira befelé, mind a rövidszőrű tacskóé. Alacsony termete és hossza ellenben kitűnő. Szőrözete hosszú, sima, gyakran gyengén hullámos, puha és fényes, a fejen és a lábak mellső felén rövidebb, a nyakon és a hátan a testhez simuló. A torkon, szügyön és a vékonyán, valamint a fülein szép rojtozatot képez; a mellső lábak és a czomb hátsó felén a szőrözet rojtos, illetve gatyát képez. A fark mint a setteré, rövid, egyenes, a vége felé keskenyedő zászlóval. A lábujjak közötti túlságosan hosszú szőr nem szép és a földalatti munkánál akadék.

1. *Szín.* Fekete, rozsdabarna jellel, vagy egyszínű vörös.

2. *Használata.* A hosszúszőrű tacskó a földalatti munkára kevésbé alkalmas, mert hosszú szőrére a homok, föld és más szenny nagyon rátapad, ellenben kajtolásra és vízi vadászatra kitűnő.

c) *A szálkásszőrű tacskó.*

A szálkásszőrű tacskó különböző keresztezésekből származott, melyek közül elsősorban az angol szálkásszőrű és hosszúszőrű terrierek, melynek a scotch, Skije vagy Dandie Diumont — terrier említendő. Az ezen utóbbi keresztezésből származó ebek többnyire igen szép testalkatúak, alacsonyak, hosszúak, de igen gyakran igen puha és hosszúszőrűek, különösen a fejen.

A szőrözet mindig lehetőleg tömött és kemény kell hogy legyen; a puha és hosszú szőr hiba.

A szálkásszőrű tacskó arckifejezését a bozontos szemöldök és az erős bajusz előnyösen jellemzik. Durva, halvány szőrözetével a fekete, szürke és sárga vegyes színek jó összhangzatban vannak. Ezen válfaj a kajtászebek legjelentékenyebb előnyeit egyesíti magában. A föld feletti és föld alatti, valamint a vidra-vadászatra kitűnően alkalmas, mert bátorsága, értelmessége és roppant nagy ellenálló képessége erre nagy mértékben képesítik.

Válfajok.

A tacskók válfajai másfajta ebekkel való szándékos keresztezésből származnak; a felsorolt fajtajellegeknek azonban meg kell hogy feleljenek, kivéve a szálkás- és hosszúszőrűeknél a szőrözetet — és a tacskókopóknál a magasabb és kevésbé kifelé fordult lábakat. Ezeknél és a szálkásszőrűeknél a szín is vegyesebb lehet.

A tacsókópó.

A tacsókópók elnevezése alatt eddig, egészen helytelenül, a 10 kg-nál nehezebb tacsókat értették.

A tacsókópó feje, törzse és farka egészen olyan mint a tacsóé, csak erőteljesebb, a lábai hosszabbak és egyenesebbek. Nem szabad soha könnyűnek és alacsonynak lennie, hanem legyen szikár, izmos, erőteljes és erős fogazatú. Színezetében a fehér ne legyen uralkodó, csakis kis jelek engedhetők meg; a feketéknél és vöröseknél nem annyira szükséges a tiszta szín, mint a rövidszőrű tacsónál, úgyszintén a durvább szőrözet is kívánatos.

A TACSKÓ IDOMÍTÁSA.

Oly értelemben mint a vizsla idomításáról, vezetéséről stb., a tacskónál természetesen nem lehet szó. A vadászkedv és használhatóság veleszületett tulajdonságok s a régi időkben, mikor a mesterséges kotorékok ismeretlenek voltak, a mesterséges idomítással nagyon keveset lehetett elérni, míg jelenleg éppen a mesterséges kotorékok segítségével, kellő türelemmel és szakszerű eljárással nagyon sokat érhetni el. A tapasztalás arra tanít, hogy ha a tacskó egy, sőt két éves korában sem érne semmit, nem szabad azon, mint hasznavehetetlen, túladni, mert egyesek — és ez a sajátságos jelenség talán a származásban leli magyarázatát — csak a második, sőt néha a harmadik évükben kezdenek használhatókká válni s rendesen idővel feltűnő jók lesznek. Valódi természetük és jó hajlamaik nem mindig mutatkoznak már az első évben; tehát nem szabad a türelmet elveszíteni, hanem kísérletet kell tenni a második, szükség esetén a harmadik évben is. Ha az eb akkor sem mutat kedvet s nem tesz semmit, akkor már később sem lesz semmi belőle.

Hogy szakszerű eljárással mennyire lehetséges a természetadta tulajdonságokat az ebben felkelteni, illetve gyarapítani, az a következőkből kitűnik.

A nevelésnél a főelv az, hogy gyakori és erős veréssel nem szabad a tacskót megfélemlíteni, mert ezzel talán egyetlen ebet sem lehet oly hamar elrontani mint éppen a tacskót; a tacskó mindig enyhe és szeretetteljes bánásmódot kíván s minél több része van benne, annál háladatosabb lesz. Míg a kényszer és szigor mindent elront, addig jósággal és dicsérrettel mindenre rávehető. Ha a tacskót fiatal korában magunk mellett, a szobában tartjuk — és ez éppen úgy mint a vizslánál, előnyösebb a kennel-rendszerénél — akkor, ha hibázik s például a szobatisztaság ellen vét, kezdetben csak szidással fenyítjük, később, ha már idősebb, egy-két vesszőcsapást is alkalmazhatni, de korbáccsal vagy éppen bottal verni nem szabad. Nagyon előnyös, úgy nevelési mint vadászati szempontból, ha a fiatal tacskónak egy idősebb, két-három éves játszótársa van. A folytonos birkózás, a kertben és udvaron való kergetőzés a fiatal ebet ügyessé és gyorsabbá teszi; s ha a birkózás gyakran veszeke-déssé, marakodássá fajul is, nem baj, mert ezáltal bátorságot nyer s megtanulja a támadást és védekezést.

Hogy a fiatal tacskókat már első évükben bátorrá, fogassá tegyük, igen célszerű macskákra vagy lőtt vadra, különösen rókára vagy borzra uszítani; kezdetben természetesen idősebb eb társaságában, később magukban; még

jobb, ha patkányokkal eresztjük össze, mert ezeken merészségüket kétségtelen eredménnyel gyakorolhatják.

Mielőtt a tacsó az egy évet betöltené, lassankint megtanítjuk a pórázon járni; azután, ha egy éves elmúlt s nem áll mesterséges kotorék rendelkezésünkre, akkor május vége felé, egy idősebb, nem túlságosan fogas eb társaságában, olyan kotorékhoz vezetjük, melyről biztosan tudjuk, hogy csakis fiatal rókák vannak benne. Attól ugyanis óvakodni kell, hogy a fiatal tacsót öreg rókára vagy borzra eresszük; ez igen nagy hiba volna, mert ezek erősen védekeznek s a tapasztalatlan, gyenge ebet visszaverik s nagyon megsebesíthetik. Az ilyen szomorú tapasztalat azután annyira kedvét szegheti, hogy egészen elbátortalanodik s ha be is bujik ismét a kotorékba, oly félve fog támadni, hogy a rókának vagy borznak ideje marad magát beásni, vagy az akna kiásása alatt a kotorék más zugába menekülni. Mindez a vadászatot igen könnyen eredménytelenné teheti. Hogy a fiatal ebet a fent jelzett veszélynek ki ne tegyük, előtte való nap, vagy aznap reggel az öreg rókát lesen el kell löni, vagy csak akkor vezetjük a kotorékhoz, ha biztosan tudjuk, hogy még a zsákmánykeresésről nem tért vissza. Arra is figyelemmel kell lenni, hogy a kotorék se nagyon mély, se nagyon terjedelmes ne legyen. Nagyon célszerű az is, hogy a fiatal tacsót, kivált ha a kotorék messze van, nem vezetjük, hanem odavisszük, nehogy túlságosan kifáradva kezdjen munkához. Sem az öreg, sem a fiatal tacsónak nem szabad útközben megengedni a csatangolást, mert így minden más vad leköti a figyelmét, hajszolásra csábítja s esetleg oly fáradtan érkezik a kotorékhoz, hogy aznap nem képes hivatásának megfelelni.

A kotorékhoz megérkezve, keressük meg a legjártabb nyilást, a többi borz-zsákkal zárjuk el; azután vegyük a fiatal ebet karunkra, a segéd ugyanezt teszi az idősebbel s így a nyílás elé térdelünk. Az idősebb tacsó természetesen elkezd nyüszölni, igyekszik szabadulni, hogy a kotorékba juthasson; elereszteni azonban nem szabad, hanem addig kell visszatartani, míg a fiatal is figyelmes lesz s kedvet kap a bebújásra. Mihelyt ezt látjuk, dicsérjük meg, simogassuk és »*husz, husz!*«, »*ott a róka*«, »*fogd meg!*« stb.-vel bátorítjuk.

Ekkor az idős ebet eresszük be a kotorékba és a fiatal utána uszítjuk. Azon esetre, ha nem bujna utána, vegyük ismét a karunkra s a második kísérletet akkor tegyük, azaz az idősebb után akkor uszítsuk, ha az bent elkezd csaholni, mert a csaholás rendesen felkelti kíváncsiságát s támadásra ingerli az ebet.

Ha azonban most sem mutatna kedvet, akkor lehető közel a kotorék nyílásához meg kell kötni s az aknaásást meg kell kezdeni. Ha sikerült a folyosót ott átszelni, hol az idősebb eb csaholva fekszik, azonnal le kell a fiatal vinni az aknába s az idősebb társaságában rá kell ereszteni a rókakölykekre. Dacára hogy rendes körülmények között a fiatal rókák megfojtatása a kotorékban hiba, ezen esetben a tanoncra nézve előnyös, ha megengedjük, hogy egyet megfojtsanak.

Szerfölött előnyös továbbá, ha még aznap, vagy másnap a fiatal eb ily módon jelen lehet egy ásásnál, mert akárhányszor az, mi az előbbi alkalom-

mal nem sikerült, a második próbánál váratlanul könnyen és egészen jól fog menni. Ha az első tavaszon minden kísérlet és fáradság hiábavaló lett volna, várni kell a következő tavaszig; akkor az eb már két éves és ha jó fajtájú, ritkaság, hogy a szolgálatot megtagadná. — Ha a fent leírt mód semmiképpen sem vezetne eredményhez, kisegítéskép azt lehet tenni, hogy a fiatal, félig kinőtt rókákat összezárjuk öregebb és fiatal tacsókókkal, rájuk uszítjuk s kivételesen megengedjük, hogy azokat megfojtsák. Igen célszerű, ha a mesterséges kotorékkal teszünk kísérletet. Az egyszerű, mesterséges kotorékot a következő módon készíthetjük: jól körülkerített helyen, kertben vagy udvarban 3–4 m hosszú, 35 cm széles és ugyanolyan mély árkot ásunk s azáltal, hogy deszkával és gyeppel befödjük, folyosóvá alakítjuk, melynek a végén egy tágasabb üreget, katlant is készíthetünk. Ebbe eresztjük be a fiatal rókát s utána a fiatal tacskót s ha szükséges, még egy idősebb, de nem nagyon fogas ebet.

Nem nagyon fogasnak azon ebet mondjuk, melyik az ellenfelét nem támadja meg, hanem egy-két lépésnyire előtte fekszik és szakadatlanul ugatja, a fogas eb ellenben a rókát vagy borzot erősen szorítja, közvetlen előtte fekvő folyton mérgesen csahol, meg is ragadja, s mi a legjobb, a kotorékból ki is húzza.

Ha az ebek elég hosszasan feküdtek a róka előtt csaholva, akkor a folyosót a végén kinyithatjuk, hogy a róka menekülhessen. Az ebek természetesen követni fogják s most megengedhető, hogy hosszabb hajsza után megfojtsák.

Ha a tacsókó nemes fajtájúak, egy éves korukban két-három lecke után, kivált ha egy idősebb tacskó van mint mester mellettük, fiatal rókákra »jók lesznek« s igen hamar mohó vággyal bújnak a kotorékba és csaholva fekszenek a róka előtt. Ha nem így történne, akkor nem igen érdemes az ilyen, semmi vadászati hajlamot nem mutató ebeket tovább tartani, kivéve, ha elődeik mind igen jóknak bizonyultak. Mindazonáltal nem szabad az ítélettel sietni, mert a legtöbb tacsókóban borzasztó sok makacsság lakozik s különösen akkor lép előtérbe, ha ápolója részéről nem részesült a kellő bánásmódban. Ilyen esetben a későbbi kísérlet akárhányszor kitünően sikerül.

Akinek erdős vadászterülete van, annak nem eléggé ajánlható, hogy jó, nemes fajtájú tacsókókat tartson; ezek nemcsak hogy kevesebb fáradsággal idomíthatók, hanem kitűnő használhatóságukkal roppant sok élvezetet is szereznek.

Ha valaki két ebet tart, akkor tartson egy párt, t. i. kant és szukát; ezáltal egyrészt a fajt fenn lehet tartani, másrészt a fölösleges kölyköket értékesítheti. A páros tacsókónál azonban arra gondot kell fordítani, hogy a fedeztetés ne oly időre essék, mikor a tacskóra a legtöbb szükség van; tehát ne őszre és télre, hanem a legcélszerűbb tél végén, illetve kora tavasszal párosítani, hogy a szuka esetleg már májusban használható legyen.

Ha a fiatal tacskó a fent leírt gyakorlatoknál egészen jól viselte magát, akkor kísérletet lehet tenni, hogy egyedül próbálkozzék a fiatal rókákkal boldogulni. Első alkalommal nem igen várható ugyan, hogy biztosan feküdjön a

rókák előtt; ellenkezőleg, ha egy darabig csaholva feküdt előttük, ki fog jönni a kotorékból. Amikor kijön, fel kell venni, megsimogatni, megdicsérni s »hol' a róka«, »husz, husz«, »ott, ott« biztatással be kell a kotorékba uszítani. Minél több dicséret és hizelgés jut osztályrészül, annál tüzeesebben és annál fokozottabb harci kedvvel fog ismét berohanni. Később mind ritkábban fog kijönni s akkor is csak a fejét dugja ki a folyosó nyílásán s megnyugodva, hogy látta gazdáját, ismét be fog menni, hogy újra kezdje támadását. Idővel a kijövételek közötti szünetek mind hosszabbak és hosszabbak lesznek s végre nem is jön ki többet addig, míg a kotorékot az aknával át nem törték s a rókák

zsákmányul nem estek. Ha a tanítvány ennyire haladt, akkor már öreg rókára s végre borzra is ereszthetni. Különben a tacsók jelentékeny száma jó lesz, anélkül, hogy a leírt módon, lépésről-lépésre kellene a tanítással haladni; de nem is igen lehet, mert mikor a legtöbb tacsó azt a kort eléri, hogy használható, akkor fiatal rókák nincsenek. Az októbertől februárig kölykezett tacsók természetesen májusban még oly fiatalok, hogy azokat vadászatra kivinni nem lehet. Vajjon azonban helyes-e a szokásos és mindenestre ajánlatos fokozatos kiképzés kedvéért, az őszi és téli vadászatokon mellőzni? Ez nagy időpazarlás lenne, mert a fiatal ebet ily módon másfél éves koráig, vadászatilag nem lehetne használni, pedig azt minden tapasztalt vadász, ki tacsókat használt és használ, jól tudja, hogy akárhány tacsó fáradtság és különös gond nélkül bevált, habár egyiket vagy másikat öreg borz avatta fel vadásszá. Így, egy igen tapasztalt vadász a következőt írja:

»Kellemesen és egyúttal fájdalmasan gondolok vissza egy fekete, sárgán jelzett tacsómra, mely, midőn 9 hónapos korában először bűjt kotorékba, mindjárt sarokba szorított egy egyéves borzot s hosszasan előtte fekvé csaholt addig, míg ki nem ástuk. Ezen időtől kezdve minden évben sikerült segítségével bizonyos számú borzot biztosan zsákmányul ejteni, míg végre az öregség, a számos forradással ékeskedő harcost rokkanttá nem tette.«

Habár a fentebbiekben hangsúlyoztuk, hogy a fiatal tacsót más idősebb példáján lehet jól bevezetni, azért nem lehet elhallgatni azon nézetet sem, hogy csak az helyes, ha a borzeb mindig egyedül dolgozik a kotorékban. Akik ezen nézetet vallják, azt mondják és nem éppen minden ok nélkül, hogy az idősebb tacsótól az utána jövő fiatal eb nem léphet tevékenységbe, mert a folyosó rendesen olyan szűk, hogy két eb egymás mellett nem fér el. Mit

tehet tehát a második eb? Legfeljebb követi az első példáját, kitartóan csahol, mi ugyan előnyös lehet, de hátrányai túlsúlyban vannak. Először is a fiatal növendék el van választva ellenétől s így nem tanulhatja meg, mennyire szabad ellenével kikötnie. De használhatóságáról és fogasságáról sem nyújthat kellő bizonyítékot, mert az nagy különbség, vajjon a mestere által fedve, vagy közvetlen fekszik az ellenség előtt. Megeshetik aztán, hogy míg ily fedett helyzetben egészen jól viseli magát, egyedül eresztve a kotorékba, nem látszik semmi haszna az előbbi gyakorlatnak. Hanem ez még nem volna a legnagyobb hátrány. Ha a fiatal eb ugyanis elég fogas, akkor nem marad a mestere mögött, hanem igyekezni fog előre törni s vagy a társát nyomja előre, vagy összeszorulnak, mit a szorongatott ellenfél felhasznál, előre tör, az ebek nem lévén képesek egymás miatt sem hátrálni, sem védekezni, ezeket úgy visszaveri, hogy az idősebb, mely a rohamot felfogta, egy darabig hasznavehetetlenné lesz, a fiatal pedig hosszú időre, vagy végleg elijeszti.

Ezen körülmény igen sok vadászt egy más módszer követésére készítette. Ezek az idősebb ebet beeresztik a kotorékba s ha jól csaholva fekszik, a folyosót áttörik, hogy lehetőleg az ebet megtalálják. A folyosón az aknából csak kis nyílást vágnak s az ebet folytonos biztatással kitartásra buzdítják. A folyosó bejáratánál láncon levő fiatal eb, mihelyt hallja, hogy társa bent folyton csahol, szintén kedvet kap, nekitüzesedik és elkezd csaholni. Ekkor az idős ebet gyorsan kiemelik s helyébe a fiatalat teszik be. A legtöbb esetben a fiatal eb tovább fog csaholni, annál is inkább, mert a kiemelt eb mérgében, hogy ellenétől eltávolították, még dühösebben ugat. Most azon kell lenni, hogy ha a fiatal tacsó a közvetlen közelében lévő ellenségtől megijedne, kellőleg bátorítsuk és uszítsuk. A borz rendesen nem veszi észre, hogy az eb ki van cserélve s ha a folyosón a nyílást nem nagyobbítjuk, megmarad a helyén. Ha a fiatal eb nem csaholna s látjuk, hogy fél, azonnal ki kell emelni, láncra tenni és abban a pillanatban az idősebbet a kotorékba betenni. Azáltal, hogy a növendék ellenfelét nem látja, de társa dühös csaholását hallja, rendesen féltékeny lesz; ha ezen érzelmet az uszítás által kellőleg fokoztuk, az ebeket megint kicseréljük, míg végre a fiatal eb kellő önbizalmat nyer. Végre mind a két ebet ki kell emelni, a borzot a borzfogóval kihúzni és egy, a nyakszirtre irányzott ütessel vagy lövéssel kivégezni; ezután a fiatal ebet ráeresztjük, hogy kedve szerint tépáshassa. Ily módon igen sok fiatal eb nagyon használhatóvá vált.

Most még az a kérdés, vajjon milyen igényeknek kell a tacsónak megfelelni, hogy a »teljesen kész« és a »kitűnő« jelzőt megérdemlje? — Az első, hogy kedve legyen a vadászathoz, másodsor, hogy bátor és fogas legyen, minden kotorékba feltétlenül bebujjon, s ha ott rókára vagy borzra talál, közvetlen ez előtt »állóra«, nem pedig »a csapán« csaholjon. Ellenfelét a kotorékban addig nyomja, míg a sarokba nem szorul, ahonnan tovább nem menekülhet; itt esetleg órákon át előtte fekvő szakadatlanul csaholjon s dacára minden támadásnak és az ezzel járó sebesülésnek, addig tartsa lekötve, míg a folyosót felülről aknával át nem törik. A fiatal rókák megfajtása a kotorék-

ban, ha azokat nem vonszolja ki, nagy hiba, s éppen azért az olyan ebek, ha különben a legkitünőbbek volnának is, jóknak nem mondhatók.* Ha öreg, tapasztalt rókára akad, amelyet nem képes sarokba szorítani, azt addig kell folytonos támadásával nyugtalanítani, míg ki nem ugratja s így lövésre hozza, hogy így rablásaiért és gonosztetteiért jól megérdemelt jutalmát elvegye.

Még azon főbb szabályok említendők fel, melyek a tacsóval való, az ásás előtti és az ásás utáni bánásmódra vonatkoznak.

Ásás előtt nem szabad túrni, hogy otthon kergetőzéssel és birkózással kifáassza magát, hanem be kell zárni vagy láncra kell tenni. A munka előtt kapjon nem sok, de tartalmas eledelt, mert az ismert klasszikus mondás itt is áll, hogy »a bátorság a gyomorban van.« Ha a kotorékhoz közel víz nem volna, vizet kell kivinni és egy darab kenyeret, hogy a fáradt ebnek azonnal adni, vagy esetleg a sebeket mindjárt a helyszínén kimosni lehessen. Mint már előbb is jelezve volt, nem szabad a távolabb lévő kotorékhoz vezetni, hanem legjobb egy nagyobb hátszakban úgy vitetni oda, hogy a feje szabadon legyen. Mielőtt a kotorékba bebujna, nyakravalóját le kell venni, mert ez a bujásban nemcsak akadályozhatná, hanem veszélyes is lehet.

Ásás után, kivált ha nagyon fáradt, vagy meg van sebesítve, haza kell szállítani, otthon meg kell jól mosni és leszárítani; különösen a szemei mosandók ki gondosan vízzel vagy kamomilla-forrázattal, mert a szembe hatolt por, fűvény stb. igen könnyen gyulladást, sőt gennyedést idézhet elő. Az esetleges sebeket szintén jól ki kell mosni; ha daganat mutatkozik, hígított arnikával, különben 3 százalékos kreolin-oldattal kell bedörzsölni, hogy a gyógyulást megkönnyítsük. A nagy bőrszakadásokat egy pár öltéssel össze kell varrni, hogy a seb széle simán forradjon össze. A további gyógykezelés olyan mint a többi sebeké; különösen kezdetben célszerű az említett kreolin-oldattal minél gyakoribb hűsítő és gyógyító borogatást alkalmazni. Pihenés, alvás és jó táplálék hamar talpra állítja a fáradt tacsót.

Ha a földomlás eltemetné, természetesen becsületbeli dolog, még áldozat árán is megtenni minden kitelhetőt megmentésére. A kiásott és önkivületlen ebet azonban nem szabad azonnal a friss levegőre vinni, mert az könnyen megölné; egy pár percig a kotorékban kell hagyni, friss vízzel, esetleg pálinkával le kell önteni, illetve ledörzsölni.

Minden vadásznak kötelessége, különösen ilyen esetekben hű és derék társának jólétéről tőle telhetőleg gondoskodni. A tisztességes vadász meg is teszi, különben nem volna érdemes hűségére és ragaszkodására.

* Igen sok fiatal tacsókóban megvan a hajlandóság az elhozásra. Mihelyt valaki ezt észreveszi, ajánlatos, hogy ezen hajlamot fejlessze s ha apróbb madarakat, patkányt stb. hoz, dicsérje meg. Az ilyen aztán a fiatal rókát is kihozza a kotorékból. Akinek nincs türelme, az ne is kezdjen hozzá, hogy tacsóját elhozásra tanítsa.

A tacsó mint hajtó-eb.*

A tacsó nevelésének, illetve idomításának legjobb s mondhatni egyedüli módszerét *Podewils* báró ezredesnek köszönhetjük, ki azt »Der deutsche Jäger« című szaklapban évekkel ezelőtt közzétette. *Podewils megköveteli a tacsótól, mint hajtóebtől, hogy engedelmes legyen, ne legyen csahos, más eb után a hangra ne törjön, hanem önállóan keressen és hajtson; a hajtásból ne menjen ki, hanem a vadászhoz érve, ott megforduljon s végre a vadat ne kezdje ki.* A legtöbb vadász azt a nagy hibát követi el, hogy a tacsót igen fiatalon, néha egy éves kora előtt, mielőtt még engedelmességhez és a pórázon való vezetéshez szokott volna, hajtóvadászatra viszi s ott a vizslákkal együtt keresni engedi. A tacsó ilyen alkalommal sajátítja el azon hibákat, melyek éppen ellenkezői azon tulajdonságoknak, melyek a jó ebet jellemzik.

Mielőtt a fiatal borzebet a vadászatra használnók, engedelmességre és önállóságra kell hogy szoktassuk. Már $\frac{3}{4}$ -ed éves korában arra kell szoktatni, hogy pórázon vezethető legyen, lábunknál csendesen maradjon, a póráz ne cibálja, füttyre vagy hívásra azonnal hozzánk jöjjön s a pórázon, ha vadat lát, se ne nyüszölgjön, se ne csaholjon: egyszóval akaratosságot — éppen úgy mint a vizslánál a korállal — a pórázzal kell megtörni. Mindezeket a rendes séták alkalmával a szabadban kellőleg begyakorolhatjuk.

Ha a fiatal borzeb már a pórázon nyugodtan vezethető, és engedelmes, magunkkal vihetjük a cserkészetre, hol önállóságának alapját vetjük meg. A friss csapa csakhamar érdekelni kezdi, ösztöne felébred és a csapát vagy nyomot követni kezdi. Ezt felhasználva, megkezdhetjük a tulajdonképpeni bevezetést, még pedig először a nyúlra.**

A tacsót először olyan nyúl csapájára vezetjük, melyet a tacsó nem látott, de mi igen; ennek csapáját folytonos biztatás és dicséret között, szíjon vagy pórázon 200—300 lépésnyire követni engedjük. Ezen gyakorlatot lassankint kiterjesztjük más vad csapájára is. Ez által megtanul a pórázon, szíjon nyugodtan keresni, fiatal tüzet mérsékli, minek folytán — ha különben is van hajlama hozzá — képes leend később a megsebzett vadat is nagyobb nehézség nélkül megtalálni.

Ősszel, mikor már a fiatal vad annyira megnőtt, hogy a kisebbfajta eb nem tehet kárt benne, az erdőben szabadon eresztethetjük; legcélszerűbb reggel, midőn a harmatban a nyom a legmelegebb. A tacsó a nyomon szabadon eresztve — ha különben is jó vérből való — igen hamar elkezd hangot adni, kezdetben ritkábban, később annál szaporábban, minél kevésbbé veszíti el a nyomot, mi annál kevésbbé fordulhat elő, minél pontosabban, gyakrabban és

* Mika »A vizsla parforce-idomítása«. 155. l.

** A nyúlhajtásra szoktatott tacsót, mint vérebet, csakis szíjon lehet a vérescsapára eresztetni, különben az első friss nyomon nyulat kezd hajtani, ha tehát a tacsót első sorban a véres csapán való keresésre akarjuk használni s nagyobb vad kerestetésére idomítjuk, akkor célszerű nyúlhajtásra nem is használni.

lelkiismeretesebben végeztük annakidején a szíjon való kerestetést. Ott, hol az ebet szabadon eresztettük, álljunk meg, míg visszajön. Visszatérte után, ha nem marad el sokáig, folytonos dicsérés között vegyük pórázra; ha túlságosan sokáig maradna el, igyekezzünk egy pár erős füttyel visszahívni s ha a füttyre nem jönne azonnal vissza: visszatérte után vegyük pórázra s többszöri rángatás és füttyülés mellett egy gyenge vesszővel fenyegetjük meg.

A büntetés mértéke legyen az eb puhaságának megfelelő s miután a hajtó-ebek éppen úgy, mint a vizslák nagy hajlammal birnak a nemkezességre, *csakis pórázon* fenyegetők meg. A túlságosan sokáig hajtó ebet a büntetés után egy óráig nem szabad a pórázról elereszteni. Az engedelmességet a pórázon kell gyakorolni és megszilárdítani.

Ezen gyakorlatok után, ha a fiatal eb már jól hajt, engedjük napközben keresni, midőn már kevesebb friss nyomot vagy csapát talál. Ily módon a tacsó lassankint használhatóvá válik. Hajtóvadászatra egy éves kora előtt ne vigyük s vizslával együtt keresni soha se engedjük. A vizsla a hajtásban valóságos veszedelme a hajtó-ebeknek; a gyors mozgása és keresése által okozott nesz még az idősebb hajtó-ebet is zavarja és ha pl. a nyulat csaholva hajtja és üldözi a nélkül, hogy a nyomon maradna, maga után bolondítja a hajtó-ebeket is, melyek csaholva igyekeznek a sokkal gyorsabb vizslát követni. Ily módon a fiatal eb *csahossá* válik s a nagy fáradtsággal elért önállóságát elveszíti.

A tacsó mint véreb.*

A jól nevelt tacsót éppen úgy, mint a vizslát, alkalmas módszer alkalmazása mellett könnyen és gyorsan bevezethetjük a vérescsapán való keresésre.

Mielőtt a tacsó bevezetését a vérescsapán megkezdendők, szoktassuk meg a *vezetéshez* és a *lefektetéshez*, azaz szoktassuk a pórázon járni és arra, hogy bárhová lefektetjük, addig a helyéről ne mozduljon, míg érte nem jövünk és fel nem szabadítjuk.

A pórázon való vezetést sétáink alkalmával gyakorolhatjuk. Ha a tacsó $\frac{3}{4}$ évét betöltötte, kivezethetjük az erdőbe, hol kevesebb vad van. A vezetésre egy könnyű, vékony, de azért eléggé erős, bőrrel bevont láncot használunk. A szíj vagy zsinég nem használható, mert a lefektetésnél a nyugtalankodó fiatal eb könnyen elrághatja s ha ez egyszer sikerült, erről a legtöbb esetben alig szoktatható le. *Tehát első feladatunk a fiatal ebet arra szoktatni, hogy a vezetéken baloldalunk mellett nyugodtan menjen, a vezetékláncot ne cibálja; szoktassuk meg arra is, hogy ha vadat lát, mindaddig, míg szabadon nem eresztjük, csendesen és nyugodtan maradjon.*

Ha növendékünk a vezetéken már jól viseli magát, megkezdhetjük a »lefektetés« gyakorlását, természetesen ezt is a szabadban. A »lefektetés« a cserkészetnél nélkülözhetetlen következmény, miért is ezen gyakorlatra, mely

* Mika »A vizsla parforce-idomítása«. 160. l.

a komoly engedelmesség alapkövét képezi, a legnagyobb gond és fáradtság fordítandó.

Kezdetben az ebet a vezető-lánc segítségével valamely fácskához vagy bokorhoz megkötjük, a vadásztáskát vagy zsebkendőt vagy bármi más tárgyat közel hozzá a földre helyezünk s az ebet csend és nyugalomra intve lassan eltávozzunk 50—60 lépésnyire, de úgy, hogy az eb láthasson. Mihelyt az eb nyugtalankodni kezd, nyüszöl, vagy éppen vonít is, térjünk azonnal vissza s »fúj, csendesen!« szóval megintjük, esetleges ismétlődés esetén egy vesszővel gyengén megfenyítjük. Ezután jobban eltávozzunk tőle, hogy ne is láthasson s később az időt is folyton nagyobbítva *lövést* is tehetünk. Ha a tacsó nyugodtan maradt, míg visszajövünk, dicsérjük meg alaposan és jutalmazzuk meg egy falat kenyérrel is. Ezen eljárást a legszigorúbb pedantériával naponként addig ismételjük, míg az eb egy-két órára is elhagyható lesz, anélkül, hogy nyugtalankodnék. A folytonos gyakorlás által végre rászoktathatjuk, hogy egyszerű *szóra* vagy *intésre*, lánc nélkül is fekve marad s nyugodtan megvárja, míg érte jövünk. Ezen gyakorlat után az ismert módon (l. az előbbi szakaszt) bevezetjük a hideg és meleg nyom csapázására, vagy ha mint hajtó-ebet nem akarjuk használni, mindjárt *vonszalékkal* kezdjük gyakorolni.

A »vonszalék« alkalmazásának célja a fiatal ebbel egyszerű módon és rövid úton a vérescsapát és a véres nyomon való kerestetést megismertetni. Az ebnek meg kell tanulni, hogy mi a vérescsapa s tudnia kell azt is, hogy mihelyt vérescsapát talál, közel van a vérző vad is.

A vonszalékkal a gyakorlat biztosabb, mert többször ismételhető, mintha esetről esetre csakis a vad lelövése, illetve megsebesítése alkalmával gyakorolnók, mely utóbbi esetben sok előre nem látható, zavaró körülmény állhat be s könnyen *hibás keresést* eredményezhet, minek veszélyességét nem lehet eléggé hangsúlyozni.

A vonszalékkal való gyakorlathoz a következők szükségesek:

1. A vékony, bőrrel bevont lánc, a tacsó lefektetéséhez.
2. A vezetékszíj és erős, széles, puha bőrből készült nyakló.
3. Egy 5—6 m hosszú, erős zsinag a vonszoláshoz.
4. Egy tágnylású, jól elzárható, bádogból vagy fából készült edény, melybe a lelőtt vad vérét a kizsigerezés alkalmával felfogjuk, illetve összegyűjtjük.

A vonszalékkal való gyakorlás megkezdése előtt adjunk az ebnek bőségesen enni; éhes ebbel gyakorlatot végezni nem szabad.*

A reggeli cserkészés vagy vadászat alkalmával meglőtt vadat** szabályszerűen kizsigereljük s a vért lehetőleg az utolsó cseppig az erre szolgáló

* Azon régi vadászmodszert, hogy a vérebnek megengedték az első kicsapázott vadból tele enni magát, teljesen elvetendő. A vad kikezdését semmiféle ebnek sem szabad megengedni.

** Olyan területeken, hol sertevad, szarvas és őz vegyesen van, tehát a vérebet mindezeknek a kicsapázására használják, a tanítást a vaddisznóval kell megkezdeni és az őz vonszalékát legutoljára szabad használni.

edénybe összegyűjtjük. A zsigernek egy jó nagy darabját a vonszoló zsineghez kötjük — ez a vonszalék — és a fölösleget a vad közeléből gondosan eltávolítjuk. Természetesen az idomítandó eb ezen alkalommal vagy otthon maradt, vagy ha velünk lett volna, a lövés után az elesett vadtól jól távol lefektetendő; tehát ezt látnia egyáltalában nem szabad.

A zsinegre kötözött vonszalékot, legcélszerűbben a vízáthatlan hátzsákban, a kizsigerelt vadtól kerülő úton 200—300 lépésnyire visszük s ott, hol a vonszolást megkezdjük, a helyet megtörve, hogy mikor az ebbel visszajövünk, megtaláljuk, a hátzsákból kivesszük, a földre helyezzük s a felfogott vérből egy adagot reá és melléje öntünk. Ez lesz a mesterséges lövési hely. A vonszoló zsineg szabad végét egy körülbelül 2 m hosszú rúd végére erősítjük s ezt magunktól jó távol tartva, hogy a vonszalék nyoma a mi nyomunktól jó távol essék, a földön abba az irányba kezdjük vonszolni, hol a kizsigerelt vad fekszik. 30—40 lépésnyi közökben a földre vért csepegtetünk, s az illető helyet pontosan megtörjük, hogyha az ebbel a vonszalék nyomán odaérünk, a vért ennek megmutathassuk. A vonszolás irányát itt-ott változtassuk meg, ez által is utánozva a sebzett vad menekülési útjának irányát. Amint a vadhoz érünk, emeljük fel a vonszalékot, tegyük vissza a hátzsákba s akasszuk fel jó magasan egy közeli fára, hogy az eb ne láthassa, se ne érezhesse.

Most elmegyünk az ebért, mely ez alatt vagy otthon volt, vagy le volt fektetve; de a vonszalék nyomára csak akkor vezetjük, ha ez már kellőleg kihült. 1—2 órai várás még az első alkalommal is szükséges. A vonszolás kezdetéhez érve, a lövési helyet az ebnek megmutatjuk, azon egy keveset szaglászni engedjük s attól ismét elvezetjük.

Rövidebb vagy hosszabb idő múlva — ez mindig attól függ, vajjon a mesterséges vérescsapa eléggé kihült-e — a tacsót most már a vezetékszíjon ismét a vonszolás kezdetéhez vezetjük, a vért megmutatjuk s »keresd, elvezett!« vezényszóval biztatni kezdjük és ha szükséges, az orrát gyengén a véres csapára nyomjuk. Mihelyt az eb a csapán megindult, eresszük a szíjat hosszúra s engedjük az első vértócsáig menni; itt a fejét gyengén a vérhez lenyomva, megdicsérjük, megsimogatjuk s beszélve hozzá, továbbkeresésre biztatjuk. Mihelyt 20—30 lépésnyire a vad közelébe jutunk, oldjuk le róla a nyaklót, hecceljük a nyomon tovább s lehető gyorsan kövessük magunk is. A legtöbb borzeb a szíjról eleresztve azonnal csaholni kezd, mihelyt a dermedt vadhoz ér; ha a növendék ezt teszi, hagyjuk jó sokáig állóra csaholni — minél tovább, annál jobb — s azután lehetőleg dicsérjük meg. Ha azonban ebünk hajlandóságot mutatna a dermedt vadat tépni vagy éppen kikezdeni, mi a tacsóknál szintén nem éppen ritkaság, akkor a következő alkalommal ne eresszük szabadon, hanem kerestessünk vele a szíjon, míg a vadat megtalálja. Most vezessük a tacsót nagy kerülővel ismét vissza a vonszolás kezdetéhez és a leírt módon ismételjük a kerestetést; a vadhoz érve, engedjük egy darabig állóra csaholni, dicsérjük meg és adjunk neki egy pár kedvenc falatot, hogy a leckét ebben is megerősítsük emlékezetében. A napi munka ezzel be van fejezve s ha a leírt eljárást egy pár nap múlva ismételhetjük, a játék meg van nyerve.

Ez azonban még csak az egyszerű eljárás volt. A valóságban, a vadászat tényleges gyakorlása közben sok váratlan nehézség akadályozza a kicsapázás könnyű lefolyását, tehát a második leckét komplikáltabb formában kell hogy rendezzük, hogy az ebet minden eshetőségre előkészítsük.

A második vonszolásnál, értem a következő leckét, éppen úgy járunk el, mint a leírt esetben, csak hogy:

1. a vonszolást kiterjesztjük 500—800 lépésnyire;
2. nagyobb kerülőket s visszafordulatokat teszünk;
3. közbe-közbe a vonszalékot felemeljük a földről, 10—15 lépésnyire tovább visszük s csak azután vonszoljuk ismét;
4. nemcsak jó széllel, hanem a szél irányában is kerestetünk, hogy az eb ne szokja meg mindig jó széllel keresni;
5. a további gyakorlatoknál kiterjesztjük a vonszalékot más vadnemekre is, különösen kártékony ragadozókra.

A vonszalékkal való gyakorlásnak igen nagy előnye, hogy az ily módon vezetett eb mindig a vér szaga után csapáz; tehát ha a nyom már ki is hült, akkor is képes a sebzett vadat követni s a keresztező, egészséges nyom nem igen csábítja el a már felvett csapárról.

Ha az eb a vonszalékon már jól dolgozik, akkor a sebzett vad nyomára visszük. A bevezetés a legbiztosabban és legkönnyebben friss havon eszközölhető, mert a havon a nyomot és vért sokkal jobban láthatjuk s így az ebet az utánkeresésnél biztosan ellenőrizhetjük, illetve korrigálhatjuk, anélkül, hogy a hibás keresés veszélyének ki volnának téve. Az erősen megsebesített vad menekülési irányát és az első vérnyomokat oly módon törjük meg, hogy a megtört ág mindig a menekülési irány felé legyen fordulva. A sebzett vadnak egy pár órai időt engedünk a megbetegedésre s csak azután vezetjük az ebet a lövés helyére; itt megmutatjuk neki a helyet, esetleg a vért s »keresd, elveszett!« vezényszóval, a szíjjon tartva, lassan engedjük a nyomot követni. Mikor a nyomot jól követi, megdicsérjük s »keresd, keresd!« szókkal biztatjuk. Ily módon, szíjjon tartva, addig kerestetünk, míg a sebzett vadat felkelni látjuk vagy halljuk, vagy a meleg fekvésére akadunk. Ekkor a nyakszíjat levesszük és a vad után hecceljük. A menekülő sebzett vad az igénytelen tacsó előtt hamar megáll s ekkor az *állóra csaholó* eb előtt megadjuk neki a kegyelemlovást; az ebet pedig dicséret mellett egy pár jó falattal megjutalmazzuk.

16. A FOX TERRIER.

Egy színnyomatú képpel.

Foxterrier elnevezés alatt földalatti munkára használt ebeket értünk, habár ezen ebeket az ebkiállítások divatba jövétele óta inkább luxus- mintsem vadászekeknek tartották. És hogy ez így történt, nem a vadászoknak, hanem az ebkedvelőknek tulajdonítható, kik csinos, megnyerő külsejű kísérőekre akartak szert tenni s e célból a legkülönbözőbb keresztezéseket eszközölték.

Ennek következtében azonban oly egyedek jöttek létre, melyek a vadászatra használhatatlanok voltak, mert amennyit a nemes, tetszetős testalkatban nyertek, annyit veszítettek a szőrözet ellentálló képességében, lábak állásában stb. Az első angol ebkiállításon bemutatott foxterrierek között igen sok jó példány volt, de miután ezek a különböző róka-kopó falkákhoz tartoztak, milyenek pl. a Grove- és Quorn-falkák, nem bírtak egységes karakterrel, mert mindenik falkanagy saját törzset igyekezett tisztán megtartani, mely a többitől elég gyakran eltért, anélkül azonban, hogy foxterrier típusát elvesztette volna. *Mr. Domville, Poole, Stevenson* s mások fáradozása következtében a kiállításokon lassankint azon kiállítók kerültek előtérbe, kik vadászatra alkalmas foxterriereket tenyésztettek. Ezen ebek közé tartozott »Tartar«, melytől a mai foxterrierek nagy része származik. Jelenleg azonban három családba oszthatjuk: »Jock«-, »Trap«- és »Belvoir Joe«-családokra, mihez még talán »Old Foiler«-félék volnának számíthatók.

Az említett terriereken kívül természetesen még más kitűnő ebek is voltak, melyek mint tenyészek hírnévre tettek szert, pl. »Trimmer«, melynek törzsfája — sajnos — ismeretlen, mert ezen eb apja egy sportkedvelőhöz csak úgy véletlenül, mint talált eb jutott. Sajátságos, hogy »Trimmer« értékes volta nem közvetlen utódaiban, hanem unokáiban nyilvánult, mint testvérének, »Trop«-nak az utódainál. Még szintén kitűnő eb volt »Rattler« is, mely a fent említett három család egyikéhez sem tartozott.

Habár ezen említett terrierek mindenikének eléggé durva és rövid szőre volt, mégis tartottak egy szálkás- vagy tüskésszőrű varietást is, mely már a múlt században ismeretes volt. Eredetét azonban nem ismerik; nem tudni, simaszőrű elődei miféle szálkásszőrű ebekkel kereszteződtek. Egy pár év előtt

Mr. *Thornton* birt vadászati szempontból kitűnő, sárgavörös-szürke színű törzsszel; a jelenlegi legjobb törzsek azonban a »*Thorn*« és »*Gorse*« fehér utódai. Miután a foxterriernek vadászatilag hivatása ugyan az apróbb kártékony megfojtása, de nincs hivatva a róka megölésére: azért nem is szabad a bullterrierek fogasságával birnia s így helyes súlya is 8—10 kilogramm között ingadozik.

A foxterriernek feladata a rókát a kotorékából vagy az utak átereszei alól csaholással kiugratni, anélkül, hogy azt megfojtaná. Kitartó csaholásával, fogasságával és rettenhetetlen bátorságával, mely még akkor is nyilvánul, ha a róka megharapja, mindig sikerül ezt ugrásra kényszeríteni, vagy ha előtte csaholva fekszik, addig lekötve tartani, míg az akna el nem készül. Feltétlen használhatóságban nem vetekedhetik ugyan a tacsóval, mert a szűk folyosókba nem igen férkőzhetik be; de azért a folyosót itt-ott elzáró köveket és gyökereket egészen jól el tudja útjából távolítani.

Egy más becses tulajdonsága a foxterriernek, hogy kajtolásra kitűnően használható, [mert okszerű idomítással igen engedelmessé válik és a macskák megfojtásában ügyessége és mozgékonyága folytán különösen kitűnik.

Az angolok által felállított fajtajellegek a következők:

a) *A simaszőrű foxterrier.*

1. *Külsőalak általában.* Általánosságban vidám, élénk és fürgé megjelenést mutat; erős csontrendszer, erőteljes testalkat, bizonyos mértékig lényeges követelmények, mialatt azonban nem szabad nehézkes és durva testalakot képzelni. Gyorsaságának és kitartásának egyenlő arányban kell állani erejével, minek következtében a foxterrier szimmetriája ezen tekintetben mintaszerű. A foxterriennek éppen úgy mint a rókakopónak nem szabad magasnak lennie, de túlságosan alacsony sem lehet: mint a jó vadásziparipa a rövidhát mellett álljon nagy területen, ekkor a test hosszával összeegyeztethető legnagyobb gyorsaságot és lépéshosszúságot érheti el.

2. *Fej.* A koponya lapos és meglehetősen keskeny, a fülei között a legszélesebb s innen előre, a szemek felé keskenyedik. Feltűnő homlokbarázda nem látható, de az orr háta és a homlok közötti átmenet élesebb mint az agárnál. Fülei V-alakúak s meglehetősen kicsinyek, kissé vastagok, előre irányítva, az arcra simulva állanak s nem oldalt lógnak le, mint a rókakopónál. Az arc-orr erőteljes és izmos, a pofák azért nem teltek; az arcorr elég hosszú, minek következtében jól harapható, de azért nem olyan mint az agaré vagy a fehér angol terrieré. Az arcornak a szemek alatt nem szabad a koponyától élesen elkülönülnie, sem ékalakulag kihegyeződnie. Az orr fekete; a szemek sötét-színűek, kicsinyek és meglehetősen mélyen fekvők, tüzesek, élénkek s lehetőleg kerekék. A fogazat egyenletes és erős; a felső állkapocs fogai az alsó állkapocs fogáival kívülről szorosan kapcsolódnak.

3. *Nyak.* Izmos, a bőr sehol sem laza, elég hosszú és a váll felé egyenletesen szélesedő.

4. *Váll és szügy.* A lapockák hosszúak, rézsútosan állók, a könyökizület szépen kifejlődött; a mell mély és nem széles.

5. *Törzs.* A hát rövid, egyenes és erős kötésű, a váll mögött a gindárságnak legkisebb nyoma nélkül; a derék erős fejlődésű és gyengén domborodott. A bordázata legyen elég domború s ne látszódjon laposoldalunak, a hátsó bordák húzódnak mélyen hátra.

6. *Hátsó rész és fark.* A combok erősek és izmosak, ne szoruljanak előre a test alá, az alsó lábszár hosszú, erős, a sarokizület álljon alacsonyan s a lábtő egyenes, minek folytán a térdhajlás nem nagy, éppen mint a rókakopónál. A fark egy kissé magasán illeszkedő, felálló, de sem a hát felé irányulnia, sem kunkorodnia nem szabad, meglehetősen erős és jól szőrözött. A nagyon vékony fark hiba.

7. *Lábszár és láb.* A lábak, bármely irányból nézzük, teljesen egyenesek; a lábközép majdnem, vagy egészen egyenes folytatása a lábtőnek. A láb erős csontú, rövid és kemény. A mellső és hátsó lábakat menés közben egyenesen előre rakja, a térdizületek nem állnak kifelé. A könyök merőlegesen áll a törzshöz s oldalt szabadon mozog. A lábak gömbölyűek, zártak s nem nagyok,

a talp kemény és szívós, a lábujjak mérsékelten hajlottak s a láb se kifelé, se befelé nem fordul.

8. *Szörözet*. Sima, de erős, a testre rásimuló, tömött és dús; a hasnak és a czombok belső oldalának nem szabad csupasznak lennie.

9. *Szín*. A fehér szín túlnyomó, az írombázott, a vörös és a bőrszínű jelek hibának tekintendők. Különbösen ezen pont kevés jelentőséggel bír, ha az eb másképpen jó.

10. *Nagyság*. A súly nem biztos jelleg a foxterrier munkaképességének megítélésénél. Legfőbb pontok: a testalkat általában, a nagyság és a külső formák; ha az eb jól tud vágatni, a róka után az oduba bujni, az aztán mellékes, vajjon a sulya egy fonttal több vagy kevesebb. Ha súlyhatárt akarunk felállítani, akkor a jó, kiállítási kondícióban lévő foxterriernél a legnagyobb súlyt 9 kg-nak vehetni.

11. *Hibákul* tekintendők a hússzínű, vörösbarna vagy tarka orr, a felálló, ú. n. tulipán- vagy rózsa-fül, az igen hosszú vagy igen rövid felső és alsó állkapocs.

b) A szálkásszőrű foxterrier.

A foxterrier ezen varietása minden tekintetben hasonlít a simaszörűhöz; csak a szörözetben különbözik, mely mindig durva. Minél keményebb, minél tüskésebb a szörözet, annál jobb. Gyapjas kinézésűnek vagy tapintatunak és a koponyán vagy egyebütt selyemszerűnek lenni nem szabad. A hosszú szörözet is, mi az ebnek boncos kinézését kölcsönöz, hiba; a simaszörűtől tisztán kimondott eltérést kell hogy mutasson.

A foxterrier pontértéke:

Általános kinézés és jelleg	15
Fej, fogazat és fülek	15
Nyak	5
Váll és mell	15
Hát és derék	10
Hátsó rész és fark	10
Lábszár és láb	15
Szörözet	15
100	

Egynéhány év előtt Angliában körülbelül 40 darab díjazott eben eszköztek méréseket. Ezen mérések középértékei ezek:

Az orr hegyétől a szemszögletig	7 cm
A szemszöglettől a nyakszirtecsont-bütyökig	11 ³ / ₄ »
a nyakszirtecsont bütykétől a marjáig	14 ¹ / ₂ »
a marjától a fark tövéig	34 ¹ / ₄ »

a marjától a talpig	36 ³ / ₄ cm
a sarokizülettől a talpig	11 »
az előláb tövétől a talpig	9 »
az arcorr kerülete a homlok előtt	19 »
a fej kerülete, a pofánál mérve	32 ¹ / ₂ »
a nyak kerülete a fejnél	32 »
a mell kerülete a marjánál	52 »
a mell kerülete a véknánál	47 »
az alkar kerülete	12 ³ / ₄ »
a lábtő kerülete	7 ³ / ₄ »
a sarokizület kerülete	11 »

A foxterrier-tenyésztés terén Németországban a »Deutsche Foxterrier-Klub«, nálunk pedig az »Österreich-ungarische Erdhund-Klub« szereznek érdekeket. Mindkettőnek kitűnő ebanyag áll rendelkezésére, melyeknek ősei túlnyomólag nagy árákon kerültek Angliából a kontinensre.

Miután Angliában a foxterriert a róka ugratására és nem megfojtására használják, nem szabad a bullterrier dühösségével támadnia s ezért a versenyeknél »a rókának egész megfojtása lehetőleg kerülendő«. Ez okból az idősebb ebek versenyénél fiatal, még teljesen nem kifejlődött rókát használni nem szabad, az ilyenek csakis a fiatal ebek beheccelésére használandók, mert a csak kissé fogasabb terrier könnyen kísértetbe jöhetne és megfojthatná.

17. A PUDELPOINTEREK.

A teljesség kedvéért még felemlitendő, hogy egy pár év óta olyan ebeket is használnak a vadászat gyakorlásánál, melyek az uszkár és a pointer keresztezéséből származnak és éppen ezért »Pudelpointerek«-nek* nevezik. Ezen ebek tenyésztésénél azon elméletre támaszkodtak, hogy keresztezéssel igen jó anyagot állíthatnak elő, ha az uszkár jó tulajdonságait, milyenek ellentálló szőrözete, elhozási kedve, előszeretete a víz iránt, okossága stb., a pointer tulajdonságaival egyesítik. Azonban ezen, bizonyos körülmények között helyes elmélettel szemben, sajnos, de felhozható, hogy a szülők tulajdonságai az utódokban nem mindig egyforma mértékben és a kívánt módon egyesülnek, hanem az egyik vagy másik csak akkor áll be, ha a tenyésztésre kiválasztott szülők *véletlenül* el vannak találva, mint ezt a tenyésztésről szóló szakaszban fel is említettük. A jól talált választás azonban annál ritkább, minél heterogénebb fajtákat hozunk össze s a kísérletezés roppant költségessé válik. A kölykek kiválasztásánál ugyanis nem elég csak a testi előnyökre lenni tekintettel, hanem annak megítélhetésére, ami a fő, hogy vajjon melyik bír közülök különös vadászati tulajdonságokkal, az egész almot fel kell nevelni. Igen fontos körül-

* Miután ezen ebek még kifejezett és határozott jellegekkel bíró fajtát nem képeznek és csakis még a kísérletezés tárgyát képezik, az eredeti német nevet tartottam meg, a helyett, hogy az »uszkár-pointer«-t használnám.

mény az is, hogy az ezen keresztezésből létrejött korcsokból csak idők múltán lehet egy olyan nemzedéket teremteni, mely tulajdonságait, miként a fajta egyenletesen örökli át az utódokra. Miután ezen irány követői még mindig csak sötétben tapogatóznak, önként felmerül azon kérdés, vajjon nem-e volna célszerűbb és tanácsosabb a bizonytalan kísérletezésre fordított költséget és fáradságot a már meglévő fajták tökéletesbítésére fordítani és ezeket abban megtartani.

A pudelpointerek fajtajellegei megállapítva természetesen még nincsenek s nem is lehetnek, de testi tulajdonságaik kitűnnek az ezen ebekhez kötött követelményekből. Vadászati tekintetben semmivel sem kívánnak tőlük többet, mint amennyi egy teljesen kész vizslától kívánható.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A VADÁSZEK TENYÉSZTÉSE, FELNEVELÉSE ÉS TARTÁSA.

Miután az előbbi lapokon (5. l.) már tüzetesebben emlékeztünk meg azon alapelvekről, melyeket az okszerű tenyésztésnél mindenkor követni kell, a következőkben csak azon gyakorlati szempontokat fogjuk kiemelni, melyeket a tenyésztőnek mellőzni nem szabad.

Ha valamely meghatározott ebajtát kívánunk tenyészteni, akkor csak jóegészségű, helyes testalkatú, nagy munkaképességű és nemzéképes korban lévő tenyészállatokat válasszunk, még pedig lehetőleg tisztafajú és törzskönyvezett egyedeket. A nemzésnél a mindenkori egészségi állapot nagy befolyással bír az utódokra.

A korra nézve tekintsük szabálynak, hogy se nagyon fiatal, se koros állatokat ne válasszunk; az első párzásnál az ebek legalább $1\frac{1}{2}$ —2 évesek legyenek. Túlkorai párzás folytán úgy a kankutya, de még inkább a szuka fejlődésében visszamarad, az utódok pedig rendszerint gyengék és mindenféle betegségeknek vannak alávetve.

Tapasztalt tenyésztők a nyolcadik évet tekintik azon életkor határának, melyen túl erős és jól fejlődő utódokat várni nem lehet.

A párzás csak akkor eredményes, ha a szuka *forog*, azaz ha a nemi vágyódás felébredt, mely állapot 14—20 napig, rendszeren 18 napig tart.

A szuka 9 hónapos kora előtt csak kivételesen, azontúl rendszeren kétszer egy évben forog. Rendes körülmények közt a fedezést minden forgás idejében hátrány nélkül meg lehet engedni, azonban már a vadászati használat tekintetéből a legtöbb tenyésztő az őszi fedeztetést mellőzi.

A kölykök sikeres felnevelése érdekében legcélszerűbb a szukákat a januártól—áprilisig terjedő időszak alatt fedeztetni.

A szuka a forgás kezdetén többnyire néhány napig nyugtalan, szeret más ebekkel játszani, ezek hátára felugrik, stb. Majd megduzzad hüvelye és ez vérszerű nedvet választ ki.

Ha a vérszínű váladék már 5—8 napig mutatkozott, akkor lép fel erősebben a párzási ösztön. Ennek a jele, hogy váladék vizenyősebb lesz és a hüvely duzzadtsága is lelohad. Ekkor itt az ideje a fedező kanebet a szukához

bocsátani, mivel ilyenkor a párzás rendszerint minden akadály nélkül megy végbe.

A párzás idejére a két eb valamely tiszta, tágas helyen zárandó el.

A párzás akkor tekintendő befejezettnek, ha a 10—30 percig összeakadva volt állatok maguktól, idegen beavatkozás nélkül szétváltak.

Ha az ebek két egymást követő napon 2—3-szor össze voltak akadva, a megtermékenyítést megtörténtnek lehet tekinteni.

Ajánlatos azonban a szukát több napon át, minden esetre addig, míg a véres váladék tart, felügyelet, illetve zár alatt tartani.

Ha a szuka gyenge, beteg vagy ha az időjárás alkalmatlan, úgy indokolt a fedeztetést mellőzni; ezt minden hátrány nélkül meg lehet tenni, csak arra kell ügyelni, hogy ilyen esetben a szukát hűvös, tiszta helyiségben tartsuk elzárva s az eb felügyelet alatt elégséges mozgást tegyen és gyakrabban megfürödhessék. Célszerű ily alkalmakkor a szukanak néhányszor gyenge hashajtó szert beadni. A párzást 3—4 évig minden káros következmény nélkül mindkét nemű ebeknél szüneteltetni lehet.

A szuka rendszeren 63 napig vemhes; kivételesen a vemhesség legrövidebb tartama 57 nap s nem haladja meg a 70 napot. A vemhesség ideje alatt a szukanak valami rendkívüli ápolásra nincsen szüksége, fontos azonban, hogy az egész idő alatt elégséges mozgást tegyen és az utolsó hetekben pedig bőségesebb táplálkozást és több vizet kapjon. Magától értetődik, hogy a vemhes ebet nagyobb fáradságtól, ugrásoktól és a megfázástól óvni kell.

A szukanál csak az 5—6-ik hétben lehet a vemhességet észrevenni; ez időtől kezdve duzzad a teste és az emlők is, melyekből már a 7-ik hétben, gyenge nyomásra, tej szivárog. A vemhesség utolsó két hetében a nemző részek ismét felduzzadnak, s a szukan nyugtalanság, sőt fájdalmak, némelykor pedig étvágyhiány, hasmenés és dugulás jelenségei mutatkoznak. Ez utóbbi esetben igen célszerű olajat vagy ricinusolajat beadni.

A kölykezés előtt egy vagy két héttel a szukanak mérsékelt meleg és szellős, de sem léghuzamnak, sem pedig a nedvesség káros befolyásának ki nem tett, védett és csendes helyiségben lenni, mely jó ha deszkázott padolattal bír, jó minőségű és bőséges almot készítünk, melyben a szuka kölykei számára elég mély fészket kaparhat.

Szükséges a szukát már jóval a kölykezés előtt a megfelelő alomhoz szoktatni, mert ellenkező esetben könnyen széthordhatná a kölykeit.

A kölykezés idejének elérkeztekor a szukanál rendszeren nagy nyugtalanság mutatkozik. Ilyenkor gyakrabban kell a szuka után nézni és gondoskodni arról, hogy mindig elegendő friss vize legyen.

Az első kölyök megszülése a dolog természetéhez képest nagyobb fájdalommal jár, melyek azonban a következők megszülésénél lényegesen enyhülnek. Némelykor a kölykezés folyamatában megszakítások is jelentkeznek, melyek azonban csak ritkán terjednek egynéhány napra.

A hólyagot, valamint a köldököksínórt a kölykező eb lerágja és a szülepet meggeszi.

A kölykök száma 1 és 16 közt váltakozik; egy alom leggyakrabban 5—6 kölyökből áll.

Azon esetben, ha az anyaállat elpusztul vagy a szoptatásra nem alkalmas vagy pedig az összes kölykök táplálására nem elég erős, minden más egészséges szoptató szukát is lehet dajkaképpen használni.

Dajka alkalmazásánál arra kell ügyelni, hogy a saját kölykének eltávolítását és a nevelőkölyök oda helyezését ne lássa. Ha még módját ejthetjük, hogy a jövevényeket a dajka-eb tejével megnedvesítsük, akkor a szuka azokat is megnyalja, ami az elfogadás biztos jelül tekinthető. Tán felesleges azon mesebeszédre megemlékezni, mintha a dajkatej a fiatal eb különös tulajdonságaira bármily befolyással volna.

A kölykezési folyamat során esetleg nyújtható segély, már tisztán az állatorvos szakmájába vág és a laikus abban jóformán mitsem segíthet.

Ha a megtartandó és felnevelendő kölykök száma iránt megállapodtunk, akkor azok kiválasztására, valamint a halálra ítélték eltávolításáról kell gondoskodni.

A kiválasztásnál 4 szempontra ügyeljünk főképp:

1. A szín tekintetében, különösen arra kell figyelni, hogy az lehetőleg a szülők színének feleljen meg, miután a kölykök közt gyakran olyanok fordulnak elő, melyek az előttünk ismeretlen ősökre (atavismus) ütnek, valamint a használati célt is tekintetbe kell venni, miután p. erdőben, fehér vagy erősen fehérrel tarkázott vizslát jól használni nem lehet. Tény azonban, hogy fehér kölyköknél, különösen szálkás szőrűeknél, alig lehet biztosan megítélni, vajjon a fehér nincsen-e barnával oly módon keverve, hogy abból vasszürke, barnásszürke vagy szürke szín fejlődhetik. Azonban az orr és a lábujjak színe mindig jó támpontot nyújt, mert ha ezek fehérek, akkor a test szőre is fehér marad, míg ha barnák vagy feketék, akkor a szőrözet színe a fehérnek és barnának keveréke lesz.

2. Jóllehet a leggyengébb kölykek nem igen kecsegtetnek kielégítő fejlődéssel, mégis a testalkat erős volta sem mindig az a tulajdonság, amelyre a kölykek kiválasztásánál a legnagyobb súlyt kellene helyezni. Nagy figyelem fordítandó azonban arra, hogy jó csontozatú és széles mellkasú ebet neveljünk fel.

3. Minthogy a hímnemű kölykek általában értékesebbek és keresettebbek a nőneműeknél, a kis szukákból csak annyit hagyjunk meg, amennyi a tovább tenyésztésre vagy esetleg megrendelésre szükséges.

4. Ügyelnünk kell végre arra is, hogy mennyiben vannak meg az ivadéknál a szülőállatok vagy valamely ismert elődük jellegzetes tulajdonságai.

A kölykeket semmi esetre sem szabad a szoptató szukától egyszerre elvenni, mert ily esetekben az emlők meglobosodnak és súlyos láz szokott beállani.* A kölykek elvétele az anyaállat távollétében eszközlendő és az agyon-

* *Jegyzet.* Ily betegségekre nézve, mint egyáltalában a vadászebek különböző betegségeinek gyógykezelésére nézve, melegen ajánlhatjuk Fónagy József, A vizsla idomítása és a betegnek gyógykezelése. III. kiadás, Budapest, 1905. című könyvet, mely függelékében e részben is igen célszerű tanácsokat tartalmaz.

vert kölykek anyjuk tartózkodási helyétől lehetőleg messze eső helyen, elegendő mélyen ásandók el.

A szoptatás és a kölykek elválasztására nézve a következők veendőik figyelembe:

Amikor a szuka a szülés fáradozásait némiképp kipihente, langyosan meleg, tejbe főtt híg zab- vagy árpadarával kell megetetni, azonban langyos, édes tejjel is pótolni lehet azt. Az első két hétben a szukát legcélszerűbb napjában 5—6-szor, mindig friss és nem savanyú, zsírtartalmú és a tejképződést előmozdító táplálékkal etetni. A kölykezés 4-ed vagy 5-öd napján már aludt tejet is lehet adni, mi az ürülések rendességét előmozdítja. A harmadik héten a szukát már rövidebb sétákra is el lehet vinni a kölykeiktől, azonban csak a 6-ik vagy 7-ik héten lehet anyát egész napon át fiaitól távol tartani, az éjre azonban a kölykek magukra ne maradjanak.

Az egészséges kölykek 8—14 nap múlva már látnak és ilyenkor már ide-oda mászkálnak és a nekik nyújtott táplálékot (tejet) nyaldosni kezdik. Ha három vagy négy hét múlva a nekik odaállított táplálékot még nem akarnák elfogadni, akkor a friss vagy forralt tejbe mártott ujjal vagy kis orrukat a tejes edénybe mártva, megtanítjuk eledelük elfogyasztására. Természetesen gondoskodni kell ilyenkor, hogy a szuka valamiképp a kölyköket az etetőtáltól el ne marja. Az 5—6. hétben már a tejfogak is annyira kinőttek, hogy a szopást a szuka emlői nem igen tűrik s ilyenkor azután a szuka a kölykeket már nem akarja szoptatni. Ezen időponttal rendesen összeesik az anya tejének majdnem teljes megapadása és így az elválasztás is mintegy természetesen megyen végbe.

Különös gondot kell még a kölyköket nevelő szuka fekhelyére fordítani, melyet az első két hét után, valamint azután is minden 3—4 hét múlva friss, száraz és féregmentes alommal fel kell újítani.

A vadászebek tartásánál és még nagyobb mérvben a fiatal kölykek felnevelésénél, felette fontossággal bír a száraz, tiszta és világos, egészséges hajlék vagy fekhely. Ennek megválasztásánál még a vadászeb fajtája is szerepet játszik, mert a finom szőrözetű pointer sokkal melegebb hajlékot kíván, mint a durva, szálkásszőrű német vizsla. Lóistállóban való elhelyezés az eb szaglási képességére határozottan káros befolyást gyakorol. Hosszúszőrű ebek a pusztai padlón való fekvést nagyon rosszul tűrik s ennél fogva szalmazsákon nyerik megfelelő fekhelyüket.

Ott, hol nagyobb számú vadászebek tartatnak és a viszonyok azt lehetővé teszik, legcélszerűbb őket külön ebőlban (kennel) elhelyezni, mely szilárdan építve, télen nyáron használható és nagy télen még fűthetni is, talaja pedig kövezve vagy cementírozva legyen.

Ily ideális berendezésű, nagyobb szerű *kennel*, a *bessungeni*, melynek tervrajzát az ábránk mutatja és bővebb magyarázatra nem szorul.

Ha csak egy vagy csak néhány vadászeb elhelyezéséről van szó, természetesen csak egyszerűbb ebőlról vagyis eb-házikóról gondoskodunk, de a régen divatban volt láncon tartást, mindenesetre mellőzzük, miután ez úgy az eb egészségére, mint kedélyére is határozottan kártékony.

Főtt vagy legalább jól leforrázott husdarabok, némi zöldség, kenyérdarabok, főzött rizs, tengeri, kása, rozs-, buza-, árpa- és zabliszt, vegyítve kevés sóval és zsírral s a tej a legjobb táplálék a vadászeknek. Nagyon sós vagy fűszeres, igen zsíros, savanyú vagy forró táplálékot az ebeknek sohase adassunk, mert rendszeren betegség a vége ily etetési módnak.

Ép úgy mellőzendő a vadászeknek csak árpadarán való tartása, mert ettől rendkívül elhízna, valamint az aludt tej rendes etetése is mellőzendő, mert ettől hasmenés szokott beállni. Igen jónak bizonyult a sült kenyéren való tartáson kívül a leforrázott zabdara etetése, mely különösen fiatal ebeknél a csontképzést mozditja elő.

Az utóbbi években a külön gyárakban készülő *hústrost ebtáplepényeket* használják kiváló jó eredménnyel, mint a vadászekek legcélszerűbb eledelét. Ezen ebtáplepények apróbb darabokra törve, forró vízzel leforrázva s megáztatva langyosan adatnak táplálékkul és összetételüknél az ebek kellő táplálására szükséges anyagokat helyes arányban tartalmazzák. Ezen körülménynél fogva az ebkiállításoknál csakis ezen eledelt használják. Készül ezen ebtáplepényekből egy külön fajta, mely kölyök kutyák nevelésénél foszforsavas mésztartalmánál fogva igen kiváló szolgálatot tesz és a fiatal vadászekek olyannyira pusztító nyavalyája, a *zsigora* vagy köznyelven kutyabetegség (Staupe) ellen mintegy óvszernek bizonyult. Miután a zsigora csak a 3—10. hónapig szokta megtámadni a fiatal ebeket, csakis ezen korszakban kívánatos ezen úgynevezett Puppies Biscuits-vel etetni.

A vadászekek etetésénél az adandó táplálék mennyisége a tőlük megkívánt munkától és mozgástól függ; minden esetre csak annyit adassunk, amennyit az eb jóízűen egyszerre elfogyaszt. Ha a vadászeb nincs munkában, a naponkénti egyszeri déli etetés elegendő, a vadászhidény alatt, mikor az eb eleget dolgozik, a déli és esti, tehát kétszeri etetés ajánlandó.

Ha kora reggel indulunk vadászatra, okvetlenül egy gyengébb etetésben kell részesíteni a vadászebet, mert különben a napközi erősebb munkában kimerülhet; de másrésről vadászatról visszatérve, legalább félórát hagyjunk eltelni, míg az elfáradt eb a kellően elkészített eledelét megkapja.

Az eledelt az ebeknek mindig alaposan tisztán tartott edényből adassuk, ne engedjük, hogy ahhoz megmaradt és így már megsavanyodott eledelrészek hozzákevertessenek. Az edények cserépedények legyenek, mert csak ezek mentesek a rozsdától és könnyű szerrel tarthatók tisztán. Magától értendő, hogy gondoskodni kell, hogy a vadászekeknél tiszta cserépedényben mindig friss víz álljon, melyet különösen nyár idején napjában többször kell változtatni.

A vadászekek felnevelésénél ép úgy, mint tartásánál általában, egyik legfőbb gondot a tisztántartásra kell fordítani. Az almot vagy fekhelyet lehető gyakran meg kell újítani, az ólat vagy ebházikót elég gyakran jól szellőztetni, a falakat és padozatot, forró vízzel és szappannal jól lesúroltatni, sőt ha rossz szagot vagy büzt éreznénk, karbolsavas oldattal dezinficiálni. Szalma- és szénaalom helyett fenyőforgácsot is használnak némelyek.

Felette ajánlatos a vadászebeket rendesen kefével vagy lószőrkeztyűkkel keféltetni, és meg is fésültetni. Hosszúszőrű ebeket nyáron vagy télen meleg szobában, kádban langyos vízben szappannal lehet minden 3—4 hétben megfürösztetni, de a fürdő után alaposan vászonronggyal szárazra törlendők.

Nem kevésbé fontos arról gondoskodni, hogy az ebőlban tartott és vadászatra ki nem vitt ebek, a serdülők úgy, mint a kifejlettek is naponkint kellő mozgást tehessenek és legalább egy jó félóraig kellően kiszaladhassák magukat.

Spanielek.

Országos Széchényi Könyvtár